

GELENEKSEL KONUTLARDA AHŞAP YAPI
KONSTROKSİYONLARI
ANKARA ERZURUM MAHALLESİ ÖRNEĞİ

YÖKSEK LİSANS TEZİ
(MİMARLIK)

MUALLA KALFAGİL
NİSAN 1987

T. C.
Yükseköğretim Kurulu
Dokümantasyon Merkezi

GAZİ ÜNİVERSİTESİ
FEN BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ

Bu tezin Yüksek Lisans tezi olarak uygun olduğunu onaylarım.

R. Üngen

Doç.Dr. Reşat ÜNGEN

Danışman

Sınav Jürisi

Başkan : *R. Üngen*

Oye : *R. Üngen*

Oye : *M. Hacibaloğlu*

Doç. Reşat ÜNGEN

Doç. Yüksel ERDEMİR

Doç. Muammer HACIBALOĞLU

Bu Tez Gazi Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü Tez Yazım Esaslarına Uygundur.

Muammer Hacibaloğlu

Ö Z E T

Muallâ KALFAGİL- Gazi Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü
Nisan - 1987

Bu çalışmada geleneksel Türk konutlarının ahşap yapı ve konstrüksiyonları anlatılmaktadır.

Geçmiş kültürlerin geleneksel Türk konutlarına etkilerini saptamak için, ilkçağlardan toplumların barınma gereksinimlerinden doğan barınaklardan günümüze kadar geçirilen aşamalara değinilmektedir.

Geleneksel Türk konutlarında zamanla görülen aşınma, yıkılma ve değişme sorunları ele alınmaktadır. Örnek olarak Ankara'da Erzurum Mahallesinde bulunan geleneksel konutların ahşap yapı konstrüksiyonları temelinden çatısına kadar detaylarıyla açıklanmaktadır. Gelenek ve göreneklerin mimari oluşuma etkileride gözönüne alınarak, bu bilgilerin ışığında geleneksel Türk konutlarında zamanla görülen değişim sorunlarına çözüm yöntemleri önerilmektedir.

Sonuç olarak Geleneksel Türk Konutlarının yapısını modern mimari ve teknikle bağdaştırarak ve onlara değişik işlevler kazandırarak bu yapılardan yararlanabileceği ve onların korunabileceği sonucuna ulaşılmaktadır.

A B S T R A C T

Muallâ K ALFAGİL - M.Sc. Institute of Science and Technology Gazi University
April- 1987

The wooden Structure constructions of tradional Turkish houses are explained at this work.

The stages of shelters covering the necessity of communities are studied beginnig from the First Ages up today, in order to fix the influence of past cultures on tradional Turkish houses.

The problems of depreciation, demolition and variation are taken in hand seen on tradional Turkish houses by the time. As an example the wooden structure constructions of Tradional Turkish houses at Erzurum Quarter in Ankara are explained from foundation to roof in a detailet way.

Under the light of this knowledge, taking in to considenation the influence of tradition and fashion on architectural event, the solution methods are suggested for the variation problems of Tradional Turkish houses seen by the time.

At the end it is come to conclusion that the tradional Turkish houses structures fitting of tihe modern architecture techniques and being gained various functions, will be profited and protected.

TEŞEKKÜR

Tezimi hazırlamam sırasında benden değerli yardımlarını esirgemeyen tez danışmanım ve hocam Sayın Doç. Dr. Reşat ÜNGEN'e Sayın Prof. Dr. Haluk KARAMAĞARALI'ya ve Sayın Prof. Dr. Orhan ACIPAYAMLI'ya , Sayın Doç. Dr. Yüksel ERDEMİR'e, Sayın Doç. Dr. Muammer HACIBALOĞLU'na, Sayın Doç. Dr. Ayhan Azzem AYDINÖZ'e, ve Kültür ve Turizm Bakanlığı Eski Eserler ve Müzeler Genel Müdürlüğü Şube Müdürü Nermin BEŞBAŞ'a ve tüm personeline ve tezimin redaksiyonunda değerli katkılarını esirgemeyen TRT Parlamento Haberler Müdürlüğü Müdür Yardımcısı Sayın Kemal GONGÜRDÜ'ye sonsuz teşekkürlerimi bir borç bilirim.

İÇİNDEKİLER

	<u>Sayfa</u>
ÖZET.....	III
ABSTRACT.....	IV
TEŞEKKÜR.....	V
LEVHALARIN LİSTESİ.....	IX
FOTOĞRAFLARIN LİSTESİ.....	XI
HARİTA, TESCİL FİŞLERİ, PROJELERİN LİSTESİ.....	XIV
GİRİŞ.....	1
BÖLÖM I : İLK ÇAĞLARDA KULLANILAN KONUT TİPLERİ	
I.1.a- İnsan ve Konut ilişkisi.....	5
I.1.b- Konut Formlarının Kültürel Dağılımı	9
I.2.a- Orta Asya Türk Evi ve Türk Kültürü	11
I.2.b- Türk Evinin Tarihçesi.....	15
I.2.c- Selçuklularda Ev.....	16
I.2.d- Anadolu'da Türk Evinin Özellikleri	16
I.3.a- Anadolu Türk Evlerinin Plan-Düzeni	18
I.3.b- 19.Y.Y.da Ankara'da Konutların Özellikleri.....	21
I.3.c- Ankara Evlerinin Yapı Özellikleri ve Türk Evleri arasındaki Yeri.....	21
I.3.d- Eski Ankara Evlerinde Yapı Gelenekleri	27
I.4.a- Ahşap Yapı Elemanlarının Kullanımı ve Değişimi.....	30
I.4.b- Geleneksel Konutların Cephe Kurulu- şunda Ahşap Malzeme.....	33
BÖLÖM II : ERZURUM MAHALLESİ GELENEKSEL KONUTLARININ ANKARA EVLERİ ARASINDAKİ YERİ, ÖNEMİ VE KORUNMASI İÇİN ALINACAK ÖNLEMLER....	
	35
BÖLÖM III: ERZURUM MAHALLESİ GELENEKSEL KONUTLARINDA -AHŞAP YAPI KONSTRÜKSİYONLARI	

III.1.a-	Erzurum Mahallesi Geleneksel konutlarında ahşap iskeletin yapısı.....	36
III.1.b-	Temel ve Karkasın Yapımındaki Esas.....	42
III.1.c-	Duvar Dolgusu Kaplamaları.....	45
III.1.d-	Erzurum Mahallesiindeki Geleneksel Konutlarda Ahşap tavanların Özellikleri.....	51
III.1.e-	Erzurum Mahallesiindeki Geleneksel konutlarındaki ahşap döşemelerde çıkmalar, girişlemeler.....	52
III.1.f-	Erzurum Mahallesi Geleneksel Konutlarında ahşap girişleme elemanları.....	52
III.1.g-	Erzurum Mahallesiinde Geleneksel konutlarda ahşap döşemeler ve döşeme kaplamaları.....	54
	1- Döşeme Tahtaları 2-Tavan Kaplama tahtaları 3- Muhtelif döşeme tavan kaplama malzemesi ile dolgu malzemelerinin ağırlıkları .	
	Erzurum Mahallesi Geleneksel Konutlarında Çıkmalar	
III.2.a-	Çıkmaların düzenlenişi ve Yapımındaki Özellikleri.....	57
	1. Basit konsol çıkmalar.....	57
	2. Bindirmeli konsol çıkmalar.....	57
	3. Göğüslemeli çıkmalar.....	61
III.2.b-	Erzurum Mahallesi Geleneksel Konutlarında Çatılar ve Çatı Elemanları.....	65
III.2.c-	Çatı Elemanları.....	70
III.2.c-1.	Çatı Örtüsü.....	70
III.2.c-2.	Kiremit altı kaplaması.....	70
III.2.c-3.	Mertekler.....	71
III.2.c-4.	Aşıklar.....	71
III.2.c-5.	Dikmeler.....	71
III.2.c-6.	Makaslar.....	71
III.2.c-7.	Göğüslemeler.....	71
III.2.c-8.	Rüzgar girişleri.....	71
III.2.c-9.	Kuşaklamalar.....	72
III.2.c-10.	Yardımcı Parçalar.....	72

III.2.d- Erzurum Mahallesi Geleneksel Konutlarında	
Ahşap Merdivenler	74
III.2.d- 1. Gömme basamaklı rıhtsız merdivenler . . .	75
III.2.d- 2. Çakma basamaklı rıhtsız merdivenler . . .	76
III.2.d- 3. Sürme basamaklı rıhtsız merdivenler . . .	76
BÖLÜM IV : ERZURUM MAHALLESİ GELENEKSEL KONUTLARINDA YAPI	
ELEMANLARI	
IV.1- Kapılar ve Özellikleri	81
IV.2- Pencere ve Özellikleri	86
IV.3- Ahşap Yerli Dolaplar, Perde Duvarları ve	
Özellikleri	93
BÖLÜM V : GELENEK VE GÖRENEKLERİMİZİN KONUTLARDAKİ AHŞAP	
YAPI OLUŞUMUNA ETKİLERİ	100
BÖLÜM VI : SONUÇ	103
KAYNAKLAR:	107
EKLER :	
EK I- KONUS İLE İLGİLİ AYRINTILI FOTOĞRAFLAR . . .	108
EK II- KONUS İLE İLGİLİ HARİTALAR	115
EK III- KONUS İLE İLGİLİ TEŞCİL FİŞLERİ	118
EK IV- KONUS İLE İLGİLİ PROJELER	141
EK V- KONUS İLE İLGİLİ DETAY LEVHALARI	169
EK VI- KONUS İLE İLGİLİ	
ÖZGEÇMİŞ :	198

LEVHALARIN LİSTESİ

- Levha 1- Erzurum Mahallesi Ahşap Strüktürel Elemanların detayları
- Levha 2- Erzurum Mahallesi Ahşap Strüktürel Elemanların detayları
- Levha 3- Erzurum Mahallesi Erzurum Sok.No:46 Tavan Planı
- Levha 4- Erzurum Mahallesi Erzurum Sok.No:46 baş oda tavanı
- Levha 5- Erzurum Mahallesi Erzurum Sok.No:46 Ön oda tavanı
- Levha 6- Erzurum Mahallesi Erzurum Sok.No:46 Sofa tavanı
- Levha 7- Erzurum Mahallesi Ahşap Çatı detayları
- Levha 8- Erzurum Mahallesi Ahşap Çatı detayları
- Levha 9- Erzurum Mahallesi Gömme Basamaklı merdiven detayı
- Levha 10- Erzurum Mahallesi Gömme Basamaklı merdiven detayı
- Levha 11- Erzurum Mahallesi Sürme basamaklı merdiven detayı
- Levha 12- Erzurum Mahallesi Sürme basamaklı merdiven detayı
- Levha 13- Erzurum Mahallesi Geçme basamaklı merdiven detayı
- Levha 14- Erzurum Mahallesi Geçme Basamaklı merdiven detayı
- Levha 15- Erzurum Mahallesi Ahşap kapı detayları
- Levha 16- Erzurum Mahallesi Ahşap kapı detayları
- Levha 17- Erzurum Mahallesi Ahşap kapı detayları
- Levha 18- Erzurum Mahallesi Ahşap kapı detayları
- Levha 19- Erzurum Mahallesi Ahşap Kapı detayları
- Levha 20- Erzurum Mahallesi Ahşap kapı detayları
- Levha 21- Erzurum Mahallesi Ahşap kapı külpu ve menteşe detayları
- Levha 22- Erzurum Mahallesi Ahşap pencere detayları
- Levha 23- Erzurum Mahallesi Ahşap pencere detayları
- Levha 24- Erzurum Mahallesi Ahşap pencere detayları
- Levha 25- Erzurum Mahallesi Ahşap pencere detayları

Levha 26- Erzurum Mahallesiinde Ahşap pencere detayları

Levha 27- Erzurum Mahallesiinde Ahşap Pencere Kulpu,Menteşe detayları

Levha 28- Erzurum Mahallesiinde Ahşap dolap detayları

Levha 29- Erzurum Mahallesiinde ahşap dolap detayları

Levha 30- Erzurum Mahallesiinde ahşap dolap detayları

Levha 31- Erzurum Mahallesiinde Ahşap perde duvarı bölmesi ve kapı detayı

Levha 32- Erzurum Mahallesiinde Ahşap perde duvarı bölmesi ve kapı detayı

Levha 33- Erzurum Mahallesiinde Ahşap perde duvarı bölmesi detayı

Levha 34- Erzurum Mahallesiinde Ahşap perde duvarı bölmesi detayı ve kapı detayı

FOTOĞRAFLARIN LİSTESİ

	<u>Sayfa No:</u>
Foto 1 : Ankara'daki Geleneksel Konutlara Hacı Kadın Bağ evlerinden bir örnek	22
Foto 2 : Ankara Evleri Çatı Şekillerine Hacı Kadın Bağ evlerinden bir örnek	23
Foto 3 : Ankara Evlerinin Cümbalı tiplerine Hacı Kadın Bağ evlerinden ilginç örnekler	24
Foto 4 : Ankara Evlerindeki değişik çıkma tiplerine İstiklal Mahallesinden bir örnek	25
Foto 5 : Ankara Evlerinden Gaziosmanpaşa Karlı Sokakta yıkılmaya yüz tutmuş bir yapı	25
Foto 6 : Ankara evlerinin ilginç özellik gösteren balkon çıkma ve Kepenkli pencereye Hacı Kadın Bağ evinden örnekler	36
Foto 7 : Ankara Evlerinde değişik çıkma tiplerine Erzurum Mahallesinden örnek	37
Foto 8 : Ankara Erzurum Mahallesinde Zemin Katı ticaret yapılarak bozulmuş bir yapı	39
Foto 9 : Ankara Erzurum Mahallesinde Geleneksel dokuya ters yapılar	39
Foto 10 : Ankara Erzurum Mahallesi Sarı Kadın Sok.No:22 Harap olmuş bir yapı	40
Foto 11 : Geleneksel konut çevresinde dejenere yeni yapılaşma .	43
Foto 12 : Erzurum Mahallesi Zülüflü Sokaktan ahşap iskelet yapısına ait bir örnek	44
Foto 13 : Erzurum Mahallesi Dutlu Sok. No:10'da ilginç bir örnek	44
Foto 14 : Erzurum Mahallesi Geleneksel konutlarından döşeme ve taşıyıcı duvar görünümü	45
Foto 15 : Erzurum Mahallesi Ahşap iskelet ve taşıyıcı duvar görünümü.....	46
Foto 16 : Erzurum Mahallesi No:46'da ilginç bir hayat tavan girişlemesi detayı	50
Foto 17 : Erzurum Mahallesi No:46'da ilginç bir tavan girişlemesi detayı	51
Foto 18 : Erzurum Mahallesinden ilginç bir ahşap iskelet ve çıkma görünüşü	60
Foto 19 : Erzurum Mahallesi Sarı Kadın Sok. No:71 Tavan görünüşü	61

Foto 20	: Erzurum Mahallesi Sarı Kadın Sok. No:71'de Tavan Görünüşü	62
Foto 21	: Erzurum Mahallesi Sarı Kadın Sok. No:71' de Tavan Görünüşü	63
Foto 22	: Erzurum Mahallesi Sarı Kadın Sok. No:71'de Tavan Görünüşü	63
Foto 23	: Erzurum Mahallesi Sarı Kadın Sok. No:69'da Tavan Görünüşü	64
Foto 24	: Erzurum Mahallesi Sarı Kadın Sok. No:69'da Tavan Görünüşü	109
Foto 25	: Erzurum Mahallesi Sarı Kadın Sok. No:69'da Tavan Görünüşü	109
Foto 26	: Erzurum Mahallesi Sarı Kadın Sok. No:69'da Tavan Görünüşü	110
Foto 27	: Erzurum Mahallesi Sarı Kadın Sok. No:69'da Tavan Görünüşü	110
Foto 28	: Erzurum Mahallesi Erzurum Sok. No:46'da Sofa Tavanı Görünüşü	111
Foto 29	: Erzurum Mahallesi Erzurum Sok. No:46'da Oda Tavanı Görünüşü	111
Foto 30	: Erzurum Mahallesinde Basit Konsol Çıkma Görünüşü ..	58
Foto 31	: Erzurum Mahallesinde Basit Konsol Çıkma Görünüşü ..	59
Foto 32	: Erzurum Mahallesinde Basit Konsol Çıkma Görünüşü ..	67
Foto 33	: Erzurum Mahallesinde Göğüslemeli Çıkma Örneği ..	112
Foto 34	: Erzurum Mahallesinde Göğüslemeli Çıkma Örneği ..	112
Foto 35	: Erzurum Mahallesinde Bindirmeli Çıkma Örneği ..	70
Foto 36	: Erzurum Mahallesinde Bindirmeli Çıkma Örneği ..	113
Foto 37	: Silivri Sok. No:11'de İlginç Bir Çatı Örneği ..	113
Foto 38	: Zülüflü Sok. No:18'de İlginç Bir Çatı Saçağı ..	114
Foto 39	: Erzurum Mahallesi Sarı Kadın Sok. No:67' ilginç Bir Çatı Örneği	114
Foto 40	: Erzurum Mahallesi Sarı Kadın Sok. No:67'de Çatı Konstrüksiyonu	66
Foto 41	: Erzurum Mahallesi Sarı Kadın Sok. No:67'de Çatı Konstrüksiyonu	66
Foto 42	: Erzurum Mahallesinde Çatı Ürtü Şekilleri	74
Foto 43	: Erzurum Mahallesi No:46'da Avlu Merdiveni	68
Foto 44	: Erzurum Mahallesi No:69'da Sofa Merdiveni ve Kapı ..	69
Foto 45	: Erzurum Mahallesi Sarı Kadın Sok. No:69'da Merdiven Korkuluğu ve Merdiven Altı	76
Foto 46	: Erzurum Mah. Erzurum Sok. No:46'da Merdiven Korkuluğu ..	77
Foto 47	: Silivri Sok. No:11'de Merdiven Görünüşü	78

Foto 48 : Silivri Sok. No:11 Dış kapı görünüşü	80
Foto 49 : Sarı Kadın Sok. No:22 Dış kapı görünüşü	80
Foto 50 : Erzurum Sok. No:46 Dış kapı görünüşü	84
Foto 51 : Erzurum Sok. Kapı görünüşü	51
Foto 52 : Erzurum Sok. No:46'da oda kapıları	85
Foto 53 : Erzurum Sok. No:46'da oda kapısı	85
Foto 54 : Erzurum Mah. Dutlu Sok. No:10 Sokak kapısı	86
Foto 55 : Sarı Kadın Sok. No:71 Oda kapısı	86
Foto 56 : Sarı Kadın Sok. No:69 Kapı kilidi	83
Foto 57 : Sarı Kadın Sok. No:69 oda kapısı	86
Foto 58 : Silivri Sok. No:11 Sürme pencere görünüşü	87
Foto 59 : Sarı Kadın Sok. No:69 Kemerli pencere	88
Foto 60 : Sarı Kadın Sok. No:69 Köşe pencere	90
Foto 61 : Sarı Kadın Sok. No:71 Sürme pencere	90
Foto 62 : Erzurum Sok. No:46 tavan penceresi ve köşe pencereler	91
Foto 63 : Erzurum Sok. No:46 pencere görünüşü	91
Foto 64 : Sümer Sok. No:36 Değişik pencereler	92
Foto 65 : Erzurum Sok. No:46 vitraylı pencere	92
Foto 66 : Sarı Kadın Sok. No:69 Dolap ve gusulhane görünüşü	93
Foto 67 : Sarı Kadın Sok. No:69 Dolap ve gusulhane görünüşü	94
Foto 68 : Sarı Kadın Sok. No:69 gusulhane görünüşü	96
Foto 69 : Sarı Kadın Sok. No:71 dolap görünüşü	96
Foto 70 : Sarı Kadın Sok. No:71 dolap görünüşü	97
Foto 71 : Sarı Kadın Sok. No:71 dolap görünüşü	97
Foto 72 : Erzurum Sok. No:46 perde duvarı görünüşü	98
Foto 73 : Erzurum Sok. No:46 dolap ve duvar hatılı	98
Foto 74 : Erzurum Sok. No:46 dolap ve duvar hatılı	99
Foto 74 : Erzurum Sok. No:46 dolap ve duvar hatılı	99

HARİTA, TESCİL FİŞLERİ, PROJELERİN LİSTESİ

HARİTALARIN LİSTESİ

Harita 1- Erzurum Mahallesi tescilli yapıların imar planı

Harita 2- Erzurum Mahallesi ve Bölgedeki tescilli yapılar

Harita 3- Erzurum Mahallesinin Ankara içindeki yeri

TESCİL FİŞLERİNİN LİSTESİ

- Fiş 1- Sarıkadın Sok. No: 1
- Fiş 2- Sarıkadın Sok. No:2
- Fiş 3- Sarıkadın Sok. No:7
- Fiş 4- Sarıkadın Sok. No:7
- Fiş 5- Sarıkadın Sok.No: 9
- Fiş 6- Sarıkadın Sok.No:22
- Fiş 7- Sarıkadın Sok.No:28
- Fiş 8- Sarıkadın Sok.No:67
- Fiş 9- Erzurum Sok.No:1
- Fiş 10- Erzurum Sok.No:5
- Fiş 11- Erzurum Sok.No:17
- Fiş 12- Erzurum Sok.No:46
- Fiş 13- Dutlu Sok.No:10
- Fiş 14- Dutlu Sok.No:13
- Fiş 15- Kalem Sok.No:2
- Fiş 16- ZULÜFLÜ Sok.No:18
- Fiş 17- ZULÜFLÜ Sok.No:21
- Fiş 18- Saka Sok.No:1
- Fiş 19- Saka Sok.No:2
- Fiş 20- Dumlupınar Sok.No:8
- Fiş 21- Hamamönü Sok.No:26
- Fiş 22- Hacettepe Mevki Mehmet Akif Evi

PROJELERİN LİSTESİ

Proje 1- Sarıkadın Sok.No:69 (Plan, Kesit, Görünüş)

Proje 2- Sarıkadın Sok.No:71 (Görünüş)

Proje 3- Silivri Sok.No:11 (Plan, Kesit, Görünüş)

Proje 4- Kıvrım Sok.No:5 (Plan, Kesit, Görünüş)

Proje 5- Erzurum Sok.No:46 (Plan, Kesit, Görünüş)

Proje 6- Sümer Sok.No:36 (Plan, Kesit, Görünüş)

Proje 7- Kalem Sok.No:2 (2 görünüş)

G İ R İ Ş

Toplumların geçmişte oluşturdıkları kültürün korunması, yaşatılması, onlarla birlikte uyumlu, yeni çevrelerin oluşturulması fikirleri özellikle son 10 yıl içinde yaygınlaşmış bulunmaktadır. Bu durum bizi güzel Ankara kentimizdeki yapılarımızın dejenere olmaması konusunda umutlandırmaktadır.

"Geçmişimizin bir gelecek" sloganıyla özetlenen kampanyası tüm Avrupa ülkelerinde ve bu arada ülkemizde belli kriterler doğrultusundaki çalışmaların yoğunlaşmasına neden olmaktadır. Bu konuda başarılı sayılabilecek bir kamuoyu oluşturulmuş, resmi ve özel birtakım kurumlar faaliyete geçmiş ve uygulamalara başlanmıştır. Yasal, yönetsel yeni örgütlenme biçimine ilişkin öneriler geliştirilmiş ve saptanmıştır.

Bütün bu çalışmalar aslında ülkemizde yok olmaya yüz tutmuş zengin kültür değerlerimizin varlığı karşısında toplumumuzun tüm kesimleri ile birlikte araştırmacı, yönetici ve uygulayıcı kesimlerin o zamana kadar gösterilen kaderci tutumlarının değişmekte oluşunu göstermesi bakımından oldukça ümit verici olduğu gözlenir. Kuşkusuz bugüne kadar geleneksel mimarlığımıza ait ister konut, ister diğer tipolojik alanlarda olsun oldukça değerli çalışmalar yapılmıştır. Bu çalışmaların niteliği herşeyden önce geçmişin o andaki durumunu olduğu gibi tesbit etmesidir. Bu tesbitler yazılı ve genellikle grafik belgelerle desteklenir biçimdedir.

Koruma çalışmaları başta ekonomik yönü olmak üzere çok yönlü problemlerin çözüm gereğini de beraberinde getirmektedir. Ülkemizin sosyo-ekonomik yapısı ve bu yapıdaki gelişmeler gözönünde tutulduğunda tarihi değerleri geleneksel mimari ürünlerimizin tümünü korumanın olanaksız olduğunu görmekteyiz. Bu yüzden de kent dokusu her geçen gün biraz daha bozulmaktadır.

Acaba koruma olayı sadece binaları görünürde ayakta tutup, onarıp yenileyip ve içine birtakım fonksiyonları yerleştirip çevresiyle uyum içinde yaşatmak olarak mı ele alınmalıdır?

Kanımca tarihi değerdeki yapıtlarımızın hepsini koruyamayacağımızı varsayarak onlar yok olmadan veya tanınmayacak bir biçimde asıllarından uzak değişikliğe uğramadan, onlar üzerinde saptanabilecek de-

ğerlerin ortaya konması ve bu değerlerin tasnif edilmesi ve özellikle geleneksel sitler içindeki bu değerlerin tasarlayıcıların yorumlarına göre kullanılması da geçmişle gelecek arasında bir köprü kurulmasını sağlayabilir.

Halk mimarisini kuramsal mimariden ayıran en önemli özellik bunların planlanmasında verilen emeğin nicel ve nitel farkı ise belki çevrenin planlanmasındaki hataların kaynağı da burada bulunabilir. Çevreyi tasarlayan kişi günümüzde parayı veren, o çevrede yaşayacak olan ya da inşaatta çalışacak kişi olmadığından çevrenin yapılanma sürecinde ve yaşatılmasında ortaya çıkan felaketler çok kolaylıkla ve sıklıkla görülmektedir.

Ankara kentinin yapılanma sorunlarının çözümü konusunda bugüne kadar yapılan çalışmaların en önemlisi Profesör Hermann Jansen'in imar planıdır. Bu plan salt kentin o günkü dönemine değil bugünkü şartları ve gelişimine göre de değerlendirilmiş ve irdelenmiştir. Ancak bu plan belirli bir noktaya kadar uygulanmaya çalışılmış, konuyla ilgili olarak komisyonlar kurulmuş ve sonuçta bazı sınırlar çizildiği, kısıtlamalar ve yasaklamalar getirildiği için tam anlamıyla tatbik edilememiştir. Bütün bu gelişmeler ya da gelişme duraklamalarına karşın Başkent Ankara'nın geleneksel dokusunun yoğun olduğu kent parçalarında elegendir bir çalışma henüz yapılamamıştır. Bu alanların en belirgin ve bilinen parçaları fiziksel ve jeolojik sınırlarıyla özel önem taşıyan simgesel değerleri nedeniyle sürekli dikkat çeken Kale içindeki yerleşme, İstiklal Mahallesi, Erzurum Mahallesi, Hamamönü Mahallesi ve benzeri yerleşim alanlarıdır.

Bu çeşitlilik Ankara Kenti'nin planlamasında ayrı boyutlar kazandırmıştır. Ayrıca Jansen Planı'ndaki Kale'nin anıtsal değeri ile salt o etkiyi yitirmemek amacıyla çevrede önerilen alçak kitleli yapılaşma teklifleri, geleneksel konutların elde kalmasına büyük katkı sağlamıştır. Sorun bu planda hedeflenen ve 1950'lerde ulaşacak büyümeye denk düşecek çalışmayı yapabilmektir. Kentin büyümesi hızla sürdüğünden yeni bir planın yapılmasına gerek görülmüştür. Bu yüzden de yeni bir imar planı gereksinimi doğmuş ve uluslararası bir yarışma sonucu 1950'lerde yürürlüğe giren Yücel Uyabidin Planı hazırlan-

mıştır. Ancak bu planda önerilen çok katlı yapılanma, kadastral parsellerle imar parselleri farklılığının doğurduğu sonuçlar bir yana bırakılsa dahi geniş yolların çevresinde alt yapısı ve sosyal donatımı yetersiz yoğun imarlı konut mahallelerinin oluşmasına, hızlı yoğunluk artışına uyum sağlayamamıştır.

Bu arada geleneksel dokudaki bozulma, değişme ve yok olma tehlikesi büyük çapta görülmektedir. Açılan geniş yollar, dikilen yüksek yapılarla bu alanlar parçalanmıştır. Bunların hemen arkasında ya da yanbaşında bulunan eski konutlar da ya işlev değiştirerek küçük ticaret, imalathane, depo haline dönüştürülmüş, ya da geneldeki değişiklik nedeniyle konutlar işlevlerini sürdürseler de kiraya verilmeleri sebebiyle tahrip edici etkilerle karşılaşmışlardır.

Yapı türlerindeki çeşitliliğe rağmen her Türk evinde yapı türlerinin özel karakterlerini görürüz. Büyük ailelerin yaşadığı konutlar değişik özellikleriyle kendilerini göstermektedir. Türk mimarisinin önemli özelliklerinden biri olan bahçe, su, saçak yapılara özgürlük katar. Çatılar en basite indirgenmiş, alaturka kiremitle kaplanmış, çatıların saçakları olabildiğinde uzatılmış olarak yatay oluklarıyla evi sarar ve yapılara kişilik katar. Her ev yiyeceğini, yaygısını evinde hazırlayan bir anlamda da üretim merkezidir.

Türk insanının evini yaparken komşularını da düşündüğünü, fiziki planlamasını ve mahallesini kendine özgü bir biçimde gerçekleştirdiğini görüyoruz. Bu arada kutsal saydığı ağacı bahçesinde yetiştirmeyi ve konutunda ahşap malzemeyi büyük çapta kullanmayı ihmal etmediğini görüyoruz.

Ben bu çalışmamda tarihi yüzyıllara dayanan eski Türk evlerinde dolayısıyla eski Ankara evlerinde, özellikle de ilginç örneklerine rastladığımız halen konut olarak işlev gören ve sanat değeri taşıyan Ankara Erzurum Mahallesi geleneksel konutlarındaki ahşap yapı konstrüksiyonlarına olabildiğince ışık tutmaya çalışacağım.

Bu konuyla ilgili olarak ahşapın zaman içindeki yeri ve önemi, eski Ankara evlerinde özellikle de Ankara Erzurum Mahallesi geleneksel konutlarında ahşapın kullanımıyla ilgili gerekli bilgileri vermeye

alışacağım. Daha sonra ahşap yapı gelenekleri ve bunların mimari oluşumdaki etkileri, ahşap yapı elemanlarındaki değişik ve bu arada bozulmuş veya işlevini yitirmiş konutlara verilebilecek yeni işlevler ve geleneksel konutlarımızdaki sanat değerini taşıyan ahşap yapı konstrüksiyonlarımızdan faydalanma yöntemleri hakkında öneriler sunmaya çalışacağım.

BÖLÜM I: İLK ÇAĞLARDA KULLANILAN KONUT TİPLERİ

I-1 - İNSAN VE KONUT İLİŞKİSİ

Ev insanın fizyolojik, sosyolojik, psikolojik, estetik ve ekonomik gereksinimlerinin karşılandığı insanı saran bir yapıdır.

İnsanoğlu yüzyıllardan buyana sürekli olarak yaşadığı fiziksel çevreyi değiştirmekle evini de sahip olduğu kültür ve çevre ortamına uydurmaktadır.

Yapılan kazılar ve araştırmalar insanın ilk mimari faaliyette bulunarak kendisine ev yapma girişimlerini ortaya koymaktadır. Bu girişimler Yontma Çağ devrinden başlayarak devam etmiş ve kerpicing kullanılması ile köy yerleşimlerinin kurulmasına kadar sürmüştür. Tunc devrinde büyük kentler kurulup Devletler ortaya çıkarken buna paralel olarak ev mimarisi de gelişmiş ve bazı ev planları yaygınlaşmıştır. Tarihi çağlardan sonra her bölgede iklim ve malzeme şartlarına bağlı olarak belirli ev tipleri ortaya çıkmıştır. Bu konuda yapılan araştırmalar üç konuda ele alınmıştır.

a) Toprak Konut Formları

b) Medeniyet Yükselmesi Boyunca formların genetik veya sadece kronolojik devamı

c) Formların Kültürel Menşeleri

Bu üç durum birbirini etkilemektedir, ancak herbiri hakkında kısaca bilgi vermemiz gerekir.

a) Toprak Konut Formları

Bu form bazı ortamlarda kullanılır ve çok azdır. Bunun içindir ki konik damlı dairesel kulübeler ormanlık ülkelerde az görülür (1). Burada mesolojik olası etkiler sözkonusudur.

b) Medeniyet yükselmesi boyunca formların genetik veya sadece kronolojik devamı

İki mesken formunun mantıksal devamlılığı bir genetik devamlılık değildir. Çünkü zeka veya mevcut olan bağımsız yaratılar üretilebilir, veya uyarıcı olabilir. Ayrıca tek barınaklardan itibaren farklı formlar tesis edilebilir. Sistematiik gelişme düzeninde bu konu unutulmamalıdır.

c) Formların Kültürel Menşeleri

İki araştırma konusunu ele alalım.

1- Konut Formlarının Sistematik Akrabalığı

2- Formların kültürel bölümler içindeki dağılımı

Mevcut birçok prensip içinde en önemli üç konudan hareketli konuyu ele alalım.

1- Konutun Genel Durumu

2- Çatı Duvar ilişkisi

3- Konutun Planı

Aşağıdaki tabloda her bir başlıkta bir konut üç tipten birinde bulunabilir.

Aşağıdakilere Göre Konut Dağılımı

1- Genel Durum

a) Barınak

b) Sabit konut kulübü
veya konut

c) Hareketli konut çadır

2- Çatı Duvar ilişkisi

a) Tamamlanmamış Konut

b) Duvar ve çatı yalnızca
tek konut oluşturmakta

c) Duvar ve çatı ayrılmış

3- Plan

a) Hat Planı
eğik veya
gayri mun-
tazam

b) Dairesel
plan

c) Dört köşe-
li plan

Bunlara Okyanus kültürüne daha çok benzeyen kültürel gruplar-
da Orta Asya Türkleri'nde de rastlanmaktadır. Örneğin, Orta Asya
Türklerinde gördüğümüz çadırlar, Orta Anadolu'daki höyükler, Karade-
niz kıyılarımızda rastladığımız kazıklar üzerindeki evler, Orta Ana-
dolu'da kullanılan kerpiç malzemeli evler, ahşap malzemenin arasını
kil ve bitki artıkları, saman ve benzerleri ile karıştırarak dolgu
malzemesi olarak kullanılması, su basman üzerine yapılan evler bu
kültürel grupların yansımalarıdır.

"Prensip III Plan'a göre bölümlenme unsurları gerçek genetik
akrabalık ve kültürel komplekslerin dağılımı yönlerinden daha fazla
derinlere ulaşmaktadır (1). Fakat bunda "Prensip II'nin ilişkisi

dikkate alınmalıdır. Biasutti konut abitzione lenclopedia italiana makalesinde bu konu üzerinde durmaktadır, Ve güncel olarak en iyi konut özetini vermektedir. Eğer bağlantıların genetiğine ulaşılacak isteniyorsa birinci prensibe göre incelenen konutlar bundan tamamen ayrılmalıdır.

Barınak

Barınaklar doğal ve sun'i barınaklar olarak ikiye ayrılır. Bu aynı zamanda bir form ve malzeme ayrımı olmaktadır. Doğal barınaklar esas olarak mağara veya kaya barınağıdır. Doğal barınak muhtemelen tarih öncesi devirlerde evvelce ikamet edilen mağaraların ve kaya altı barınaklarının meydana çıkarılışlarında tahmin edilenden daha az kullanılmıştır. Çünkü Neolitik öncesindekiler kaybolmuştur. Bununla beraber doğal barınak vahşi topluluklar tarafından eskiden bugüne göre daha çok kullanılmıştır. Sun'i barınağın kayanın kazılarak yapıldığı sanılmaktadır. Bununla beraber kayadan oyulmuş barınaklar genellikle artık barınak değil bölgenin yapısına göre ikinci derecede inşaat olmaktadır. Toprak üzerinde yükselen barınaklar arasında saçak paravanaları ayırdedilebilir. Paravana sun'i barınakların en basitidir. Az ya da çok düşey ya da tonoz (eğik çatı) hemen dikilmiş dallardan yapılmış duvar, paravana "Boohimans"larda, Avusturalyalı'larda, Brezilya'da Gezler'de ve "Fuegion"larda kovan şeklindeki kulübelerin yanında mevcuttur.

Barınak paravana ve saçaktan farklıdır. Bununla beraber saçak daha düzenli bir inşaatdır. Dikdörtgen duvar, kazıklara ve ağaçlara karşı eğik durumdadır. Güneydoğu Asya'nın ilkel toplumlarının "Vaddoide Negritos" mutad konutlarıdır. Güney Amerika'nın güneydoğusunda kovan kulübeyle yarış edercesine her iki konuttan biri saçak veya paravana formundadır. Brezilya platosu Checo Terre de Fea Patagonya "toldo" denilen çadır doğrudan saçaktan türetilmiştir.

Barınaktan Türetilen Konutlar

Bir dizi konut kuşkusuz başka bir aracı olmadan saçaktan türetilmiştir. Bu formların ilki çift saçaktır. Birbirine dayalı basit iki saçaktan oluşur. İçinde çok az yer mevcuttur, çünkü düzdür. Daha

çok yer olması için saçakların kubbeli olması gerekir. Paralel iki sırtığın toprağa yerleştirilmesi ve üst kısımlarının bağlanması şeklinde yapılır.

Dört Köşeli Konut (Çatısı ve Duvarı Ayrılmış)

Dikdörtgen dört duvarlı, iki duvarı genellikle diğerlerinden uzun olup bazan büyük kenarları çok uzun olur. Bazı Hint ve Çin topluluklarının ortak konutlarında kapı eski tiplerde, genellikle küçük kenarlarından birinin üzerinde ve yakın geçmişte de uzun kenarlarından birinin üzerinde bulunur. Şüphesiz bu ilkel bir konut değildir. Kullanılan malzeme dikkate alınmadan gerçek köşeli konutlar aşağıdaki tiplere ayrılabilir:

- 1) Ağaç üzerinde konut
- 2) Kazıklar üzerinde (gölette mesken)
- 3) Toprak üzerinde (duvar toprak üzerine konmuş)
- 4) Kaide (su basman üzerinde konut)
- 5) Teras tarzında konutlar
- 6) Az veya çok yeraltında büyük konutlar, ara tipler şüphesiz vardır ve her tip birçok alt tiplere ayrılabilir.

Kazıklar Üzerinde Mesken

Bunlarla gölde kazıklar üzerindeki mesken arasındaki ilişki konusunda teorik olarak üç varsayımda bulunabiliriz:

- a) Bunlar bağımsızdırlar
- b) Toprak üzerindeki ILLK'tır ve göldekinin yapılmasını gerektirir.
- c) Göldeki ILLK'tır ve toprakta dört köşeli olan bundan türemiştir.

Biasu'nun üçüncü şekil olarak problemi çözmektedir. Buna göre, Malayou-Papovasienne Bölgesi geçmişe ait pekçok unsuru muhafaza etmektedir.

Su Basman Üzerinde Konut

Polynesienlerin taş bir döşeme üzerine inşa ettikleri konforlu kulübeyi bu grupta düşünmek gerekir.

Teras Biçiminde Mesken (Akdeniz)

Başlıca iki çeşide ayrılır: Kapalı pencereci bölge Akdeniz Bölgesi çevresidir, diğeri Puablodur. Bölge Arizona'dır. Ve iki özelliği taşıır:

a) Bütün Puablo evleri veya köyü birbirine yapışıktır, öyleki köy bir küme teşkil eder ve ev sıralarının seviyeleri farklıdır.

b) Evlerde ne kapı ne pencere vardır, onlara merdivenle girilir. Ayrıca Laponlar'da gördüğümüz yeraltında bulunan meskenler (dört köşeli) vardır. Yine sıriklarla toprağa tesbit edilmiş, kemerli, sıriklar ekstra mitali olan paralel kemerli kulübeleri de Avustralya'da görürüz.

Afrikalı'lar konik çatılı kulübelerinde bitkisel malzemeye kil katarlar, iç ve dış ahşap dairesel armatürlerin aralarını bununla doldururlar. Çadır tipleri konik çatılı kulübelere türemiştir. Bunlar bazan silindirik damıdır.

1- Basit Konik çadır (Güney Asya, Atlantik ve Amerika'da görülür)

2) Kemerli Konik Çadır (Sırik Kemerli Laponlarda görülür)

3) Giriş Kulvarlı çadır (Eskimolarda görülür)

4) Çift Konik çadır (Pala Sibiryalılarda görülür)

5) Kubbeli Silindir çadır (Kırgız ve Moğollarda görülür)

6) Poligonal Çadır (Araplarda kullanılır)

7) Kubbeli Çadır (Çad, Somali ve Kuzey Amerika'da görülür)

8) Yarı Açık çadır (Patagonya'da görülür)

I.1.b- KONUT FORMLARININ KOLTÖREL DAĞILIMI

Konuta karşılık olan kültürel konusunda Okyanus'tan başlamak gerekir. Okyanusta karşılıklı olarak izole edilen altı aileden biri tipik meskene sahiptir.

Tasmanien Cyclinde Paravana, Bou Merang inde Kovan Kulübe. Totemlerde konik yapıli kulübe ve bundan doğan ve bizde de yaygın

olan çadır mimarisi. Arcinde kazınlar üzerinde klübü ki bu bizde de özellikle Karadeniz kıyılarında çok görülür. Polinesianda Su Basman (kaide üzerinde) dört köşeli kulübe, bunu da Orta Anadolu'da görüyoruz. Yine Orta Anadoluda görülen höyüklerle de o devirde rastlanmaktadır.

Öyleyse Okyanus kompleksleriyle Okyanus dışı kompleksler arasında bir genetik bağıntı kabul edersek bu genetik bağıntıyı masolojik sebeplerden bağımsız olarak meskenler için de kabul edebiliriz. Barınaklar en eski kültürün devamıdır. Bir ilkel kültür olayıdır. Fakat sorun hangi noktadan itibaren bu son form'un gerçekten başladığının bilinmesidir. Sonra konik çatılı Okyanus dışında, Okyanus totem-kültürüne daha çok benzeyen kültüre Orta Asya Türklerinde de rastlanmaktadır. Örneğin, Orta Asya Türkleri'nde gördüğümüz çadırlar, Karadeniz kıyılarımızdaki kazıklar üzerindeki evler Orta Anadolu'da kullanılan kerpiç malzemeli evler, ahşap malzemenin arasının kil ve bitki artıkları, saman ve benzeri ile karıştırılarak dolgu malzemesi olarak karıştırılması ve dolgu malzemesi olarak kullanılması su basman üzerine yaptığımız evler hep bu kültürel grupların yansımalarıdır. Çeşitli yerlerde çeşitli formlara bakarak genetik bağlantıları ve bu bağlantıların menşelerini araştırarak bulabiliriz. İnsanlar yaşadıkları konutu inşa ederken birçok faktörü gözönünde bulundurmushlardır. Yaşadıkları toplumun kültür ve geleneklerini yaşadıklarını coğrafya parçasının iklim ve özelliklerini ve benzeri tüm faktörleri birleştirerek biçimlendirmişlerdir. İnsanların davranış biçimleri gibi mimari faaliyetleri de gelenekseldir. İklim, coğrafi şartlar gibi yapı malzemesi de yönlendirici bir unsurdur. Ve bunların hepsi de kuşkusuz doğal çevreye bağlıdır. İnsan çevresiyle çok yönlü ilişkiler içinde olan bir yaratıktır. İçinde doğup büyüdüğü evi, onda daha çocukluğunun ilk yıllarında mekan kavramı ve insan sevgisini geliştirir.

Evin çevresindeki coğrafi durum, çevrenin ağaçlıklı olup olmaması, kırsal alanda olup olmayışı, tarla, orman ve bu gibi doğal varlıkların olup olmaması ile birlikte yaşadığı toplum, o toplumun ortak değer varlıkları insanların psikolojik olarak etkilenmesini sağlar. Onlar için insanın sosyal ve fiziki çevresi, insanların kültür değerlerini yansıtır.

2.A- ORTA ASYA TORKEVİ VE TORK KOLTORO

Anadolu Türk Kùltür ve sanatında yerli kùltürün ve islamiyetin etkileri yanında Sibirya steplerinde Orta Asya'daki uygarlığın da getirdiği kùltürün de etkileri vardır.

Türklerin islamiyetten önceki tarihleri ile ilgili coğrafi bölgede bu iki kùltür birlikte yaşamıştır. Steplerin kùltürü sosyal bakımdan önemli olan bu iki kùltürü birbirinden tecrit edilmiş olarak değil karmaşık olarak yaşatmıştır. Bu durum Milattan Sonra 6-7 yüzyıldan, bu alanlardan tamamen Türkleşeceği zamana kadar devam eder. Avrasya steplerinin güney kuşağında yaklaşık Milattan Önce 4 bine kadar çıkan yerleşim iş bir toplum uygarlığının verileri vardır. Bu Neolitik ziraatçi toplumların yerli veya ithal edilmiş kùltürü olabilir.

Birinci Dünya Harbi'nden sonra Rus bilginlerinin Sibirya ve Orta Asya'da yaptıkları araştırmalar 1937'de Sovyetler tarafından ortaya kondu (2).

Anesevo adı verilen ve Milattan Önce üç bine kadar uzanan bu kùltürün kalıntıları Susa, Siyalk gibi merkezlerde Harezm ve Altay'lara bağlanmıştır. Milattan önce 7 bin civarında Mongoloit tipte bazı kavimlerin ortaya çıkarak yerleşmiş bir düzenden çobanlığa döndükleri veya çobanlığı bu alanlara getirdikleri tesbit edilmiştir. Burada yaşayanlar tarım ve madencilikle uğraşırlardı. Ayrıca Altay'larla Volga arasında Bronz Devri'nden beri ortak karakter arzeden ortak eserler ortaya çıkarılmıştır.

Harezmde Tolstovun, Emir Abad adını verdikleri etnik karakterleri pek belli olmayan Masagetlere malettiğı kùltür bu esnada (1000-500) demir devrine girm iştir. ve Kafkasya'daki Iskit öncesi kùltürüne benzediğı Tolstov Masagetlerin yaşadığı alanlarla yani diğer bir İranlı kavimle akraba oldukları kabul edilmektedir. (Milattan Önce 700-100).

Altay kavimleri ve Türklerle ilgili kalıntılara Minuzinek bölgesinde karasuk kùltürünü devam ettiren Tagar kùltürüne gelişmesi sırasında rastlıyoruz. Milattan önce 7'nci yüzyıla kadar süren bu dönem Pazirik kùltürünün etkisindedir. Milattan Önce 7'nci yüzyıldan itibaren

Avrasya'da göçebe sanatı gelişti. Milattan Önce 6'ncı yüzyılda Kırım'da Kostromskaya'da Koloba'da bulunan Milattan Önce 5'nci 4'ncü yüzyıla dayanan eserlerde Realizm stilizasyon geometrikleşme eğilimi karakteristik olarak görülür. Milattan Önce üçüncü yüzyılda süsleme, motifizasyon, stilizasyon gelişmiş, Altay Mezarlığı'nda bulunan eşyalardan madeni olanların yanısıra ahşaptan olanların önem teşkil ettiği görülmüştür. Ahşap süs eşyası olarak çok kıymetli oyma işçiliği örnekleriyle ele geçmiştir. Sırudenko 1929-1947'de çok güzel ahşap heykelticiliği ortaya koymuştur. Ağaç eşyalarda Rondebosse tekniğinde dinamik frontal kompozisyonların kendi içlerinde simetrik birbirleriyle 90 derece veya 180 derece açılarla birleşen elemanlar karakteristik kumaş keçeler üzerinde stilize hayvan motiflerinde ağaçtan yapılanlarla benzer karakterde kuvvetli doğa gözlemlerine dayanmaktadır. Milattan Önce 300-200'de Altay'larda demir bölgesine geçilir. Altay'ların doğusunda hayvan motifli süslü kayış plaklar, agraflar, koşum takımları, gündelik eşyalar Hyungnulara aittir. Milattan Önce yedinci yüzyılda Ordos stili görülür. Moğolistan'da Hun Aristokrasisine ait olan toplumun vesikalarını görürüz(2).

Kurganlarda bulunan ağaç strüktürleri pazirik kurganlarında bulunanlara benzer.

Milattan Sonra Birinci ve üçüncü yüzyılda Sibiryta tamamen Türkleşmemiştir. Hunlar Tiyanşan dağları kuzeyinde Isıg Balkaş Gölleri çevresinde bulunmuştur. Avrasya göçebelerinin bir kısmı da tarımla uğraşmışlardır.

İskitler'de halkın at üzerinde üst görevi gören yerleşmeler üzerinde yaşadıkları görülür. Buradaki yapı malzemesi ahşap ve kerpiçtir. Noinuleda Altay Mezarları buluntuları bu bölgede oldukça gelişmiş, ağaç konstrüksiyonların yapıldığını gösterir. Göçeme yapısının temelini kuskusuz çadır temsil eder. Doğu Türk yazıtlarında evden hiç bahsedilmemektedir. Türklerin kullandıkları çadırların formu hakkındaki bilgiyi Orta Asya göçebelerinin kullandıkları çadırlarındaki duvar resimlerinden alıyoruz. En eski çadır şekli yuvarlak, ortası delik bugün de kullanılan çadırlardır. Bunlara yurt adı verilir. Çadırları süsleyen motifler Uygur devrinde duvarları süslemiştir. Çadırdan kerpiç veya

tuğlaya geçişte bir geçiş devresi yoktur. Barovkada hayvan stilinin ilk çıkışı Altaylar'dandır. Demir işleyen kavimler bunları yapmışlardır. Hyungnulara Çin etkisi ile zenginleşmişlerdir. Çin'de Milattan önce 12-13'üncü yüzyıllarda hayvan motifleri görülmüştür. W.W. Milattan önce üçüncü yüzyılda Kuzey Çin'de görülenlerin bunlara etkilendiğini savunur. Türkler hemen hemen Avrasya kavimleri ile ortak kültür ve sanatları kabul edilebilecek bu verilerin daha sonraki devirlerde evrim geçirmesi ve yerleşmiş göçebe kültürü, kendini taşıyan kavim yerleştiği zaman bu yerleşmenin olduğu bölgedeki eski geleneklerin etkisiyle normal evrim yapmamış transforme olmuştur. Göktürk'ler altı ve yedinci yüzyıllarda Orta Asya ticaret yolları üzerinde şehirler kurmuşlardır. Burada Sogod şehirlerinin geleneğini devam ettiren mimari vardır. Pergana ve bu gibi sanat merkezinin temelidir. Uygurların Gaznesi de bu konuda önemlidir. Burada Orta Asya ve İran mimarisinin etkileri görülür. Turfanda Göktürk ve Uygurların ortak niteliğini içeren kalıntılar vardır. Uygurların merkezi Foça'daki eserlerde Maniheizm minyatürleri bulunmuştur. Hoço Turfanda Çin geleneği ile ilgili ev tipleri görülmüştür. Fakat bu evlerin yüksek duvarlarla çevrili olması, avluların oldukça geniş kapsamlı eylemlere olanak sağlayacak biçimde düşünülmesi üst katların pavyon karakterli ve odalarda sedirlerin bulunması gibi özellikler sonradan Anadolu'da gördüğümüz göçebe hayatının şehirleşmiş etkisini göstermiş olarak da kabul edilebilir. Uygurların kullandığı taş malzeme ve kubbeli tromplu yapılar Sasanî etkisiyle yapılmıştır. Uygurlar örtü sistemi olarak en çok bindirme tekniğinde ahşaplar kullanmışlardır. Bu ahşap ağaç bindirme tavanlar Çin'den Anadolu'ya yayılmış eski bir tekniktir. Anadolu'da Roma devri taş yapılarında da aynı teknik vardır. Bu örtü sistemi Kafkasya'dan Doğu Anadolu'dan günümüze kadar gelmiş karakteristik konstrüksiyon sistemine dayanan tip yanyana getirilmiş ağaç gövdelerinden yapılmış kulelere de rastlarız.

Tolstoy Harezmi bölgesinde Oğuzların 9-11'nci yüzyıllarda şehirler kurduklarını, tarımla uğraştıklarını, hayvan beslediklerini söyler. Türkler Milattan Sonra 6'ncı yüzyıldan itibaren komşu İranlı'larla kültür alışverişi yaparlar. Onuncu yüzyıl Oğuz kültüründe 5-6'ncı yüzyıl Eftalit kültürünün etkisi vardır. Oğuzlar, kültür bakımından homojen

değildirler. Oğuzlar Müslümanlığı kabul ettikten sonra 19'uncu yüzyıla kadar şehirleşmelerini sürdürdüler. Sugrak en önemlisiydi. Bu şehirlerin 400 yıllık kültürleri ancak bir iki yıl gibi az birşey değişmiştir. Kerpiç kaleleri Türkmenlere ait tümülüsleri ve bu gibi benzerlerinde görüyoruz. 14 ve 15'nci yüzyıllarda bu eserler değişik bir yapı arzeder. 9'uncu yüzyıldan sonra bulgular artmıştır. 13'üncü yüzyılda şehirler boşaldı. Çoğu pışmemiş toprak kerpiç yapıların mimarisi geç devir Uygur yapısı etkilerini taşımıştır. Son yıllarda çeşitli ülkelerde yapılan araştırmalarla Türk devletlerinden Hun'ların, Göktürklerin ve Uygur'ların ev mimarisi ile ilgili bilgilerini edinmekteyiz. Bu arada Orta Asya Türk çadırının iç düzenini yansıttığı, meydana getirdiği avlunun Türk evinin sofasının esasını teşkil ettiği konusunda yapılan denemeler vardır. Çadırlar Türk evi arasında ortak taraflar bulunduğunu İslam öncesi Türk evi ile Anadolu Türk evi arasındaki ilişkilerin tespiti için yapılan çalışmalar henüz ışığa kavuşmamıştır. Orta Asya'daki en eski Türk evlerini kuran Hunlar yazın yaylalardaki çadırları kışın ise toprak damlı kerpiç tuğla evleri konut olarak kullanıyorlardı. Hunlar zamanında şehirler kurulup kurulmadığı henüz açığa çıkmamıştır.

Uygur evleri hakkındaki bilgilerimiz ocağa ait duvar fresklerinden kaynaklanmaktadır. B.Ügel, Uygur evlerinin çoğunun Güney Anadolu evleri gibi bir avluya sahip olduğunu yazmaktadır (3-4). Odalar bu avlunun etrafında yer almaktadır. Bu şekilde hem sıcak, hem soğuktan koruma sağlanmıştır. Avludan sonra evlerin en önemli bölümleri odalardır. Oda sözcüğü otag'dan gelmektedir. Evlerin odalarının başka önemli kısımları da salon ve sofalardır. Uygurlar mutfığa "açlık" derlerdi. Bundan başka evin kileri olurdu. Hoco'daki kalıntılardan tesbit edilen bazı Uygur evleri ise dikdörtgen planlıydı. Bu evler çevresi yüksek duvarlarla çevrili bir avlunun ortasında yer almaktaydı. Asıl ev zeminden biraz yüksekti ve eve bir merdivenle çıkılırdı. Pencereilerin bazıları kemerli bazıları da düzdü. Çatılar beşik çatıydı. Çadır sözcüğü evle eş anlamlıydı. Göktürk'lerin zamanında ailenin kuruluşu "ebelemek" olarak nitelendiriliyordu. Orta Asya Türk topluluklarının en önemli konutu olan çadır "toprak ev", "yurt", "alaçık" olarak söylenmektedir. Çadırda tam ortada ocak bulunur, sağ tarafta çitle perdelenmiş bölümde

kımız tulumları, bazı yiyecek malzemeleri yer alırdı. Hemen bu kısmın yanında ev büyüğünün kerevetli yatağı bulunur, ocağın yanında yüklükler yer almaktadır. Girişin solunda ise koşum takımları yer alırdı. Evin gelini ve oğlunun yatağı da bu bölüme serilirdi. Ailenin birarada kurulan çadırlarına "avul" denilirdi. Birkaç avuldan ise oba meydana gelirdi. Obaların göçüşü törenlerle olurdu. Çadırı değerlendirme ile yer kavramı, vatan duygusu aynı şeylerdir. Anadolu'da hala çeşitli çadırlar Türkmen toplumları tarafından kullanılmaktadır. Böylelikle çadır yüzyıllardır Türkler tarafından içinde oturulur önemli bir mesken türü olmuştur. Çadırın Türk eviyle olan ilişkisi yanında kümbetlerle biçim ve benzerlikleri de öne sürülmektedir (2).

I.2.B- TORK EVİNİN TARİHÇESİ

Türk toplumunda ev vatan, devlet gibi kutsal bir kavramdır. Gök-türkler ve Uygurlar ev sözcüğü ile bark sözcüğünün bugünkü Türkçemizdeki anlamıyla eş anlamlı olarak kullanmaktaydılar. Eski Türk ev gelenekleriyle birlikte İslamiyetin getirdiği yaşam biçimi yüzyıllardır değişmeden Türkevinin yapımında uygulanmaktadır. Türkesi yapısında İslam mimarisinin etkileri inkar edilemez. Bu yüzden de İslam mimarisini kısa ve öz bir biçimde özetlemek gereğini duyuyorum. İslam dini evrensel bir din olarak ev yaşamı ve evin düzenlenmesi konusunda insanın mutluluğunu esas alan kuralları getirmiştir. Kuran'ı Kerim'de birçok ayette evler konusu işlenmektedir. Örneğin (Allah evlerinizi size bir huzur ve sükun yeri yaptı),(Nahl-80). Arapça'da ev anlamına gelen sözcükler (beyt),(seken),(mesken) dir.

İslam şehirlerinin geniş ölçüde Helenistik şehirlerinden etkilendiğini, Agora'nın yerinin Caminin aldığı, ızgara planının uygulandığını ve evlerde prestil planlı sütunlu iç avluya sahip yapılar araştırmalar sonucu ortaya çıkmıştır. Prestil planın uygulanmasında kadınların gizliliği bakımından kolaylık sağlanmıştır. Evler sokaklardan yüksek duvarlarla ayrılmış, avlu içinde bulunan bölümlerde ikili bir yerleşim söz konusu edilmiştir. Erkeklerin oturduğu "selamlık" bölümü, kadınların oturduğu "haremlik" bölümü ayrılmıştır. Bu sistem içinde evlerde değişik mimari çözümler (ikiz evler ve benzeri) göze çarpar. Tek ve küçük bir

avlusunu olan evlerde harem odası yüksek tutulmuştur. Genellikle evlerde haremlik kısmı üst katta, selamlık alt katta yapılmıştır. Pencere-
reler komşuları rahatsız etmeyecek bir biçimde ve dışardan bakıldığında içerisinin görünmemesi için kafesli olarak yapılmıştır. Mahremiyet düşüncesi ile birlikte İslamiyet gösterişe de karşı olduğundan çok katlı binalar yapılmamıştır. Mahremiyet düşüncesini İslamiyetten alan Türkler Orta Asya'dan geldiği için Orta Asya kültürünün etkilerini de taşıyor ve kuşkusuz bu kültürü evlerine de yansıtıyorlardı.

I.2.c- SELÇUKLULARDA EV

Selçuklular dönemindeki ev mimarisi hakkında ne yazık ki fazla bilgimiz bulunmamaktadır. Bu konuda ayrıntılı bilgi Kaşgarlı Mahmud'un Divan-ı Lügati Türk adlı eserinde yer almaktadır. Galina Pugachen Kova'nın Merv ve Tirmiz çevrelerinde yaptığı araştırmalarda 12 ve 13'üncü yüzyıllarda inşa edilen evlerde rastlanmıştır. Bu evler ortada geniş bir avlunun dört bir yanında eyvanlar ve köşelere sıkıştırılmış odalardan meydana geliyordu (3).

Büyük Selçuklu ve Anadolu Selçuklu evlerinde derin temeller yapılıyordu. Yapı malzemesi olarak tuğla ve kerpiç kullanılıyordu. İn-
saat esnasında kerpicin yanı sıra ahşap da kullanılıyordu. Evin giriş direk gibi unsurları kapı, pencere gibi süveleri, kapı kanatları odaların tavan döşemeleri genellikle ahşaptan yapılıyordu. Evlerin önünde çoğunlukla bir avlu ve çitle çevrilmiş bir bahçe bulunuyordu. Ana kapıdan evin başlıca bölümlerinden olan "Begküm" denilen sofaya geçilirdi. Mutfak da Selçuklu döneminin önemli mekanlarındandı. Mutfaka aşıklık, aşocağı ve aşdamı gibi adlar veriliyordu. Mutfak içinde görünçlük veya sergen denilen raflar, ocak, tandır ve benzeri yerler bulunurdu.

I.2.d- ANADOLU'DA TORK EVİNİN ÖZELLİKLERİ

Orta Asya Türk kültürü, gelenek ve görenekleri Anadolu Türk evini büyük ölçüde etkilemiştir. Doğal durum, iklim ve bitki örtüsü, Anadolu'da yüzyıllar boyu gelişen kültür ve medeniyetleri etkilemiştir. Neolitik devirde ve Taş devrinde hemen hemen bütün Anadolu iskan edilmiştir. Bu devirlerde ev mimarisi çok gelişmiştir. "Megaron" denilen

ince, uzun ve kısa kenarından girişı olan bir-iki odalı evler Tunc Devrinde yaygınlaşmıştır. Milattan Önce 2 binde Boğazköy'de ve Acemhöyük'te ve de Kültepe'de iki odalı, avlulu evler ortaya çıkmıştır. Milattan Önce bin yıllarında geçitli evler görülmüştür. Bu evler, ön yüzünde sütunlu girişı, bunun arkasında ise küçük odaları olan yapılarıdır. Doğu Anadolu Urartu Bölgesi'nde ise ön avlulu, iki odalı ev tipi tespit edilmiştir. Bu planın eski Hitit Alışar ve Alacahöyük'ün üçüncü katlarında bulunan evlere yakın benzerliği vardır. Batı Anadolu'da klasik çağda başlayıp Roma devrinde de kullanılan belirli ev tipleri gelişmiştir. Kuzey Ege'de ortaya çıkan "Prostaslı", (avlulu ecitli evler) Milattan Önce dördüncü-üçüncü yüzyıllar arasında yaygınlaşmıştır. Bu evlerin planı geniş bir avlu, avluya uzanan bir koridor, geçit ve odalardan oluşmaktadır.

Helenistik Çağda yaygınlaşan geniş revaklı, avluları belirlenen peristilli evler, avlunun etrafındaki odalarla meydana gelmektedir. Bu evlerin de Anadolu Mimarisi üzerinde etkisi fazladır. Roma ve Bizans devirlerinde avlulu (Atriumlu) ev planı gelişmiştir. Türk evi Anadolu'nun coğrafi sınırları dışına taşmıştır. Mısır'da, Sudan'da ve Balkan'larda karakteristik Türk evlerine rastlanmaktadır.

Türk evi Türk kültürünün beşiği, hamurunun mayalandığı çanak olarak Türk kültür tarihinin olduğu kadar sanat tarihimiz bakımından da büyük önem arzeder. Türk evi esas şekline Anadolu'da kavuşmuş bulunmaktadır. Eski Türk töreleri ve İslam dininin getirdiği esaslar, evin planlamasında ve iç düzenlemesinde en önemli etken olmuştur. Anadolu'da değişik coğrafi bölgelerde, değişik yapı malzemeleri ile yaşanan İslami yaşantının gereği içe dönük, dışa kapalı, ortak karakterli bir ev tipi meydana gelmiştir (4).

Bu karakteri ile Anadolu Türk evi doğadan ve yerleşme bütününden ayrılmış değildir. Türklerin geleneksel doğa ve ağaç sevgisi, avlu ve iç bahçelerde son bulmuştur. Evlerin baş odaları sahnışleri adeta bütünleşmiştir. Anadolu Türk evinde iklimin etkisiyle evlerin planlarını yönlendiren avlu, sofa gibi iki önemli mekan değişik plan tiplerini ortaya çıkarmıştır.

Anadolu'da önemli olan bu iki mekan iyi bir şekilde birleştirilip programlaştırılırken Türk öncesi Anadolu'nun ev tiplerinden belirli bir etkilenme söz konusu olmamıştır. Anadolu'da önemli olan bu iki mekan iyi bir şekilde birleştirilip bütünleştirilirken Türk öncesi Anadolu'nun ev tiplerinden belirgin bir etkilenme söz konusu olmamıştır. Anadolu Türk evinin bu plan gelişimi tamamen kendine has bir özellik olarak ortaya çıkmaktadır. Türk evi Anadolu'da sofa durumuna ve iklim bölgelerine göre değişik tiplere ayrılır. Odaların sayısı evin sahibinin maddi gücüne bağlıdır. Çok bölümlü haremlik, selamlıklı evlerde her iki bölümün, orta halli ailelerin ise tek baş odaları vardır. Buna divan odası da denilir. Odada iç düzenleme esnasında esas kullanılan kısımlar yardımcı olarak ayrılır. Asıl kullanılan kısımların başında orta mekan gelmektedir. Odanın kapısından seki altı "pabuçluk" kısmına geçer. Burası ahşap perde ile seki üstünden ayrılmıştır. Seki üstünde duvarlar boyunca yapı ile birlikte inşa edilmiş sedirler bulunur. Çoğunlukla odalarda yüklük duvarının karşısında ocak bulunur. Pencereleer manzaraya, sokağa, güneşe ve yöne göre düzenlenirlerdi. Örneğin yatak odaları Doğu'ya, sofa ve bu gibi oturma mekanları güneye gelirdi. Tavanlarda genellikle ahşap oymalar, ortada göbek kenarlarında motifler, bazen de Kuran'dan ayetler ve Allah adı yazılırdı. Yardımcı kısımlar ise, sedirlerin altı ve dolap altı olarak kullanılırdı. Ayrıca yüklüklerde gusülhaneler yapılırdı.

1.3.4- ANADOLU TÜRK EVLERİNİN PLAN DOZENİ

Osmanlılar dönemindeki Türk evi dar sokaklar üzerinde yer alırdı. Her evin bir avlusu bulunurdu. Avluya sokaktan bir kapı ile girilir, kapının üzerinde ailelerin armaları bulunurdu. Evin zenginliği ve büyüklüğü, kapının ihtişamı ile ölçülürdü. Evler genellikle iki katlı, nadiren de üç katlı olurdu. Avluların içinde çardaklar olur, evlerin zemin katlarında ahır, depo, kiler ve benzeri servis mekanları yapılırdı. Evin birinci katına bir ahşap merdivenle çıkılır, ev birden fazla katlı olduğunda esas yaşanan yer üst kat olurdu.

Esas katta sofaya açılan odalar, mutfak ve benzerleri bulunurdu (6)

Sofa Türk evinde odalara geçit veren ve ailelerin kadınlı-erkekli bütün fertlerinin topluca oturdukları bir mekandı. Evlerin genel planlamalarında odaların yeri ve yönü esastı. Güneş, rüzgar ve Benzeri durumlara göre, kış odası ve yazodası ayırımı yapılmaktadır. Odalarda pencerelerin üzerinde sergen denilen küçük bir raf çepeçevre çevrilebilirdi. Odaların içerisinde kullanılan eşya,sergi ve bu gibi yaygılar oldukça gösterişten uzaktı.

Sofa

Sofa odalar arası ilişkilerin sağlandığı bir ortak alandı. Anadolu'nun değişik bölgelerinde Sergah, Seyvan,Çardak,Divanhane gibi isimler de almış bulunmakta, oturma mekanı olarak da kullanılmaktadır. Sofa Türk evinde en önemli mekandı ve odaların yerleşim düzeninin esasıdır.

Türk evi plan düzeninin temel direğini mahremiyet düşüncesi teşkil etmektedir. İç mekân düzenlemesi bakımından sofada evin mahremiyetinin temelinde önemli yer tutar. Küçük evlerde sofa kadın ve erkeklerin odaları arasında bulunur. Ev halkı örtünüp giyindikten sonra bir araya gelebilirlerdi. Her Türk evinin bir bölümünün bir odası erkeklere selamlık, bir bölümü de kadınlara haremlik olarak ayrılmıştır. Türk evinin avluya ve sofaya bağlı olarak ortaya çıkan içe dönük karakterini Türk öncesi Anadolu mimarisinin etkileri üzerinde durulmasına rağmen kabul edilen görüşle içe dönüklük evlerden başka Medrese, Kervansaray Türk yapılarında görüldüğünden eski Türk hayatından kaynaklandığı düşünülebilir.

I 3.b- 19.YOZYILDA ANKARA'DA KONUTLARIN ÖZELLİKLERİ

Çeşitli gezgi-ler, bakımsız evleri anlatırken George Perrot'tan kent içinde,kentin çevresinde gördüğü Rum,Ermeni evlerindeki çeşmeleri süsleyen aslan heykellerinden söz etmiştir. Bu tür heykellerle süslü konutların oldukça görkemli oldukları anlaşılmaktadır. Görkemli de olsa bakımsız da olsa konut dokusu ve konut birimleri belirli bir ortak özellik sergilemişlerdir.

Ankara'nın çeşitli bölgelerinde görülmekte olan bu konutlar 19.yüzyılın özelliklerini taşımaktadır. Sivil mimarlık tarihi çerçe-

vesinde baktığımızda anonim halk mimarisi örneklerinden sayılan 19.yüzyıl konutlarını iki alt başlıkta toplayabiliriz:

(1)- Yerel bölgesel etkilerin daha vurgulu olduğu iklim koşulları, arazi durumu, topoğrafya, malzeme verileri gibi fiziksel faktörlerin daha fazla etkilenmiş olduğu yerleşmeler.

a- Sosyal ve kültürel faktörlerin daha vurgulu olduğu Osmanlı İslam etkisinin belirgin özellikleri tarafından şekillendirilmiş yaygın mimari...Sokakların dar olarak yapılması organik mekanlar oluşturmuştur. Günün toplumsal yapısı içerisinde, hatta bu yapının bir sonucu olarak gelişen bu tür mekanlar ve bunları tamamlayan binalar bir çok doğru tasarım kararını içerir. İnsan ilişkilerinde genelden özele doğru düzenlenmiş olan kent mekanlarındaki açıktan kapalıya, toplumsal kullanımdan öznel kullanıma doğru hiyerarşik mekanlar düzeninde, yani meydan,sokak,avlu,hayat,oda ilişkisinde özetlenmiştir. Malzeme verilerine göre gelişmiş olan kerpiç yapı ve kerpiç dolgu inşaat geleneği ile yapılan evlerde bezeme uygulamaları görülmektedir (5),(6).

Yöreye özgü olarak gelişen konsol çıkma gibi ayrıntılar 19.yüzyıla kadar gelişen teknolojinin getirdiği bilgi ve beceriye dayanmaktadır. İçinde yaşadığı konut birimlerini kendi kişiliği ile özdeşleştirmiş olan bireyler konutunda getirdiği özel çözümleri ile evini anonim bir yaşam birimi olarak görmemesi günlük yaşamın gereksinimlerine göre gelişen yaşam düzeni, konutta taşınmaz malların ailenin gereksinimlerine göre en aza indirgenmiş olmaktadır. Yaşam mekanlarında birey ölçeği korunmuş, işlevler, mekanlar, kütleler biçiminde ortaya konmuşken ve içe dönük bir yaşam birimi olmuşken daha sonraları alçak gönüllülüğün ilk yitirilen özelliklerinden olduğu anlaşılmaktadır.

Bir kültür ve sanat birikiminin yanı sıra yapı imarı ilişkilerine bireyle bina arasında ve bireyle kentsel mekanlar arasında organik bir bütünleşme içinde tasarlanmışken en kısa zamanda yitirilecek kentsel mekanlar anonim boşluklara dönüşecektir. Nitekim Kaleiçi, Kalealtı mahallelerinde İstiklal Mahallesi, Ulucanlar Mahallesi, Erzurum Mahallesi, Hamamönü Mahallesi ve bu gibi yerlerde konut dokusu henüz özelliklerini yitirmeden ekonomik nedenlerle işlevlerin değiş-

mesiyle ev planlarıyla ve yaşam mekanlarının ilişkilerinde bozulmalar olduğu bilinmektedir. 19.yüzyıldan kalan pekçok Ankara evinde önceki dönemde varolduğu görülen zemin kattaki tiftik yıkama,depolama gibi servis mekanları kalkmış, üst katlarda ise birbirine sonradan açılan geçişlerle özelliğini yitirmiş oda birimleri vardır. Bu tür değişmelerin yanında aile toplum ilişkilerine geleneksel özellikler katılmış, içe dönük avlulu, birçoğu dış sofalı planlarıyla zemin katta dışa kapalı ölçek bakımından alçak gönüllü kalabilmiş konut birimleri süregelmiştir.

Kent mahallelerini sınırlayan ikinci kent duvarında 19.yüzyıl sonlarında kent duvarının işlevini tümüyle yitirmiş olduğu görülüyor. Kent duvarının denetim noktası olarak bilinen kapıların da ancak adları kalmıştır. Erzurum Kapı ve benzerleri....

1.3.c- ANKARA EVLERİNİN YAPI ÖZELLİKLERİ VE TORK EVLERİ ARASINDAKİ YERİ

Ankara'daki geleneksel konutların tarihi yaklaşık 250 yıla kadar uzanmaktadır. Ancak ne yazık ki eski dönemlerin artistik anıları ile dolu olan ve sanatsal nitelik taşıyan bu evler giderek benliklerini yitirmeye ve yavaş yavaş yok olmaya yüz tutmuştur. Bu evlerin devri gün geçtikçe önemini yitirmekte gaz lâmbalarının yerini elektrik lâmbalar,kafesli süslü cumbalı canım pencerelerin yerini geniş ve yozlaştırılmış pencereler almakta ve o mistik o romantik hava yok olmaktadır.

Bu gün artık bu eski evler kaybolmuş bunların yerini daha kullanışlı rahat evler almış yakın komşuluk ilişkileri kaybolmuştur.

Ankaranın eski evleri nadiren t aşan yapılarıdır, ve en sık görülenler ahşap yapılardır. Dıştan bu evler Ankara evleri ile iki kategoriye ayrılmaktadır. 1'nci grup birçok payanda ile desteklenmiş olup cumbalıdır. 2'nci grup ise ahşap konsollarla desteklenmiştir. Öst katlar kaldırılma doğru çıkmalıdır. Bu şekilde görüş açıları artırılmış ve sokağa değişik bir sokak perspektifi verm iştir. Eski Ankara evleri genellikle 2 katlı nadiren 3 katlıdır.

Foto.1: Ankara'daki Geleneksel konutlara Hacı Kadın Bağ Evlerinden bir örnek

Fakat en eski görülenleri tek katlıdır. Sokaktan bakılınca renksiz camlardan oluşan küçük pencereler üzerine monte edilmiş parmaklıklı bir sıra pencere ile aydınlatılan geniş salona dayalı cumbaları ile rahat bir görünümleri vardır.

Pencereler dışarıdan tel örgü ile kaplıdır. İç sürgüleri dolap kapılarınıninki gibidir.

Yol seviyesinde farklı bölümler bulunmaktadır. Küçük bir avlu ve ahır gibi birinci katta üzeri kapalı bir galeriye açılan merdivenle çıkılır. Evlerin yola bakan tarafında pencereleri avlunun kenarında tahtadan sütunları vardır.

Sofalar süslüdür ve sofaların etrafında üç oda bulunmaktadır. Selamlık tarafı erkekler için, haremlik tarafı kadınlar için, alt katta hizmetçilerin odası bulunmaktadır. Bu son iki bölüm sofaya açılır.

Foto.2: Ankara Evleri çatı şekillerine Hacı Kadın Bağ Evlerinden ilginç bir örnek.

Selâmlık, Haremlık sofalarla süslü olup mermer çamurundan yapılmış. güzel bir ocağı büyük dolapları (yükük) duvarların içine yerleştirilmiştir.

Omuz hizasında konsollarla desteklenen bir raf (kitaplık vb.) günlük ufak şeyleri koymak için lambalık arkalıksız iskemleler ve sedirler mobilyalarını tamamlar.

Duvarlar beyaz kireç badanalıdır. Tahta kapılar, tavan tutkalla boyanmış ve koyu renkli fon üzerine açık renklerle çiçek motifleri işlenmiştir.

Tavan poligonal geometrik dekorlu merkezi bir motifle zenginleştirilmiş, merkezin etrafındaki rölyefler üzerine Kurandan yazılar, ayetler işlenmiştir. Tavanın geri kalan kısmı ince tahta işleri ile süslenmiştir.

Bu süsler dört köşe, üçgen vb. geometrik şekilleri teşkil etmekte ve çiçek motifleri ile süslenmekteydi.

Cumbalı evler XVIII. yüzyıla dayanır.

Foto.3: Ankara Evlerinin Cumbalı tiplerine Hacı Kadın Bağ Evlerinden ilginç örnekler.

Kale'de, İstiklal Mahallesi, Erzurum Mahallesi, Hamamönü Mahallesi ve Yeni Camiide ve de Ulucanlar'da bu evlerden bulunmaktadır.

Bütün bu evler Nakkaş İbrahim ve onun ekolünün sanatçıları ve sanat eserleri ile süslenmiştir. Görüldüğü üzere başlıca çiçek motifleri süslemelerin temelini teşkil eder. Bazan vazolar içinde de çiçek demetleri motifi görülür. Kapı kenarlarında, tavanlarda, kubbelerde Kurandan ayetler görülür.

Süslemelerin insanlarda bıraktığı izlenim samimi ve neşelidir.

İki veya üç katlı olan evlerde üst katlara ahşap asma merdivenlerle çıkılır. Merdivenler belli bir seviyeye kadar taştan yapılmış basamaklı kaidelere oturtulmuşlardır. Süslü Körkukluklar ve metin işçilikleri ile evlerin avluya bakan yüzlerinde aynı zamanda mimari sütü hizmeti görmektedir.

Foto.4: Ankara Evlerindeki Değişik Çıkma tiplerine
İstiklal Mahallesinden Örnek.

Foto.5: Ankara Evlerinden Gaziosmanpaşa Karlı Sokak'ta
yıkılmaya yüz tutmuş bir yapı.

Asma merdivenler çok defa üstü kapalı geniş bir terasa veya üst kat odaları arasında bulunur.

Bir sofaya bir de divanhaneye çıkarlar. Teras ve sofalar evin geniş avlusuna veya semtin geniş manzarasını görmek üzere kurulmuşlardır.

Bu sofa ve terasların bazılarında bulunan "Seyregâh" denilen balkonların evlerin başka kısımlarına da yerleştirildiğini de görüyoruz (Foto:3).

Geniş sofa ve terasın onu bazen iki tarafı merdiven korkuluklarına uygun bir biçimde ahşap parmaklıklarla çevrilmiş olup yaz ve kış daima açık bulunmaktadır. Çatı örtüsünü taşıyan hafif kemerli direkler bu sofaların ön kısımlarını ince işçilikleri ile süslemektedir.

Evlerin bütün cephelerini alan bu önleri açık teras ve sofaların Kuzey rüzgarı alan kısımlarında bazen kapalı yerlerinde parmaklıklar yapılmaktadır. Döşemeden yükseklikleri olan yerlerde de esasen normal parmaklıklar üzerine ilave edilmiş ahşap ve süslü korkulukların yapıldığı görülmektedir.

Sofa ve terasların oturma ve konuk kabulüne has olan odalara girilmektedir. Her odada yerli bir ocağın bulunması mimari esastır. Bazı büyük odalarda Safnal denilen kemerli direk ve parmaklıklarla ayrılan giriş kısımları bulunmakta ve bazı odalarda giriş kısımları kapı yüzleri odaların dekorunun uygun biçimde süslü ahşap perde duvarlarıyla ayrılan bir çeşit rüzgarlıklar görülmektedir. Odalarda ocakların bulunduğu kısım ile diğer iki yan duvarın kenarında inşai olarak kurulmuş sedir biçimleri yer almaktadır. Odaların birçoklarında kolon duvarlar içine yerleştirilir. Dolap ve hücreler göze çarpar. Bunlar odanın yaşamını ve bezemesini artıran ve bu mimarlıkta kabul edilmiş unsurlardandır.

Alt ve üst katları birbirinden ayırmakta olan taban döşemeleri kalın ve yatay girişlere kaplanan tahtalar üzerine konulan 30-40 cm. kalınlığında sıkıştırılmış toprak tabakası üzerine dört veya altı köşe tuğla plakları döşemek suretiyle yapılır.

Geniş bahçelere bakan odaları boş sokakların taban döşeme girişleri uçları muntazam yonulmuş ara girişlerle başlık ve direklere oturmıştır (Foto:4).

Bu arada bu evlerden XVIII.yüzyıldan sonra yapılan bazı kısımlara,kafeslerin, mescitlerin yanındaki ve önündeki evler ise bu yerlerin kurucuları tarafından dekore edilmiştir. Enverzade İbrahim Ağa'ya ait olan 1720 tarihini taşıyan meskenin önünde inşa edilen Hacı İlyas Altuzade ismini taşır.

Bu meskenler Hisar kapıdan Zindan kapıya giden sokak içinde cami hizasında Doğu yüzündeki ev çok ilginçtir. İsmi Hanım Oğulları olan Konut Mescidin (Bugünkü Ağaç Ayak Camii) yanında inşa edilmiş olup 1705 tarihini taşır. Mescidin konaktan önce inşa edildiği sanılmaktadır. Gerek mescit gerek konutta Nakkaş Mustafa'nın öğrencilerinin işlerine rastlanır.

Konsollu çıkmalı olan bu evler özellikle Hacıbayram, Hacıdoğan semtlerinde bulunur. Bunlar XVIII.yüzyıla ve XIX.yüzyılın başlangıcına aittir. Ençok görülenler 2-3 katlı olanlardır.

Ankara Evleri

- 1- Günün yaşama şartlarını karşılayan plan ve gelişmesi
- 2- Yapıda kullanılan malzeme ve işçilik özelliği
- 3- Çağının mimarlık durumu karakterine uygunluk gösteren yüksek sanat değeri taşıyan süsleri (bezeme) ünlüdür.

I.3.d- ESKİ ANKARA EVLERİNDE YAPI GELENEKLERİ

Eski Ankara Evlerinin yapımı sırasında zengin olan kişilerin evlerinin duvarı tuğladan, tavanları ise ahşap kirşilemeli olarak yapılmaktaydı.

Yoksulların evleri ot, çöp, ahşap vb. yapılmaktaydı. Temelleri taş olarak yapılmıştır. Asıl ev ise kerpiçten yapılmaktaydı.

Evvela bel hizasına kadar (80-90 cm.) temel kazılır, sonra taş seviyesinden it ibaren kerpiçi örnek başarlardı. Kullanılan kerpiçe ise kuzu kerpiç demişlerdir. Ahşapların arası dolma olarak yapılmaktaydı.

Temelde iki taş arasına çakıl doldururlardı. İlk zamanlar evleri Karadenizli ustalar yaparlardı. İki, üç gün temelle uğraşılır, kocaman bir taşı temele attıktan sonra kurban edilecek hayvanı kapının yanına getirip yatırılırdı.

Orada onu kestikten sonra etli etli kafasını kefenlerler ve temele OÇ KULHUVALLAH bir ELHAMDOLİLLAH dualarını okuyarak gömmekteydiler. Sonrada temeli insan boyuna kadar (160-200 cm.) kadar örmekteydiler(13).

Taş bitince kerpici başlamaktaydılar. İki usta hımış örerken, ana duvarı karşılıklı ustalar örmekteydiler.

İşçinin biri çamuru karıştırırken diğeri de kerpici verirken bir taraftan da çamuru verirdi. Evin payına (Pencere altına) gelince iki katlı kuşak atarlar, ondan sonra kuşağı başlama yaparlardı. Bağlamayı uzun karpize (Kadağın büyüğü) ile çakarlar, tuttururlar, o karpizeler kerpice geçip bağlamayı tutarlar, bu yüzden kuşaklı duvarlar dayanırdı.

Duvar bittikten sonra yine kuşak atılır, kuşağın üstüne de atma atılırdı ve buna ağaç atması denilirdi.

Ağaç atması giriş üzerine otururdu ve giriş kısa olursa uç uca kalırdı ve birbirine giydirirler, ondan sonra çivilerlerdi. Ağaç atmalarının boşluklu araları kerpikle örülür, ancak üstüne tahta döşerlerdi. Bu da örtme olur, örtüldükten sonra samanı çamur ile karıştırırlar (çamurun toprağı elenmiştir.) Tekne tekne götürüp döşerler, yayarlar ve iyice çığnerlerdi. Çamur çalındıktan sonra (karıştıktan sonra) destekleyici tahta suyunu çeker, üzerine toprağı yayar çığner, çığner, üzerine çorak dedikleri, yaydıkları toprak İmrahor, Möhye ve Dikmen'den gelirmiş Araplar köyünde de bu topraklar bulunmakla beraber vermezlerdi. "Çorak" dedikleri toprağın üzerine iri çay kumu yayarlardı.

Döşeme üç, dört kağı kum almazsa çorak yağmurda kalkar, ondan sonra kerpici duvarı örerken bir büyük, bir küçük kerpici koyup gidip arasına çakıl kerpici kırığı doldurup arasını bitştirildiğinde o zaman sağlam olmayıp çabuk oynardı (kerpici kalıbının üç gözü büyük, üç gözü küçük kerpici için yapılmaktaydı) Bunlara ana ve kuzu kerpici

denmekteydi.

Ev göz göz olursa o zaman bölme yapıp ortasına hımış çekerler hımış için ağaç diker, arasını sade kuzu kerpiç ile örерlerdi.

Bir ev yapıldığında nazar değmesin diye "okun başı eğri olmuş" derlerdi. Zengin olan kişiler döşeme üstündeki çorağın üzerine on, onbeş kilo tuz serpmekteydiler. O zaman taş gibi donduğu için çatı akmazmış. Atmalar ince olduğu zaman iki senede bel verirmiş (eğilirmiş). Evin sahibi içeriye girip içerden ok atmaktaymış ve köşelere direk diker, direğe ok atarmış. Böylece de direğin muntazam yapılıp yapılmadığını anlarmış. (13)

Yağmur yağarken de evin yapımına devam edilmekte idi. İşçiler başlarına çuval örtüp çamuru oturtur, sulu sulu sıvarlardı. Sıva düşmesin diye "Kaşlama" (çatı) yaparlarmış. Önce "iyi ev kaşından, iyi kadın başından belli olur" denilirdi. Kaşlamaya kiremit döşeyip kışın dam küremekten kurtulunurdu.

Evde ilk önce sandık odasına girilirdi. Sandık odasının içindeki kapıdan öteki odaya geçilirdi. Bu odanın arkasında da mutfak bulunurdu. Mutfağın tabanı hep kuru olurdu. (Gelenek) WC aşağıdaydı. Kışın taban ortasında alt odada yaşanırdı. Yazın zigah odasına üst kata çıkılırdı. "Zigah döşedim serdim" denilirdi. (13)

Sokaktakiler söz atmasın, kızmasın diye pencereler yüksek yapılmış. Eskiden sesin dışarıya gitmesi ayıpmış. Ses gitmesin diye pencereyi avluya çevirirlerdi. Ses dışarıya çıkarsa delikanlılar oynuyorlar, mahallenin adamını saymıyorlar diye pencereleri taşlarlarmış.

EV:

Dış kapıdan girilince önce hayat gelirdi. Köylüler bu alana avlu derlerdi. Örtmeli ise hayat denilirdi. Sonra divanhane (sofa) gelir, o yoksa doğrudan doğruya odaya girilirdi. Odanın karşı duvarında ocak bulunur, arkasında saçkılık (davlumbaz) ocağın içini döşerler, kenarlarına keçe kepenk ve çuval sererlermiş. Yüklük yapılmazmış. Eşyayı yığarlar, üstüne yatak, çarşaf örterler, ortasına

çamaşır sandıklarını koyarlardı. Artıklama (fazla) örtüleri yığarlar ve buna da "onun iki çatal örtüsü var" derlerdi. Örtüler görünsün diye onların üzerini örtmezlermiş. Dört çatal örtüsünün olması zenginliğin alameti idi.(13)

I.4.A- AHSAP YAPI ELEMANLARININ KULLANIMI VE DEĞİŞİMİ

Zaman içinde mimarinin değişimine yeni konstrüksiyon ve biçimlere yönelmesine çok çeşitli faktörler etkili olmuştur. Bunlardan biri de yapı malzemeleri seçimi ve endüstriyel gelişmedir. Ancak konunun kısaca özetini yapacağım için sadece ahşap malzemeyi inceleyeceğim.

Ahşap malzeme ilk çağlardan günümüze kadar kendine özgü kullanım biçimleriyle mimaride uzun süreler yer almış ve halen kullandığımız bir malzeme olmuştur.

Ahşap canlı bir organizma olan ağacın meydana getirdiği lifli heterojen ve anizotrop bir dokuya sahip organik esaslı bir yapıya sahiptir. Ahşap adı arapça "odundan mamul eşya anlamına gelen" 'Hasep' kelimesinden gelmektedir. Ahşap diğer yapı malzemelerinden farklı olarak belkide canlı bir dokunun ürünü olması nedeni ile yapılarımızda daha çok görmek istediğimiz sıcak bir malzemedir. Ancak özellikle ekonomik nedenlerle çağımızda kullanılması gittikçe zorlanan doğal ahşap günümüz teknik imkanları ile homojen ve izotrop bir malzeme olarak geliştirilmiş, böylece ölçü bakımından yapıda kullanılmaya elverişli olmayan ahşaptan ve de değerli ağaçlardan enfazla yararlanma imkanları getiren fabrikasyon ürünü ekonomik amaçlı yapıda doğal ahşaptan daha geniş olanlara sahip suni ahşap malzemeler kullanılmaya başlanmıştır. Genel olarak ahşap yapı kuruluşunda yer alışının tercih nedenlerini, elde ediliş kolaylığı, açıklık geçmede konstrüksiyon kuruculuğunda sahip olduğu imkanlar malzemenin işlenebilme ve istenilen biçime getirebilme rahatlığı ısı-seş tutuculuğu ve sıcaklık hissi ve hijyenik yönü ile mekanik mukavemetinin oldukça yüksek değere sahip oluşu şeklinde özetleyebiliriz.

Ayrıca mimarimizde çok geniş kullanım alanına sahip olan ahşap malzemenin seçiliş nedeni içinde felsefi düşüncesinde bir yeri vardır.

Örneğin Türklerin doğa sevgisini ağaca karşı olan geleneksel saygılarını ortaçağ Avrupa'sının kalıcı taş yapılarının yerine geçici yapılar yapmadır ki dünya görüşlerini ve sökülebilir bir malzeme seçimi ile göçebelik hislerini ahşap kullanımları ile bağdaştırabiliriz.

Oğuz Türklerini Oğuz Destanındaki Fıstık Çamı, Kayın ağacından doğan beş erkek çocuğun öyküsü veya Türkün her olayı bir ağaç dikme vesilesi yapmasını ağaç sevsininin en güzel örneği sayabiliriz.

Eski insanlar evini yaparken hiç bir zaman onu en küçük detayına kadar tamamlamamıştır. Gelecek kuşakların da bir takım ilaveler yapmasını istemiştir. Ayrıca bazı evlerin kapılarının üstünde "mal ve mülk için yalan dendiği ve gerçek sahibinin kim olduğunu soran" çeşitli beyitlerin bulunuşu da Türk felsefesine göre evin geçici olarak kabul edildiğini açıkça göstermektedir. Çağdışı devirlerdeki Avrupada görülen anıtsal ve kalıcı taş yapıların ise aynı anlamı taşımadığı gözle görülür bir gerçektir.

Mimarinin biçimlenişinde malzeme önemli bir faktör olmuştur. Dolayısıyla yapı malzemeleri teknolojisindeki değişimler ve gelişmeler mimarinin konstriksiyon ve formuna da paralel olarak aksetmiş ve bu değişimlerin bütünleştirdiği yeni bir mimari ortaya çıkmıştır. Ancak bu arada üslup ve teknoloji arasındaki ikilem zaman zaman zorlamalar getirmiş, bir bütünlüğe kavuştuğu zaman ortaya doğru dürüst bir mimari çıkmış, zaman süreci içinde ahşabın mimarideki kullanımını incelerken konuyu teknoloji büyük değişiklikler gösteren endüstri devrimi öncesi ve sonrası olmak üzere ikiye ayırarak incelemek daha uygun olacaktır.

Endüstri devrimi öncesi ahşap, ilk insanın barınak gereksinimlerini karşılamak amacı ile kullanıldığı doğal yapı malzemelerinden biri olmuştur. Önceleri ağaç kovuğundan başlayarak yapıda saz, kamış ve ahşap yığma tekniklerini uygulamış ve ahşap karkas sistemine geçilmiştir. Doğal ahşapta eskinin zamana bağlı geleneksel bir gelişme gösteren malzeme seçimi ve kullanımı bilgisi ile günümüz malzeme kullanım tekniği arasında çok az değişim görülmektedir.

Örneğin ahşap çatı kuruluşunda ilk defa Frigya'da uygulanan teknik ile bugün kullanılan geleneksel teknikler birbirine çok benzemektedir.

Türkler doğa sevgilerini ve felsefi düşüncelerini ahşabın kendine özgü fiziksel özellikleri ile birleştirerek yapılarında genellikle ahşaba yer vermişlerdir. Ahşap karkas sistemi çağdaş düzeye varacak düzeydedir.

17 nci ve 18. yüzyıla kadar görülen örnekler aynı devir Avrupasındaki örnekler karkasın her kısmında çok büyük kesitli ahşapların yer aldığı daha enine bağlayıcılardan kurulduğu pencere açıklıklarının ahşabın genel kullanım ilkesine uymadığı, kullanılan payandaların ise esas taşıyıcılık görevi yerine süs için yapıldığı görülür.

9 ncu yüzyılda Selçuklulardan itibaren gelişen ahşap oyma sanatı da, Osmanlılarda 16 ve 17 nci yüzyıllarda Hayrettin, Sinan, Davut ve Mehmet Ağalar gibi devrin ünlü mimarları tarafından Topkapı Sarayında açtıkları atölyede öğretilmekte idi.

Endüstri devrimi sonrası ekonomik koşullar ve kullanım amacına yönelik malzeme, üretim endüstrisinin gelişmesi ile doğal ahşap şeklini değiştirerek yerini yavaş yavaş yapay ahşap malzemelere bırakmıştır. Kaplama malzemeler 1840 tarihinden sonra mobilyacılıkta endüstrileşme başlangıcı ile geliştirilmişse de M.Ö. 1500 yıllarında Mısır Fırvunu Tutankemenin mezarında bulunan fildişi kakmalı abanoz ve sedir ağacından kaplama yapılmış bir sandık bu tekniğin çok eskiden de bilindiğini ortaya koyan bir anıttır. Ayrıca M.S. 6.yüzyılda Japonya'daki ev duvarlarında kullanılan ağır kağıtlar bugün üretilen benzeri lif levhalara örnek olarak gösterilebilir. 1930-1939 yıllarında özellikle F.L.Wright, R.Nevra gibi ünlü mimarlar ahşap türü geleneksel bir malzemeyi ileri yapı teknikleri ile bütünleştirerek çok güzel örnekler ortaya koymuşlardır. Bu arada doğal ahşap malzemenin rutubet, deformasyonunu gidermek, yanmazlığını sağlamak ve mikro organizmalara karşı dayanımını artırmak amacı ile çeşitli korunum yöntemleri üzerinde araştırmalar geliştirilmiş ve heterojen yapının istenilen kaliteye ulaşması sağlanmıştır. 1908'de Avusturya'da, 1915'te Amerika'da ahşap değişik şekillerde kullanılmıştır. (Ahşap Talaş Levhalar vb.)

Ölkemizde geleneksel ahşap yapılarımız incelendiğinde ahşap karkas sistemin yer aldığı sistem kuruluşunda sadelik ve fonksiyona aşırı özen gösterildiği ortaya çıkar.Karkas sistem arasındaki düşey

yönde belli aralıklarla ara dikmeler kullanılmış, çerçeve sistemi payandalar yardımı ile rijitleştirilmiştir. Karkas arası boşluklar kerpiç, tuğla, taş gibi malzemelerle doldurulmuş, yöresel özelliklere göre dıştan yatay ahşap kaplamalar veya bağ dadı sıva ile örtülmüştür. Duvar boşluklar ahşap kapaklar ve de alçının yer aldığı kafa pencereleri kullanılarak çözümlenmiştir. Geleneksel mimarimizin temel simgesi çatıda kendini göstermiş yapı hareketleri ilke olarak çatıya Aktarılmadan oturtma çatı sistemi içinde çözümlenerek geniş saçaklarla yapılar kendine özgü bir biçim almıştır. Bir birine değen saçakları ve çıkmaları ile geleneksel bir Türk sokağı dış doğal etkilere tamamen korunmuştur. Doğayla uyumlu genel mimari biçimin meydana gelişinde ahşap malzemenin gücüne bağlı kalınmıştır. Bu yüzden ahşap karkas zemin katta masif taş duvar üzerine yükselerek veya dikmeler üzerine alınmak suretiyle aşağıdan yukarıya doğru genişleyen sistem kendini göstermiş her iki şekil de ahşap yapıya bir oran ve modül anlayışı gelmiştir. Yapının doğa ile bütünleşmesi sağlanmış, tavan ve saçaklarda renk ve şekil cümbüşü ile yapıya ayrı bir güzellik kazandırılmıştır. Bu dönem malzemeden mimariye akış dönemidir. Günümüzde ise teknolojinin getirdiği imkanlarla yeni yeni çeşitler oluşturulmuş suni ahşap plak lambri, girişlerle istenilen mimari formlar elde edilmiştir.

Malzeme yapı fiziki sorunları da halledilerek mimarimizin ihtiyacı olan malzemeler arasında önemli bir yer almaktadır.

I. 4.B- GELENEKSEL KONUTLARIN CEPHE KURULUŞUNDA AHŞAP MALZEME

Geleneksel mimarimizde ahşap malzeme genellikle konutlarda kendine özgü bir kullanım yeri bulmuştur. Cephe kuruluşunda ahşap malzemenin dolgulu suvalı ya da kaplamalı olmak üzere üç şekilde kullanıldığını görebiliriz.

Dolgulu ahşap malzeme ile oluşturulan cephe kuruluşunda dolgu malzemeleri yerine göre kerpiç, tuğla veya taş olmaktadır. Her üç cephe kuruluşunda da dolgu malzemeleri ile ahşap karkas içinde yer almakta ve genelde bir taş duvar üzerine ikinci kat olarak biçim bulmaktadır. Bu arada ahşap karkas tekniği cepheye konstrüksiyonu

Belirleyici bir sistem olarak girmiş sade bir formda ve sokağın doğal dokusuna uygun olarak masif bir zemin kat üzerinde yeralan birinci kat ile geleneksel konut mimarisinde bir taç gibi yükselmiştir. Dolayısıyla konstrüksiyonu dışa vurması, cephe kuruluşuna ahşap malzemeye bağlı bu modül anlayışıda getirmiştir. (Bak. ZÜLÜFLÜ 18.Sok. ve Sarıkadın Sok. 69)

Bazı uygulamalarda ahşap karkas sıva ile kaplanarak bağdadi denilen sistem uygulanmış ancak burada da cephenin modül anlayışının dışa vuruculuk etkisi ile yitirilmemiştir. Ayrıca cephe,saçaklar ve çıkmlarla hareketlendirilmiş, adeta sokağın organik dokusu üçüncü boyutta da bir süreklilik kazanmıştır. Çok kere sıva üzerine uygulanan pembe, kırmızı, sarı ve mavi pastel renklerle sokak boyu devam eden cepheler arası bir renk uyumu gözlerimizin önüne serilmektedir.

Buradan da anladığımıza göre çağdaş mimarimizde de cephe kuruluşunun malzeme ile bütünleşmesi ve malzemenin rasyonel kullanımının teknik verilerle bağdaştırılarak çözümlere ulaşmak için çaba sarfetmeliyiz.

Geleneksel yorum içinde cepheye planın aksetmesi yahut mimara özgü sanatsal yorumun karşımıza çıkması olmak üzere iki şekilde sınıflandırmamız mümkündür. Cephe bir yapının derisidir diye kabul edersek çoğu kez yapının elbisesi biçimine girmiştir. Ve bu elbise o çağın kültürünün mimarı tarafından toplanan bilgilerin sunulmasıdır diyebiliriz.

BÖLÖM II: ERZURUM MAHALLESİ GELENKSEL KONUTLARININ ANKARA EVLERİ ARASINDAKİ YERİ,ÖNEMİ VE KORUNMASI İÇİN ALI- NACAK ÖNLEMLER

Erzurum Mahallesi Hacettepenin doğusunda, İtfaiye merkezinin ve trafik merkezinin (Cebeci) arkasında, bir taraftan Kurtuluş'a, öte yandan Hacettepe yoluyla Sıhhiye'ye açılan ve bu arada İstiklal Mahallesi ile de hemen hemen bütünleşen bir bölge üzerinde kurulmuştur.

Bölgenin alış veriş sanayi ve eğitim merkezlerine yakın oluşu nedeniyle ikametgah olarak tercih edilmekte, hemen hemen geleneksel özelliklerini korumaktadır. Erzurum Mahallesi geleneksel konutlarında aslında tüm Anadolu evlerinden özellikle de Eski Ankara Evlerinden farklı bir özellik taşımamakta aynı gelenek ve göreneklerin, aynı kültür ve sosyal çevrenin etkilerini taşımaktadır. Ancak burada dikkat ettiğimiz husus, çevresinin modern ve yüksek binaların yerleşimi ile çevrili olmasına karşın geleneksel özelliklerini korumasıdır.

Burada yaptığım gözlemlerde Sarı Kadın Sokaktaki evler özellikle 69 no'lu ev korumaya da alındığı için olsa gerek, bakımlı, güzel ve geleneksel özellikleri korur niteliktedir. Buradaki konutlarda diğer mahaller dahilinden farklı özellikler dikkatimizi çekiyor kuşkusuz. Bunlardan biri pencerelerin kemerli olması ve kafesli pencerelere ve cumbalara pek rastlanmamasıdır. Kapıların üzerindeki değişik kuşluklar, arazinin eğimli olması nedeniyle planlama biçimleri farklıdır. Örneğin Kale evleri eğimli arazide olduğu için daha farklı ve sıkışık bir düzendedir. Oysa buradaki mekanlar rahat, ferah, halkı ekonomik bakımdan biraz daha güçlü ve aydındır. Yalnız burada da konutlarda yaşayan kişiler genellikle kiracı olduğundan yapı işlevleri bölünmeler neticesinde değişmeler gösterir. İstiklal Mahallesinde görülen dar sokaklar ve orada esen mahalli hava, sokak çeşmeleri ve meydanlar burada pek gözlenememektedir. Buradaki evlerin ahşap yapı konstrüksiyonları daha özenli çarpıcı ve göze çarpar niteliktedir. Örneğin Erzurum Mahallesi Erzurum Sok. No: 46'daki evin tavan ve duvar süslemeleri Sarıkadın Sok. 69 nolu evin özellikle sofasındaki tavan ve baş odadaki dolaplar ve mutfak tavanındaki oymalar daha çok dikkat çekici niteliktedir. Cepheleri genellikle bakımlı ve gösterişlidir. (Fotograf 5) çıkmaları genellikle le eli böğründe ve bindirmeli çıkma şeklinde olup taşıyıcı dikmelerdeki süslemeler dikkati çeker (Sarıkadın Sok. 69 No.lu evin ön cephesi) Dolaplarındaki uygun özellikler de göze çarpmaktadır. Bu yapıların korunması esnasında kapı pencere ve dolaplarındaki aşınmaların eskisine uygun bir biçimde onarılması boyalarının orjinalliklerini bozmayacak biçim, doku ve renkte yenilenmesi gerekmektedir.

Çatıların ve kaplamalarının eskisine uygun biçimde alaturka kiremitli olarak onarılması, cephede görülen soba borusu vb. cepheyi zedeleyen elemanların kaldırılması yapının özelliğini bozarak yeniden yapılan pencerelerin düzeltilerek eskisine uygun hale getirilmesi, yapılardaki bölünmüşlük ve alt yapı eksikliğinin giderilmesi, yeşil alanların artırılması oturma alanlarının, meydanların ve sokak çeşmelerinin eskisine uygun bir biçimde düzenlenmesi otoparkların yapılması halinde çevreye tarihi ve turistik nitelikler kazandırılabilirler. Restore edilebilecek yapıların korunabilmesi için gerekli maddi desteğin sağlanması gerekmektedir.

Foto.6:Ankara Evlerinin ilginç özellik gösteren balkon çıkma ve kepenkli pencereye Hacı Kadın Bağ evinden örnekler.

BÜLOM III- ERZURUM MAHALLESİ GELENEKSEL KONUTLARINDA AHŞAP YAPI KONSTOROKSİYONLARI

III- a. ERZURUM MAHALLESİ GELENEKSEL KONUTLARINDA AHŞAP İSKELETİN YAPISI:

Ahşap yapılarda zemin kat direklerle teşkil edilir. Bunların yükseklikleri 2,5 - 5 m. arasında değişmektedir. Kesitleri oldukça kalındır. 20 X 20 ve bazen daha kalın olabilir. Direklerin yerleri betonarma karkasta olduğu gibi plan durumuna göre tertiplenmiştir. Öst katta duvarların birleşme yerlerine direkler konulmuştur. Açıklık fazla olmadığından fazla direk görülmemektedir.

Aaları 3 - 4 m olan bu direkler yuvarlak veya dört (Sarıkadın Sokak 69)

köşe kesitli olurlar. Daha büyük kesitli ağaçtan biçimleyip kullanılacak kesitteki bir ağaçtan kesilir. Bunun daima dış etkilere maruz bulunan direklerin çürüme ve çatlama ve dövme bakımından faydalıdır. Direklerde genellikle başlık ve payanda kullanılmamıştır. Bu yapılarda zemin kat duvarları ve 1.kat duvarları aynı hizada değildir. Bahçe içindeki münferit evlerde üst kat dışarı bir parça taşmış olarak yapılır. Yapıların cephesinde bir veya iki oda dışarıya çıkmıştır. Bazen sofada dışarıya çıkmıştır. Çift taban kullanıldığında bile bunlar giriş başları ile düzlem içine girerek çıkışma payı büyük olan bir satıh meydana getirmezler.

Geleneksel konutlarda girişler tek istikamette konmuştur. yönlü girişlemeler ve çift tabanlar pek görülmez.

Foto.7: Ankara Evlerinde değişik çıkma tiplerine Erzurum Mahallesinden örnek.

Foto.8: Ankara Erzurum Mahallesinde zemin katı ticaret yapılarak bozulmuş bir yapı.

Direklerin başlığını teşkil eden ve döşeme kirişlerini taşıyan tabanlar büyük kesitli 20 x 25 cm. olurlar. Bunlar da direk-ler gibi kesitteki ağaçtan yalnız kapak almak suretiyle hazırlanır.

Öst katın duvarlarını teşkil edecek olan dikmeler bir yastık üzerine otururlar. Esas dikmeler köşelere , pencere kenarlarına gel-mek üzere 1,30 - 1,50 cm. ile konur. Pencerele köşeye birbirlerine yakın oldukları zaman dikmeler sıkıştırılmaz. Pencere boşluğunu teşkil etmek üzere tali dikmeler konulur. İskeletin direklerden sonra ikinci esas parçası olan iskeletlerin Payandalarına göre daha yatık meyilde kullanılmışlardır. Payanda meyili genellikle 30° civarında-dır. İmkan bulunduğu 45° kadar yatık olanlarını dahi yapmışlardır. Ahşap iskelet kısmı düşey ve yatay kuvvetleri karşılayarak evlerin ayakta kalması ve şekil değiştirmemesini, dolgu ve kaplama kısmı ise

dış tesirlerin iskelete zarar vermemesini temin ederek odaları soğuk ve rutubete, sese karşı tecrit etmiş durumdadır.

Yapının iskeleti şu kısımlardan teşekkül etmiştir.

- a) Yatay kısımlar (Tabanlar, başlıklar, bağlantılar)
- b) Düşey kısımlar (taşıyıcı ve ara dikmeler)
- c) Çapraz kısımlar, payandalar.

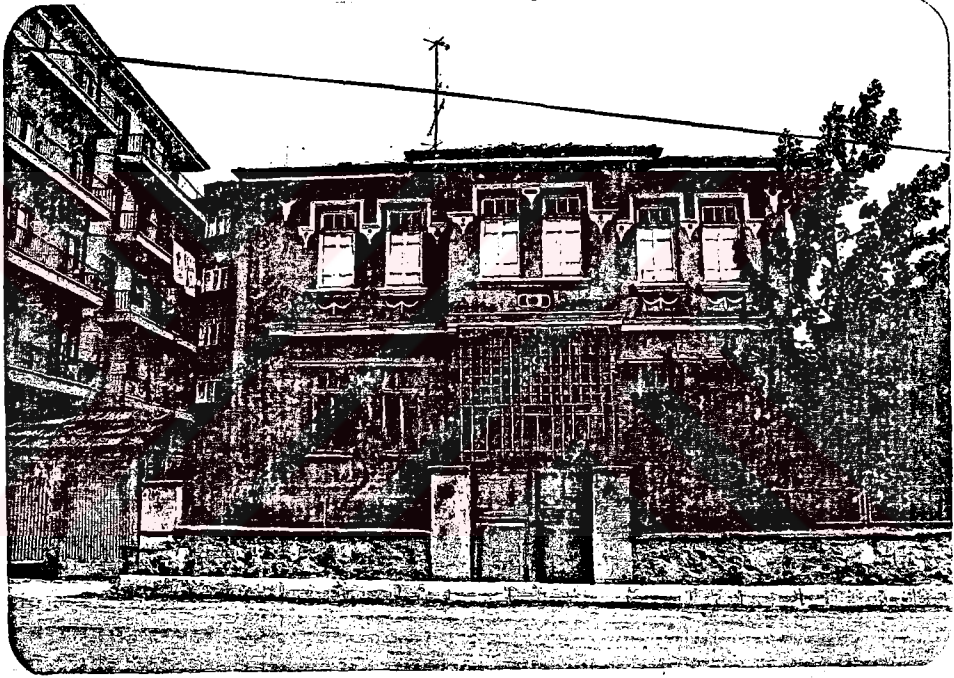

Foto.9: Ankara Erzurum Mahallesinde geleneksel dokuya ters yapılar.

Bu elemanlar bir araya geliş biçimlerine göre iskelet yapısına değişik şekilde tespit kolaylığı sağlamıştır. Dolgu malzemesi sıvanmayan ve kaplanmayan yapılarda iskelet kısmına estetik şekiller vermiştir (Sarı Kadın Sok.No:69, Erzurum Sok.No:46).

Bu tip yapılar iskeletin bir bütün olarak çalışması ve iskelet yükünün temele eşit şekilde (üniform olarak) yayılması esasına dayanır. Kargir bir temel topraktan gerektiği kadar yükseltilip üzeri ya çimento şap zemini hazırlanmış taban kirişi tesviye edilmiş zemin üzerine oturtulmuştur. Taban 1-2 m'de bir kargir duvar veya hatıla bağlanmıştır. Taban kirişinin altına izolasyon yapılarak iskeleti rutubete karşı tecrit etmişlerdir.

Bu da şöyle yapılmıştır. Bir veya iki tabaka halinde özel tutkalı ile yapıştırılan rüberoit yahut benzeri bir tür emdirilmiş bir karton ile temin edilebilmiştir. Tabanın duvar üzerine yerleştirildiğinde tabanın en az kagir duvar yüzü ile aynı seviyede yerleştirildiği gözlenir.

Foto.10: Ankara Erzurum Mahallesi Sarı Kadın Sokak No:22
Harap olmuş bir yapı.

Bu da kaplama kalınlığı kadar duvar yüzünden sızacak sulara karşı bir yağmur damlalığı oluşmasını sağlar. Bu damlalıkta (Çevha 100):

a) Bu yapılardan bir kısmında dikmeler 80-90 cm.de bir konmuş ve köşeler payendelerle takviye edilmiştir ve dikmeler köşelere pencere kenarlarına iki duvarın kesişme yerlerine rastlıyacak şekilde 120-150 cm. ara ile yerleştirilerek aralarına dolguyu tesbit etmekte

yahut kaplamayı çakmak gayesi ile daha ince dikmeler ilave edilmektedir. Döşeme kirişleri direkler üzerine atılan başlıklara oturduğundan, direkler üzerine atılan başlıklara oturduğu için bir üst katın içmeleri ise döşeme kirişleri üzerinde oturtulduğundan bu sisteme göre yapılar evlerde kirişleri dik gelen duvar yüzünde çift taban, diğer yüzde tek taban görülmektedir. Bu arada her iki duvarda çift taban yapılmak istenmişse yan duvar yüzüne en yakın gelen kirişle yan duvara doğru çakılan küçük bir bindirme kirişlerin alt ve üstüne birer başlık ve taban çekerek ve tabanları cephedeki tabanlarla köşe noktasında birleştirdikleri görülür.

Burada köşeye gelen kiriş parçasının diğer kirişlerinin açısı ortayı istikametinde olduğuna dikkat edilmiştir. Tek ve çift taban sisteminde köşedeki birleşme noktalarının teşkili daha detaylı olarak görülmektedir. Bu yapıların bir mahsuru dikmeler altındaki muhtelif taban başlık ve kirişler ahşabın liflere dik istikametteki çalışmanın fazlalığı yüzünden yapı yüksekliğince önemli bir miktar kısalmaya neden olarak evlerde oturmala ve kaplamalardaki çatlaklara neden olmuştur. Liflere dik doğrultuda çalışmaya maruz kısımların ebadını takriben görüldüğü kadar göz atacak olursak iki katlı binalarda toplam çalışan kısım yüksekliği $h = 12 \times 2 = 24$ m. olduğu görülür. Çalışma katsayısı %5 alınarak kısalma miktarı $= 24 \times 5 / 100 = 1,2$ m bulunur. İki katlı binaların 1,2 m kısalması fazlaca bir çalışma miktarı olduğundan taşıyıcı elemanların liflere dik doğrultuda tertip edilmemeleri gerektiği görülmektedir. Lif doğrultusunda tertip edilmesi gerektiği görülür.

Bundan dolayı son zaman yapılarında Amerika iskelet yapı sistemi de kullanılmıştır. Ayrıca sonradan yapılan ahşap iskelet yapı sistemi direklerle oturan binalara rastlamıyoruz. Her iki katta ahşap iskelet arası dolgu olarak yapılmıştır.

Esas direklerin altına yastıklar konulur. Aradaki boşluklar kerpiç veya tuğla ile örülür. Karkas sistemi aynıdır. Kiriş başlarının geldiği yere çift tabanlı olmak üzere dikme araları ve payandalar aynı biçimde yapılmıştır. Öst kat konstrüksiyonunda aynı biçimde yapıl-

mıştır. Bütün dikmeler aynı boydadır. Bütün duvarların üst hizasında aynı taban kirişi dolastırılmıştır.

Sonradan kullanılan Amerikan sisteminde ise ,

1- Dikmeler iki kat yüksekliğinde devam eder

2- Köşeler çift dikmelerle teşkil edilmiştir

3- Dikmeler 40-50 cm. ara ile yerleştirilerek taşıyıcı sistem bina içinde daha uygun duruma getirilmiştir.

4- Döşeme kirişleri her bir dikmenin yanına getirilerek dikmeye yandan çakılmıştır.

5- Ya dikmeler arasında gerçek payanda yapılmış veya dikmelerin arkasına kertme suretiyle oturan payanda kirişi yerleştirilmiştir.

6- Kaplama ekseriyetle çapraz doğrultuda yapılarak yatay kuvvetlerle karşılanmıştır.

Bu tip iskeletin en altında dikmelerin kuvvetini düşemeye yayan tabanlar liflere dik doğrultuda çalıştığından bu sistemin esasına aykırı gibi görürsek bu asgari çalışmayı toprak ve kargın temel duvarındaki kaçınılmaz oturtmanın devamı olarak görülebilir. Öyle ise temelin yapımı esnasında nelere dikkat etmeliyiz.

III.1-b.) TEMEL VE KARKASIN YAPIMINDAKİ ESASLAR ŞUNLARDIR.

Esas taşıyıcı direkler yine münferit ayaklara oturtulur. Zemin kat döşemesi yerden yüksek tutulduğu için iskelet yapıda normal kat döşemesinde olduğu gibi kesilmeyip birinci kata kadar uzatılmıştır.

Direklerin kaidesi hizasında oldukça iyi bir bağlantı temin edilmiştir. Döşeme kirişleri tek istikamettedir. Bir taraf çift, bir taraf tek tabanlı idi. Üst katın tavanı yine aynı seviyede, çevre ve bölme duvarlarını dolayan bir başlık üzerine oturtulur. Payandalar 30° meyillidir. Üst başlığa tespit edilmeyip direğin ucuna tesbit edilmiştir. Bu noktadaki kusuru önleyici bir önlem olarak imkân bulunduğu taktirde orta yerde diğer bir esas dikme aynı noktadan iki taraflı olarak payandalanır.

Dolguyu daha çok karpıç ve tuğla teşkil eder. Bunları taşıyacak olan tali unsurlar sık olarak ve yalnız düşey istikamette konulan ince dikmelerden ibarettir. Bu tip evlerde de esas dikmelerde boşluk

yoktur. Bu binalar yerden bir miktar yükseltilmiş kargir üzerine bir veya iki katlı karkas olmak üzere yapılır. Bazı binalarda ise binanın zemin katı tamamen kargir olarak yapılır. Üzerine bir kat ahşap ilave edilir. Her iki duvarda da iskeletin kargir duvarı tesbitine önem verilmemiştir.

Bunlar tabanla kargir duvarın birleştiği noktada suyun dışarıya atılması meselesinde pek önem verilmemiş, kargir duvarın bitiminde ahşap hatıl yapılır. Bu ahşap hatılı ahşap iskeletin oturacağı tabanı teşkil eder.

Bu ahşap iskeletin oturacağı hatıl çepre çevre bütün duvarların üstünü dolaşır. Evin zemin kat döşemesini teşkil ederek kirişler bu tabana oturtulur. Kiriş başlarının geldiği tarafta ikinci taban konulur. Kat kirişi istikametindeki duvar üzerinde de diğerlerine göre daha büyük kiriş konulur. Bu istikamette 2 ahşap kesit üst üste gelmiş olur. Bunların üzerine zemin katın duvarlarını teşkil edecek olan direkler dikilir. Aynı şekilde 2.kat döşemesi ve duvarları tamamlanır.

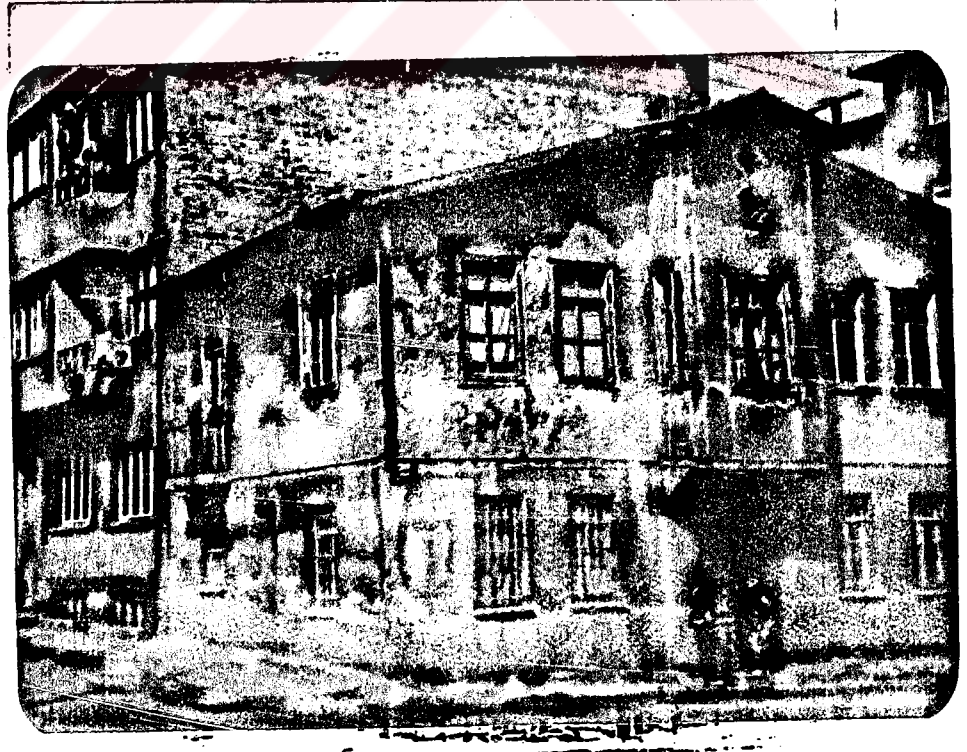

Foto. 11: Geleneksel konut çevresinde dejenere yeni yapılaşma.

Foto.12: Erzurum Mahallesi ZULUFLU Sokaktan ahşap iskelet yapısına ait bir örnek.

Foto.13: Erzurum Mahallesi Dutlu Sok.No:10'da ilginç bir ahşap taşıyıcı iskelet görünümü.

III-1.c. Duvar Dolgusu Kaplamaları:

Ahşap iskelet yapılarda ahşap iskeletin boşlukları tuğla, kerpiç gibi dolgu malzemeleri ile doldurularak veya iskeletin her iki yüzü tahta ve suni levhalarla kaplanarak bu tip yapıların duvarları teşkil edilir.

Bu durumlarda dolgu daha muntazam yapılmıştır. (Erzurum Mah. ZULUFİU Sok.No:18) Erzurum Mahallesindeki evlerin duvarları genelde kerpiçtir ve bunların dikmelerle daha iyi birleşimi için üçgen çıtalar çakılmaktadır.

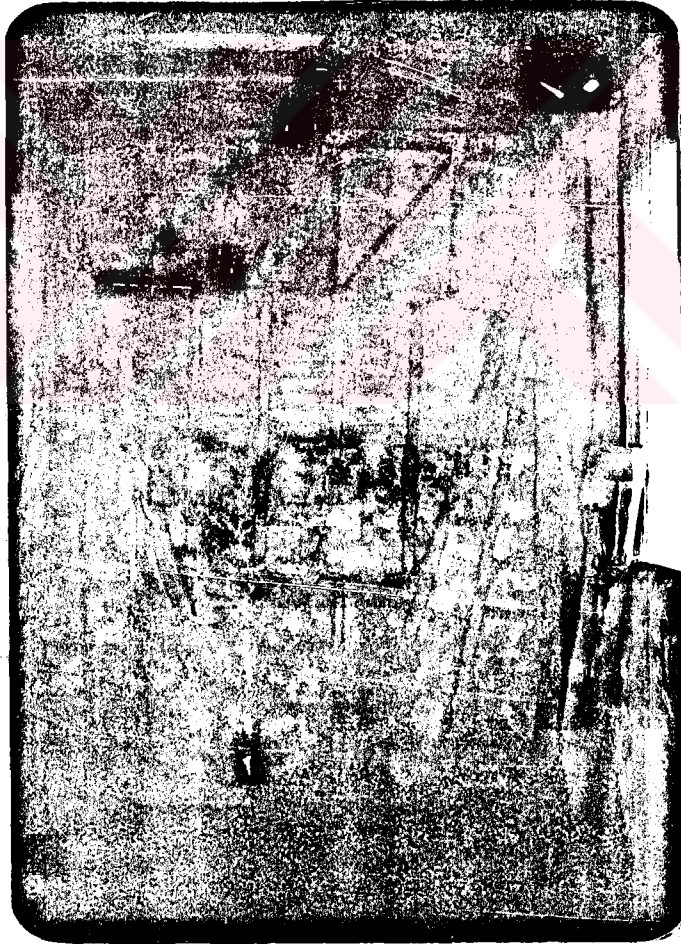
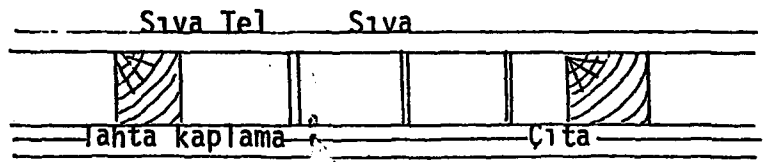
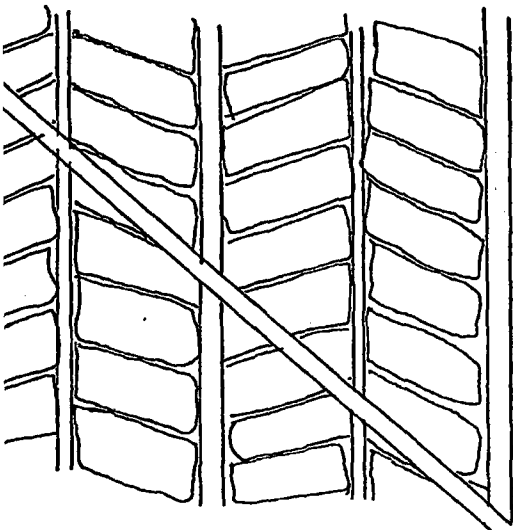

Foto.14: Erzurum Mahallesi geleneksel konutlarında döşeme ve taşıyıcı duvar görünümü.

Foto.15: Erzurum Mahallesinde ahşap iskelet ve taşıyıcı duvar görünümü.

iskelet duvarın üzeri çoğunlukla sıva veya ahşap kaplama ile örtülmüştür. Ahşap yüzlerine gelen sıvanın tutması ve çatlamaması için sıva teli kullanılır. Şayet sıva teli dolgusu yüzüne değil de doğrudan iskelet yüzüne tatbik edilmiş yardımcı bölmelerle iskelet arası 30x30 veya 40x40 cm. ile küçük bölmelere ayrılmıştır.

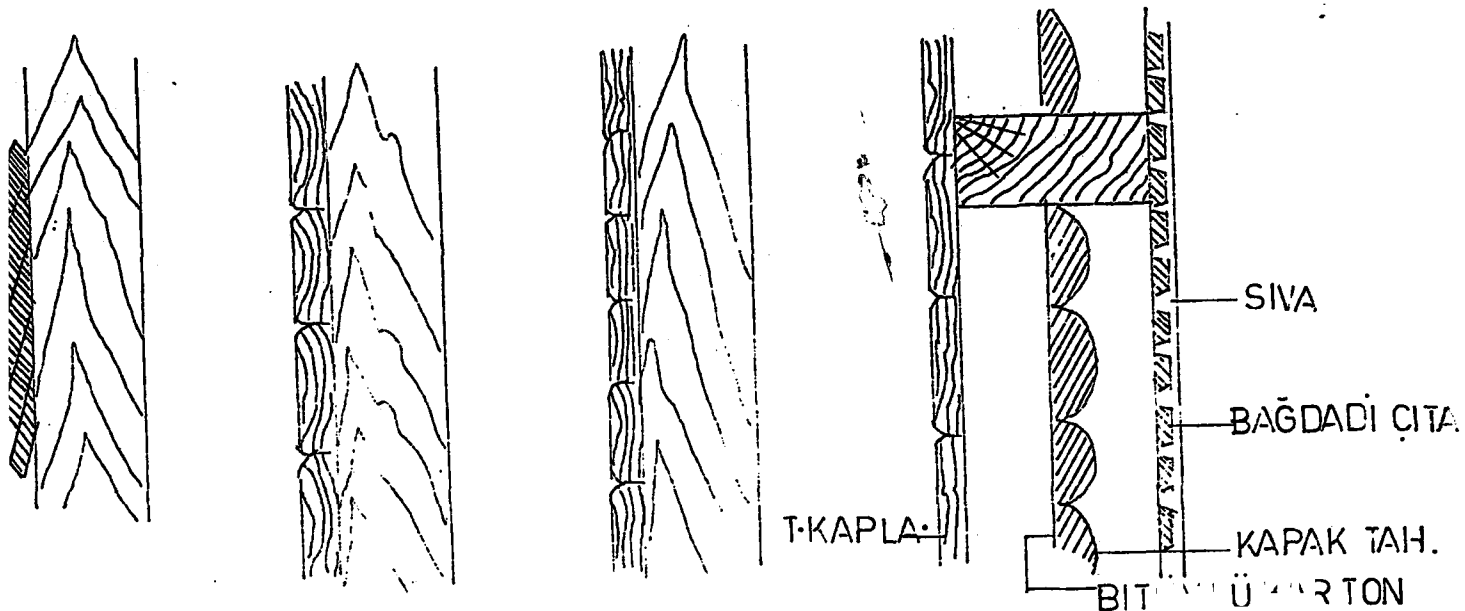
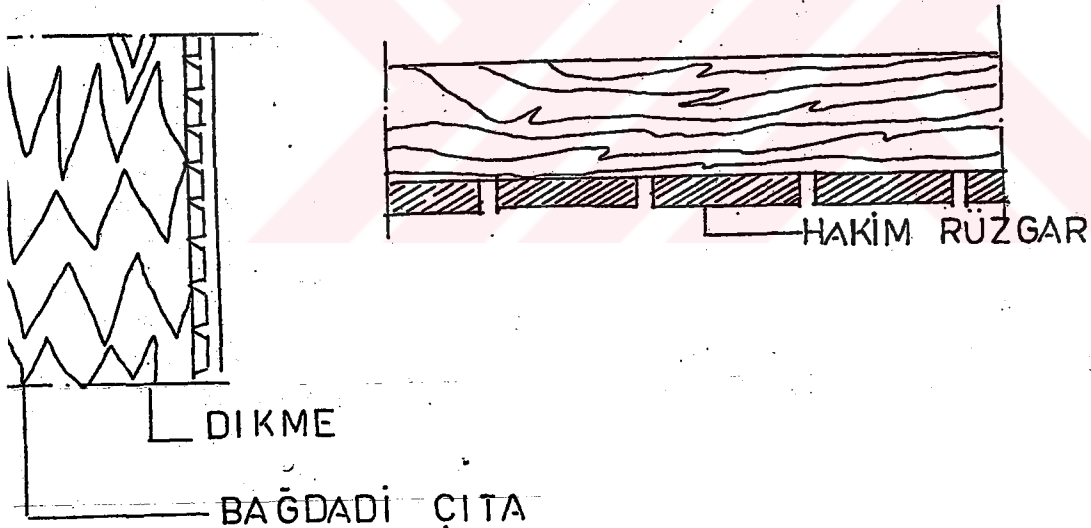
Tuğla veya kerpiç dolgu

(Kerpiç ve Tuğla dolguların dilimlerle birleşmesi.)

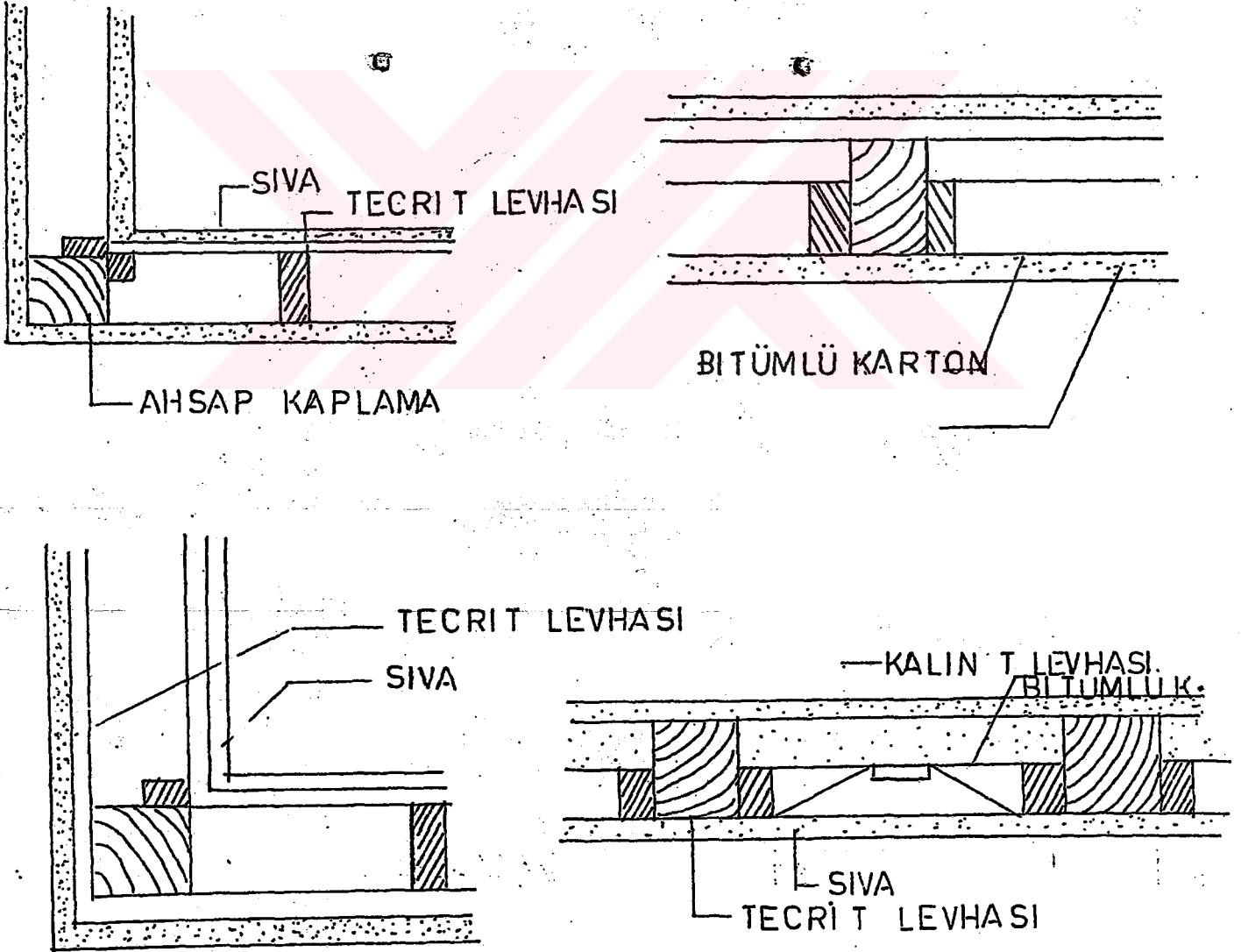
Sıva teli ise bu ızgara üzerine gergince tesbit edilerek üzeri sıvanır. İç bölme duvarları ile taş duvarların iç yüzlerinde çok kere bağdadi çıtalar üzerinde sıva yapılır. Bu çıtalar 2x2 cm. ve 2x3 cm. ebadında olup iki kenarı gerilidir.

Yusuf Uğraş Evi (No: 46) ve iskelet arası örülmeyip iki yüzüne kaplama yapıldığında ise kaplamalar arasına cüruf ve benzeri dolgu malzemeleri doldurulur. Ekseri ahşap dış kaplama malzemesi kullanıldığı görülmüştür.

Ahşap kaplamalar yatay ve düşey olarak yapılmıştır. Düşey kaplamalar daha çok yağmura maruz olmayan yerlerde tatbik edilmiştir ve tahtaların binileri hakim rüzgarı içeri almayacak şekilde tertip edilir. Yatak kaplamalar ise ya yalı baskısı şeklinde veya binili olarak tatbik edilmiştir.

Ahşap kaplamalar yağlı boya ile boyanmamış ve bazı yerlerde bu yüzden dış etkilerle bozulmuştur. Dış kaplamalarda çıralı ağaçlar kullanılmıştır. Ahşap kaplama arkasına ısı tecridi için kapak tahtaları ile bölme yapmışlardır. Dış kaplama ve ara bölme arkasını rüberoit gibi bitümlü kartonla kaplıyarak hava ve nem etkilerine karşı korumuşlardır. Kapak tahtaları ile ara bölmesi yapılmış, dışı ahşap kaplama ile ilgili duvar kesiti aşağıda görülmektedir. Tecrit levhaları ile de ahşap iskelet üzerini kaplamak son dönem yapılarında kolaylık sağlamıştır.

Tahta talaşları ile çimentodan yapılır izotas levhalar iyi bir kaplama vazifesi görmüştür. Tecrit levhası arasına dalgalı olarak bitümlü karton kullanıldığı da görülmektedir.

Tavan ve döşeme kaplamalarının hepsi birden döşemeyi teşkil etmiştir. En basit şekli kirişleme üzerine çakılan, döşeme tahtalarından meydana gelmiştir. Döşemenin ısı ve sesi daha az geçirmesi için döşemesine bazı tecrit malzemesi ilave edilmiştir.

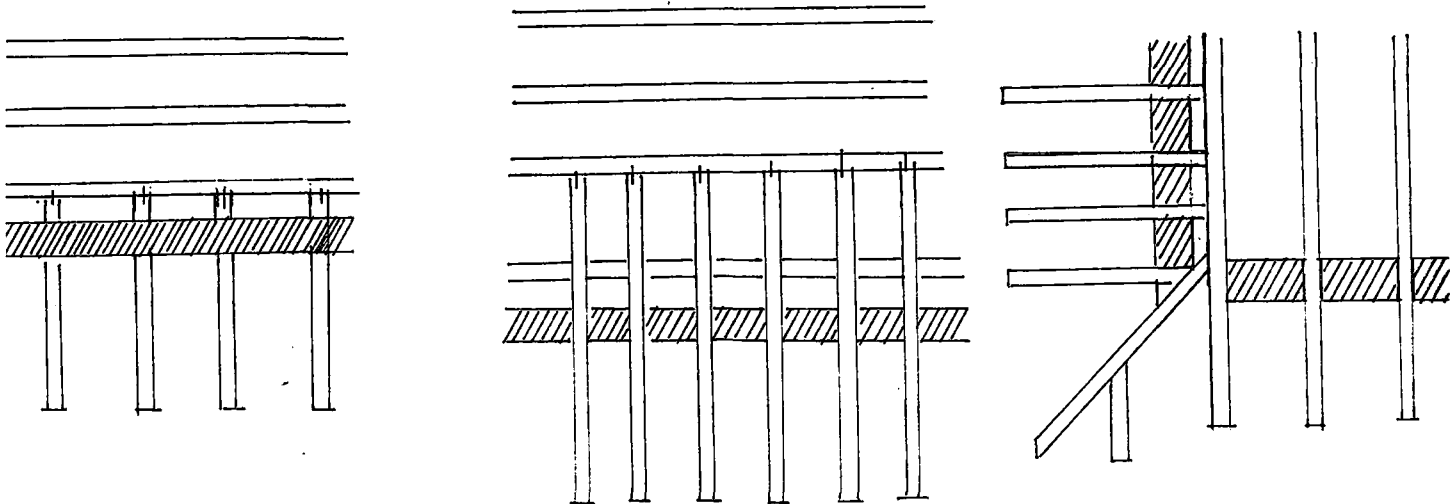
Bu tecrit malzemesi kömür cürufu, kil tabakası, Kum tabakası, tahta talaşı ve yeni dönemde çimento ile yapılmış muhtelif tecrit levhaları ile sağlanmıştır.

Kirişlerin yan yüzüne tespit edilen kadranların üzerine kapak tahtaları çakılmak üzere elde edilen bölmelerin üzerine tecrit malzemeleri yayılmıştır. Bu malzemelerin dökülmemesi için kapak tahtaları üzerine rüberoit serilmiş eski döner yapılarında ise kil harcı ile sıvanmıştır. (XVIII.yüzyıldan önceki yapılarda).

Tecrit dolgusu hafif ve kurudur. Bazı evlerde tecrit levhası tecrit dolgusu ile birlikte kullanılmıştır. Tahtalar lambalı, zıvanalı ve kirişlidir. Tavanlar ya muhtelif biçimli tahtalar ile veya sıva (Bağdadi çıta telli kamyş üzerine) teşkil edilmiştir.

Nadiren tavanı sıvanmış konutlarda tavan sıvasının döşeme kirişlerindeki esnemelerden dolayı çatlamaması için sıvayı taşıyan malzeme doğrudan doğruya değil, bir çıta vasıtası ile tespit edilmiştir. Bu çıtalar 10x15 ve 15x20 mm.dir.

Dikkati çeken noktalardan birisi de döşeme tahtası üzerine kaplanan çok sert bir levha (bir cins kontrplak) tır. Böylece aşınması zor, düzgün yekpare bir döşeme yüzü elde edilmiştir.

Bu tarzda yapılmış bir köşe kirişlemesi Erzurum Mahallesi geleneksel konutların cumbalarında rastlanan çok katlı kirişlemeler kademeli kiriş fazlalıkları kavisli tavanlarla gizlenmiştir.

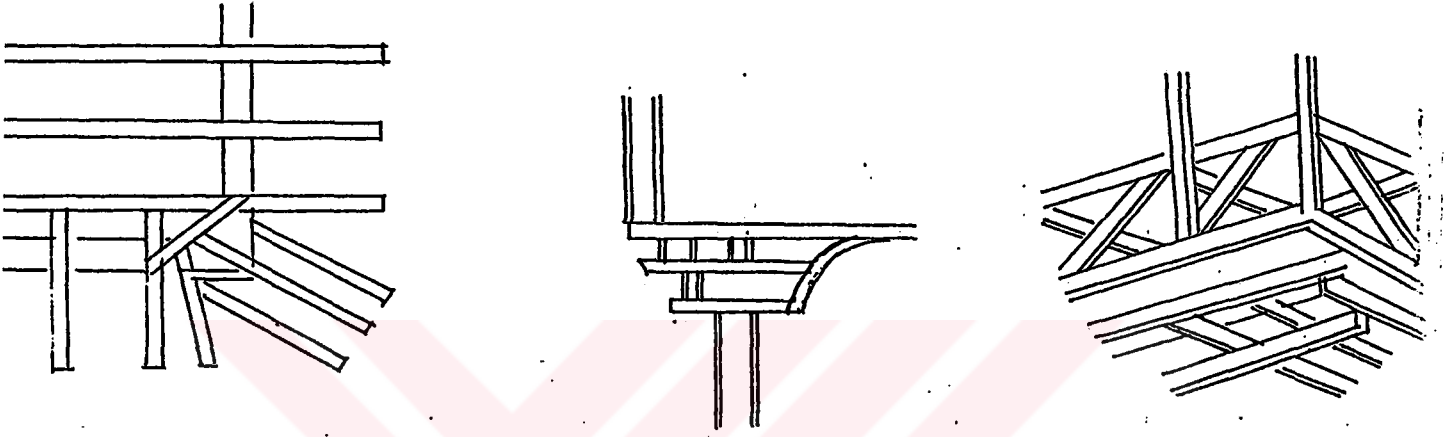

Foto.16:Erzurum Mahallesi No:46'da ilginç bir hayat tavan kirişlemesi detayı.

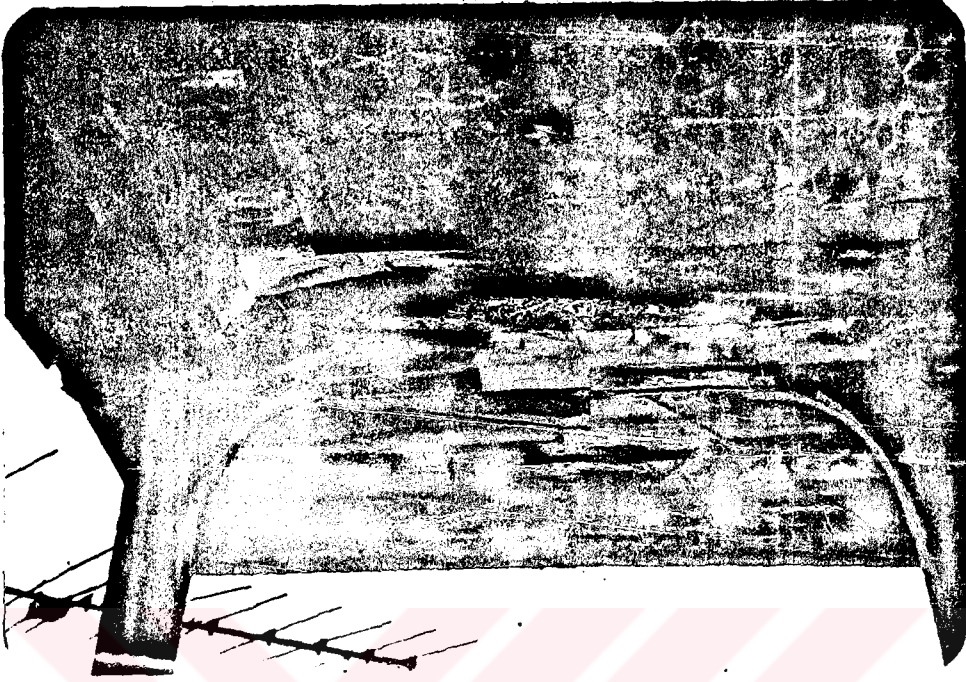
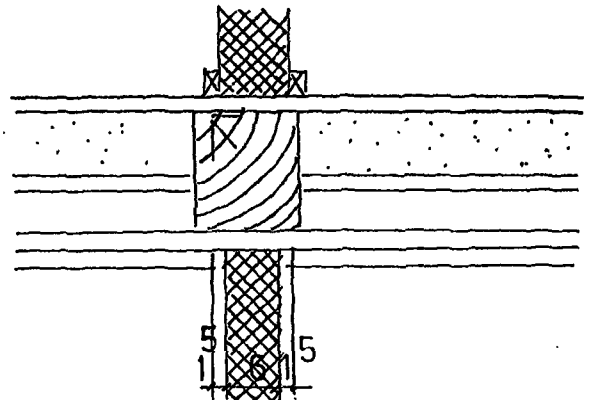
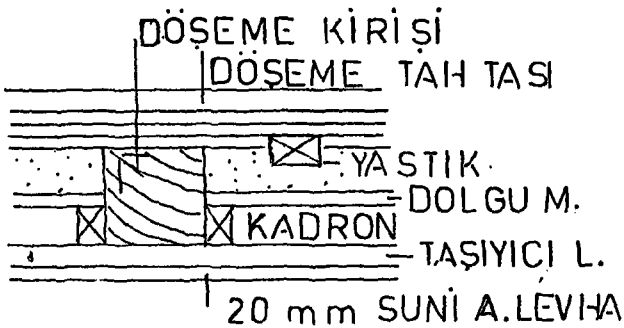

Foto.17: Erzurum Mahallesi No:46'da ilginç bir tavan kiriş-
lemesi ve tavanı.

ç)- ERZURUM MAHALLESİNDEKİ GELENEKSEL KONUTLARDA AHŞAP
TAVANLARIN ÖZELLİKLERİ

Erzurum Mahallesindeki ahşap kirişlemelerinin üzerine yapılan kaplamalarla döşemelerin alt tarafına yapılan kaplamalarla tavanlar inşa edilmiştir.

Böylece alt ve üst kısmı kaplanarak bir kat yükünü taşımaya elverişli hale gelen ve iki katı birbirinden ayıran konstrüksiyon, döşeme olarak yapılmıştır. Bunun için döşeme tahtası ile tavan kaplaması arasında bir tecrit bölmesi ilave edilmiştir. Bu tecrit bölmesi döşeme kirişi duvar üstüne oturan kiriş uçları, kirişler, bir kerpiç boy dış duvara oturmıştır. Alt taraf bitümlü karton ile tecrit edilen kirişlerin üst yan ve uç kısımlarında çürümeye mani olmak için duvarda iki ile üç cm. kadar hava boşluğu bırakılır.

III.1-e- ERZURUM MAHALLESİ GELENEKSEL KONUTLARDAKİ AHŞAP KIRIŞLEME ELEMANLARI

Yapılarda cumba yapıldığı zamanda cumba kirişleme doğrultusunda ise ahşap döşeme kirişleri aynı hizada uzatılmıştır. Balkon veya cumba ucuna kadar devam ettirilmiş. Çıkma fazla olduğunda mevcut kirişler çıkmalardaki momenti karşılayamayacak kadar fazla ise ara kirişleri ile çıkmalar desteklenmiştir.

Çıkma döşeme kirişlerine paralel olduğunda çıkma hesabının icap ettirdiği kadar kiriş dış duvar dibi kirişine saplanarak dışarıya taşırılmıştır. Daha fazla ankastre etmek istenirse çıkmalar duvarlardan itibaren 2.kirişe kadar uzatılmıştır. Döşeme kirişlemesine çık istikamette çıkma köşede yapılan çıkmalar kirişlemelerin bir araya gelmiş bir şekli gibi, daha geniş çıkmalarda ise kirişlerin ara mesafesi esas alınarak köşede aynı aralıkla yelpaze kirişlere yapılmıştır.

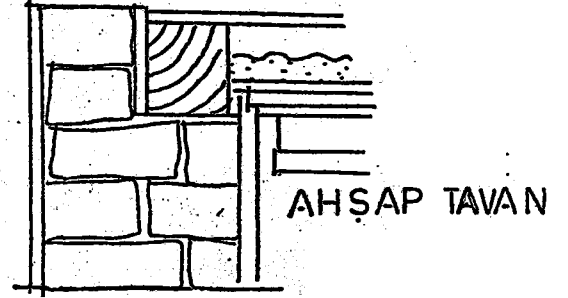
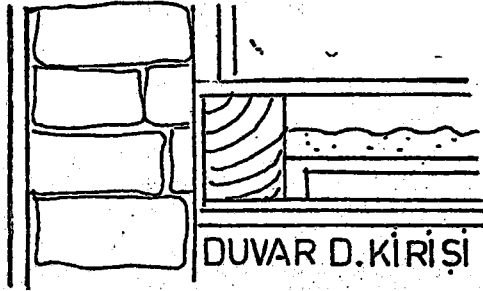
III.1-f- ERZURUM MAHALLESİ GELENEKSEL KONUTLARINDA AHŞAP KIRIŞLEMELER

Erzurum Mahallesinde gördüğümüz geleneksel konutlardaki ahşap kirişlemelerin prensipleri şunlardır.

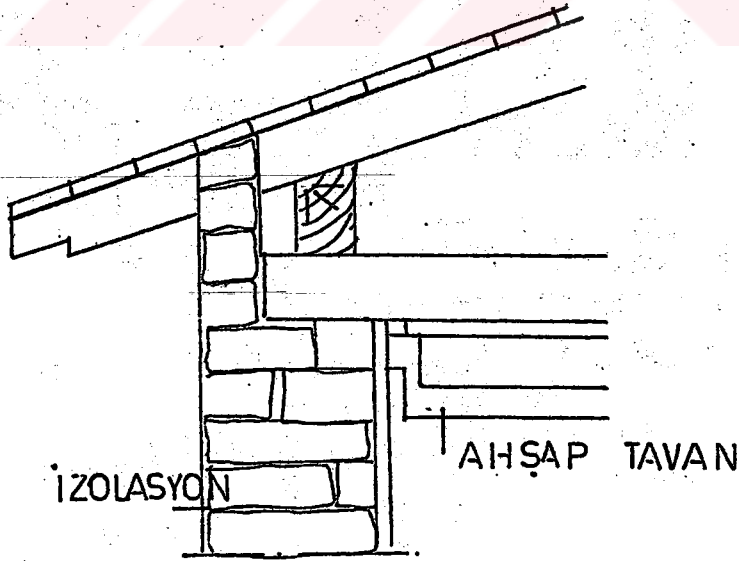
- a) Kirişler taşıyıcı duvar veya kirişler üzerine oturtulur
- b) Kirişler dar açıklık istikametinde döşenmiştir
- c) Kirişler geniş kenarı yüksekliğe gelmek üzere kılıcına kullanılmıştır
- d) Genellikle özürsüz kereste kullanılmış
- e) Kirişlerin kambur tarafı döşenirken alta getirilmiştir.

Kirişlerin normal aralığı 60-70 cm.dir daha büyük aralıkla tertibi icap ettiği hallerde döşeme tahtasının esnememesi için kirişleme üzerine kadronlar çakılmıştır. Devam eden kat duvarları ile bir alt katın duvarı arasında kiriş bırakılmamıştır. Duvar devam ettirilmiş, duvar yanlarına devam etmiştir. Üst üste gelen ahşap iskelet veya panolu duvarlarında ise ahşap döşeme kirişi her iki kat duvarı arasında kalmaktadır.

Kirişler dış duvarlara otururken alt tarafı bitümlü karton ile tecrit edilen kirişlerin üst yan ve uç kısımlarında çürümeye mani olmak için duvarda 2 ile 3 cm. kadar boşluğa bırakılmıştır.

Diğer bir nokta da döşeme tahtalarının tespit şekilleridir. Tahtalar dolgu üzerine yerleştirilen latalara çakılmakta ve bu lataların altında ahşap liflerinden yapılmış levhalardan kesilmiş seritler yerleştirilmiştir. Tahtaların döşemeye böyle oturmaları birtakım imkanlar sağlamıştır. Kat döşemesindeki titreşim ve gürültüler doğrudan doğruya döşeme kirişine verilmemekte, önemli derecede ses tecridi yapılmaktadır. Ayrıca bu titreşimlerin kirişlere hafifletilerek intikal ettirilmesi döşeme kirişleri altındaki sıvaların çatlamalarını önlemiştir. (Sarı Kadın Sok.69 , Silivri Sok.11)

DUVAR DİBİ KIRIŞI

III.1-ğ-ERZURUM MAHALLESİNDEKİ GELENEKSEL KONUTLARDA AHŞAP DÖŞEMELER VE DÖŞEME KAPLAMALARI

Ahşap döşemelerde kirişlerin üzerine döşeme tahtalarına çakarak kaplamalar yapılmıştır. Tahtalardaki özellikler:

1- Tahtalar aşınmaya dayanıklıdır. Önemli yerlerde meşe kullanılmıştır.

2- Tahta genişlikleri eşittir ve tahtaların bombelenecek yüzü çakılırken alta getirilmiştir.

3- Tahtalar genellikle budaksız yahut çok az budaksızdır.

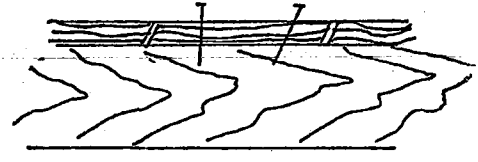
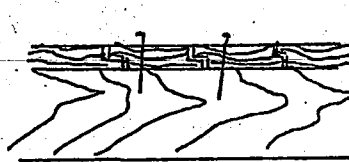
4- Tahta kalınlığı kiriş ve kadron aralığına göre seçilmiştir. Tahtaların kalınlığı 20-24 mm.dir.

III.1-ğ- DÖŞEME TAHTALARI

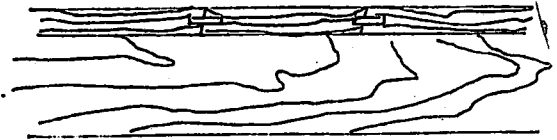
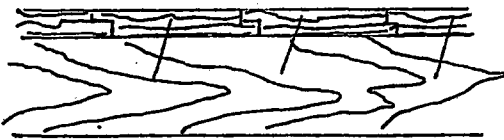
a- Düz tahta yeni evlerde parke altında kullanılır. Ve eski evlerde sofalarda kullanılır.

b- Binili tahta yine eski evlerde sofalarda kullanılır. Merdivenlerde de bu tahtaların kullanıldığı görülmektedir.

c- Zıvana lambalı tahta müstakil bir döşeme kaplaması olarak en çok kullanılan cinstir. 8-10 cm. genişliğindedir. Ancak daha genişlerine de rastlanmaktadır. Öst üste dışın kalınlığı çivi zıvana üzerinde çakıldığı için görülmez. Öst dışın kalınlığı daha fazladır.

BİNİLİ TAHTALARIN BİRLEŞİMİ

BİNİLİ TAHTALARIN BİRLEŞTİRİLMESİ, KİRİŞ GEÇMELİ T. BİRLEŞİMLERİ

Kiriş geçme her iki tarafı lambalı tahtalar sert ağaç çıtalarla çakılarak giriş geçmeli döşemeler yapılmıştır. Çivi gizli çakılmıştır. Döşeme tahtaları genellikle 4 m. boyundadır. Boy ekleri tahtaları şaşırtarak yapılmıştır. Şaşırtmalar en az iki kadron arası mesafesi kadar olup süpürme kolay yapılsın diye tahtalar kapı doğrultusunda çakılmıştır.

III.1.g2. ERZURUM MAHALLESİ GELENEKSEL KONUTLARINDA TAVAN KAPLAMA TAHTALARI.

Ahşap kirişlemelerin alt kısmı, muntazam bir görünüş vermek ve döşemenin ısı tecridine hizmet etmek amacı ile uygun malzeme ile kaplanmıştır. Konstrüksiyon şekline ve kaplanan mahallin önemine göre bu kaplama muhtelif malzeme ile olabilir.

a) Tecrit levhaları ile yapılan dolgu konstrüksiyonlarla taşıyıcı kirişler görülmek üzere yapılan sıva veya tahta kaplamalar.

b) Bağdadi çıtalar veya sıva teli üzerine sıva yaparak kaplanan tavanlar.

c) Kiriş altına deri, tehlis, hasır vs. dekoritif malzeme kaplayarak yapılan tavanlar.

Erzurum mahallesindeki geleneksel konutlarda da Tüm eski Ankara evlerinde ve Anadolu evlerinde olduğu gibi tavan çok önemli bir konu olarak ele alınmaktadır. Geometrik şekillerde kesişen çıtaların meydana getirdiği yıldızlar, çokgenler, kareler ve renklerle boyanmak suretiyle halı gibi işlenmiş ve oldukça güzel tavan örnekleri meydana gelmiştir.

Eskimeye yüz tutmuş böyle tavanların tamir edilmesi gerekmektedir.

Bu konuda verilmiş olan ölçüler tablolarda verilmiştir.

III.1g-3. MUHTELİF DÖŞEME VE TAVAN KAPLAMA MALZEMELERİ İLE DOLGU MALZEMELERİNİN (1 M² ALAN VE 1 Cm.KALINLIKLARININ AĞIRLIKLARI)

Çam (kuru cinsten) eğer yaş ise 0,5 Kg./m² ilave edilir.

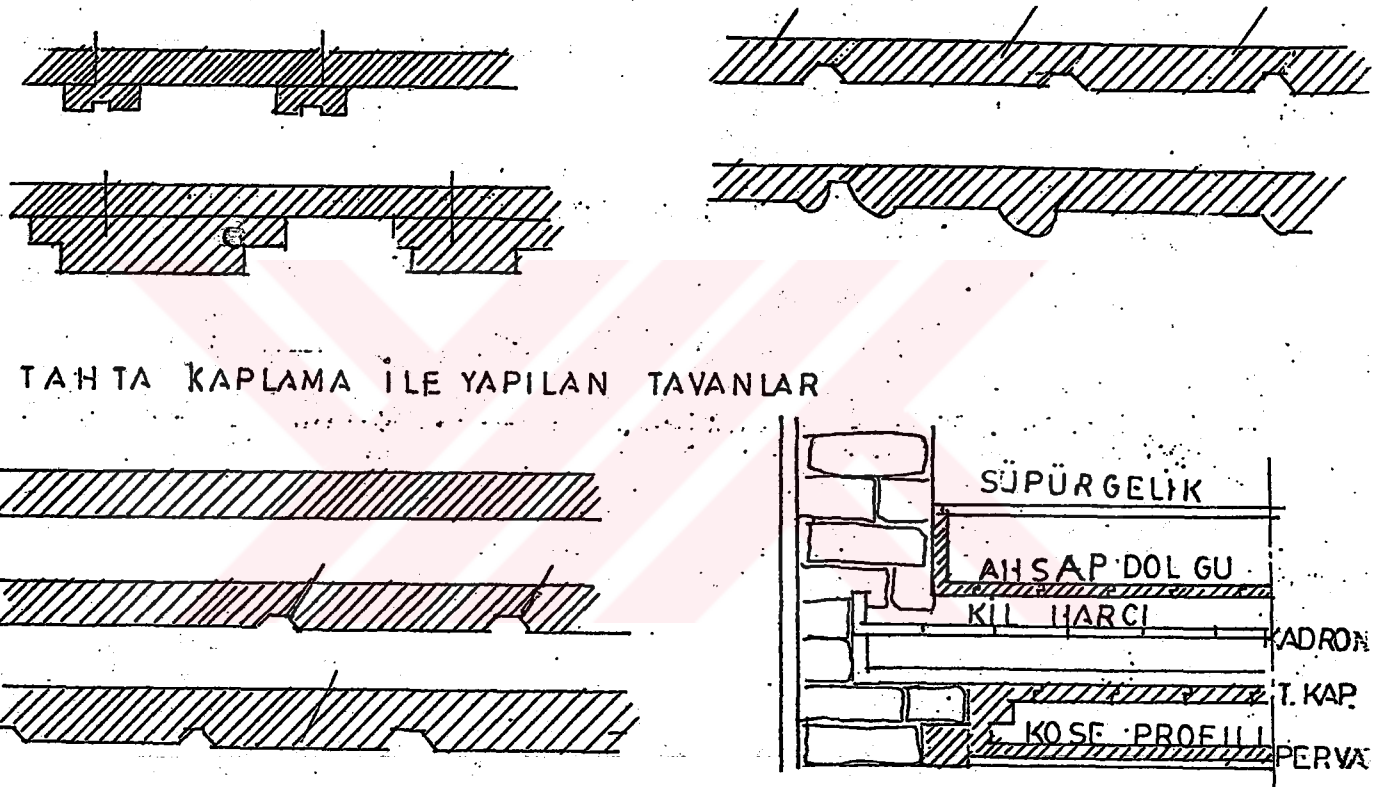
Ağırlık 6 kg/m²

Kayın (kuru cinsten) eğer yaş ise 0,15 kg/m² ilave edilmiştir.

Ağırlık 7,5 kg/m²

Meşe (kuru cins) eğer yaş ise $0,5 \text{ kg/m}^2$ ilave edilir
Ağırlık $8,5 \text{ kg/m}^2$
Alçı 16 kg/m^2

III.1g-2) Tahta kaplama ile yapılan tavanlar.

Tavan tahtaları ya düz kenarlı olarak yerleri çıta ile kapatılır veya kendileri binili olurlar. Çiviler çakılırken tahtaların bir tarafa çalışma imkanı sağlanmıştır.

Tavan pervazı köşe profili muhtelif tahtalarla yapılan tavan kaplamalarında duvar ile birleşim noktaları duvara yerleştirilen takozlara çakılan pervazlar ek yerini kapatır. Ayrıca ilave edilen köşe profili.

III.1g-3) Duralit, kontrplak gibi malzemelerle kaplatıp ek yerleri çıta ile kapatılan tavanlar.

III.1g-4) Izgara konstrüksiyonla iki yüzü piresli ve kaplamalı panolarla yapılan tavanlar.

III.2- ERZURUM MAHALLESİ GELENEKSEL KONUTLARINDA ÇIKMALAR

III-2 A)- ÇIKMALARIN DOZENLENİŞİ VE YAPIMINDAKİ ÖZELLİKLER

Geleneksel yapılarımızdaki çıkmalar yapılarımıza başlı başına bir özellik veren adeta onu tamamlayan, güzelleştiren bir özellik olarak bol bol kullanılmıştır.

Çıkmalar ya evlerin kapalı bir kısmının, odaların sokak üzerine taşması veya odaların önünde binanın bütün cephesi boyunca devam eden üstü kapalı bir balkon teşkil eder.

Birinciler daha çok sokak tarafında, ikinciler ise bahçe cephesinde bulunurlar. Hemen her evde bu çıkmalardan görüyoruz. Arsaların küçük olması ve çarpık olmasına aldırılmaz. Binaların zemin katlarında arsaya aynen uyulur. Üst katlarda ise çıkmalarla yapı dikdörtgen hale getirilir ve büyür. Çoğu kez çıkmalar manzara görmek için yapılırlar. Ayrıca rüzgar istikametine pencere açabilmek içinde yapılırlar.

Çıkmaların yapımında ahşap diğer malzemeye nazaran daha uygun olduğundan çok kolay ve bol miktarda kullanılmıştır.

ÇIKMALAR

- a) BASİT KONSOL ÇIKMALAR
- b) BİNDİRMELİ KONSOL ÇIKMALAR
- c) GÜĞÖSLEMELİ ÇIKMALAR

ölmek üzere üç grupta toplanırlar.

1) BASİT KONSOL ÇIKMALAR

Bu çıkmaların da çeşitli tipleri vardır. En basitleri kat seviyesinde taşmalardır. Kat girişlerinin uzatılmasıyla yapılır. (Erzurum Sok.No:5)

Yapının yükünü taşıyan esas köşe direk üzerine zemin kat duvarı dış yüzü hizasında konan kuvvetli bir başlık girişi o istikametteki çıkma ebadı kadar uzatılır. Bu taban vazifesi gören giriş üzerine kat döşemesini teşkil edecek olan girişler uçtan itibaren sıralanırlar. Kat girişleri bugün kullandığımız kapasitelerinden daha büyüktür.

Foto.30:Erzurum Mahallesinde basit bir çıkma görünüşü.

Genellikle dört köşe, bazanda yuvarlak olurlar. Bu girişlerin üzerine yassı taban konulmuştur. Üst katın duvarlarını teşkil eden dikmeler bir cephede bu tavan üzerine, diğer cephede de döşeme girişlerinin en kenardakinin üzerine oturtulmuştur. Bunlar bir tarafı tek taraflı, diğer tarafı çift tabanlı olarak görülen iskelet tiplerinin çeşitleridir. Burada tabanlar aynı hizada olmayıp birisi iç, diğeri dış yüzde kalmışlardır (Savaş Sok.No:5) Bu çıkmalar üst kattaki odanın gönyeye getirilmesi için yapıldıklarından çıkma ekseri bir veya iki tarafta birden sifıra inmiştir. Bazen de bir sokak köşesine gelmiş olan yapıda köşe gönyede olduğu halde her iki tarafa taşan odalar yapılmıştır. Bunlara daha çok son Yüzyılda yapılmış binalarda rastlanır. Bu en basit haliyle 60-70 cm. kadar bir çıkıntı olur.

Foto.31: Erzurum Mahallesinde basit bir cıkma görünüşü

Geleneksel evlerimiz genellikle sokağa kısmen veya tamamen kapalıdır. Esas cepheleri, açık tarafları daha ziyade avlu veya ev bahçesine bakar. Bu yüzden açık veya kapalı sofalar (hayatlar) bahçe tarafında tertiplenir (Erzurum Sok.No:46) Sokağa bakan yapılarda manzara gören köşede oturma yeri şekli tertiplenmiştir. Kat döşeme kirişleri geniş kapasiteli (15x15) ve bunların uzatılması ile bütün cephe boyunca devam eden 140 cm. genişliğinde cıkma teşkil edilmiştir. (Levha 1,2) (Foto.9-10)

III.2a.-2) BİNDİRMELİ KONSOL ÇIKMALAR

Geleneksel yapılarımızda gördüğümüz bu tip çıkmaların çıkıntıları çoktur. Özerlerindeki duvar ve çatı yükünü taşıyabilmeleri için biraz da taş konsolları andıran bir tertiple bindirme çıkmalar yapılmıştır. Bunlar sayesinde hem yapıyı ve bulunduğu sokağı süsleyen güzel bir motif elde edilmiş, hem de plan bakımından istenilen maksat temin

temin edilmiştir. Hemen hemen aynı şekilde çıkmaları Ankara'da Kale içindeki eski evlerde görüyoruz.

Bu çıkmalara çeşitli örnekler görmekteyiz. Erzurum Mahallesinde.

Foto.18: Erzurum Mahallesinden ilginç bir ahşap iskelet ve çıkma görünüşü.

Bindirmeler iki veya üç kademe olabilir. Bunlarda konsol istikametinde olan kirişler büyük kapasitelidirler. ve bu kirişlerde genellikle kareye yakındırlar. Birbiri üzerine binen kirişler arasında uzunluk istikametinde ve yastık niteliğinde bir lata konulur. Ankara evlerindeki çıkmalarda olduğu gibi araya diğer kirişlerin kapasitesinde bir ahşap konmaz. Öst üste gelen kirişler hemen birbirine otururlar. Üç taraftaki yastık bir üstteki kirişe tam uçta mesnet teşkil edebilmek, arada boşluk kalmasına mani olmak içindir.

Kirişlerin duvara oturduğu seviyede iki yüze karakteristik taşıyıcı gücü fazla tabanlar konulur.

Genellikle iç taraf alt kademeler uzamazlar. Döşeme kirişleri büyük kapasiteli ve sık olarak konsol istikametinde mütemadi olarak döşenir. Kiriş ebatları (15x15) kadardır. ve araları 35-40 cm.dir. Duvardan çıkıntı miktarı 100 ila 130 cm. kadardır. Çıkmanın yan duvarını taşıyan en uçtaki iki kirişe çok yerlerde diğerlerine nazaran fazla yük geldiğinden bunların altına bazen göğüsleme konur.

Foto.19:Erzurum Mahallesi Sarıkadın Sok.No:71 Tavan görünüşü

III.2a-3) GÖĞÜSLEMELİ ÇIKMALAR

Çıkmaların inşasında en çok kullanılan ve hemen her tarafta rastlanılan bu tertiptir. Genellikle bu tip çıkmalarla yapılan yapılarda kat döşemesi kirişleri çıkma yapılan cepheye paraleldir. Detaylarda

görüldüğü üzere desteklenmiş olan kir işlere otururlar. Kat döşemesinin kirişlere eğik doğrultuda bir miktar genişletilmesinden ibarettir.

Çıkmalar esas itibariyle hemen hemen aynı esasa göre yapılmış olmakla beraber mahalli gereksinimlere göre düzenlenmiş ve yapıları süsleyecek birer motif olarak alındıklarından yer yer değişik şekiller gösterirler ve yöresel karakter taşırlar.

Esas döşeme kirişlerinin uzatılması ile teşkil edilen göğüslemelerle takviyesi ve bunların üzerindeki yükü taşıyabilecek hale getirilmesidir. Burada çıkma her iki cephe boyunca mütemadi olarak devam eder. Cepheye üçgen olarak çıkarılan döşeme kirişlerinin her birisi bir göğüsleme ile desteklenir.

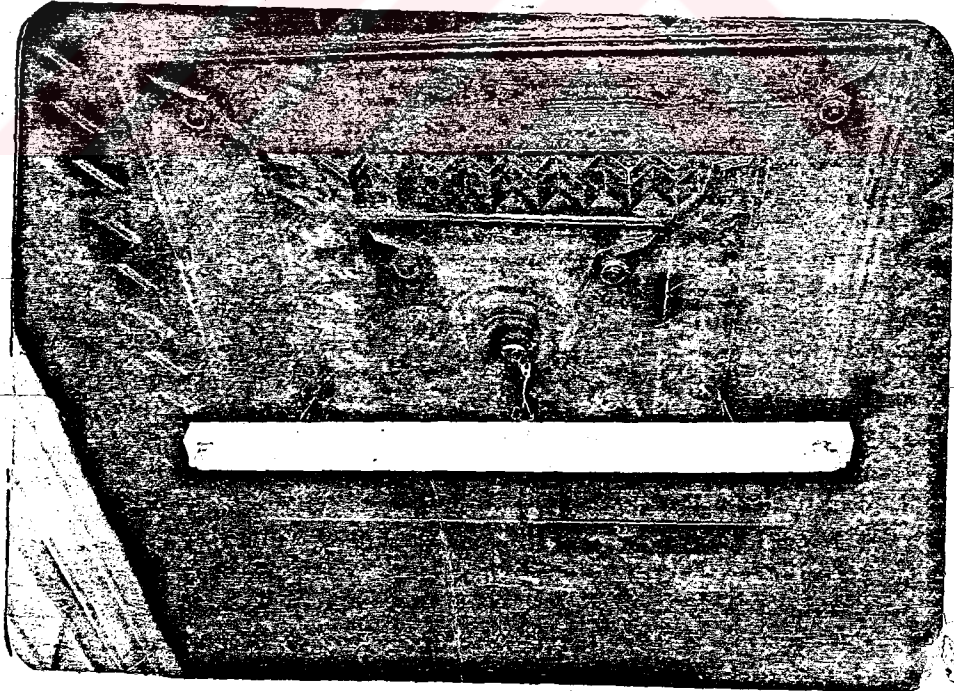

Foto:20: Erzurum Mahallesi Sarı Kadın Sok.No:71'de tavan görünüşü.

Foto.21: Erzurum Mahallesi Sarı Kadın Sok.No:71'de tavan görünüşü.

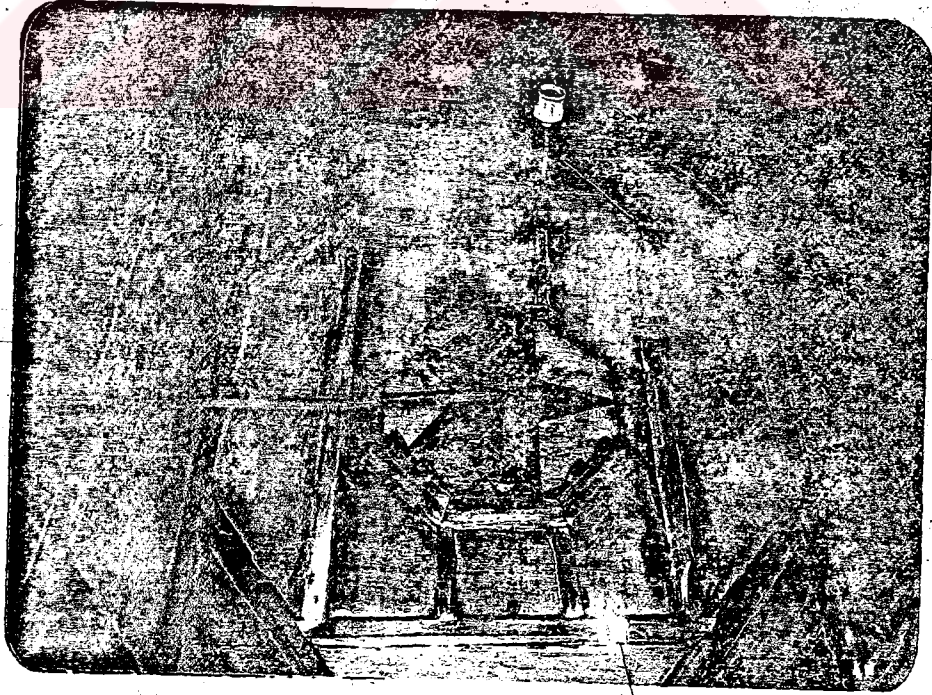

Foto.22: Erzurum Mahallesi Sarı Kadın Sok.No:71'de tavan görünüşü.

Bu sayede hem istenilen genişlikte çıkma yapılması sağlanmış, hem de yapıyı süsleyen bir tertip meydana getirilmiştir.

Diğer bir şekil işe, döşeme girişlerini çıkma uzunluğuna devam eden bir esas kirise oturtmak ve bu girişi iki ucundan kuvvetli konsol ve göğüslemelerle desteklenmektedir.

Her yerde görebileceğimiz bu çıkmalar girişlere oturmuşlardır. Burada yassı parçalar seçilmiştir. Buna karşılık girişler yalnız iki ucundan değil, bir çok göğüslemelerle desteklenir. Bu örneklerin diğer bir özelliği de çıkmaların değişen genişliklerine göğüslemeleri uyduarak dönen bir yüzey elde edilmiş, yapının sokak üzerine çıkan tek parçasının iyi bir şekilde süslenip kıymetlendirilmesine katkıda bulunmuştur. Burada her iki girişin arasına da bir ilave göğüsleme konmuştur. Bu sayede hem elde edilen çizgisellik kuvvetlendirilmiş, hemde orta yere gelen bacaların etrafı gerekli elemanlarla takviye edilmiş bütün aralıklarla teşkil edilerek o noktada aksamamasına çalışılmıştır.

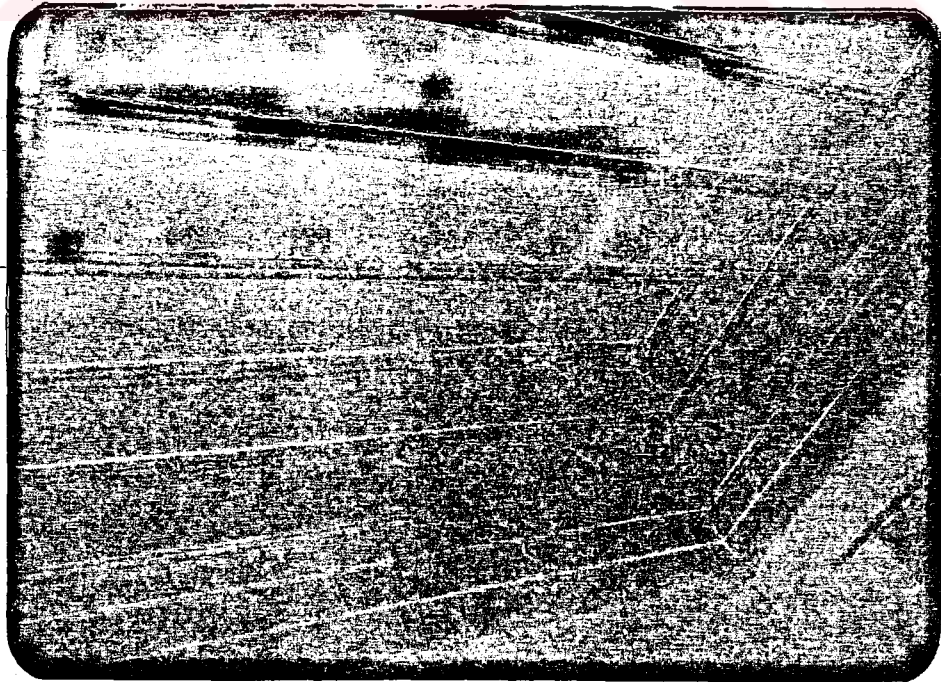

Foto.23: Erzurum Mahallesi Sarı Kadın Sok.No:69'da tavan görünüşü.

Sokakların gelişigüzel oluşlarına göre bir takım düzenlemelere gidilmiştir.

Yapılar yola kısmen veya tamamen kapalıdır. Esas cepheleri açık tarafları daha ziyade avlu ve ev bahçesine bakar.

Bunun için açık veya kapalı sofalar (Hayat) bahçe tarafından tertiplenmiştir. (Erzurum Mah.No:46) Sokağa yapılan çıkmalarda manzara kısmında ayrıca sekiye de raslanılır. Kat döşemesi kirişleri çok büyük kapasitededir. (15x15) Bunların uzatılması ile bütün cephe boyunca 1,40 m. genişlikte bir çıkma elde edilmiştir.

III.2b- ERZURUM MAHALLESİ GELENEKSEL KONUTLARDA ÇATILAR VE ÇATI ELEMANLARI

Tüm Ankara evlerinde olduğu gibi burada da çatıların eğimleri az, üzeri alaturka kiremitle örtülü geniş saçıklı ve saçakları altı bazen kaplamasız mertekli, bazen de kaplamalıdır. Kaplamalı saçaklar daha geç devirlere aittir.

Çatıların az meyilli yatık, üzeri kiremitle kaplı olanlarına da rastlanır. Genellikle az satırlı basit şekilli planda girinti, çıkıntı da olsa bitişleri sadedir. Sokakların köşelerde bir yönden dönüşü yavaş yavaş açı değiştirmeleri yuvarlak bir biçim olmaktadır. Çatı konstrüksiyonunun temel inmesi açık ve dış duvarlara doğru yönetilmesidir.

Çatıların geniş saçakları duvarların nemi gibi dış etmenlerden korunmasını sağlamaktadır.

Çatılar oturma çatı yönteminde yapılmıştır. Kısa bir mahyaya oturan kalın kesitli dört eğim mahyaya (maha) yine kalın kesitli mertekler mahyadan saçağa doğru açılarak yerleştirilmiştir. Böyle çatılara dört mahyalı çatı denir (topuz).

Mahya dikmelerle taşıyıcı duvara oturtulur. Mertekler gerektiği yerde aşıklara oturur. Ancak çoğunlukla mahyadan saçağa kadar kendi başlarına dururlar. Mertekler üzerinde enine konulmuş aşıklar vardır. Bunlar kiremit boyunda aralıklarla dizilmiştir.

Çatılar olabildiği kadar yalın tutulmaya çalışılmıştır. Böylece su sorunu yaratmayan bir çatı tasarlanmıştır. Bundan ötürü saçaklarda

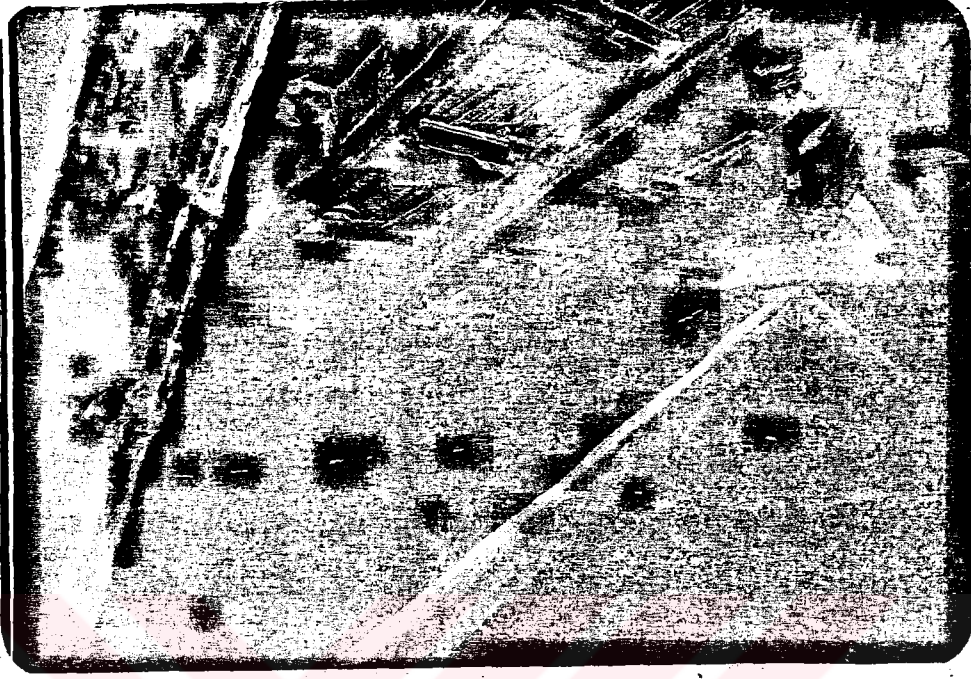

Foto.40: Erzurum Mahallesi Sarı Kadın Sok.No:67'de çatı konstrüksiyonu.

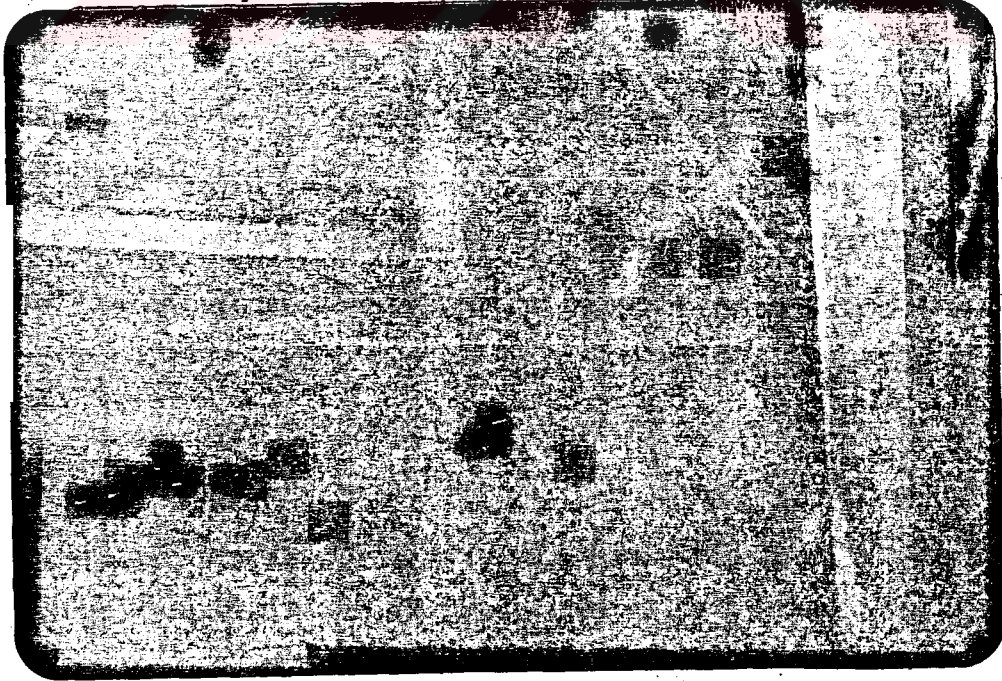

Foto:41: Erzurum Mahallesi Sarı Kadın Sok. Çatı Konstrüksiyonu

girinti çıkıntı yapılmaz. Saçaklar binanın girinti ve çıkıntılarını düz bir çizgi içinde toplayarak kare yahut kareye yakın dikdörtgen oluştururlar. Odalar çıkma yapıyor, sofa eyvanı girinti olarak kalıyorsa o da saçağı düz olarak geçer. Eyvan saçağı daha geniş kalır (Erzurum Sok.No:46) Sofa eyvanı çıkma yapıyorsa o zaman saçağıda çıkıntı yapar. Bu çıkıntı ya çatı eğiminin içinde kalır yada üçgen alınlıklı, iki yüzeyli bir küçük çatı olarak ana çatıya saplanır. Yapıdaki bazı girintiler için saçak kenar çizgisi değiştirilmez. Buralarda geniş saçak kalır. Düzgün olmayan arsalarda yapılan üçgen çıkmalar, çıkma uçlarını birleştiren bir saçak içinde toplanırlar. (Silivri Sok.No:11) (Foto.31).

Foto.32: Erzurum Mahallesi'nde basit bir çıkma görünüşü.

Böyle çatılarda aşağıdan baktığımız zaman sokak çizgisinden başlayarak kat pervazları çıkmalar payandalar ve saçak pervazı olarak çok çeşitli doğrultular görüyoruz. (Bak Erzurum Mah.Zülüflü Sok.18) Bu büyük bir hareket ve coşkunluk verir. WC vb. çıkmaları normal çatı eğimi içinde kalır. Çatı eğimi dört yöne doğru olan (kırmal) çatılara da rastlanmaktadır ve eğimleri 20° kadardır. Oluklu kiremitle kaplıdır. Alt ve üst kiremitler aynı boyutlardadır. Mahya kiremiti

yan yana iki sıra döşenmiştir. Saçaklar oldukça geniş tutulmuştur. Çoğunlukla eski dönem yapılarında. Çoğunda saçak altı kaplaması yoktur. Mertek, aşık ve kiremit altı kaplaması ya da kiremitler görünür.

Çatı arasına çıkmak için yerli merdivenler vardır. Çatı arasından çatı üstüne de yerli ama yalın bir merdivenle çıkılır. Merdiven kuzgunluk adı verilen üçgen prizma biçiminde bir oda ile çatıya açılır (Erzurum Mah.Sarı Kadın Sok.22) (Kıvrım Sok.No:11).

Foto 43: Erzurum Mah.No:46 Avlu Merdiveni.

Kuzgunluklar çatıdaki konumu çatı eğimi içinde çözümü görünümü ile ilginç bir mimarlık ögesidir.

Geniş saçaklar duvarları, pencereleri duvar yüzündeki yazıtları ve süslemeleri açık sofalı evlerde sofayı sokaktan, sokakta geçenleri yağmurdan ve güneşten korur. Gerçekten çıkmalarla gittikçe genişleyen saçaklar sokak üzerinde bir saçak altı oluştururlar. Sular saçaklardan akar, dere ve boru yoktur. Saçaktan kiremitlerin kaymasını önlemek için saçakta bir pervaz (yelkovan) bulunur. Kiremitler yelkovana dayanır. Eski örneklerde yelkovan saçağa yer yer ahşap geçmelerle bağlanmıştır. Çatı biçimleri yatay dere yapımını gerektirmez.

Foto.44: Erzurum Mah.Sarı Kadın Sok.No:46 Avlu merdiveni ve kapı.

Ancak sonraki devirlerde yapılan sofa çıkmasının ayrı bir çatı ile arsa çatıya saplandığı düzenlemelerde eğik dere sorunu ortaya çıkmıştır.

Saçaklar köşelerde yuvarlatılmıştır. Ahşap yapılarda çatı, evi koruyan çok önemli bir yapı olmaktadır. Ahşap saçaklar bazı yapılarda tavan kirişlemesinin dışarıya taşırılması ile saçak genişliğini artırmaya yardım etmek, taşan mertekleri bu kirişler üzerine oturan ve kısmen dışarı taşan taban üzerine istinat ettirmek sureti ile inşa olunmuştur. Mertek üzerine kaplanan ahşap kaplama üzerine kiremitler kendi ağırlıkları ile oturur.

Kiremitlerin çatı meyilinden ötürü kaymaması için alın tahtası ilave olunmuştur. Bu alın tahtası kiremit altı merteği de diyebileceğimiz

parçalara çakılmıştır (Levha 1) (Levha 2) ve hemen bütün eski veya eskiye sadık kalmış binalarda görüyoruz bunları. Saçaklar özellikle hayat kısmında aldığı form koruma düşüncesini yerine getirmek için yapılmıştır.

Foto.35: Erzurum Mahallesinde Bindirmeli çıkma.

III.2c - ÇATI ELEMANLARI

III.2c.1) Çatı örtüsü: Dış tesirlere karşı koyan yağmur sularını içeri geçirmeyerek dere ve oluklara nakleden çatı kısmıdır. Ve Erzurum Mahallesinde de tüm Eski Ankara Evlerinde olduğu gibi alaturka kiremit kullanılmıştır. (Bak Levha 4)

III.2c.2) Kiremit Altı Kaplaması: Üzerine çatı örtüsü döşenmiş düzgün bir yüzeydir. 1,5 - 2,5 cm. kalınlığındaki tahtalar ile yapılır. Bazen kiremit altı kaplaması yapılmayıp kiremitler 3x5 cm.lik seyrek çitalar üzerine dizilmiştir.

III.2c-3) Mertekler: Çatı örtüsü ve kiremit altı kaplamasının yükünü taşır ve aşıklar üzerine otururlar. Hesapları basit kiriş hesabı gibidir. Normal boyutları 5-8, 5-10, 6-10, 4-12, 5-12, 6-12 cm. civarındadır. 40-60 cm. aralık ile yerleştirilir. Hesaba girecek hakiki mertek açıklığı bulunurken çatı meylini dikkate alınmıştır.(Levha 7)

III.2c-4-Aşıklar: Mertek yükünü alan kirişlerdir. 2-2,5 cm. yatay aralıklarla yerleştirilir. Aşıklarda yükünü dikmeler (babalar) veya makaslar üzerine verirler. Çatı makasları 3-4 m. ara ile tertip edildiğinden aşıklar açıklıkları 3-4 m. arasında değişmektedir. Dikmelere çakılan göğüslemeler ile aşıklar desteklenmektedir. Bu durumda mukavemet hesabına esas olacak açıklıklar hesaplanmıştır. Aşık boyutları normal açıklıklarda 10-14, 12-16, 14-18 gibi yeterlidir.

III.2c-5) Dikmeler: Aşıklardan gelen yükü alarak taşıyıcı duvar döşeme ve kirişlere naklederler. Boyutları kare kesitli olmak üzere 8x8, 10x10, 12x12 cm. civarında olabilir.

Dikmelerde kesit hesabı yapılırken esneme tehlikesine karşı flambaj hakiki yapılmalıdır.

III.2c-6) Makaslar: Çatılarda aşıklar, makas denilen ve birçok parçanın birbirine iyice bağlanarak meydana getirdikleri taşıyıcı sistem üzerine yüklerini verirler. Çatının açıklığına göre makaslar üçgen şeklinde veya üstü çatı meyiline, altı da divanhanelerde tavan şekline uygun olarak teşkil edilebilir.

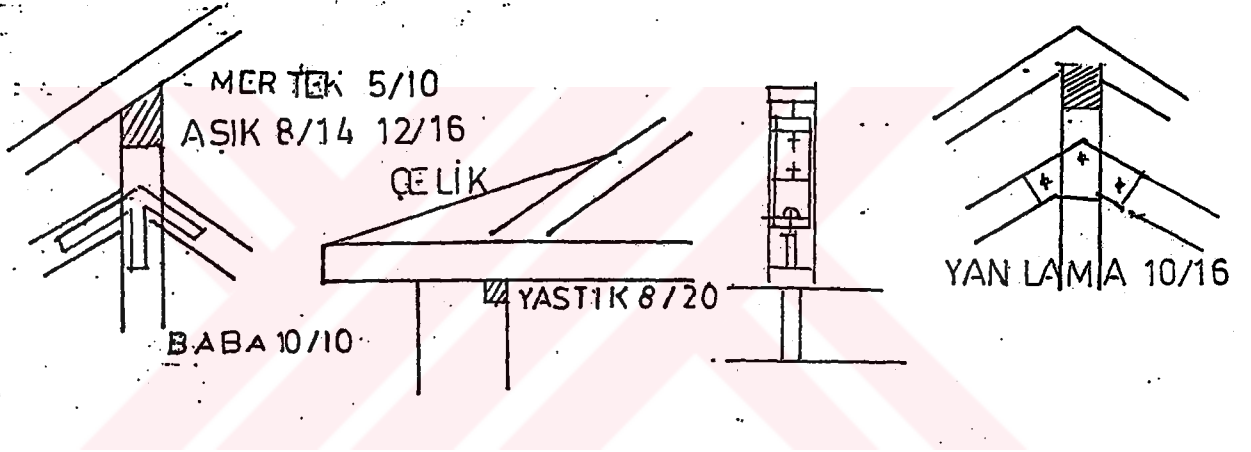
III.2c-7) Göğüslemeler: Dikmelerden aşık altına vurulan 45° meyilli desteklerdir. Çatının rijitliğine çok fayda teşkil etmiştir. Aşığın hesaba esas olarak açıklığını küçülttükleri için daha küçük açık kesiti elde etmeye de yararlar. Kesitleri 8x8, 8x10, 10x10, 5x10, 6x12 cm. civarındadır.

III.2c-8) Rüzgar Kirişleri: Çatı makaslarının devrilmemesini temin gayesi ile binanın her iki başındaki ilk iki makas arasına çapraz olarak çakılan kirişlerdir. Yalnız merteklerle yapılan küçük çatılarda mertek altlarına eğik olarak çakılan bağlantı kirişi de bu mahiyettedir. Bazı halde mekoslarda rüzgar bağlantıları gergili demir çubuklar kullanılmıştır.

III-2c.9) Kuşaklamalar: Oturma veya asma çatılarda en kesit istikametine çatının açılmasına mani olmak gayesiyle dikme aşık, yenge ve mertekleri her iki yüzden bağlayan çubuklardır. Bağladıkları parçalara kertme ile geçerek bağ noktasını kuvvetlendirirler.

Kesitleri 2,5/15, 2,5/20, 5/10, 5/20 cm. ölçüsündedir.

III-2c.10) Yardımcı parçalar: Çatı bağlantı noktalarını sağlamlaştırmak veya bazı çatı tiplerinde meyilli değişikliği yapılabilmek amacıyla kullanılan parçalardır.

Özetleyecek olursak çatı konstrüksiyonu bu günkü şeklinden çok farklıdır. Esas itibariyle oturma çatı sistemindedirler. Asma makasa hemen hiç rastlanmaz. Çatı yükleri doğrudan doğruya dikmeler aracılığı ile son kat tavan kirişleri üzerine oturtulan esas kirişlere ve de duvarlara intikal ettirilirler. Genişlikleri arttıkça bu esas kirişlerinde kapasiteleri artar ve sıklaşır.

Geleneksel konutlardaki karakteristik vasıfları şunlardır:

Çatı bütün son kat tavan döşemesi mütecanis ve her noktası üzerine verilecek yükü taşımaya elverişlidir.

Bütün yük gelen noktalara konulan dikmeler ve kalın kirişlere taşınır. Bugün bir boşluğa gelen çatı yükünü çekme ve basınca çalışan göğüslemelerle dikmelere, dikmelerde kapasitesi yüksek kirişlere taşınır.

Geleneksel konutlarda yük doğrudan doğruya çekmeye çalışan kirişler aracılığı ile karşılanır. Çatı konstrüksiyonu 2 kısma ayrılmaktadır.

a) Esas yükü taşıyan ve bunu duvarlara intikal ettiren kısım.

Bu kısım ise, bunun üzerine oturup çatı örtüsünü tesbite yarayan kaplama ile bunu taşıyacak yüklerini esas taşıyıcıya intikal ettiren kısım.

Özetleyecek olursak buradaki çatılar az meyilli, yatık, üzeri alaturka kiremitle örtülü geniş, fakat abartılmamış, saçaklı ve saçakların altı kaplamasızdır, Merteklidir. Saçakların bu biçimi ile karakteristiktir.

Geç dönemlerde ise çıkma altları gibi saçak altları da cıtalı bir kaplama ile kaplanmaya başlanmıştır.

Çatılar genellikle az satırlı basit şekilli planda girinti ve çıkıntılarda olsa bitişleri sadedir. Mertekle, aşıklara oturur. Merteklerin köşelerde bir doğrultudan diğer bir doğrultuya dönüşü yavaş yavaş doğrultu değiştirmek suretiyle olur. Ve böylece çok kere köşeler yuvarlak kesik hatlarla teşkil edilir ki Ankara evlerinde bu da karakteristiktir. Bu tip saçaklar Erzurum Mahallesinde sıklıkla rastlanmaktadır. (Kalem Sok.No:2) (Erzurum Sok.No:46) (Bak Foto:40-41-43)

Çatı konstrüksiyonunda esas yöntem çatı meyilinin açık dış duvarlara doğru yönelmesi komşu alanına meyil yapılmaması ve ev iki yandan komşu evlerine dayanıyorsa çatının sokak ve arka bahçeye doğru satırlı teşkili bir yanı, dayalı ise üç satırlı, serbest bulunuyorsa dört satırlı olmasıdır. Şu halde Erzurum mahallesinde de Tüm Türk evlerinde olduğu gibi Gotik şehir manzaralarının aksine sokak üzerine mahyaalını değil ancak düşey doğrultuda bir saçak gelmesi bunun için olşa gerektir.

Kiremitler iki ile ikibuçuk cm. kalınlığında merteklere çakılan kiremit altı kaplaması üzerine cıtasız olarak konulur. Alaturka kiremidi ile örtülen bu çatılarda fazla çatı oyunları yapmamak prensibi esas tutulmuştur. Bundan ötürü evlerde çatı konstrüksiyonu her zaman sade ve açıktır.

Foto:42: Erzurum Mahallesinde Sarı Kadın Sokak'ta çatı örtü ve şekilleri.

Çatılar genellikle oturtma taban ve aşıklıdır. Ara ara gelen makaslarda rüzgar ve zelzeleye karşı gergi ve payandalar bulunur. Mertekler 30-40 cm. aralıklarla mahya aşığından saçaklara doğru uzanır ve ortalama 2,5 - 3 m.de bir aşıklara oturur. Merteklerin köşelerde bir doğrultudan diğer bir doğrultuya dönüşü yavaş yavaş, doğrultudan diğer bir doğrultuya dönüşü yavaş yavaş doğrultu değiştirmek sureti ile olur ve böylece çok kere köşeler yuvarlak veya kesik hatlarla teşkil edilir. Bu da çatılara değişik bir görünüm sağlar.

Çatı konstrüksiyonunda esas yöntem çatı meyilinin açıklıklara yöneltilmesidir. ve açıklık fazla ise topuz çatı yapılmasıdır.

III.2 d - ERZURUM MAHALLESİ GELENEKSEL KONUTLARINDA AHŞAP MERDİVENLER.

Erzurum Mahallesindeki geleneksel konutlardaki ahşap merdivenler genellikle rıhtsız merdivenlerdir.

Çatı ve bodrum kat ihtiyaçları ile gemilerde çok kullanılan bu merdivenler kısa mesafe içinde kata ulaşma mecburiyetinden dolayı dik yapılırlar. Hatta basamakların birbiri üzerinden taşarak daha da dikleştiği görülmektedir.

.. Rıhtsız merdivenler döşeme ve sahanlık kirişlerine oturan limon kirişleri (seren) ile bu kirişlere oturan basamaklardan meydana gelirler. Basamakların limon kirişine oturma şekillerine göre bu tip merdivenlerce ayrılır.

III-2d.1- Gömme basamaklı rıhtsız merdiven (Yusuf Uğraş Evi)

Foto.44: Erzurum Mah.Sarıkadın Sok.No:69 Sofa Merdiven ve Kapı

2- Çakma basamaklı rıhtsız merdiven

3- Sürme basamaklı rıhtsız merdiven

Her üç merdiven şeklinde de limon kirişler 6-8 cm. kalınlığında budaksız kalaslardan yapılır. Yükseklikleri normal olarak basamakları içine rahatça alabilecek ebatta önemli yerlerde ise gerçek yüksekliği ayarlanmıştır (Bak S.20) Yüksekliği normal olarak basamakları içine rahatça alabilecek ebatta olursada mühimce yerlerde hakiki yüksekliğini mukavemet hesabına göre tayin etmişlerdir.

Foto.45: Erzurum Mah.Sarıkadın Sok.69 no'lu evin Merdiveni ve Merdiven altı.

Limon kirişleri kat döşeme kirişleri ile sahanlık kirişlerine geçmeli ve kat sahanlık kirişlerine oturan babalara zıvanalı geçme ile de oturtulmuştur. Bu durumda merdivenin üç esas elemanı birbirine iyice bağlanmıştır.

Basamaklar genellikle 3,5 - 4 cm. kalınlıktaki tahta veya kalsarlardan yapılır. Bunlar limon kirişlerine 2,5 cm.kadar gömülür.

Gömme basamaklı bir merdiven çizimi (Levha 1)

III.2d-2- Çakma basamaklı merdivenin bu tipten farklı basamaklarının limon kirişine çakılan yastıklar üzerine oturmasından ibarettir. Ayrıca geçme yoktur.

III.2d-3- Sürme basamaklı merdivenlerde basamaklar limon kirişine açılan 2,5 cm. derinliğindeki yuvalara sürülmek suretiyle teşkil edilir. Sonra vida ve çivilerle sağlamlaştırılır. Sürme basamaklı merdiven örneği (Levha 2)

Genellikle basamak genişliği 26 cm.dir. Basamaklar birbirinin altına girdiği taktirde iki basamak ucu en az yatay 17 cm.lik bir mesafe kalmaktadır.

Foto.46: Erzurum Mah.Sarı Kadın Sok.69 No'lu evin merdiven korkuluğu.

Normal meyilde yapılan kat merdivenleri bu sınıfa girer. Basamak ve rıhtları hem biribirine hem de limon kirişlerine geçmeli olarak yapılır. Rıht ve basamaklarının limon kirişlerine geçme miktarı 2,5 cm. kadardır.

Basamaklar gömüldükten sonra limon kirişlerinin alt ve üst kısımlarında 3-5 cm.lik serbest kısım bulunmaktadır. Sürme basamaklı merdivenin plan ve kesiti (Levha 3)

Rıhtlar basamak uçlarından 4 cm. kadar içeriye yerleştirilir. Bazı merdivenlerde rıht tahtasının üst kenarı inceltilerek bütün kalınlığınca basamağa geçme yapılmıştır. (Silivri Sok.No:11) (Levha 2) (Silivri sok.No:11) (Sarı Kadın 69) (Levha 3)

Foto.47: Silivri Sok.No:11 Merdiven görünüşü

Çok kere zıvanalı geçme şekli tercih edilmiştir. Rıht tahtası alt kısmından basamak arkasına vida veya çivi ile tesbit edilmiştir.

Basamak ucuna profil vermek ve rıhtın basamağa geçtiği yerde işçilik hatalarını gizlemek için profili çıta çakmışlar ve merdiven işçiliğinin düzgün olmasını sağlamışlardır. Basamakların gömüldüğü limon kirişlerinin birbirinden açılmaması gayesi ile alt ve üst uçlarından bulonlarla bağlanmıştır.

Duvar kenarındaki limon kirişi yer yer duvardaki takozlara tespit edilmiştir. Bu yüzden kalınlıklar 5 cm. ye kadar düşmüştür. İçteki limon kirişlerinin kalınlığı 6-7 cm. arasında değişmektedir.

Merdivenlerin altına iki türlü ahşap kaplama yapılmış olduğu görülür.

1- Enine tahtalarla kaplama: Limon kirişlerine kadar merdiven boya doğrultusunda çakılan lambalı tahtalarla yapılan bu kaplamanın sallanmaması için basamak altlarına da tespit edilmişlerdir. Basamakları alttan boydan boya bağlayan bu tahtalar aynı zamanda hareketsizliği de sağlamışlardır.

Geçme basamaklı merdivenlerde ilk basamak duvar tarafındaki limon kirişine 2,5 cm. geçme ile oturtulmuş, iç taraftaki limon kirişi ise bir taraftan babaya zıvana geçme ile diğer taraftan da ilk basamağa kertme suretiyle oturtulmuş, baba ise alttan zıvana ile ilk basamağa geçme işi ayrıca baba ile limon kirişi bulanlarla bağlanarak takviye edilmiştir.

Limon kirişleri sahanlık kirişlerine geçme yapmak suretiyle oturmushlardır .(Sahanlık kirişlerine ot uran limonluk kirişi çizimi levha (3) sahanlık kirişlemeleri şekillerde görüldüğü üzere düzenlenmiştir.

Küpeşteler sert ağaçtan yapılmıştır. Küpeşteler kavisli kısımlarda kısa parçalardan yapılarak kırlangıç kuyruğu geçmesi ile yapılmıştır. Ağaçlar çivi ile takviyeli ekler (Levha 3'de) görülmektedir.

BÖLÜM IV- ERZURUM MAHALLESİ GELENEKSEL KONUTLARINDA KAPI VE
PENCERELERİN ÖZELLİKLERİ.

Foto.48: Silivri Sok.No:11 Dışkapı görünüşü

Foto:49: Sarıkadın Sok.No:22 Dış Kapı görünüşü

1- Kapılar ve özellikleri:

1- Kapılar genellikle standarttır. Genişlikleri ortalama olarak 85-90 cm. olan kapılar gayet alçaktır. Bilhassa kışın kullanılan ve mahfuz olması gereken hacımların kapıları 1,80 - 1,70 hatta 1,65 m. ye kadar düşer.

Kapılar ait oldukları odaların önem derecesine göre kıymetlen-
dirilen kapılar her zaman tek kanatlıdır ve adi tahta kapıdan derece
derece aynalı çeşitli şekillerde aynalı ve nihayet oymalı geçme kapıla-
ra kadar gider. ve hepsi Türk ahşap işçiliğinin gerçekten önemli bir
unsurudur.

Türk evlerinde bilhassa eski Türklerde karakteristik olan oda
kapılarının hemen hemen her zaman odanın nihayet kısmında bir köşede
oluşudur. Kapı açıldığı zaman yan duvardaki özel nişine dayanır ve bir
mandalla pervazlı yuvasına tesbit edilir. Bu kapının açık kalacağı
zamanlarda ortada kalabalık yapmaması içindir. Eski Türk sanatkarı
bu noktalara kadar ince düşünmesini bilmiştir.

Kapının bulunduğu oda nihayetine seki altı denir. Bu kısım oda-
nın servis bölümüdür. Kapılarla birlikte çok kere dolap raf ve hücre-
lerde bu kısımda bulunur.

Şu halde oda kapılarının her bakımdan düşünülmüş mevkii vardır.

Diğer karakteristik bir nokta Türk evlerinde kapının açılışında
odanın mahremiyetine zarar vermiyecek şekilde yerleştirilmesine dik-
kat edilmiştir. Bunun için kapı açıldığı zaman sofadan odanın içeri-
sinin görünmemesi gerekir. Bunun için de kapının dolap derinlikleri
içerisinde bırakılan alana açılması veya kapının önüne sabit dolaplar
taksimatından olan bir tahta perdenin gelmesi içerisindeki açıklığın
kapı açıklığının karşısına getirilmemesi ile elde edilmiştir. (Sümer
sok.No:36) (Sarı Kadın Sok.No:69)

Zemin kattaki ikinci ve üçüncü derece hacımlarının kapıları
(ahır, seyis ve uşak odaları,WC, mutfak vb.) adi tahta çatma kapılar-
dır. (Bak levha 2 Sarıkadın 69)

Alttan ve üstten birer kuşakla bağlanırlar ve genellikle boyan-
mazlar.

Foto.55: Sarıkadın Sok.No:71 Oda kapısı.

Orta veya asma katlardaki kış, odalarının kapıları aynalı olur. Bu kapılar genellikle boyalıdır.

Çerçeveleri geniş aynaları kuvvetlidir. ve Kenarlarında profiller bulunur.(Sarı Kadın 67) (Sümer Sok.No:5) (Bak Levha 2)

Bu tüp kapıların daha özenli yapılanları ve daha küçük bölmeleri vardır. (Sarı Kadın 69) (Sümer Sok.36) Çerçevler daha biçimli incelikte aynalar irili ufaklı muntazam şekillerle yapılır ve kapı pervazları genellikle nakışlıdır.

Bu tipin daha zengini muhtelif şekillerdeki aynalardır. Ayrıca oyma desenler bulunanlarıdır. Daha sonraki devirlere ait olan bu tip kapılara büyük konaklarda rastlanır.

Hemen hemen bütün kapılar ortalama 6x6 cm. ölçüsünde ve kare biçiminde bir kasa ile ahşap lentolu yuvasına yerleştirilmiş yerli

Foto.56: Sarı Kadın Sok.No: 69 Kapı Kiliti

demir işçiliği ile meydana getirilmiş basit menteşelerle bu kasa içinde hareket etmektedir. Kapı kolu mandal ve kilit tertibatı böylece basit yerli işçilikle döyme demirden sonraları itinalı yapılarda pirinç ve tunçtan yapılmışlardır. Buradaki demir işleri ahşap tuğla veya süsleme işleri kadar iyi olmamakla beraber orjinal olanları vardır.

Oda kapılarının sofa tarafındaki üst pervazı genellikle dekoratif nitelikte oyulmak suretiyle kapı boşluğunun üst kısmı kemer şeklinde yükseltilmiştir.

Sokak kapıları ve avlu kapıları (dış kapılar) gerektiği şekilde kuvvetli güven veren sağlamlıkta yapılmışlardır. Büyüklüklerine göre tahtalar veya kalaslar yan yana gelerek birbirine geçmiş ve alttan üstten kuvvetli kuşaklarla iri başlı kakma çiviler aracılığı ile bağlanmıştır.

Foto 50: Erzurum Sok.No:46
Dışkapı görünüşü

Foto:51: Erzurum Sok. Kapı görünüşü

Yöresel buluşların ürünü olan kilit tertibatı ve kapı halkaları orijinaldir. (Levha 3 Erzurum Sok.No:46)

Daha özenli işçilikle yapılan yapılarda düşey tahtalar çepre çevre bir geçme bir kenar çerçevesi ile bağlanmıştır.

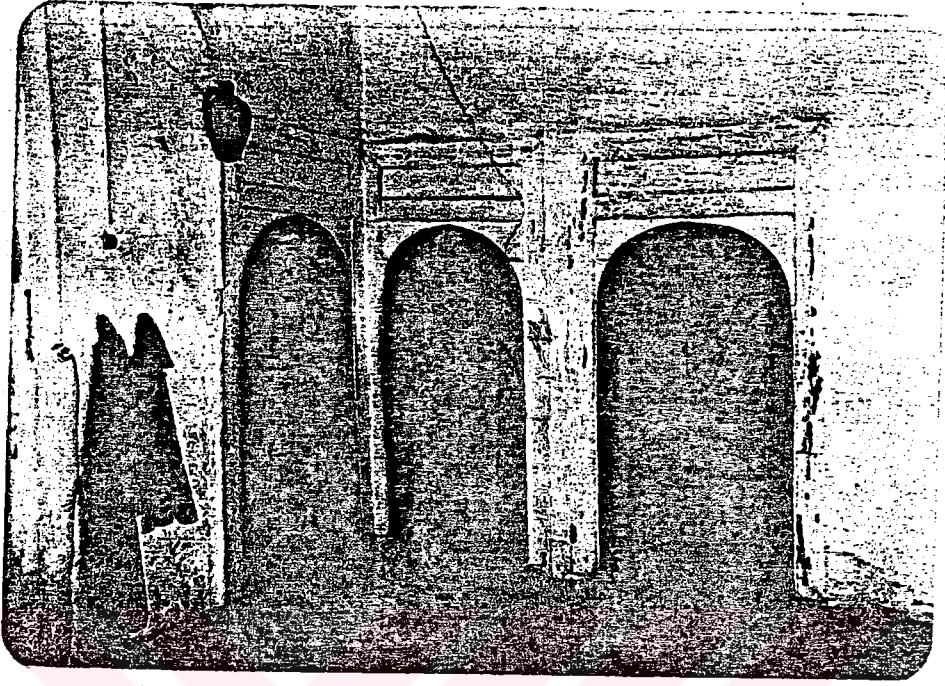

Foto.52: Erzurum Sok.No:46 Oda kapıları

Foto 53: Erzurum Sok.No:46 Oda kapısı

Foto 54: Erzurum Mah.Dutlu Sok.No:10
Sokak Kapısı

Foto 57: Sarı Kadın Sok.No:71
Oda Kapısı

IV-2 - ERZURUM MAHALLESİNDEKİ GELENEKSEL KONUTLARDAKİ PENCERELER VE ÖZELLİKLERİ

Pencerelerin düzenlenmesi esnasında hemen her ev için standart sayabileceğimiz pencere tipleri doğmuştur.

Alt kat pencereleri kış odalarına ait oldukları ve mahremiyetin sağlanması için küçük yükseklikleri ve parmaklıklı ve kapaklı oluşları ile dikkat çekerler.

Ost kat odalarının bilhassa yazlık ve misafir odalarının pencereleri biraz daha geniş fakat yüksek parmaklıklı veya kafesli ve tahta kapaklılardır.

Ost kat oda pencerelerinin kapakları alt kat odalarının tersine

ve yazın gölge t emin etmesi için devamlı dışa açılırlar. Pencere parmaklıkları alt katta ekseri demir olduğu için emniyet bakımından üst kattakiler daima ahşap kalmışlardır.

Foto 58: Silivri Sok.No:11 Sürme Pencere görünüşü

Eski ev tiplerinde gördüğümüz divan odası pencerelerinin üzerinde bir sıra pencere bir sıra pencere daha bulunmaktadır. Daha ufak olan bu üst pencereler ahşap çerçeve içinde küçük alçı bölmeler ve süslemeli düz renkli camlı ve yalnız samimi bir hava vermesi içindir. Bu şekil Türk evleri için karakteristik bir aydınlatma tertibatıdır.

Sonraki devirlerde oranları bozularak çeşitli konak ve yalılara tatbik edilen bu eski pencerelerin insana hayranlık veren değişik şekillerini görüyoruz. (Erzurum Sok.No:46)

Alt pencerelerde ise: Geleneksel yapılarımızın eski devirlerde yapılmış olanlarının camsız olduğunu görüyoruz.

Yapıyı korumak için tahta kapaklar ve perdeler kullanılmıştır. Camlı çerçeveler sonraları alt pencerelere tatbik edilmiştir.

Foto 59a, Sarı Kadın Sok. No: 69 Kemerli Pencere

Geleneksel konutlarda pencereler için yanlara açılan kanatlardan başka açılma şekli yoktur. Geleneksel konutlarımızda gördüğümüz sürme pencere şekilleri sonraki devirlere aittir. (Silivri Sok. No: 11 Sarıkadın Sok. No: 69 ve Mehmet Akif evi)

Pencere genişlikleri 1 metre içinde sınırlı olduğundan açılan kanatlar yan duvarlar gibi yerli işçilikle yapılmış basit şekillerdir.

Kanatların arkasında açık kaldığı zaman yanlara tespitine has orjinal madeni kısımlar bulunur. (Erzurum Sok. No: 46) Pencerelerde devamlı dış etkilere kapalı yerlerde açılmış bulunmaktadır.

Buna karşılık hemen hemen her yerde zorunlu bir durum olmadıkça pencere açılmamıştır. Üst kat pencereleri saçaklar aracılığı ile korunduğu için bu nokta daha çok alt katlar için konu edilmiştir. Pencerelerin daima çıkma veya balkon altına getirilmiş oldukları görülür.

Bu noktayı gözden kaçıran eylerde ise ahşap pencere kısımlarının yağmur ve kar etkisi ile uzun zaman dayanmayarak aşındığı ve bozulduğu görülmektedir.

Foto: 59b.Sarı Kadın Sok.No:69 Kemerli Pencere

Sarı Kadın Sok.No:69 Değişik Pencere Tipleri.

Foto 60: Sarı Kadın Sok.No:69
Köşe Pencere

Foto 61: Sarı Kadın Sok.No:71
Sürme Pencere

Foto 62: Erzurum Sok.No:46
Tavan penceresi ve köşe
Pencereler.

Foto 63: Erzurum Sok.No:46
Pencere Görünüşü

Foto 64: Sümer Sokak No:36 Değişik Pencereleer

Foto: 65: Erzurum Sok.No:46 Vitraylı pencere.

IV. 3- ERZURUM MAHALLESİ GELENEKSEL KONUTLARINDAKİ AHSAP YERLİ DOLAPLAR VE PERDE DUVARLARI

Geleneksel konutlardaki odaların boş kalan duvarlarının içine yerli dolap ve raflar yerleştirilmiştir. Dolaplarda bölmelerin ve rafların odaların süslenme ve kullanılmasında gördükleri hizmet oldukça önemlidir. XVIII. yüzyılda ve ondan sonraki devirlerde yapılmış olan evlerde aynalık perbetlik ve lambalık denilen yeni nişler gelişmiştir. Aynalıkların orta kısımlarında geniş bir niş halinde raflar yapılmış olup bunların iki tarafında yine küçük gözler halindeki hücreler aralanmıştır.

Foto 66: Sarı Kadın Sok.No:69 Dolap ve Gusulhane görünüşü.

Her odanın o günkü şartlarına uygun yüklüğü sabit ve geniş yerli dolapları değişik cins ve ölçüde sedirleri ile tahtaları ile ve ortada kalmasını istemediği içinde hazırlanmış olan nişleri de vardır.

Odaların boş kalan duvarlarının içine yerli dolap ve hücreler yerleştirilmiştir. Özellikle yatak odalarında yapılan geniş yük-lük-ler konuk odalarında gömme ve ahşap veya alçı davlumbazlı (Foto:60-61) bir ocak veya mangal yeri bulunur. Alt ve üst pencerelerin arasında yaklaşık 2 m. yüksekliğinde odayı boydan boya ikiye bölen sergâh adı

verilen raf ve ocağın iki tarafında genellikle bulunan çeşitli büyüklük ve biçimde odayı boydan boya ikiye bölen sergâh adı verilen raf ve ocağın iki tarafında genellikle bulunan çeşitli büyüklük ve biçimdeki bölmeler yüklük gömme raf ve dolaplar bu evlerin belli başlı konforudur (Foto.62).

Odanın kıymetini duvar kenarını boydan boya çevreliyen alçak yerli sedirlerde bunlara eklenebilir.(Sarıkadın Sok.69 ve Sümer Sok.36)

Geleneksel konutlardaki odaların süslemelerini teşkil eden elemanlar büyük bir güzellik proporsiyon duygusu ile ölçülendirilmiş döşemesi duvarı ve tavanı ile bir bütün şeklinde ele alınarak özenle işlenmiştir.

Foto 67: Sarıkadın Sok.No:69 Dolap görünüşü.

Kapı ve pencere pervazlarından dolap kapaklarına sergen altına kadar burada ince özenli Türk sanatçı ve nakkaşının sanatçılığının üstünlüğünü gösterme olanağını vermiştir (Foto:64)

Dolapların yüzleri yapıları bakımından doğramalar ve kaplamalarla uyum teşkil etmekte ve onlarla aynı renkte kapak ve pervazlarla donatılmış bulunmaktadır. Dolaplarla rafların, odaların süslenmesindeki katkıları oldukça önemlidir.

XVIII. yüzyılda ve ondan sonraki dönemlerde yapılmış olan Eski Ankara Evlerinde aynalık şerbetlik ve lambalık denilen bir tür niş ve bölmelerin meydana çıktığını görmekteyiz. Bu aynalıklar oda ve salonlarda ocağın tam karşısına rastlayan duvar üzerinde yapılmakta ve genellikle şöminelerle aynı aksta kurulmaktadır.

Aynalıkların tahta malzeme ile yapılmış olanları görüldüğü gibi alçı ve sıva ile birlikte yapılanları da görülmektedir.

Erzurum Mahallesi Erzurum Sokak No:46 no'lu evdeki odaya girerken gördüğümüz sofa kapısıyla oda arasındaki perde duvarı oldukça ilginçtir.

Tahtadan yapılmış ince ve zarif duvarın odaya bakan yüzü içerdeki dekorasyonu bir kat daha zenginleştirmek için naturalist durumda çiçek bukleleri (levha 3) ve geometrik uslubta süslerle bezenmekle bu küçük odaya verilen değeri daha iyi algılamamıza yardımcı olmaktadır. Alttaki geometrik uslubta bezemeli panolardan biri açıldığı zaman büyük eşyaların konmasına yarıyan bir yüklük olduğu gözlenir. Bu arada perde duvarını da malzemesinin çam olduğunu ve çiviyle çakılarak yapıldığını görüyoruz.

Dolapların da kasa ve pervazları tıpkı pencere ve kapılardaki gibidir. Sabit dolaplar kalın kerpiç duvar içinde bırakılan boşluklara yerleştirilmiştir. Kapaklarında itinalı bir biçimde yapılmış nakışlar görülmektedir. (Levha 4)

Foto 68: Sarı Kadın Sok.No:69
Gusulhane görünüşü

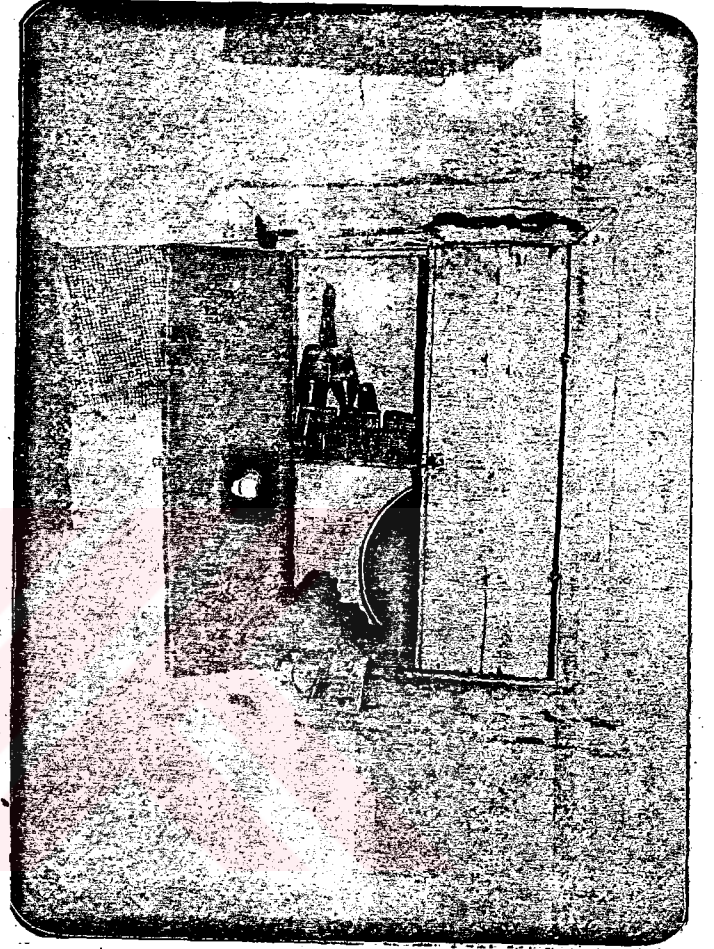

Foto 69: Sarı Kadın Sok.No:71
Dolap görünüşü.

Foto 70: Sarıkadın Sok.No:71
Dolap Görünüşü.

Foto 71: Sarı Kadın Sok.No:71
Dolap görünüşü.

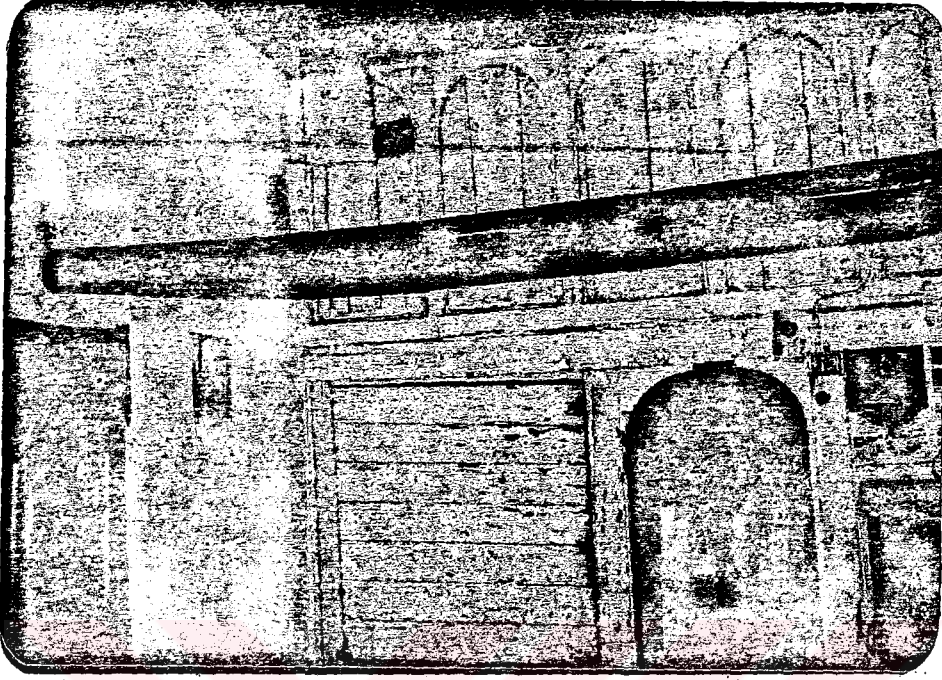

Foto 72: Erzurum Sok.No:46 Perde Duvarı Görünüşü

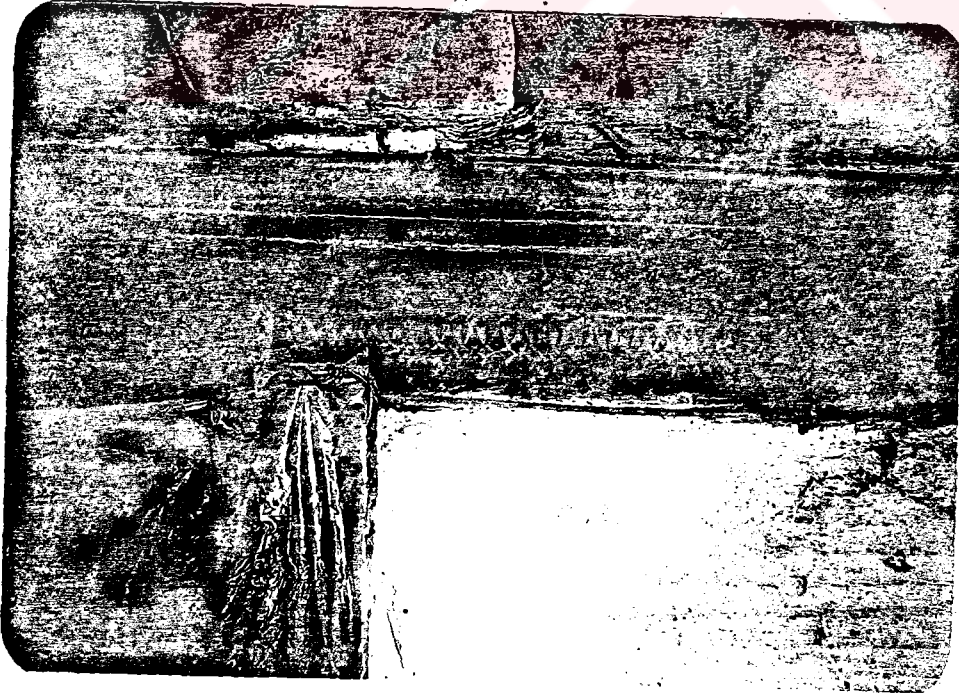

Foto 73: Erzurum Sok.No:46 Dolap ve duvar hatılı görünüşü

Foto 74: Erzurum Sok.No:46 Dolap ve Duvar Hatılı görünüşü

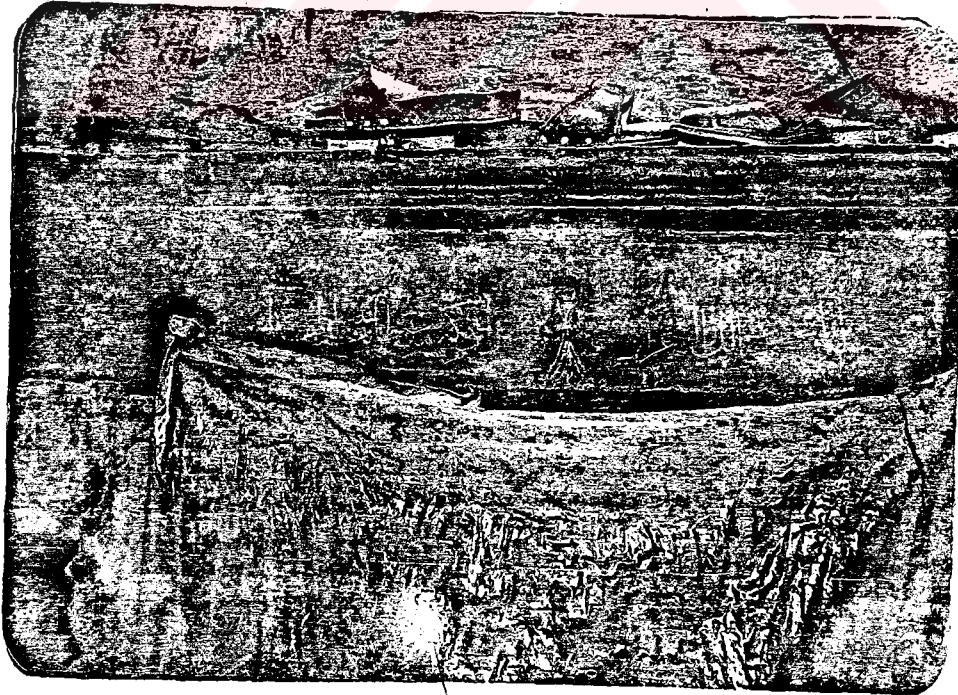

Foto 75 : Erzurum Sok.No:46 Dolap ve duvar hatılı görünüşü.

BÖLÜM V - GELENEK VE GÖRENEKLERİMİZİN KONUTLARDAKİ AHŞAP YAPI OLUŞUMUNA ETKİLERİ.

Geleneksel konutlarımızın yapımı esnasında İslamiyetin büyük etkisi olmuştur. Bu etkilerden en önemlisi İslamiyetteki mahremiyet düşüncesidir.

Pencerelerin avluya çevrilmesi ve kafesli yapılması bu düşüncenin ürünüdür.

O devirlerde aile içi seslerinin dışarıdan duyulması mahalle halkı tarafından hoş karşılanmadığından pencereler içerisi görülmeyecek bir biçimde yapılır oturma mekanlarının pencereleri avluya çevrilirdi.

Ev hanımlarının tertipli olmaya özen göstermeleri ve aynı zamanda mahremiyet düşüncesi ile kapılar odanın tümünün görülemeyeceği bir biçimde açılır, görüş açısı dolap vb. ile daraltılırdı. Sedirlerin önüne ve kapı önlerine yapılan sekiler bu kısımlarda terlik ve ayakkabıların çıkarılması ve düzenli bir biçimde bulunması için yapılırdı.

İslamiyetin gereklerinden olan boy abdesti alma zorunluluğu her odada yıkanma olanağının sağlanmasına ve dolapların içine yıkanma yeri (gusülhane) yapılmasını gerektirmişti.

Geceleri dışarıya karşı evi kapatma zorunluğu ve ilk devirlerde özellikle 19. yüzyıl öncesinde camın bulunmayışı ve demiryolunun Ankara'ya yapılmasından sonra gelişti burada da kullanılmaya o zaman başlanması sonucu pencereler daha önceki pencerelere cam konulmaz ahşap kepenkler yapılırdı. (Bak Erzurum Sok.No:46)

Geceleri yer yataklarının kullanılması yükler yapımını ve odaların düzenli olma zorunluğu da ocakların kapılar yönlerinde hücre biçiminde rafların geniş kapasiteli dolapların yapılmasına yol açmıştır. Konutların manzaraya açık olması amacı ile yapılan çıkma- lar (cumbalar) değişik bir sokak perspektifi ve ilginç bir görünüş vermiş ve aynı zamanda sokaktan geçenleri kışın yağmurdan, yazın güneşten korunmasını sağlamıştır.

Bazı evlerde rasladığımız kapı üzeri saçaklarıda oldukça ilginçtir.

Odalarda gereğinden fazla mobilyanın bulunmayışı, pencerelerden manzara seyretme olanağının çıkmalarla (cumbalarla) sağlanmış olması, bu bölümlerde ahşap sedirlerin yapılmasını gerektirmiş, ve sedirlerin üzerine yapılmış olan yün minderler, renk renk işlemleri örtülerle bezenmiş sedirler odalara ayrı bir renk katmıştır.

Ağacın kutsal sayılması avluda özellikle bir dut ağacının yetiştirilmesine, konutların içinde su olmayışı da, üzerlerinde sanat değeri taşıyan yazılarla bezenmiş çeşmelerin yapılmasına neden olmuştur. İstâmiyet'e gösterişin günah sayılması evlerin az katlı yapılmasına hattâ bazı konutlarda kapı yüksekliklerinin de az yapılmasına neden olmuştur. (Erzurum Mah. Erzurum Sok. No: 46)

İklim ve coğrafi nedenler, savaşlar nedeniyle konutların kaleler içinde yapılması zorunluluğu ile, konutların küçük parsellere yapılması zorunluğu daracık sokakları ile mahallelere ilginç görünüş vermiş ve yakın komşuluk ilişkilerini pekiştirmiştir.

Böylece yazın sokakların güneşten korunmasına serin ve gölgeli olmasına yol açmıştır. Sonradan kale dışında yapılan evlerde de bu gelenek devam etmiştir.

Türk halkının güneşi görme isteği ve "güneş giren eve doktor girmez" deyişine dayanan gelenek ile de yatak odaları doğuya oturma odalarıda güneşe açılmıştı.

Sofa aile bireylerinin örtümlü ve giyimli olarak bir arada toplanıp, oturdukları önemli ailevi konuları tartıştıkları toplayıcı bir orta mekân görevini üstlendiğinden, yapımı ve yeri önem teşkil eder.

Bu bölümün ayrıca odalara dağılımı sağlama görevini de üstlendiğini görüyoruz. Avlular servis işlemlerinin yapıldığı geniş ve etrafı yüksek duvarlarla çevrili kapalı mekanlardı. Çamaşırların yıkandığı ekmeklerin yapıldığı reçellerin, pekmezlerin, turşuların tüm komşu ve akrabalarla kısa hazırlandığı toplayıcı servis mekanlarıydı.

Ağacın kutsal sayılması ve ahşabın sıcak bir görünüm arzemesi ve yörede bol bulunması, işleme kolaylığı onun yapılarda bol bol kullanılmasına ve çeşitli bezemelerle dekoratif bir hava kazandırmasına neden

neden olmuştur. Tüm bu bezemeler elle yapılması ve her konuda el becerisi ödevinde övgüyle karşılanıyordu.

Önemli geleneklerden biri de nazar değmemesi için kapılara takılan değişik elemanlar ve nakkaşlar tarafından yapılan süslü yazılardır. Kapı tokmakları ise ayrı bir emek ürünü idi ve kapılar bir yerde de zenginliği simgeliyordu. Çatılar da evin en önemli parçalarındandı. Kuşkusuz. Nitekim "iyi ev kasından iyi kadın başından belli olur" sözü de bu konu üzerine söylenmiş bir deyiştir. Çatılar saçaklı alaturka kiremitli genellikle oturtma ve beşik çatı biçiminde idi. İlk dönem yapılarında saçakların altının örtülmeşi ilginç ve güzel görünümlü bir çözümdür.

Ayrıca binaları rutubetten korumak ve alt kısımlarının servis amacı ile kullanmak nedeni ile ve daha önce de belirttiğimiz gibi eskiden evlerin kazıklar üzerinde yapılması geleneğinden esinlenerek yapılan ve binaların taş bir satıh üzerinde yükselterek yapma geleneği ile temellerin taştan yapılması iyi bir statik sağlamıştır. Çünkü taş temelin üzerine inşa edilen ahşap hatıl ve onun üzerine yapılan ahşap iskeletin dikme ve payandaların aralarının kerpiçle yahut tuğla ile doldurulması statik bakımından sağlam bir yapı oluşumuna neden olmuştur. Duvar kalınlıklarının fazla oluşu ise konutların kışın daha sıcak yazın daha serin olmasına ve üst katlarda yarım duvar yapıldığı durumlarda oluşan boşluklardan faydalanarak geniş dolaplar, yüklükler yapılması olanağını sağlamıştır.

Özetliyecek olursak, islemiyetle ilgili gelenekler ve mahremiyet düşüncesi ayrıca göçebe kültürünün etkileri ve zamanın bol oluşu, ekonomik durumun bugüne göre daha iyi olması ve o devirlerde el işçiliğine önem verilmesi el becerisine dayanan mistik havalı güzel ince zarif bir biçimde bezenmiş her parçası bir sanat değeri taşıyan yapıtların oluşmasına ve bunların içinde insanların mutlu, rahat bir yaşam sürmesini sağlamıştır.

BÖLÜM VI- SONUÇ

A- Plan ve Mimari Karakter Bakımından :

Son derece önemli bir bölgede olan fazla değişmişlik göstermeyen ve sanat değeri taşıyan geleneksel konutlarımızın özelliklerini yansıtmaya çalıştık.

Önemli olan detayları incelerken bunlar hakkında açık bir fikre sahip olabilmek amacıyla bu detayların ait oldukları konutlarda plan bakımından orijinal ve tescilli olan yapıların planlarını da bu çalışmanın sonunda verdik. Bu çalışmalar mütevazide olsa ev yapı sanatının nasıl gelişim gösterdiğini sergiliyor. Erzurum mahallesindeki evler genellikle iki katlıdır. Zemin katı daima konutun genel hizmetlerine ayrılmış, altıkat için o kadar alana gereksinim olmasa bile yine ikamet sahası olarak üst kat kullanılmış, alt kat kısmen veya bazen tamamen boş bırakılmıştır. Altıkat- ta ahır ve depo gibi gerekli yerleri temin için olduğu kadar kök- leri çok eski zamanlarda olan zeminden bir parça yukarda oturmak geleneği neden olmaktadır. Ayrıca konut sahibinin gereksinimle- rinden zeminin rutebetli oluşu ve o devirlerde yapılara tecrit yapılmaması ve tecrit malzemelerinin olmaması bu durumu etkiler.

Üst kat ise eskisevlerde açık sofanın bir göstergesi olarak seyrek bir iskelet üzerine basit tahta kaplama ile konunmuş ge- nişçe bir sofa ve bunun bir tarafına köşelere yerleştirilmiş ge- nellikle iki oda vardır. Daha sonraları kat duvarları tam olarak yapılmış, ortadan geniş aydınlıklı bir sofaya çıkılır. Bunun et- rafında odalar tertiplenmiştir.

Her ev hatta her oda ocak yanında bir dolap içinde yıkanma olanağı sağlayacak biçimde tertiplenmiştir. (Erzurum Mah. Erzurum S.46)

Ev planlarının çoğunluğu bugün bile gereksinimlere cevap ve- rebilecek bir düzeyde yapılmıştır.

B- Yapı Özellikleri :

Yapıyı mimari olarak ele aldığımızda yapının bugünkü gerek- sinimleride karşılayabilecek nitelikte olduğunu belirtmiştik.

Yapı özelliklerini incelediğimizde, esas yapı sisteminden olan ahşap iskeletin eski zamanlardan beri iyi bir biçimde yapıldığını görmekteyiz.

Aynı devirlerde Avrupa'da yapılanlarına göre bizde yapılanların ahşap yapı tekniğine daha yakın olarak yapıldığını görürüz. Münferit taş bir temel üzerine yapılan ahşap iskelet oğün için oldukça sağlam bir yapı teşkil etmekte idi.

Esas oturulan katın teşkil eden ve ahşap yapıllı olan birinci kat iyi işlenmemiş bir kargir duvar üzerine oturtmaktansa iskeleti bir bütün olarak toprak yüzeyine konulan büyük münferit taşlar üzerine oturtmak daha y uygun görülmüştür.

C- Önemli Noktalar :

İskeletin alt katını teşkil eden direklerin arasına çoğu yerlerde hiçbir bağlantı payanda konulmamıştır. Bu olay kuşkusuz doğru değildir. İskeletin tertibinde payandanın üst başlık yerine direğin üst ucuna tespit edilmesi uygun değildir. Ancak bu durum yıkılmayada sebep teşkil etmemektedir. İskeletlerin arasının boşluklu olması kerpicin dayanıksız bir malzeme olması nedeniyle mahsurludur. Ancak alçı harcı ile bağlantı yapıldığında veya tuğlayla yapılan binalarda bu sakınca önlenebilir. Payandanın dikmenin ortasına dayanmasıda sakınca değildir. Ancak ahşaplarla hımışlarla araları doldurulanlar sakıncalı değildir.

D- Alınacak Tetbirler :

Alt kattaki iskeletide en az üst kattaki kadar sağlam yapmak dolgu malzemesinide ahşabın taşıyıcı özelliğini artırıcı dolgu malzemesi olarak düzeltmek, arası dolgulu bir bağdadi veya iç duvar tarafı iki yüzden sıvanan esas iskeletlerde bir çıta ile ayrılan bağdadi kaplama ile sıvayı düzeltmek ve kireçle alçıya bolca bu amaçla kullanmak.

Çatı düzeninde büyük kesitler kullanılmış olmakla birlikte yine iskelette olduğu gibi o günkü devir için başarılı örnekler görülmektedir. Çatı düzeni günümüz mimarisinin çatı düzenine oldukça yakındır.

Özellikle ilk dönem yapılarında gördüğümüz açık saçak konusunda ilginç detaylara rastlanmaktadır. Eski zamanlardan beri geleneklere uyularak yapılan birçok detaylarda daima tecrübelerden faydalanılmış, iyi sonuçların disiplinli bir sanat eğitiminin ve kuvvetli malzeme bilgisinin etkileri sonucunda müspet neticelerin elde edildiği görülmüştür.

Geleneksel yapıların halk mimarimize olumlu katkılarının olacağı kuşkusuz inkar edilemez. Eskiye aynem taklit etmek birşey getirmemektedir. Ancak sanat değeri taşıyan bu mimarinin modern mimari ve teknikle birleştirilerek onlardan esinlenerek Türk mimarisine olumlu katkılar sağlayabileceği kanısındayız.

KAYNAKLAR

1. Montanton, G., Trate D'etnologie Culture, L.P.O., 290-320, Paris, (1934)
2. Kuban, D., Anadolu Türk Mimarisi Tarihi, İ.T.Ü., İstanbul, (1965)
3. Ügel, B., Türk Kültür Tarihine Giriş, S: 43, Ankara, (1958)
4. Ügel, B., Türk Kültürü'nün Gelişme Çağları, S: 133, Ankara, (1978)
5. Akok, M., Ankara'nın Eski Evleri, Ankara, (1957)
6. Kömürcüoğlu, E., Ankara'nın Eski Evleri, Ankara, S: 7-16, İstanbul, (1950)
7. Membory, P.E., Ankara Guide Touristique, Ankara, (1951)
8. Cezzar, M., Anadolu Öncesi Türklerde Şehir ve Mimarlık, S: 216, İstanbul,
9. Tarih içinde Ankara, O.D.T.Ü., Ankara, (1974)
10. Eski Bir Ankara Evi, Türkiyemiz, Y.3, S: 8, S: 37-43, Ankara, (1979)
11. Üzgünaydın, L., Kapıların Dili, T.T.O.L.B, S: 335, (1976)
12. Yetkin, S.K., İslam Mimarisi, Ankara, (1965-1966)
13. Koşay, H.Z., Budun Bilgisi, S: 250-252, Ankara, (1935)
14. Çetiner, B., Eski Ankara Evleri, S: 7-13, (1979)
15. Türk Konutlarından Bir Örnek, Mimarlık, S: 17-21, S: 136, Ankara, (1975)
16. Tosun, Y., Milli Mimarimizde Kula Evleri, İzmir, (1970)
17. Acıpayamlı, O., Meskenin Etnografya ve Folklorü ile ilgili Anket Soruları, Antropoloji, S: 2, S: 141-155, Ankara, (1962)
18. Tomsu, L., Bursa Evleri, İstanbul, (1950)
19. Berk, C., Konya Evleri, İstanbul, (1951)
20. Nobafwon, B., Ankara, S: 136-204, Ankara, (1956)
21. Kuban, D., Türk Ev Gelenegi Üzerine Gözlemler, İstanbul, (1975)
22. Perrot, G., Exploration archéologique de la Galatré Et Du Dont, S: 271, Paris, (1972)
23. Rıfat, O., Edirne Evleri, İstanbul, (1978)
24. Kafescioğlu, R., Kuzey Batı Anadolu'da Ahşap Ev Yapıları, İstanbul, (1955)
25. Kafescioğlu, R., Orta Anadolu'da Ahşap Ev Yapıları, İstanbul, (1972)
26. Eser, L., Kütahya Evleri, İstanbul, (1955)
27. Binan, M., Kapılar, İstanbul, (1950)

EK 1- KONU İLE İLGİLİ AYRINTILI DİĞER FOTOĞRAFLAR

EKLER : KONU İLE İLGİLİ AYRINTILI DİĞER FOTOĞRAFLAR

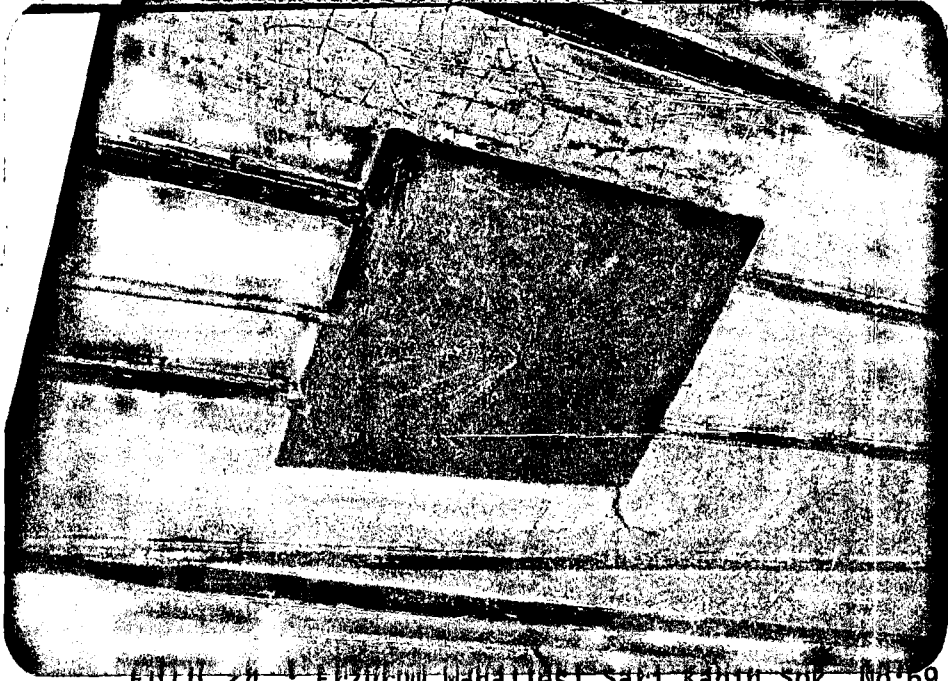

Foto 24 : Erzurum Mahallesi Sarı Kadın Sok. No:69
Mutfak Tavanı

Foto 25 : Erzurum Mahallesi Sarı Kadın Sok. No:69
Oda Tavanı

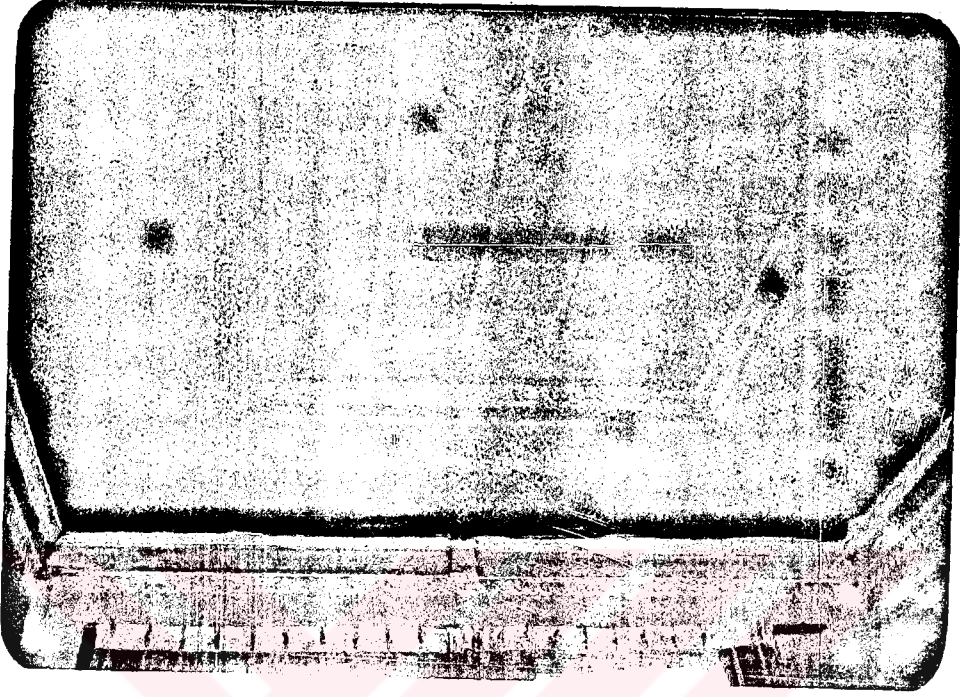

Foto 26: Erzurum Mah.SarıKadın Sok.No:69 Tavan Detayı

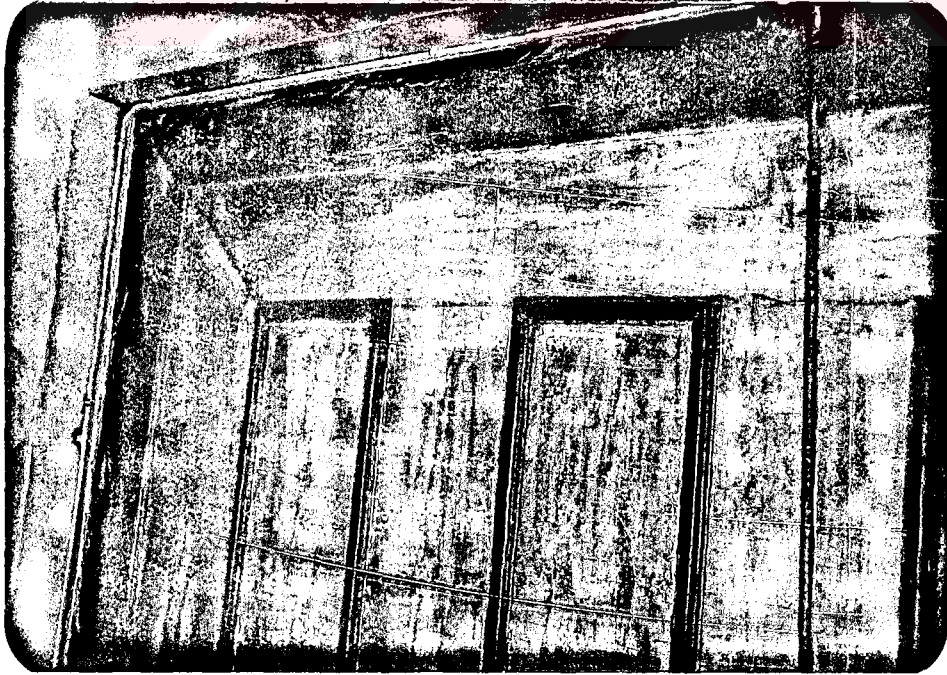

Foto 27: Erzurum Mah.SarıKadın Sok.No:71 Tavan Detayı

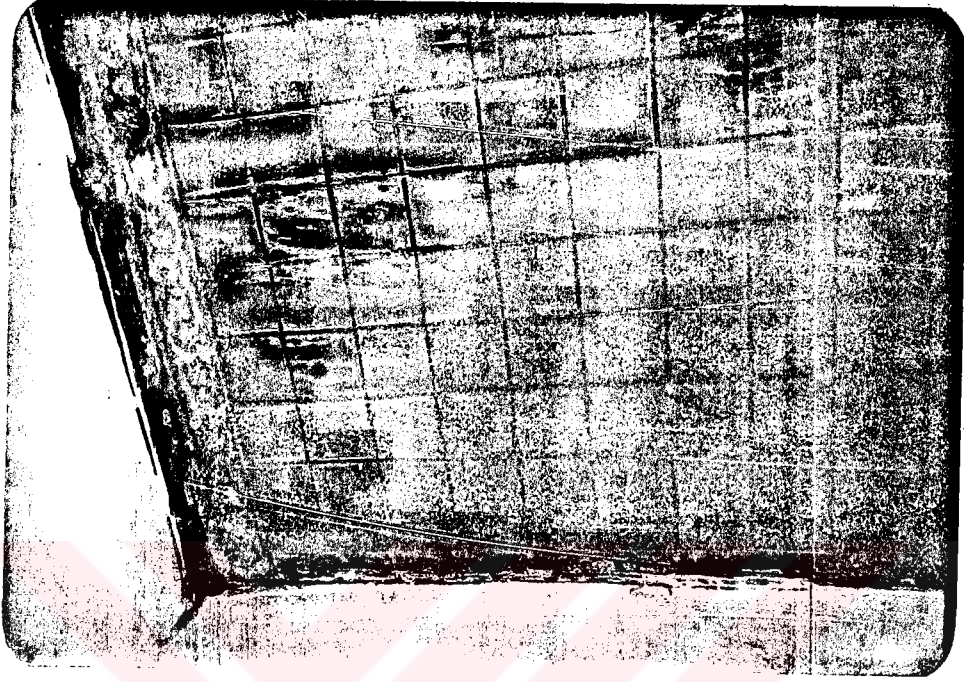

Foto 28: Erzurum Mah. Erzurum Sok.No:46 Tavan Detayı

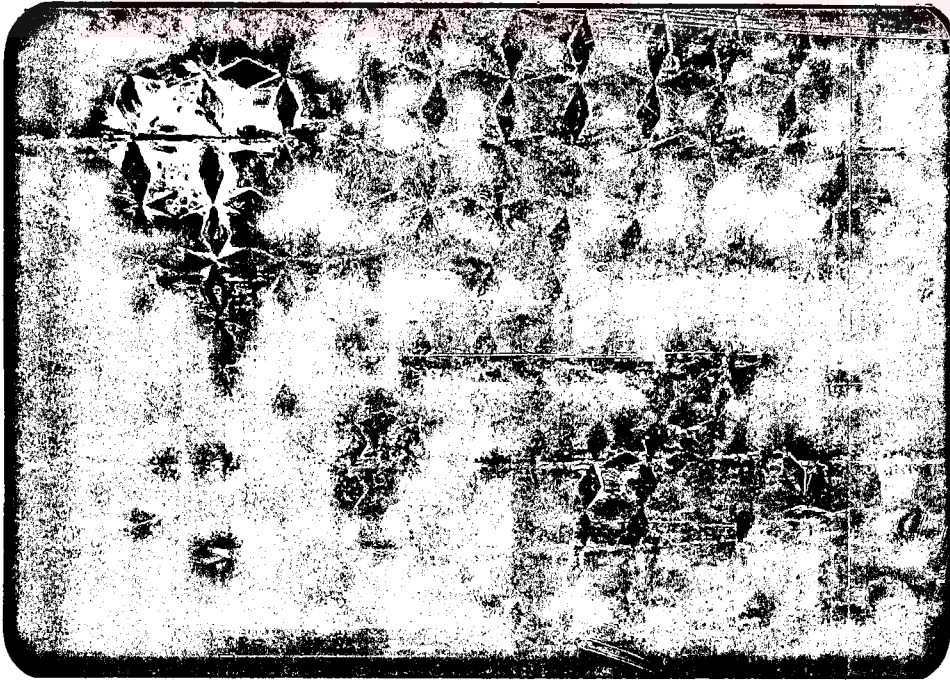

Foto 29: Erzurum Mah. Erzurum Sok.No:46 Tavan görünüşü

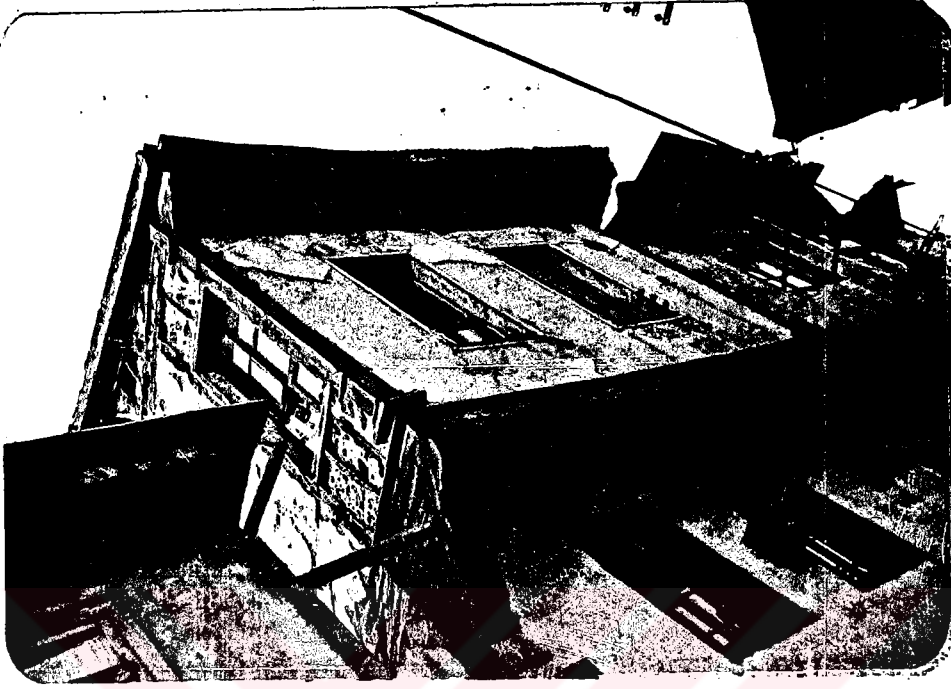

Foto 33: Salaş Sokaktan Göğüslemeli çıkma

Foto 34: Dutlu Sok.No:10 Göğüslemeli Çıkma

Foto 36: Dutlu Sokak'tan bindirmeli çıkma örneği

Foto 37: Silivri Sok.No:11 Değişik bir örnek.

Foto: 38: ZULUFİU Sokaktan İlginç Çatı Örneği

Foto 39: Sarı Kadın Sok.No:71 İlginç cephe görünüşü

EK II-KONU İLE İLGİLİ HARİTALAR

ANKARA - HİSAR - M126 (1/1000)

LEJANT

TESCİLLİ YAPI

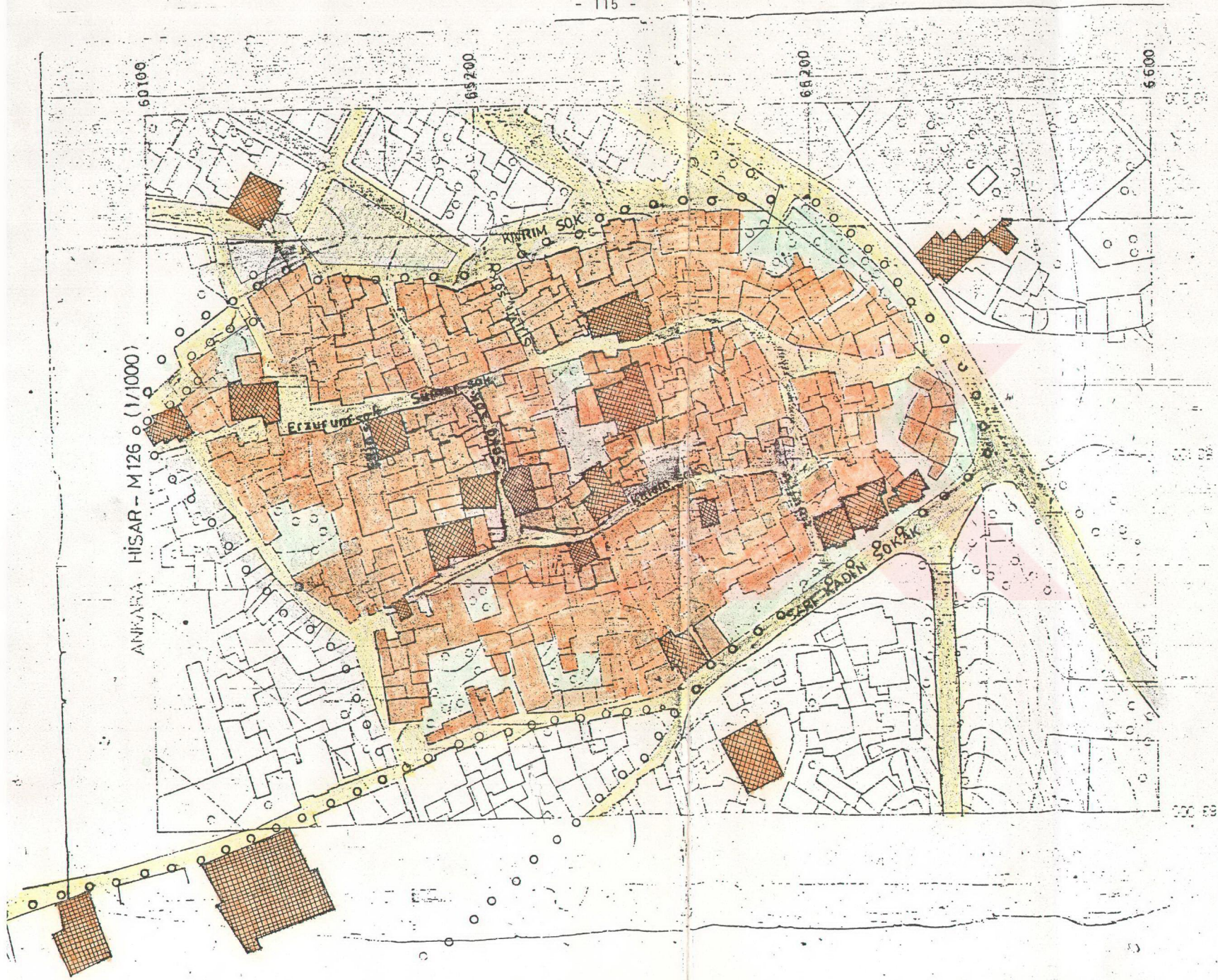
YEŞİL ALAN

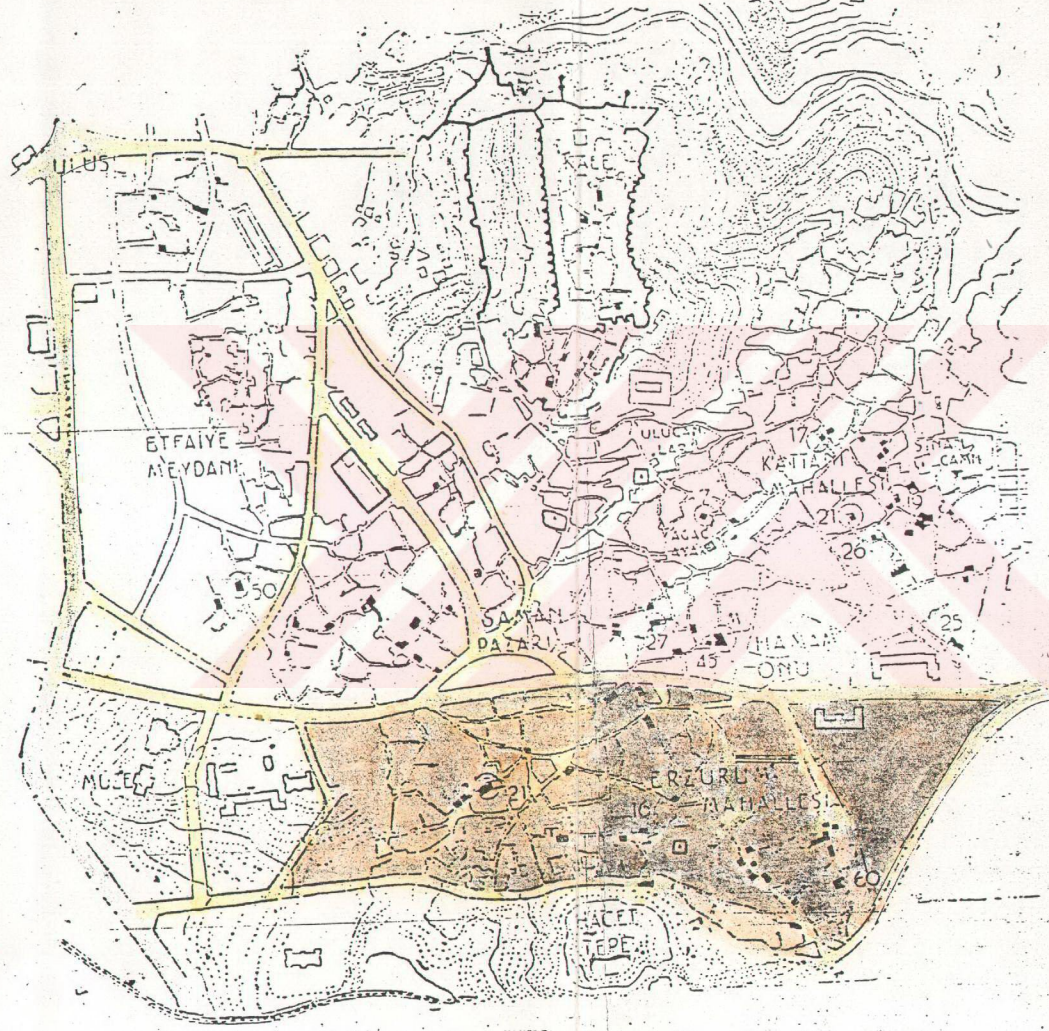
TESCİLSİZ YAPI
ALANLARI

YOL

ERZURUM MAHALLESİ TESCİLLİ YAPILARI

İMAR PLANI 1/1000

ERZURUM MAHALLESİ — ERZURUM MAHALLESİ —

BÖLGEDEKİ

TESCİLLİ KONUTLAR

TESCİLLİ KONUTLAR

YOLLAR

EK III- KONUS İLE İLGİLİ TEŞCİL FİŞLERİ

T Ü R K İ Y E

ESKİ ESERLER VE MÖZELER GENEL MÜDÜRLÜĞÜ

İli : Ankara

İlçesi : Merkez

Mahalle Köy : Sümer sokak

KORUMA
DERGESİ :ANITSAL
CEVRESSEL
GEZİME AYKIRI

SOKAK VE KAP NO. : Sarıkadın Sokak No:2

KADASTRO

PARTE : 62 ADA : 274

PARSEL :

10

ADI : Konut

YAPILAN :

YAPAN :

KİTAP :

MİMARİ, ÇİZİM (ÖLÇÜ)

4AKTİVE :

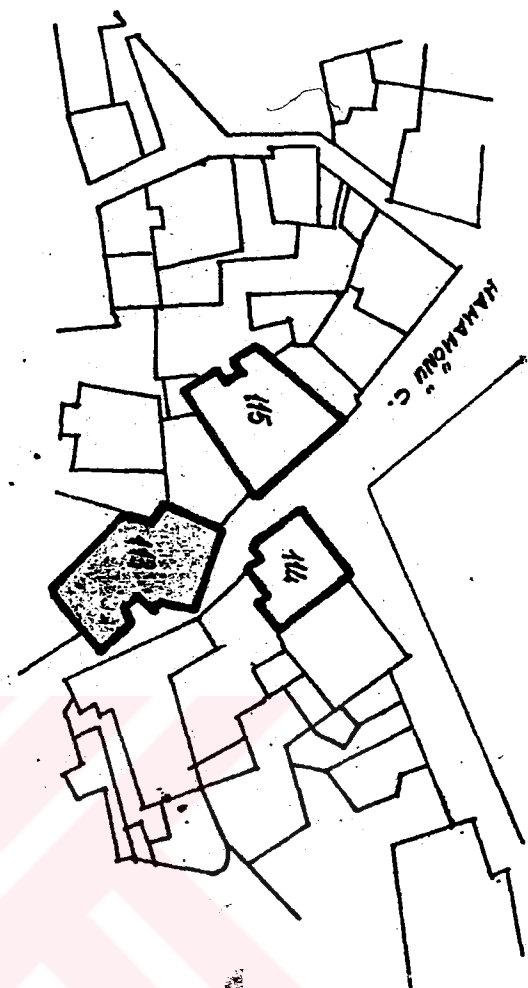
GENEL TANIM : Zemin üzerine 2 kat olarak inşa edilmiş yapının su basman kısmı tuş, katlar ahşap iskelet arası kerpiç dolgu.

KORUMA DURUMU

A	İTİ	TASITICI YAPI	A	DIŞ YAPI	A	İÇ YAPI	A	SÜSLEME	A	RUTUBET	A	YOK
X	ORTA		X		X				B		B	İZİ VA
C	FEN		C		C		C		C		C	ÖNEMLİ

VAZİYET PLANI

FOTOĞRAF

GÖZLEMLER :

Yakın mimari elemanlarına onarım gerekli.

118

BUGÜNKÜ SAHİBİ :

Sami Cantürk

BAKIMINDAN SORUMLU OLMASI GEREKEN KURULUŞ :

YAPILAN ONARIMLAR :

Alt katda dükkan açılmış ve I.kata yeni pencere yapılmış durumda.
Yapının sıva ve boyası da yenilenmiş.

AYRINTILI TAYINIM :

İki sokağın köşesinde inşa edilmiş yapının üst katında ve köşede büyük bir çıkma kısmı var.

Çıkma bir yanda testere çıkma biçiminde, altta ahşap konut bol konak var.

Üst katın pencereleri gilyotin tipinde ve üstte üçgen alanlıklar var. Ara kat pencereleri de aynı şekilde ancak bu katda yenilenmiş pencere var.

Sagık kaplamalı

TEKNİK BİLGİLER	SU	ELEKTRİK	İSTİHA	KANALİZASYON
	-	-	Soba	

ORJİNAL KULLANIMI :

Konut

BUGÜNKÜ KULLANIMI :

Konut

ÖNERİLEN KULLANIMI :

Konut

HAZIRLAYANLAR :

Nilgün Akan

Nermin Beşbaş

Ayşe Güneş

İsmail Tayla/Ahmet Turpan

KONTROL EDEN :

/ / 19

YAYIN DİZİNİ :

M. Akok, Ankara'nın Eski Evleri, Ankara 1951.

E. Kömürcüoğlu, Ankara Evi, İstanbul 1950.

EKLER :

RAPOR	
FOTOĞRAF	
RÖLÖVE PROJESİ	
RESTORASYON PROJESİ	

G. M. E. E. A. Y. K. KARARLARI

NO. :

/ / 19

/ / 19

/ / 19

AVRUPA KONSEYİ

DOĞAL VE KÜLTÜREL VARLIKLARI KORUMA ENVANTERİ

D.K.Y.K.E.

ANIT

HARITA NO : M.126 1/1000

T Ü R K İ Y E

ESKİ ESERLER VE MÜZELER GENEL MÜDÜRLÜĞÜ

İli : Ankara

İlçesi : Merkez

Mevkii : Sümer

SOKAK VE KAPİ NO : Sarıkaönü Sokak No:7

KONASTRO PAFTA : 73 ADA : 372 PARSEL : 2

KORUMA DEĞERLERİ :	ANITSAL	1	2
CEVRESSEL		1	2
CEVREYE AYKIRI		1	2

ADI :

YAPILAN :

YARAN :

Mikail, Caği (OSLUP) :

Konut

YAPIM TARİHİ : 20. yy

KİTAP :

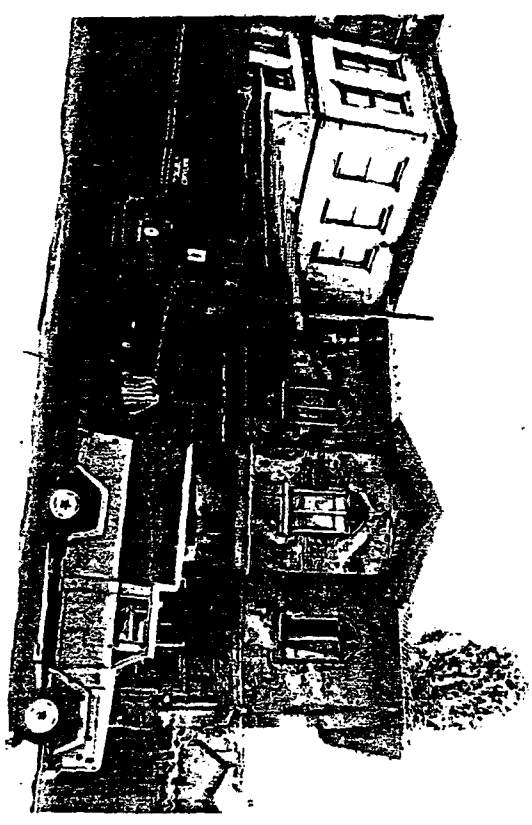
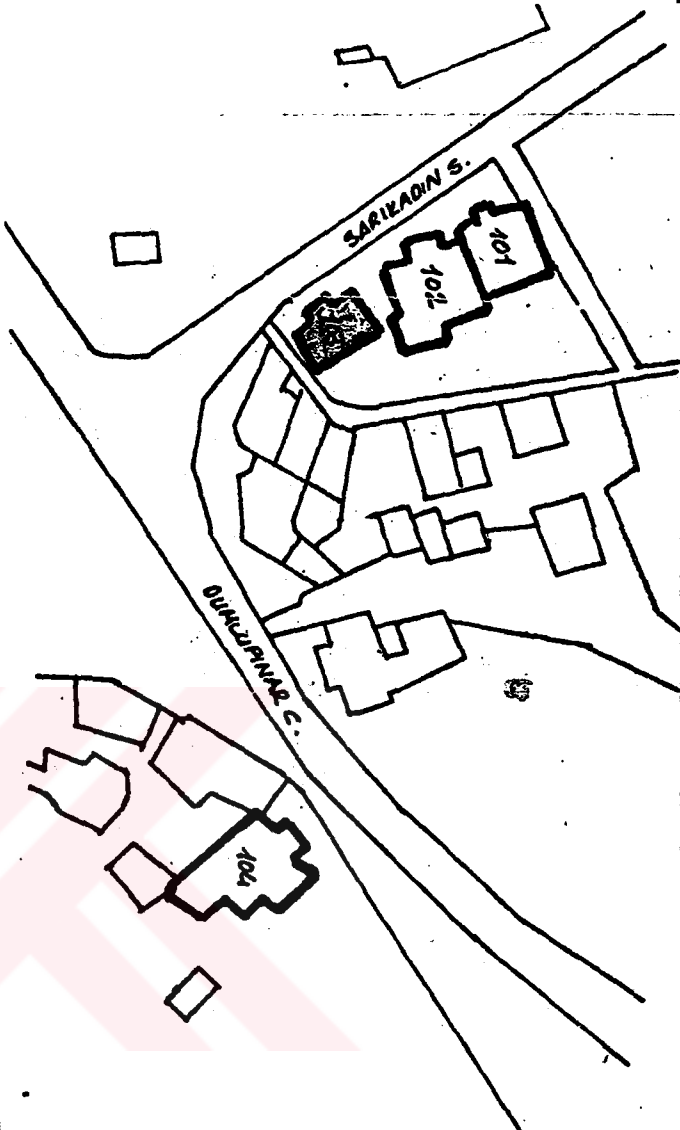
VAKİFE :

GENEL TANIM :

KORUMA DURUMU	A	İTİ	TAŞIYICI YAPI	A	DIŞ YAPI	A	ÜST YAPI	A	İÇ YAPI	A	SÜSLEME ELEMANLARI	A	RUTUBET	A	YOK
	B	ORTA		BK		BK		BK		BK		B		B	121 VAR
	TE	FEHA		C		C		C		C		C		C	DIĞERLİ

VAZİYET NO 3/1

FOTOĞRAF

GÖZLEMLER :

Yarıdaki iki yediya uygunluğa açısından korunması gerekli.

BUGÜNKÜ SAHİBİ :

BAKIMINDAN SORUMLU OLMASI GEREKEN KURULUŞ :

YAPILAN ONARIMLAR :

AYRINTILI TANIM :

TEKNİK BİLGİLER	SU	ELEKTRİK	İSTİMA	KANALİZASYO
	X	X	Soba	

ORJİNAL KULLANIMI :

Konut

BUGÜNKÜ KULLANIMI :

Konut

ÖNERİLEN KULLANIMI :

Acrut

HAZIRLAYANLAR : / / 19

Nilgün Akan

Nermin Beşbaş

Ayşe Güneş

Tale Tayla/Ahmet Tırpan

KONTROL EDEN : / / 19

YAYIN DİZİNİ :

EKLER :

RAPOR	
FOTOĞRAF	
ROLÖYE PROJESİ	
RESTORASYON PROJESİ	

G. M. E. E. A. Y. K. KARARLARI	NO :	/	/	/ 19
		/	/	/ 19
		/	/	/ 19

T Ü R K İ Y E

ESKİ ESERLER VE MÖZELER GENEL MÜDÜRLÜĞÜ

İl : Ankara

İlçesi : Merkez

Mahalle Köy
veya mevki : MeydanKORUMA
DERECESİ :ANITSAL
GENEL
CEZAYİYE AYRISISOKAK VE
KAPI NO : Sarıkadın Sokak No:9KADASTRO
PAFTA : 67 ADA : 357 PARSEL : 10

ADI :

Konut

Bilinen Çifti
Özellik : Geç Osmanlı

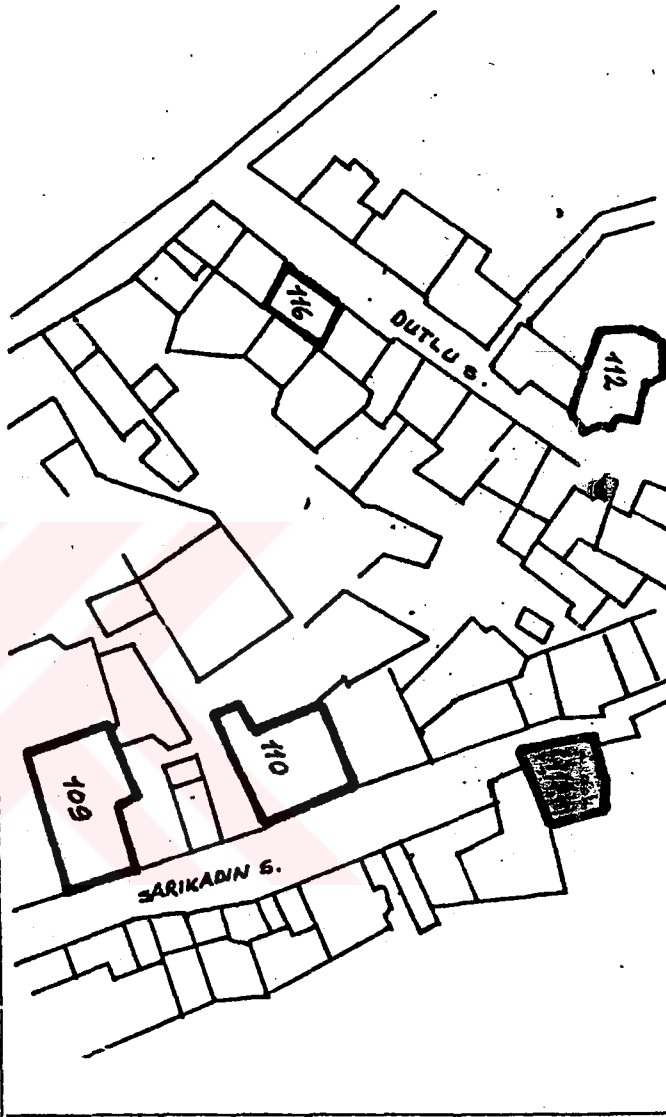
VAKİFTE :

GENEL TANIM :

3 katlı yapının sokağa göre konumu avlu duvarı+yan duvar biçiminde su basman taş zemin ve ara kat anşap iskelet kerpiç dolgu, üst kat ise anşap iskelet arası tuğla dolgu olarak inşa edilmiştir.

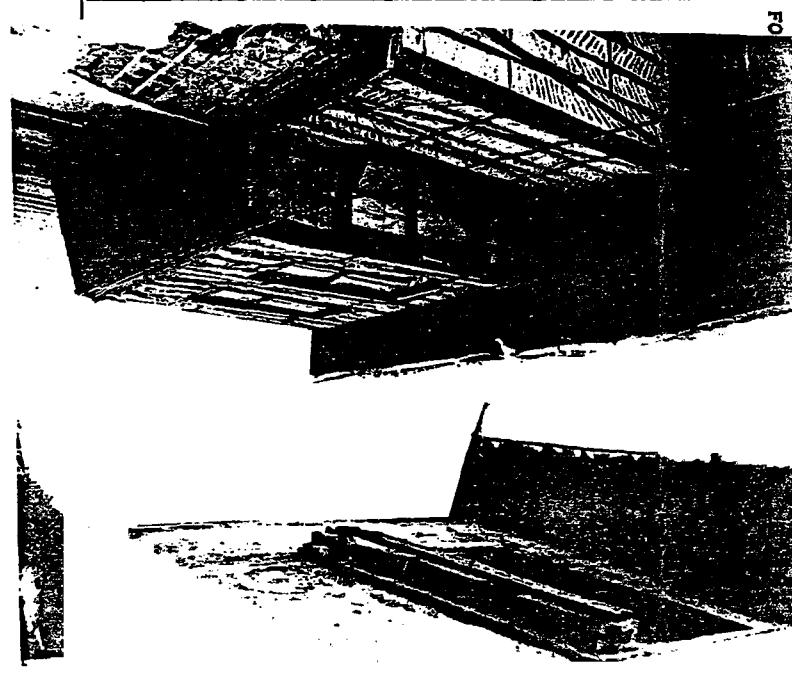
KORUMA DURUMU	A		TAŞIYICI YAPI	A		DIŞ YAPI	A		ÜST YAPI	A		İÇ YAPI	A		SÜSLEME ELEMANLARI	A		RUTUBET	A		YO
	I	II		B	ORİA		B	ORİA		B	ORİA		B	ORİA		B	ORİA		B	ORİA	

VAZİYET PLANI

GÖZLEMLER :

Strüktürel onarım gerekir.

BUGÜNKÜ SAHİBİ :

BAKIMINDAN SORUMLU OLMASI GEREKEN KURULUŞ :

YAPILAN ONARIMLAR :

AYRINTILI TANIM :

Yapının pencereleri giyotin tipinde, üst katın ortasında çıkma bulunmaktadır. Sağak kaplamalı yan avlusu var ve avlu kapısı çift kanatlı.

TEKNİK BİLGİLER	SU	ELEKTRİK	ISITMA	KANALİZASYON
	-	-	Soba	

ORJİNAL KULLANIMI :

Konut

BUGÜNKÜ KULLANIMI :

Konut

ÖNERİLEN KULLANIMI :

Konut

HAZIRLAYANLAR :
Nilgün Aken / / 19
Nerwin Beşbaş / / 19
Lale Tayla / / 19
Ayşe Güneş / Ahmet Tiryak / / 19

KONTROL EDEN : / / 19

YAYIN DİZİNİ :

EKLER :

M. Akok. Ankara'nın Eski Evleri. Ankara 1951.
E. Kömürçüoğlu Ankara Evleri. İstanbul 1950.

RAPO	NO :	G. M. E. E. A. Y. K. KARARLARI
FOTOĞRAF	/	/ 19
ROLÖVE PROJESİ	/	/ 19
RESTORASYON PROJESİ	/	/ 19

AVRUPA KONSEYİ

DOĞAL VE KÜLTÜREL VARLIKLARI KORUMA ENVANTERİ

D.K.Y.K.E.

ANIT

T Ü R K İ Y E

ESKİ ESERLER VE MÜZELER GENEL MÜDÜRLÜĞÜ

İL : Ankara

İlçesi :

Merkez

MÜHÜRLE KÖY

Meydan

SOKAK VE KAPİ NO. : Sarıkadın sokak No:22

KADASTRO

PARTE : 65

ADA : 355

PARSEL :

36

KORUMA

ANITL.

1 2

ADI :

Konut

YAPININ

YAPININ

KİTAP

KİTAP

Mikail, Çiğdem

Geç Osmanlı

GENEL TANIM :

KORUMA DURUMU

A İYİ
B ORTA
C FENİ

TAŞIYICI YAPI

A
B
C

DIŞ YAPI

A
B
C

ÜST YAPI

A
B
C

İÇ YAPI

A
B
C

SÜSLEMELERİ

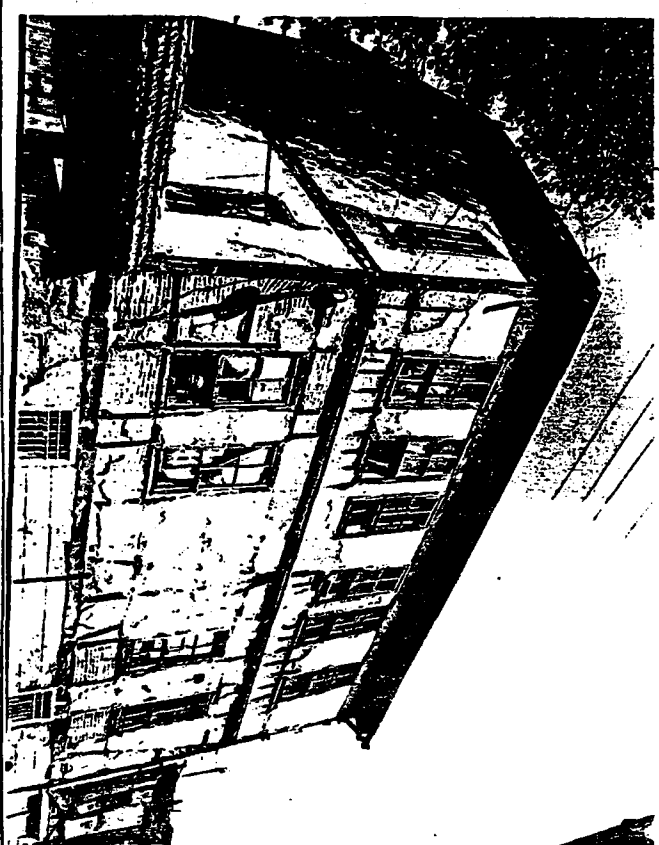
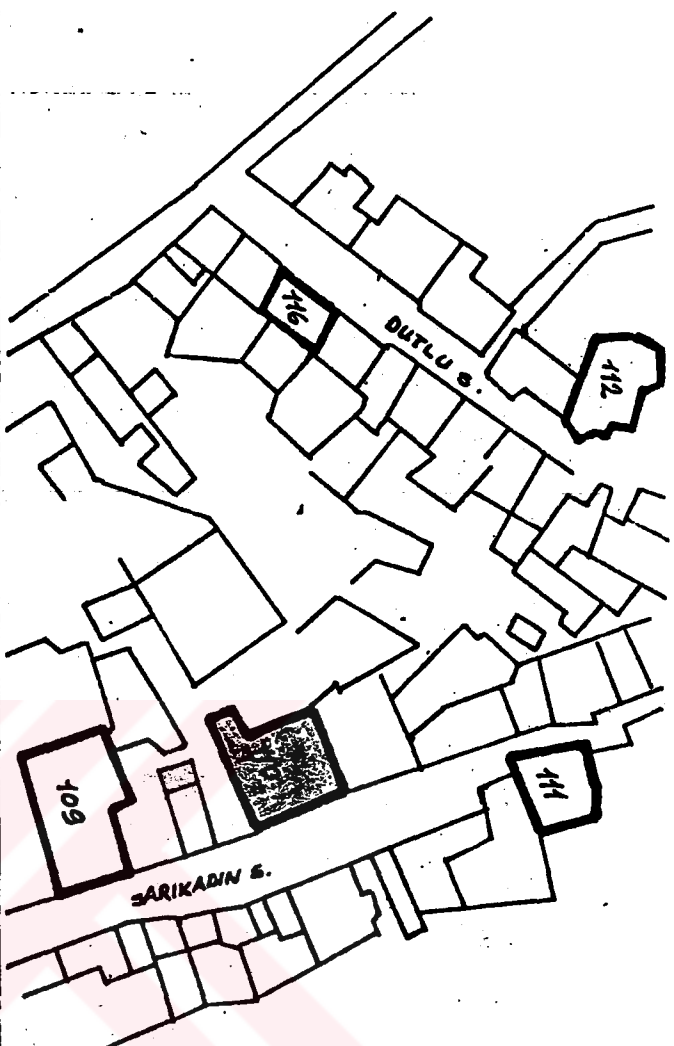
A
B
C

RUTUBET

A
B
CYOK
İZİ
DİREN

VAZİYET ALIŞI

FOTOĞRAF

GÖZLEMLER :

Dokuya uygunluğu açısından korunması gerekli.

BUGÜNKÜ SAHİBİ :

BAKIMINDAN SORUMLU OLMASI GEREKEN KURULUŞ :

YAPILAN ONARIMLAR :

AYRINTILI TANIM :

TEKNİK BİLGİLER	SU	ELEKTRİK	İSTİRA	KANALİZASYON
	X	X	Soba	

ORJİNAL KULLANIMI :

Konut

BUGÜNKÜ KULLANIMI :

Konut

ÖNERİLEN KULLANIMI :

Konut

HAZIRLAYANLAR :

NİLGÜN AKAN

NERMİN BAŞBAŞ

AYŞE GÜNEŞ

LEİLE TAYLA

ATILIMET HIRPARI

KONTROL EDEN :

/

/ 19

G. M. E. E. A. Y. K. KURULUŞU

NO. :

/

/ 19

G. M. E. E. A. Y. K. KURULUŞU

NO. :

/

/ 19

G. M. E. E. A. Y. K. KURULUŞU

NO. :

/

/ 19

G. M. E. E. A. Y. K. KURULUŞU

NO. :

/

/ 19

G. M. E. E. A. Y. K. KURULUŞU

NO. :

/

/ 19

G. M. E. E. A. Y. K. KURULUŞU

NO. :

/

/ 19

G. M. E. E. A. Y. K. KURULUŞU

NO. :

/

/ 19

G. M. E. E. A. Y. K. KURULUŞU

NO. :

/

/ 19

G. M. E. E. A. Y. K. KURULUŞU

NO. :

/

/ 19

G. M. E. E. A. Y. K. KURULUŞU

NO. :

/

/ 19

G. M. E. E. A. Y. K. KURULUŞU

NO. :

/

/ 19

G. M. E. E. A. Y. K. KURULUŞU

NO. :

/

/ 19

G. M. E. E. A. Y. K. KURULUŞU

NO. :

/

/ 19

G. M. E. E. A. Y. K. KURULUŞU

NO. :

/

/ 19

G. M. E. E. A. Y. K. KURULUŞU

NO. :

/

/ 19

G. M. E. E. A. Y. K. KURULUŞU

NO. :

/

/ 19

G. M. E. E. A. Y. K. KURULUŞU

NO. :

/

/ 19

G. M. E. E. A. Y. K. KURULUŞU

NO. :

/

/ 19

G. M. E. E. A. Y. K. KURULUŞU

NO. :

/

/ 19

G. M. E. E. A. Y. K. KURULUŞU

NO. :

/

/ 19

G. M. E. E. A. Y. K. KURULUŞU

NO. :

/

/ 19

G. M. E. E. A. Y. K. KURULUŞU

NO. :

/

/ 19

G. M. E. E. A. Y. K. KURULUŞU

NO. :

/

/ 19

G. M. E. E. A. Y. K. KURULUŞU

NO. :

/

/ 19

G. M. E. E. A. Y. K. KURULUŞU

NO. :

/

/ 19

G. M. E. E. A. Y. K. KURULUŞU

NO. :

/

/ 19

G. M. E. E. A. Y. K. KURULUŞU

NO. :

/

/ 19

G. M. E. E. A. Y. K. KURULUŞU

NO. :

/

/ 19

G. M. E. E. A. Y. K. KURULUŞU

NO. :

/

/ 19

G. M. E. E. A. Y. K. KURULUŞU

NO. :

/

/ 19

G. M. E. E. A. Y. K. KURULUŞU

NO. :

/

/ 19

G. M. E. E. A. Y. K. KURULUŞU

NO. :

/

/ 19

G. M. E. E. A. Y. K. KURULUŞU

NO. :

/

/ 19

G. M. E. E. A. Y. K. KURULUŞU

NO. :

/

/ 19

G. M. E. E. A. Y. K. KURULUŞU

NO. :

/

/ 19

G. M. E. E. A. Y. K. KURULUŞU

NO. :

/

/ 19

G. M. E. E. A. Y. K. KURULUŞU

NO. :

/

/ 19

G. M. E. E. A. Y. K. KURULUŞU

NO. :

/

/ 19

G. M. E. E. A. Y. K. KURULUŞU

NO. :

/

/ 19

G. M. E. E. A. Y. K. KURULUŞU

NO. :

/

/ 19

G. M. E. E. A. Y. K. KURULUŞU

NO. :

/

/ 19

G. M. E. E. A. Y. K. KURULUŞU

NO. :

/

/ 19

G. M. E. E. A. Y. K. KURULUŞU

NO. :

/

/ 19

G. M. E. E. A. Y. K. KURULUŞU

NO. :

/

/ 19

G. M. E. E. A. Y. K. KURULUŞU

NO. :

/

/ 19

G. M. E. E. A. Y. K. KURULUŞU

NO. :

/

/ 19

G. M. E. E. A. Y. K. KURULUŞU

NO. :

/

/ 19

G. M. E. E. A. Y. K. KURULUŞU

NO. :

/

/ 19

G. M. E. E. A. Y. K. KURULUŞU

NO. :

/

/ 19

G. M. E. E. A. Y. K. KURULUŞU

NO. :

/

/ 19

G. M. E. E. A. Y. K. KURULUŞU

NO. :

/

/ 19

G. M. E. E. A. Y. K. KURULUŞU

NO. :

/

/ 19

G. M. E. E. A. Y. K. KURULUŞU

NO. :

/

/ 19

G. M. E. E. A. Y. K. KURULUŞU

NO. :

/

/ 19

G. M. E. E. A. Y. K. KURULUŞU

NO. :

/

/ 19

G. M. E. E. A. Y. K. KURULUŞU

NO. :

/

/ 19

G. M. E. E. A. Y. K. KURULUŞU

NO. :

/

/ 19

G. M. E. E. A. Y. K. KURULUŞU

NO. :

/

/ 19

G. M. E. E. A. Y. K. KURULUŞU

NO. :

/

/ 19

G. M. E. E. A. Y. K. KURULUŞU

NO. :

/

/ 19

G. M. E. E. A. Y. K. KURULUŞU

NO. :

/

/ 19

G. M. E. E. A. Y. K. KURULUŞU

NO. :

/

/ 19

G. M. E. E. A. Y. K. KURULUŞU

NO. :

/

/ 19

G. M. E. E. A. Y. K. KURULUŞU

NO. :

/

/ 19

G. M. E. E. A. Y. K. KURULUŞU

NO. :

/

/ 19

G. M. E. E. A. Y. K. KURULUŞU

NO. :

/

/ 19

G. M. E. E. A. Y. K. KURULUŞU

NO. :

/

/ 19

G. M. E. E. A. Y. K. KURULUŞU

NO. :

/

/ 19

G. M. E. E. A. Y. K. KURULUŞU

NO. :

/

AVRUPA KONSEYİ

DOĞAL VE KÜLTÜREL VARLIKLARI KORUMA ENVANTERİ

D.K.V.K.E.

ANIT

Harita No: M 126 1/1000

T Ü R K İ Y E

ESKİ ESERLER VE MÜZELER GENEL MÜDÜRLÜĞÜ

İl : Ankara

İlçesi : Merkez

Mahalle Köy : Sımer

SOKAK VE KAPI NO : Sarıkadın Sokak :No:1

KODASTRO PARÇA : 67 ADA : 357 PARSEL : 16

KORUMA ANITSAL DEĞERLERİ : 1 2 3 4 5 6 7 8 9 10 11 12 13 14 15 16 17 18 19 20

ADI :

YAPILAN :

YAPAN :

MİMAR, ÇİZİ

Konut

YAPIN TARİHİ :

KİTAP :

ARŞİVE :

GENEL TANIM :

2 katlı yapı sokakların kesiştiği bir meydanın köşesinde yer almış subasman taş, katlar ahşap iskelet arası kerpiç dolgu.

KORUMA DURUMU

A IVI
K ORTA
C FENİ

TAŞIYICI YAPI

A IVI
K ORTA
C FENİ

DIŞ YAPI

A IVI
K ORTA
C FENİ

İÇ YAPI

A IVI
K ORTA
C FENİ

İÇ YAPI

A IVI
K ORTA
C FENİ

SÜSLEME ELEMANLARI

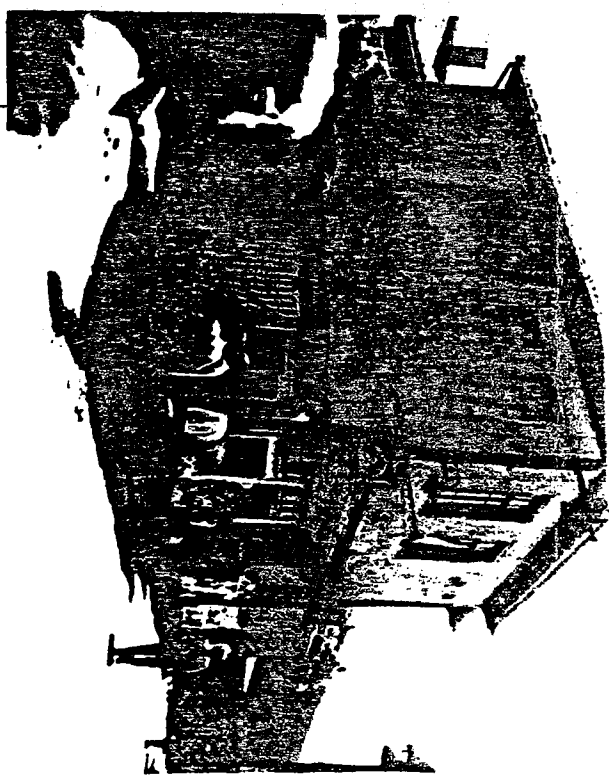
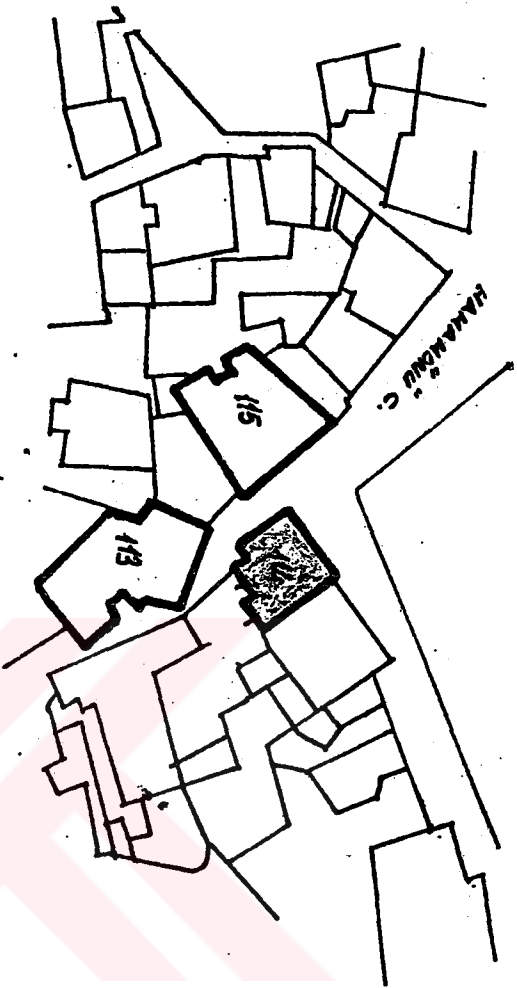
A IVI
K ORTA
C FENİ

RUTUBET

A IVI
K ORTA
C FENİ

YO

VAZİYET PLANI

GÖZLEMLER :

Yalnız mimari elemanların onarımı gerekir.

BUGÜNKÜ SAHİBİ :

Hikmet Parıldar

BAKIMINDAN SORUMLU OLMASI GEREKEN KURULUŞ :

YAPILAN ONARIMLAR :

Alt katte dükkan yapılmış, iç plânda da değişiklik var. Merdivenler mozaiklenmiş; yapının boya ve sıvası değişmiş.

AYRINTILI TAPIM :

TEKNİK BİLGİLER	SU	ELEKTRİK	ISITMA	KANALİZASYON
	-	-	Soba	

ORJİNAL KULLANIMI :

Konut

BUGÜNKÜ KULLANIMI :

Konut

ÖNERİLEN KULLANIMI :

Konut

Karniyarik tipli plânın uygulandığı yapıda, iki çıkmalara arasında durur. Parmaklıkları balkon var. Çıkma altında ahşap konsol. Pencereleleri çift kanatlı, üstte sabit kısım var. Sağak plân-11 avlu kapısı çift kanatlı.

YAYIN DİZİNİ :

EKLER :

M. Akok, Ankara'nın Eski Evleri, Ankara 1951.
E. Kömürçüoğlu, Ankara Evleri, İstanbul 1950.

HAZIRLAYANLAR :	NO :	G. M. E. E. A. Y. K. KARARLARI
Nilgün Akın	/	/ 19
Nerwin Buğbaş	/	/ 19
Ayşe Güneş	/	/ 19
Lale Tayla/Ahmet Urgan	/	/ 19
KONTROL EDEN :	/	/ 19

İL : Ankara

Merkez

KONASTRO

PARTE : 65

ADA : 356

PARSEL : 7

KORUMA

ANTİTAL

1 2 3

SOKAK VE KAPI NO : Sarıkadın Sokak No.36

Adı : Sarıkadın (Nimar Zade)

Mescidi

YAPILAN :

XVII.Y sonu veya XIX'yy

YAVIN :

KİTAP :

Bilinen Çatı (OSLUF) :

Geç Osmanlı

VAKİTTE :

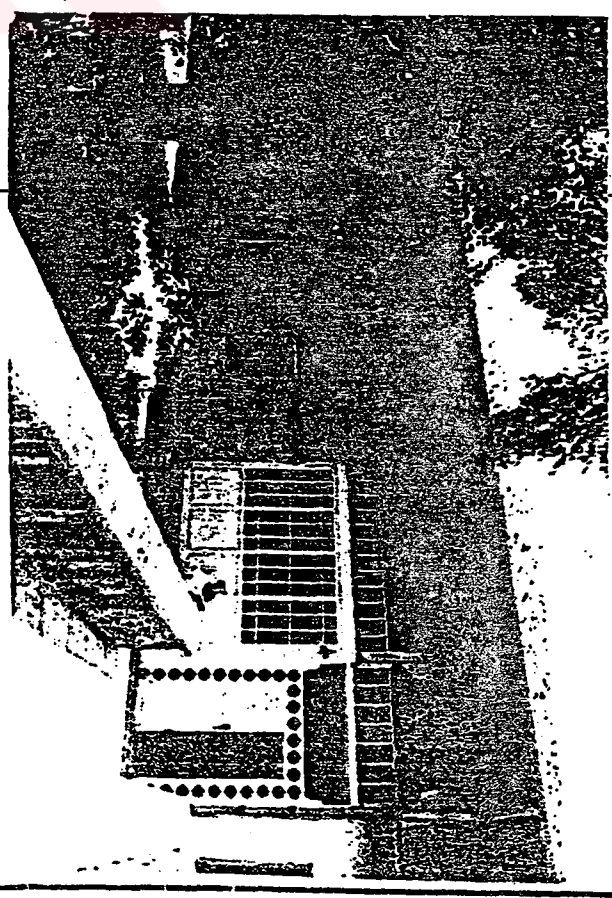
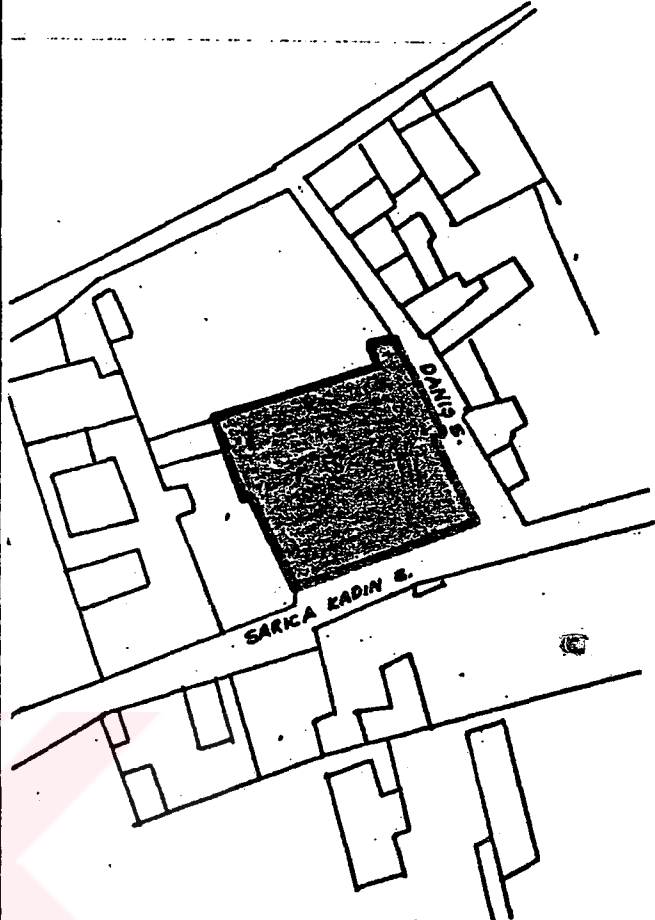
GENEL TANIM :

Boyuna dikdörtgen plânda oldukça büyük ölçekteki mescidin temeli taş üst duvarları ahşap çatı arası kerpig dolgudur.Üzeri kırma çatı ile örtülmüştür.

KORUMA DURUMU	A	W	TAŞIYICI YAPI	A	DİŞ YAPI	A	ÜST YAPI	A	İÇ YAPI	A	SİSLEM ELEMANLARI	A	RUTUBET	A	YOK
	X	ORİT		Xb		X		Xb		Xb		Xb		Xb	İZİ VAR
	C	FENİ		C		C		C		C		C		C	ÖNEMLİ

VAZİYET -- ?

FOTOĞRAF

GÖZLEMLER :

BÜGÜNKÜ SAHİBİ : Vakıflar Genel Müdürlüğü

BAKIMINDAN SORUMLU OLMASI GEREKEN KURULUŞ :

Vakıflar Genel Müdürlüğü

YAPILAN ONARIMLAR :

AYRINTILI TANIM :

Kuzey cephesi kapatılarak son cemaat mahallli haline getirilmiştir. Son cemaat yerini dört ahşap diğegin taşıdığı ahşap tavan örtmektedir. İbatet mekanının ahşap tavanı çitalarla kare bölümlere ayrılmıştır. Minaresi yoktur.

Doğu ve batı duvarlarında dörderden sekiz penceresi bulunmaktadır.

TEKNİK BİLGİLER	SU	ELEKTRİK	ISITMA	KANALİZASYON
		X		

ORJİNAL KULLANIMI :

Cami

BÜGÜNKÜ KULLANIMI :

Cami

ÖNERİLEN KULLANIMI :

Cami

YAVIN DİZİNİ :

EKLER :

BAKIM	
FOTOĞRAF	
REHBER PROJESİ	
RESTORASYON PROJESİ	
HAZIRLAMA	
KROKİ	
KİTAP	

M.Akok-Ankara'nın Eski Evleri-Ankara 1957.
E.Kömürçüoğlu-Ankara Evleri-İstanbul 1980.

KONTROL EDEN :

/ / 19

G. M. E. E. A. Y. K. KARARLARI

NO. :

/ / 19

/ / 19

/ / 19

REVİZYON

G. M. E. E. A. Y. K. KARARLARI

/ / 19

TÜRKİYE

ESKİ ESERLER VE MÜZELER GENEL MODÜRLÜĞÜ

İl : Ankara

İlçesi : Merkez

Mahalle Köy : Sümer

SOKAK VE KAPI NO : Sarıkadın Sokak No:69

KADASTRO PAFTA : 73

ADA : 372

PARSEL : 5

KORUMA DERECESELİ : ANITSAL
CEVRESSEL
CEMİYE AYIRI

Adı : Konut

YAPIM TARİHİ :

19.yy sonu

YAPIM :

KİTAP :

Bilinen Çacı :

Yöresel

GENEL TANIM :

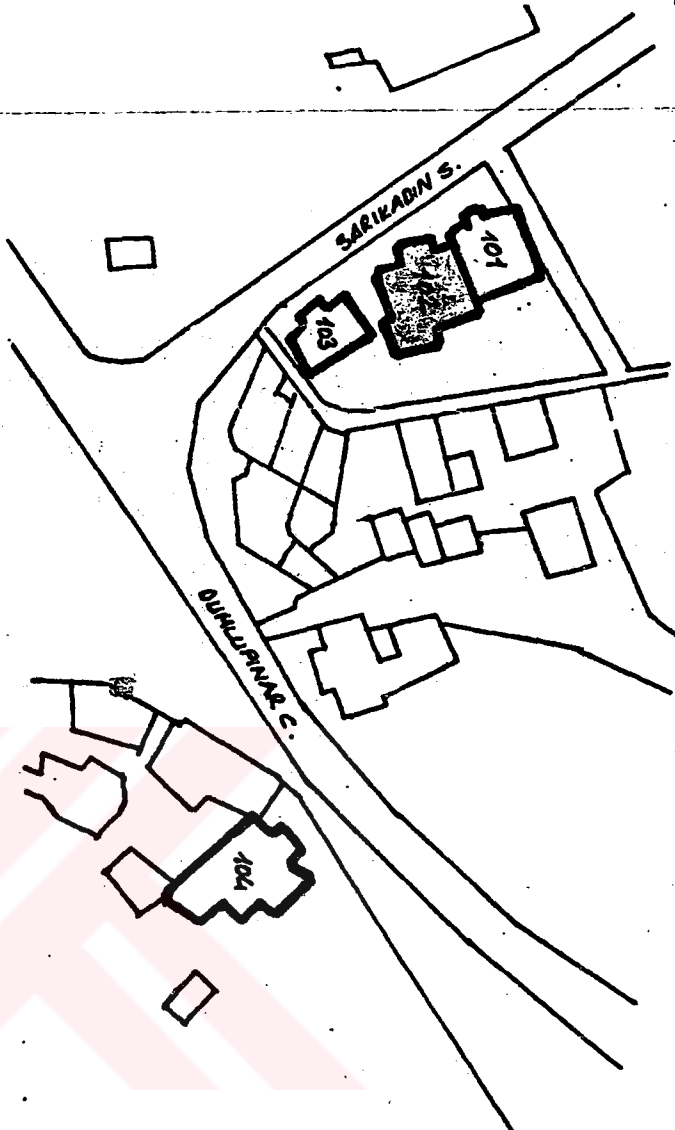
Zemin üzerine iki kat olacak gerçekleştirilmiştir.Yan bitişik düzende, gereci taş, tuğla ve ahşaptır.Kırma çatı ile örtülmüştür.Cephede simetri egemendir.

KORUMA DURUMU

A	IV	TAŞIYICI YAPI	A	DIŞ YAPI	A	ÜST YAPI	A	İÇ YAPI	A	SÜSLEMELERİ	RUTUBET	A	YOK
I	ORİJ		X		X		X		X			X	
C	FEN		C		C		C		C			C	

VAZİYET

FOTOĞRAF

GÖZLEMLER :

Yapı özelliğini korumakla birlikte zemin kata dükkan açılmıştır.

BUGÜNKÜ SAHİBİ :

BAKIMINDAN SORUMLU OLMASI GEREKEN KURULUŞ :

YAPILAN ONARIMLAR :

- Zemin kate dükkan açılmış.
- Ahşaplar yer yer boyanmış.
- İkinci bir kapı açılmıştır.

AYRINTILI TANIM :

Yapı temelde taş üzeri ahşap iskelet arası kerpiç ve tuğla dolgu sistemiyle yapılmıştır.

İkinci katte ahşap konsollar üzerine oturan çıkma üggen alan 1'liklidir.Ortasında üggen alanlık yuvarlak kemerli, ahşap kafesli pencere yapıyı ilginç kılmaktadır.İkinci kat ahşap desteklere sü-tünce şekli verilmiştir.

Pencereler gilyotin tipinde üst köşelerinde ahşap kartuşlar yer alır.

Yapının plânı iki aileyi barındıracak şekle dönüştürülmüş. Zemin kattaki çift kanatlı kapının yanına ikinci bir çift kanatlı kapı eklenmiştir.

TEKNİK BİLGİLER	SU	ELEKTRİK	İSTİHA	KAMALİZASYON
	X	X	Soba	

ORJİNAL KULLANIMI :

Konut

BUGÜNKÜ KULLANIMI :

Konut

ÖNERİLEN KULLANIMI :

Konut

YAVIN DİZİNİ

W.Akok,Ankara'nın Eski Evleri.Ankara 1951.
E.Kömcüoğlu Ankara Evleri.İstanbul 1950.

EKLER :

RAPOR	
FOTOĞRAF	
RELİEF PROJESİ	
RESTORASYON PROJESİ	

KONTROL EDEN :

/ / 19

G. M. E. E. A. Y. K. KAZANLARI
NO. :/ / 19
/ / 19
/ / 19

İli : Ankara

Mevki : Merkez

V

YERİ MEVİLİ :

MÜHÜR :

AD : 364

PARSEL :

5

GEMİSİZ :

GEMİSİZ AYIRI :

SOKAK VE KAPİ NO :

Erzurum sokak No:5

KADASTRO PAFTA :

72

AD : 364

PARSEL :

5

AD :

Konut

YAPILAN :

YAPININ TARİHİ :

YAPININ :

KİTAP :

MİMAR, ÇATI (GÜZER) :

YAKİTTE :

GENEL TANIM :

2 katlı, sokağa ön cephesi ve avlu duvarı bakıyor, subasman taş, katlar ise ahşap iskelet arası kerpiç dolgu.

KORUMA DURUMU

A	VI
Xs	ORTA
C	FENİA

TAŞIYICI YAPI

A	X
C	

DIŞ YAPI

A	X
C	

ÜST YAPI

A	B
X	

İÇ YAPI

A	B
X	

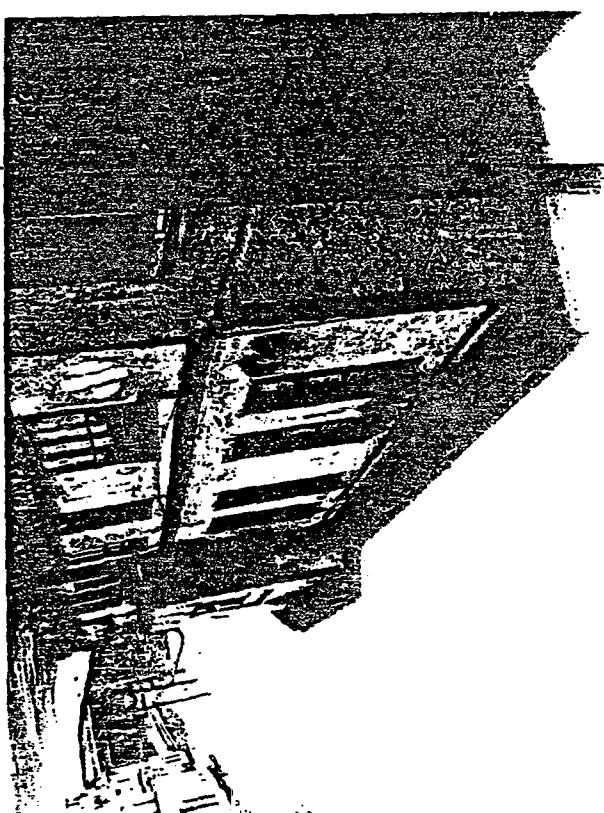
SÜSLEME ELEMANLARI

A	X
C	

RUTUBET

A	B	C
	12	0

FOTOĞRAF

GÖZLEMLER :

Yalnız mimari elemlerin onarımı gerekir.

BUGÜNKÜ SAHİBİ :

BAKIMINDAN SORUMLU OLMASI GEREKEN KURULUŞ :

YAPILAN ONARIMLAR :

Çıkma bulunan pencereler ve binanın sıvası işe

AYRINTILI TANIM :

Ön cephede 2.katın ortasında çıkma var.Çıkma hariç 2.kat pencereleri gilyotin tipinde ve üçgen alanlık.Çıkmadaki pencereler ise değiştirilmiş ancak çok yeni değil 4.kanatlı, ortadaki 2 kanat açılıyor, üstte sabit kısım var.Alt katta ise hem 4 kanatlı, hem 2 kanatlı pencereler var.Çatı kırma tipinde saçak ise kaplamalı. Avlu kapısı çift kanatlı.Sıvası yer yer dökülmüş.

TEKNİK BİLGİLER	SU	ELEKTRİK	ISITMA	KALITIZ
	-	-	Soba	

ORJİNAL KULLANIMI :

Konut

BUGÜNKÜ KULLANIMI :

Konut

ÖNERİLEN KULLANIMI :

Konut

YAVIN DİZİNİ :

EKLER :

HAZIRLAYANLAR : / / 19
Nilgün Akan
Nermin Beşbağ
Ayşe Güneş
Lale Tayla
Ahmet Altınbaş

KONTROL EDEN :

/ / 19

G. M. E. E. A. Y. K. KARARLARI

NO. :

RAYON	/	/ 19
FOTOĞRAF	/	/ 19
ROLÖVE PROJESİ	/	/ 19
RESTORASYON PROJESİ	/	/ 19
MARİTİ	/	/ 19
KROKİ	/	/ 19
KİTAP	/	/ 19

REVİZYON

G. M. E. E. A. Y. K. KARARLARI

/ / 19

M.Akoc-Ankara'nın Eski Evleri-Ankara 1951.
E.Kömircioğlu-Ankara Evleri-İstanbul 1950.

AD : Konut
Yusuuf Uğras Evi

YAPILAN : YAPININ TARİHİ : 18.YY

YAPININ : KİTAP : 18.YY

BİLMEN, ÇALIŞ : Uğras Osmanlı
GURUP : VAKİTİ :

GENEL TANIM : Yapı XVIII yüzyıl misafirinanesi olarak yapılmıştır.Litaretürde Yusuuf Uğras Evi adı ile bilinir.Üç katlıdır
Zemin+Asma kat+üst kat.Gereci tağ kerpiç ve ahşaptır.Üzeri kırma çatı ile örtülmüştür.

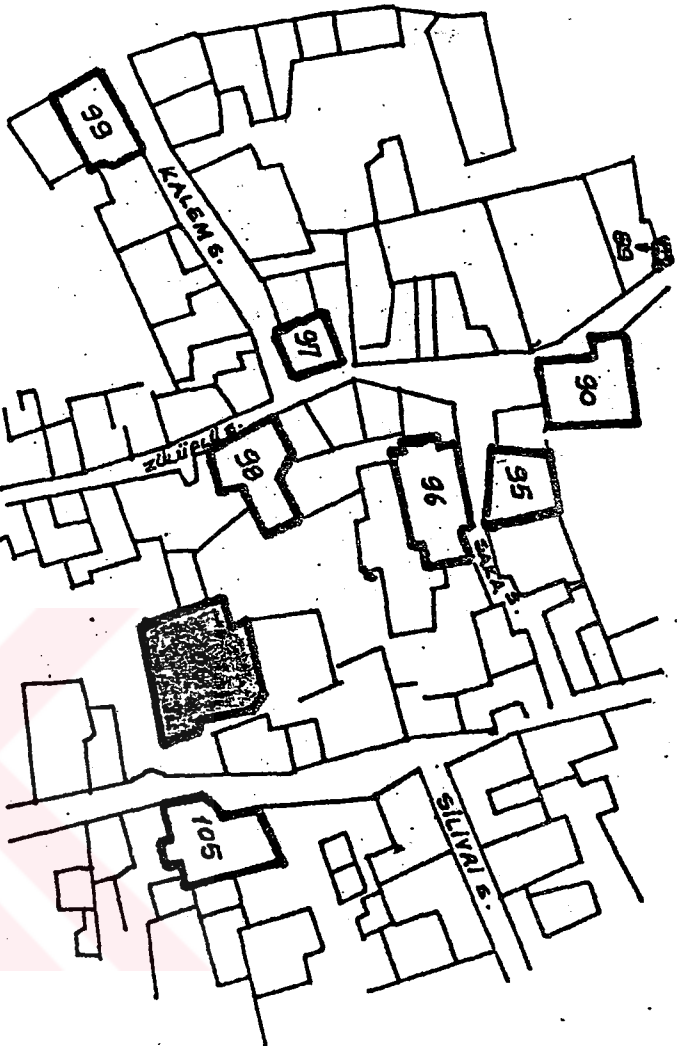
KORUMA DURUMU

A IV
B ORTA
C

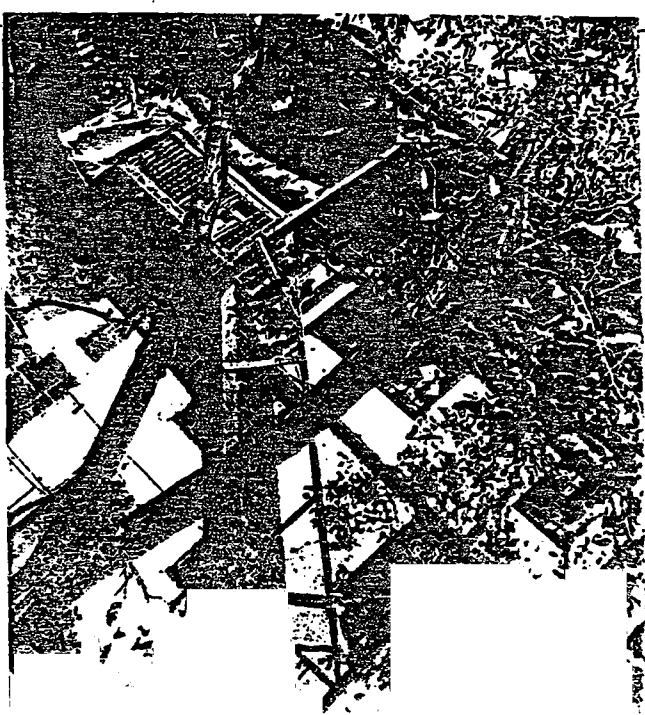
TAŞIYICI YAPI

A A
B DİŞ YAPI
CA A
B ÜST YAPI
CA A
B İÇ YAPI
CA A
B SİSLEM
C ELEMENLARIA A
B RUTUBET
CA A
B YOK
C İZİ VAR
DİREK

VAZİYET PLANI

FOTOĞRAF

GÖZLEMLER :

Planadaki nakışlar bozulmuş, kapı ve pencere kaplamaları badana ile boyanmış.

BUGÜNKÜ SAHİBİ :

BAKIMINDAN SORUMLU OLMASI GEREKEN KURULUŞ :

YAPILAN ONARIMLAR :

AYRINTILI TANIM :

Yapının alt katında ahır,samanlık ve seyyis odaları, asma katında depo ve kışık oda, yer alır.
Üst kata avludan merdivenlerle çıkılır.Ortada üni ağık(sonradan kapıtlım)sofa mevcuttur.Sofanın sağ tarafında divanhane ve iki tarafında üç oda yer alır.
Yapının tavanları, pencere pervazları ve kapıları ağaç boyası ile boyanmış bitkisel motiflerle süslüdür.

TEKNİK BİLGİLER	SU	ELEKTRİK	ISITMA	KANALİZASYO
	X	X	Soba	

ORJİNAL KULLANIMI :

Konut

BUGÜNKÜ KULLANIMI :

Konut

ÖNERİLEN KULLANIMI :

Konut

HAZIRLAYANLAR : / / 19
NİLÜFİN AKAY
HERMİN BEŞBAŞ
Tale Tayla
Ayşe Güneş/Ahmet Tırpan

YAYIN DİZİNİ :

EKLER :

/ / 19

M.Akok Ankara'nın Eski Evleri Ankara 1951
E.Kömürçüoğlu Ankara Evleri İstanbul 1950

RAPOR	NO :	G. M. E. E. A. Y. K. KARARI
FOTOĞRAF	/	/ 19
BÖLGE PROJESİ	/	/ 19
RESTORASYON PROJESİ	/	/ 19
HARİTA		
KROKİ		
KİTAP		
VAZİYET		
G. M. E. E. A. Y. K. KARARI	/	/ 19

İLİ : Ankara Merkez

VEYA MENKİL : Meydan

DENECESİ :

S. SAK VE DUTLU SOKAK No:10

KADASTRO PAKTA : 65 ADA : 355 PARSEL : 16

CEVRESİLL
GEVRETE AYKIRI

ADİ : Konut

YAPILAN :

YAPAN :

MİMARİ, ÇAĞI
(ÜSLUP) :

AKTİVE :

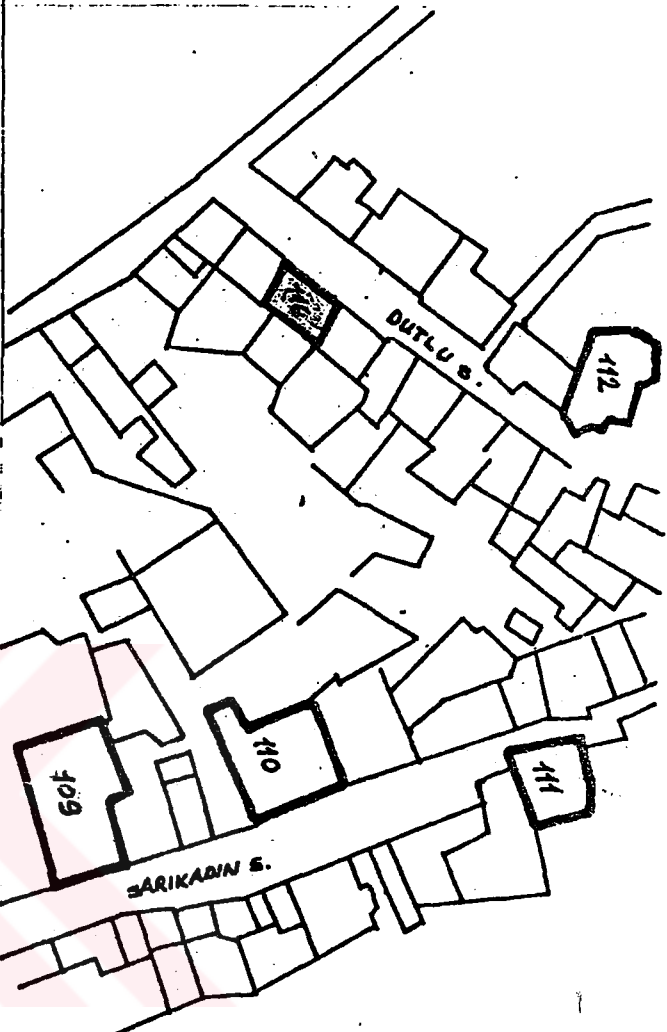
GENEL TANIM :

2 katlı yapının konumu avlu duvarı+cephe şeklinde.

KORUMA DURUMU	A		TAŞIYICI YAPI	A		DIŞ YAPI	A		İÇ YAPI	A		SÜSLEME ELEMANLARI	A		RUTUBET	A		YON
	X	ORNA		X	ORNA		X	ORNA		X	ORNA		X	ORNA		X	ORNA	
	C	FENİA		C	FENİA		C	FENİA		C	FENİA		C	FENİA		C	FENİA	

VAZİYET PLANI

FOTOĞRAF

GÖZLEMLER :

Yalnız mimari elemanların onarımı gerekir.

BUGÜNKÜ SAHİBİ :

BAKIMINDAN SORUMLU OLMASI GEREKEN KURULUŞ :

YAPILAN ONARIMLAR :

Sıva yenilenmiş.

AYRINTILI TAYİN :

İkinci katı tümüyle yıkma yapının perselleri çift kanatlı, üst tarafları sabit. Çıkmalının altında ahşap konsol var. Çatısa kırma çeklinde, saçak kaplamalı. Yan avlusu var, avlu kapısı çift kanatlı.

TEKNİK BİLGİLER	SU	ELEKTRİK	ISITMA	KANALİZASYON
	-	-	Soba	

ORJİNAL KULLANIMI :

Konut

BUGÜNKÜ KULLANIMI :

Konut

ÖNERİLEN KULLANIMI :

Konut

YAYIN DİZİNİ :

M. Akok, Ankara'nın Eski Evleri, Ankara 1951.
E. Kömürcüoğlu, Ankara Evleri, İstanbul 1950.

EKLER :

KONTROL EDEN :

HAZIRLAYANLAR : / / 19
N. İlgin Akan
N. Erwin Beşbaş
A. Güneş
L. Tayle/Ahmet Tırpan

G. M. E. E. A. Y. K. KİMLİKLERİ

NO : / / 19

/ / 19

/ / 19

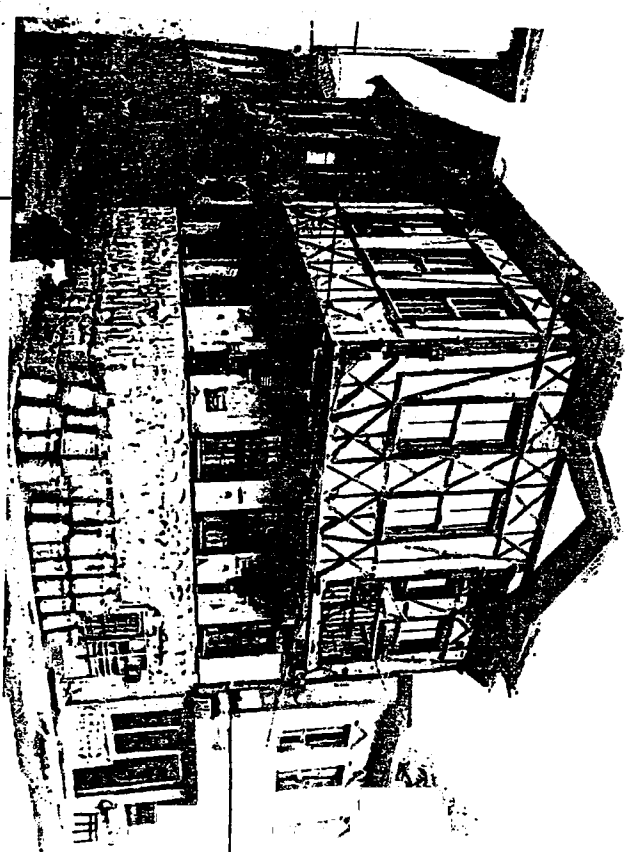
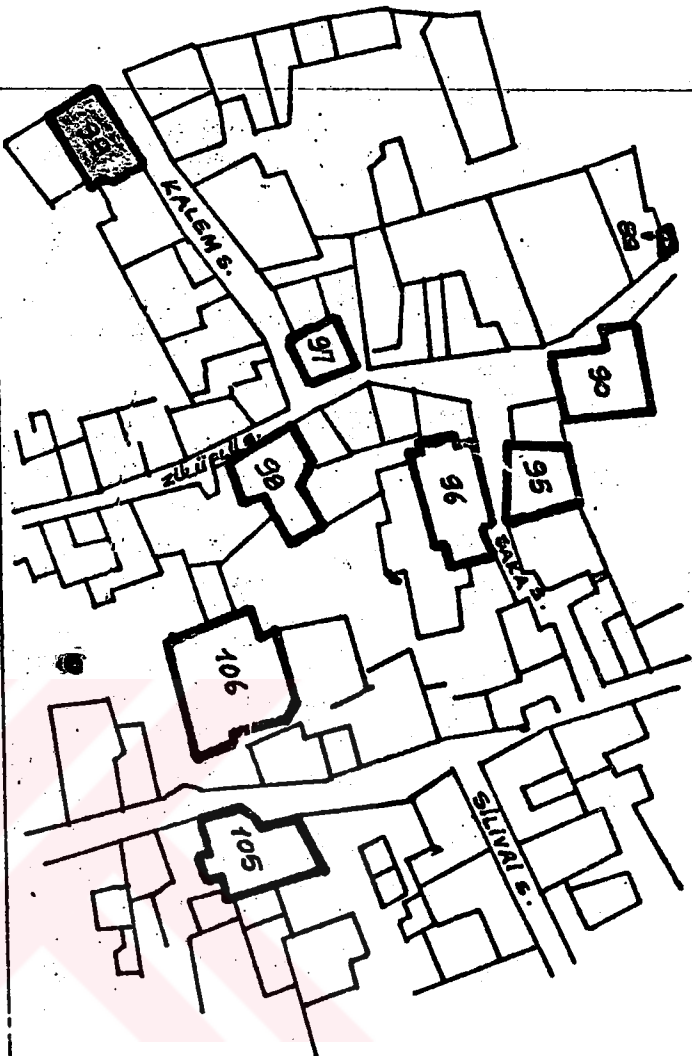
REVİZYON

G. M. E. E. A. Y. K. KİMLİKLERİ / / 19

AVRUPA KONSEYİ		DOĞAL VE KÜLTÜREL VARLIKLARI KORUMA ENVANTERİ		D.K.Y.K.E.		ANIT		HARITA NO. N 126 1/1000	
TÜRKİYE		ESKİ ESERLER VE MÜZELER GENEL MÜDÜRLÜĞÜ							
İLİ : Ankara	İLÇESİ : Merkez	MAHALLE KÖY VEYA MERVİLİ : Sumer Mahallesi		KORUMA DERECESESİ : ANITSAL		CEVRESSEL		1 2	
SOKAK VE KAPI NO. : Kalem sokak No:2	KADASTRO PARS. : 73	ADA : 371	PARSEL : 9	MİMARİ ÇİZİMİ (ÖLÇÜ) : Geç Osmanlı		KAYIT NO. : 1		2	
ADI : Konut	YAPILAN : Yılmaz Güney	YAPAN : KİTAP : KİTAP : KİTAP :							

GENEL TANIM : 2 katlı ve yapı gereci ahşap iskelet arası tuğla dolgu-iki sokağın kesiştiği köşede yer almış ve bitişli nizam olarak yapılmış.

KORUMA DURUMU	A	İVI	TAŞIYICI YAPI	X	DİŞ YAPI	M	ÜST YAPI	A	İÇ YAPI	A	SÜSLEMELERİ	X	RUTUBET	A	Y
	M	ORİT		B		B		M		M		B		B	İZİ
	C	FENİ		C		C		C		C		C		C	ÖNE

GÖZLEMLER : Yalnız mimari elemanların ve özellikle yapının onarımları gerekli.

BUGÜNKÜ SAHİBİ : Yılmaz Gllhey	BAKIMINDAN SORUMLU OLMASI GEREKEN KURULUŞ :
YAPILAN ONARIMLAR : Boyası değişmiş.	

AYRINTILI TANIM :

2 katlı.Su basman taş, üst katlar ahşap iskelet arası tuğla dolgu Kırma çatı ön ve yan cephelerde üçgen alanlık meydana gelmiş.Yan cephe- nin yan kısmında demir parmaklıklı balkon var.Ön cephede çıkmalılar karni- yarık biçiminde.Pencereler giyotin alt kat pencereleri demir parmaklı kılı kaplı avlusu var.ve avlu kapısı çift kanatlı.Giriş kapısının üstündeki ışıklık

TEKNİK BİLGİLER	SU	ELEKTRİK	İSTİVA	KANALİZ
	X	X	Soba	

ORJİNAL KULLANIMI :

Konut

BUGÜNKÜ KULLANIMI :

Konut

ÖNERİLEN KULLANIMI :

Konut

HAZIRLAYANLAR : Nilgün Akan	/	/	19
Nermin Beşbaş	/	/	19
Ayşe Ünües	/	/	19
Lale Tayla	/	/	19
Ahmet Tıpın	/	/	19
KONTROL EDEN :	/	/	19

YAYIN DİZİNİ :

M.Akok. Ankara'nın Eski Evleri. Ankara 1957.
E.Kömürcüoğlu, Ankara Evleri İstanbul 1950.

EKLER :

RAPOR	/	/	19
FOTODRAF	/	/	19
RÖLÖVE PROJESİ	/	/	19
RESTORASYON PROJESİ	/	/	19

G. M. E. E. A. Y. K. KARARLARI

NO. :

/ / 19
/ / 19
/ / 19
/ / 19

ADL : Konut	YAPILMAI : YAPININ TARİHİ : KİTAP : MİMARİ ÇATI (OSLU) : YAKIYE :
----------------	--

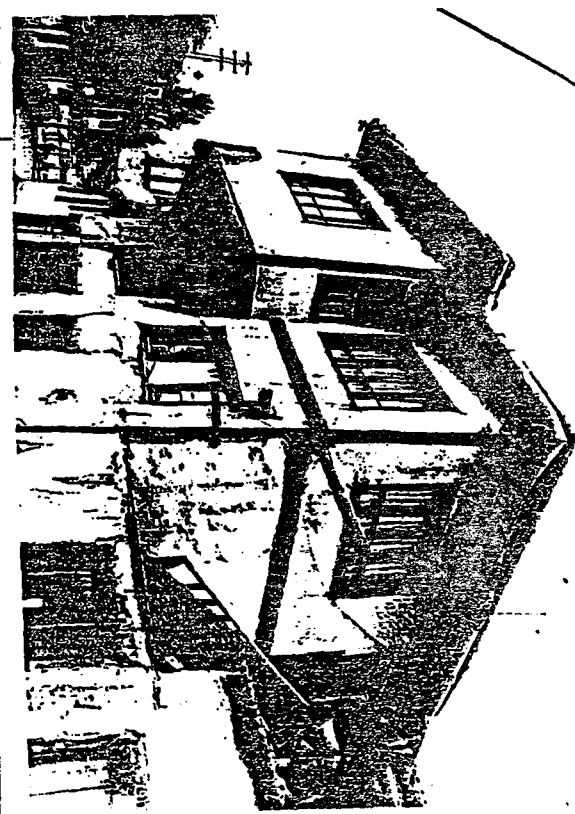
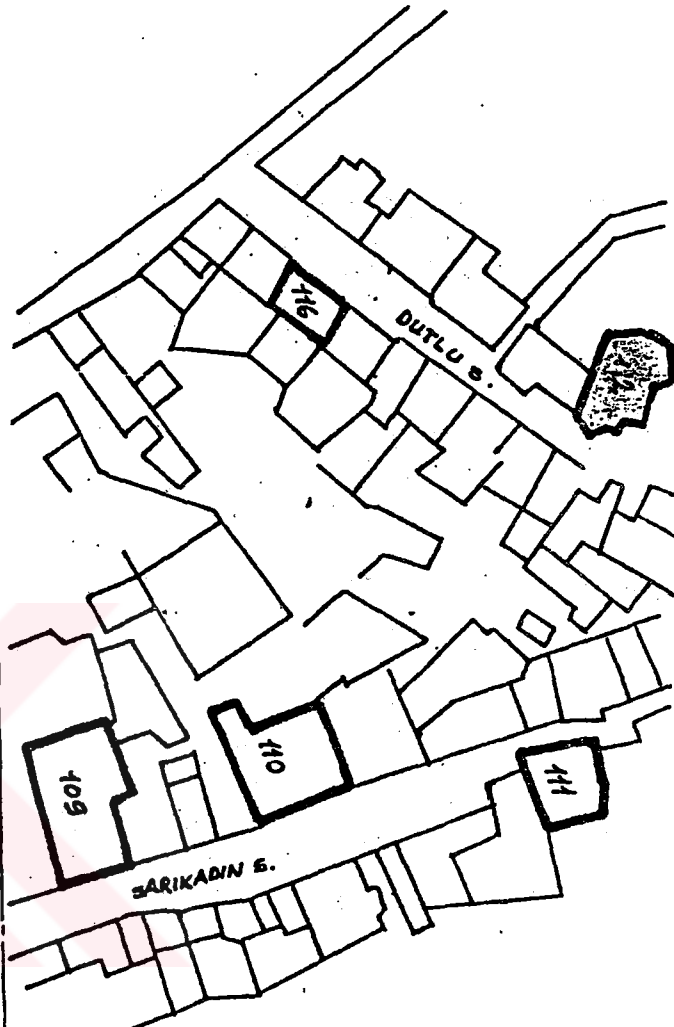
GENEL TANIM :

Sokağa göre konumu avlu duvarı + cephe biçiminde olan 3 katlı yapının subeswan kısmı taş, katlar ise ahşap iskelet arası kerpiç dolgu.

KORUMA DURUMU	A	IV	TAŞIYICI YAPI	A	DIŞ YAPI	A	ÜST YAPI	A	İÇ YAPI	A	SÜSLEME ELEMENTLARI	A	RUTUBET	A	YOK IZI VA DİREKİ
	X	ORNA		X		X		X		X		X		X	
	C	FERA		C		C		C		C		C		C	

VAZİYET PL.

FOTOĞRAF

GÖZLEMLER :

Yalnız mimari elemanların onarımı gerekir.

BUGÜNKÜ SAHİBİ :

BAKIMINDAN SORUMLU OLMASI GEREKEN KURULUŞ :

YAPILAN ONARIMLAR :

Pencere tipleri genişletilerek değerlendirilmiş, kapı açılmış. Plân değişikliği de yapılmış.

AYRINTILI TANIM :

Yapının üst katında orta çıkma ev, üst kat pencereleri değiştirilmiş. Yalnız çıkmanın yan tarafında kalan pencere örülmüş ve çift kanatlı, üstte sabit kısım var. Yapının yan avlusu var ve avlu kapısı çift kanatlı sacak kaplamalı.

ORJİNAL KULLANIMI :

Konut

BUGÜNKÜ KULLANIMI :

Konut

ÖNERİLEN KULLANIMI :

Konut

YAYIN DİZİNİ

M. Akok Ankara'nın Eski Evleri Ankara 1951
E. Kömürcüoğlu Ankara Evleri İstanbul 1950

EKLER :

BAPOR	
FOTOĞRAF	
ROLÜVE PROJESİ	
RESTORASYON PROJESİ	
HARİTA	
KROKİ	
KITAPÇI	

KONTROL EDEN :

/ / 19

G. M. E. E. A. Y. K. KARARLARI

/ / 19

HAZIRLAYANLAR :

/ / 19

REVİZYON

G. M. E. E. A. Y. K. KARARLARI

/ / 19

ADI : YATIRIM :

YAPAN :

Mimar, cadı Geç Osmanlı

Konut

YAPIM TARİHİ :

KİTAP Üzerinde var(1330)

VAKİTTE :

GENEL TANIM :

3 katlı.Yapı gereci giriş katı taş, 2.kat ahşap iskelet arası kerpiç dolgu,3.kat ise ahşap iskelet arası tuğla dolgu.Avlusu var.

KORUMA DURUMU

A	İYİ
X	ORTA
C	FAH

TAŞIYICI YAPI

A	İYİ
X	ORTA
C	FAH

DIŞ YAPI

A	İYİ
X	ORTA
C	FAH

ÜST YAPI

A	İYİ
X	ORTA
C	FAH

İÇ YAPI

A	İYİ
X	ORTA
C	FAH

SİSTEME ELEMANLARI

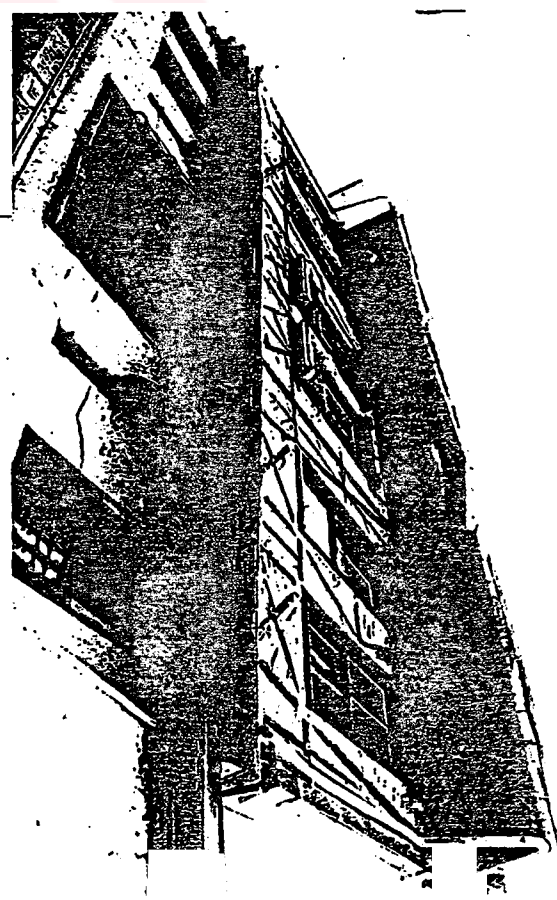
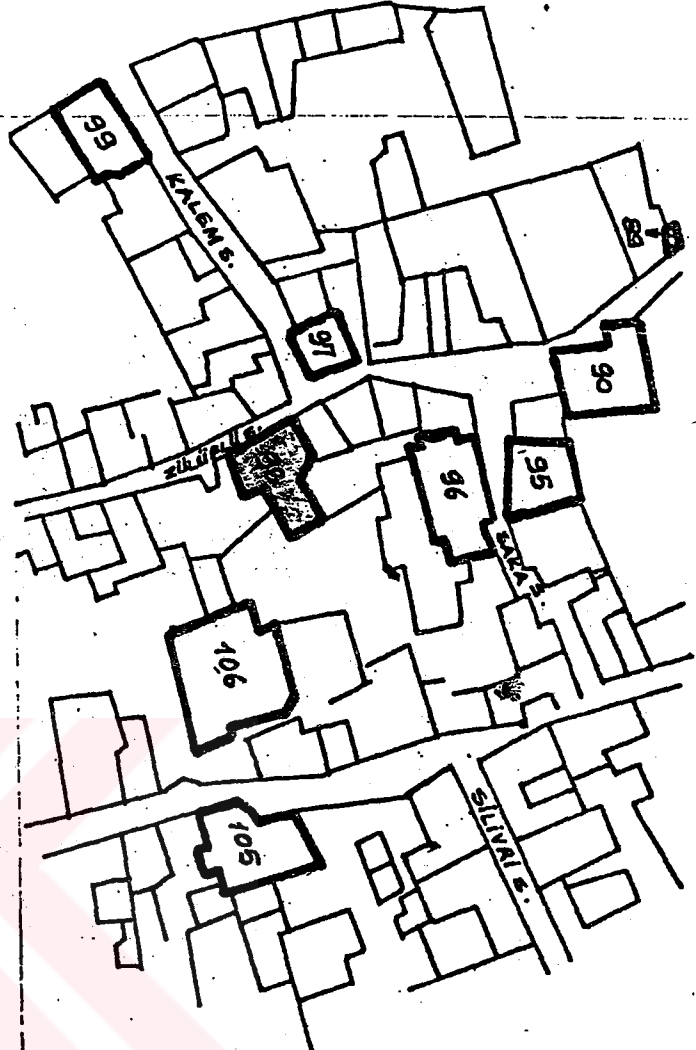
A	İYİ
X	ORTA
C	FAH

RUTUBET

A	İYİ
X	ORTA
C	FAH

YOK

FOTOĞRAF

GÖZLEMLER :

Yalnız mimari elemanların onarımı gerekir.

BUGÜNKÜ SAHİBİ :

BAKIMINDAN SORUMLU OLMASI GEREKEN KURULUŞ :

YAPILAN ONARIMLAR :

Alt kat sonradan taş kaplanmış.

AYRINTILI TANIM :

3 katlı.Giris katı taş kaplamalı, 2 kat ahşap iskelet arası kerpiç dolgu, 3.kat ise ahşap iskelet arası kerpiç dolgu, kırma çatı ön cephede üçgen alınlık yapıyor.Sacak mertekli.Tüm 3.kat çıkma halinde.Üst kat pencereleri çiyotin avlusu var.Avlusu kapısı çift kanatlı.

TEKNİK BİLGİLER	SU	ELEKTRİK	ISITMA	KAMALİZASYON
	X	X	Soba	

ORJİNAL KULLANIMI :

Konut

BUGÜNKÜ KULLANIMI :

Konut

ÖNERİLEN KULLANIMI :

Konut

YAVIN DİZİNİ :

EKLER :

BAŞOR	
FOTOĞRAF	
ROLÜVE PROJESİ	
RESTORASYON PROJESİ	
HARİTA	
KROKİ	
KITABE	

M.Akok.Ankara'nın Eski Evleri.1957
E.Kömürçüoğlu.Ankara Evleri .İstanbul 1950

HAZIRLAYANLAR :	
Nilgün Akan	/
Nermin eşbaş	/
Lale Tayla	/
Ayşe Güneş	/
Ahmet İzzet	/
KONTROL EDEN :	/

G. M. E. E. A. Y. K. KARARLARI

NO. :

/ 19

/ 19

/ 19

REVİZYON

/ 19

G. M. E. E. A. Y. K. ONAYI .

ADI :

YAPILAN :

YAPAN :

ADA :

PANEL :

YATIRILMIŞ NİHA

Konut

YAPININ TASHİHİ :

KİTAPÇIĞI :

YATIRILMIŞ NİHA

GENEL TANIM :

2 katlı, subasman taş kaplama, katlar ise ahşap iskelet arası kerpici dolgu.Yan avlusu var.Sokağa bakan kısmında avlu duvarı ve yan cephesi var.

KORUMA DURUMU

A	TR
X	ORTA
C	FEN

TAŞIYICI YAPI

A	DİŞ YAPI
X	
C	

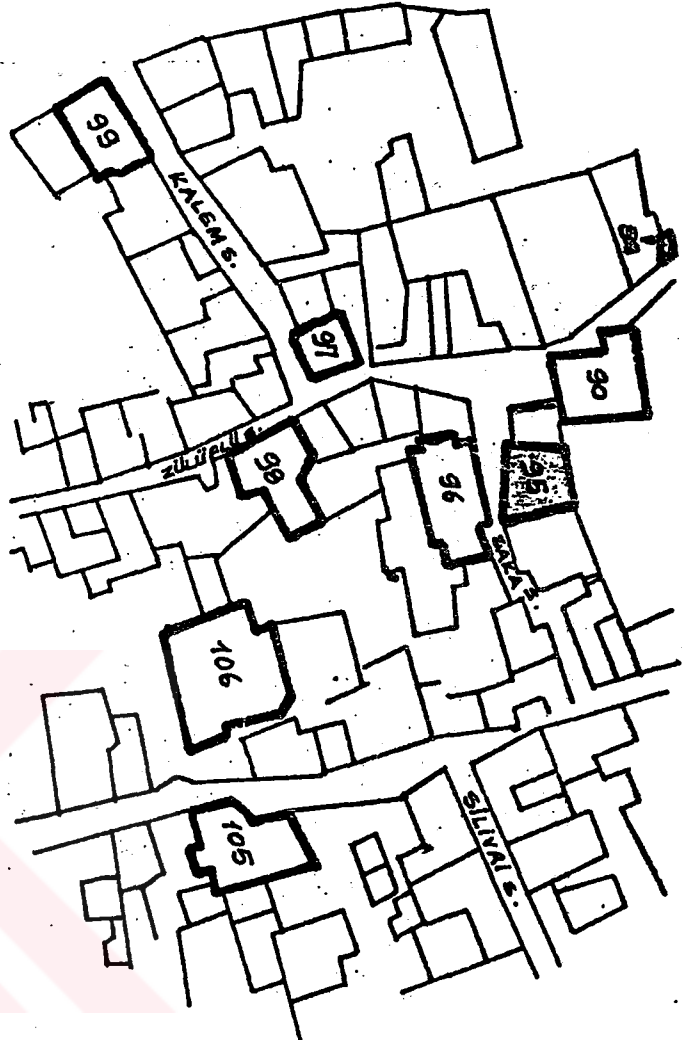
ÜST YAPI

A	İÇ YAPI
X	
C	

SÜSLEME ELEMANLARI

A	RUTUBET
X	
C	

FOTOĞRAF

GÖZLEMLER :

Strüktürel onarım gerekli.

BUGÜNKÜ SAHİBİ :

BAKIMINDAN SORUMLU OLMASI GEREKEN KURULUŞ :

YAPILAN ONARIMLAR :

Sava yapılmış.

AYRINTILI TANIM :

Sokağa bakan yan cephede 2.kat bütünüyle çıkma yapılmış.
Avluya bakan cephede balkon var.Pencereleleri çift kanatlı.Ustte sabit kısım var.Sagık kaplamalı.Avlu kapısı çift kanatlı.

TEKNİK BİLGİLER	SU	ELEKTRİK	ISITMA	KANALİZASYON
	X	X	Soba	

ORJİNAL KULLANIMI :

Konut

BUGÜNKÜ KULLANIMI :

Konut

ÖNERİLEN KULLANIMI :

Konut

YAVIN DİZİNİ

EKLER :

M.Akoc Ankara Eski Evleri Ankara 1951
E.Kömürçüoğlu Ankara evleri İst. 1950

HAZIRLAYANLAR :	/	/	19
Nilgün Akan			
Nermin Beşbaş			
Ayşe Güneş			
Lale Yayla			
Ahmet Tırpan			
KONTROL EDEN :	/	/	19
G. M. E. A. Y. K. KANUNLARI			
NO. :	/	/	19
	/	/	19
	/	/	19

REVİZYON

G. M. E. A. Y. K. KANUNLARI

/ 19

AD : YAPILAN :

YAPAN :

MİMAR, ÇİZİ :

Geç Osmanlı

Konut

YAPININ TARİHİ :

KİTAP :

VAKİF :

GENEL TANIM :

2 katlı yan avlusu var.

KORUMA DURUMU

A İTİ
B ORTA
C FENİA

TAŞIYICI YAPI

A DİŞ YAPI
B
C

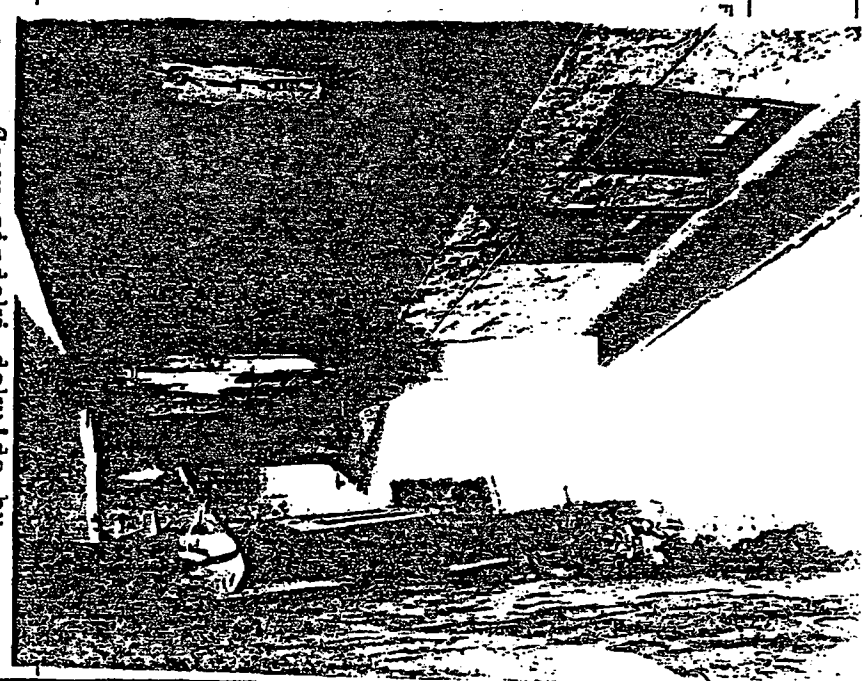
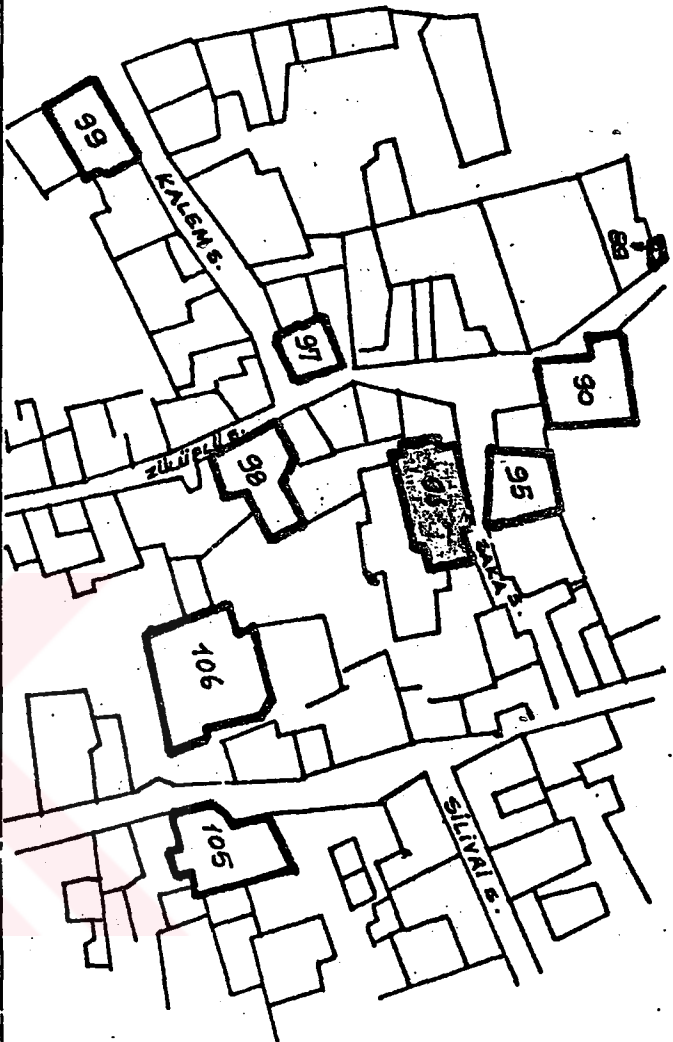
ÜST YAPI

A
B
C

İÇ YAPI

A
B
C

VAZİYET PLANI

GÖZLEMLER

Yalnız mimari elemanların onarımı gerekir. Dış görüntü olarak sade bir yapı, çevresindeki doku'da bu yapı ile uyumlu.

BUGÜNKÜ SAHİBİ :

BAKIMINDAN SORUMLU OLMASI GEREKEN KURULUŞ :

YAPILAN ONARIMLAR :

Farklı gereç olarak sıva kullanılmış.

AYRINTILI TANIM :

2 katlı. Duvarlar sıva kaplı. Saçak kaplamalı. Pencereeleri açılabilir çift kanatlı. Kanatların üst kısmında ise dar ve sabit pencere kısmı var. 2. kat cephede bütünüyle çıkma yapıyor. Yan avlulusu var.

ORJİNAL KULLANIMI :

Konut

BUGÜNKÜ KULLANIMI :

Konut

ÖNERİLEN KULLANIMI :

Konut

YAYIN DİZİNİ :

M. Akok. Ankara Ankara'nın Eski Evleri, Ankara 1951.
E. Kömürçüoğlu. Ankara Evleri. İstanbul. 1950.

EKLER :

RAPOR

FOTOĞRAF

RÖLÖVE PROJESİ

RESTORASYON PROJESİ

HARİTA

KROKİ

KİTAP

KONTROL EDEN :

/ / 19

G. M. E. E. A. Y. K. KARARLARI

NO. :

/ / 19

MİMARLAR : / / 19

Nermin Beşbaş

Ayşe Güneş

Lale Tayla

Ahmet Tırtapan

REVİZYON

G. M. E. E. A. Y. K. QIAYI

/ / 19

ADI :

YATIRILAN :

YAPAN :

Konut

YAPIM TARİHİ :

KİTAP :

MİMARİ ÇİZİM :
ÇİZİLMİŞ :

YANITTE :

GENEL TANIM :

Yapı zemin altı+ 2 kat olarak köşede inşa edilmiş

KORUMA DURUMU

Σ	M
B	ORTA
C	FERİA

TAŞIYICI YAPI

A	B
C	BA

DIŞ YAPI

A	B
C	BA

ÜST YAPI

A	B
C	BA

İÇ YAPI

A	B
C	BA

SİSLEME
ELEMANLARI

A	B
C	BA

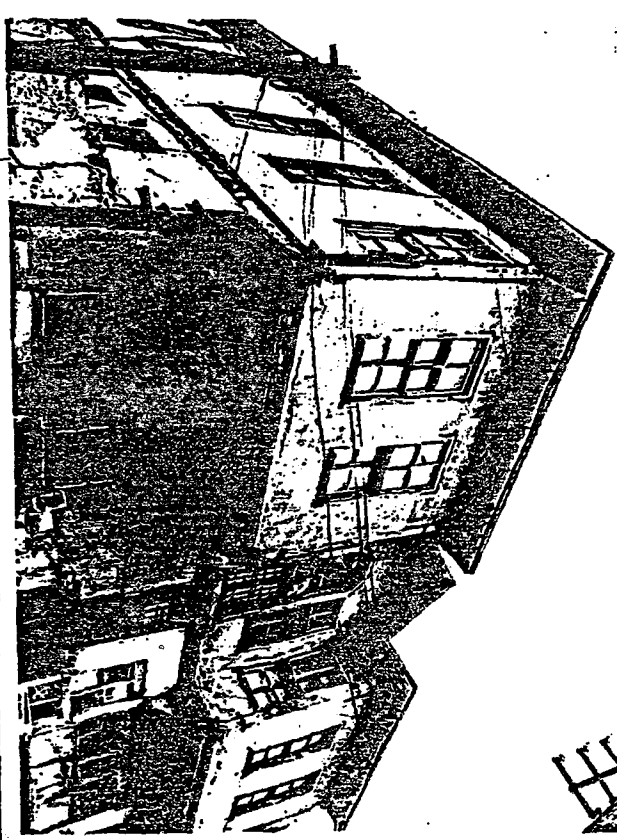
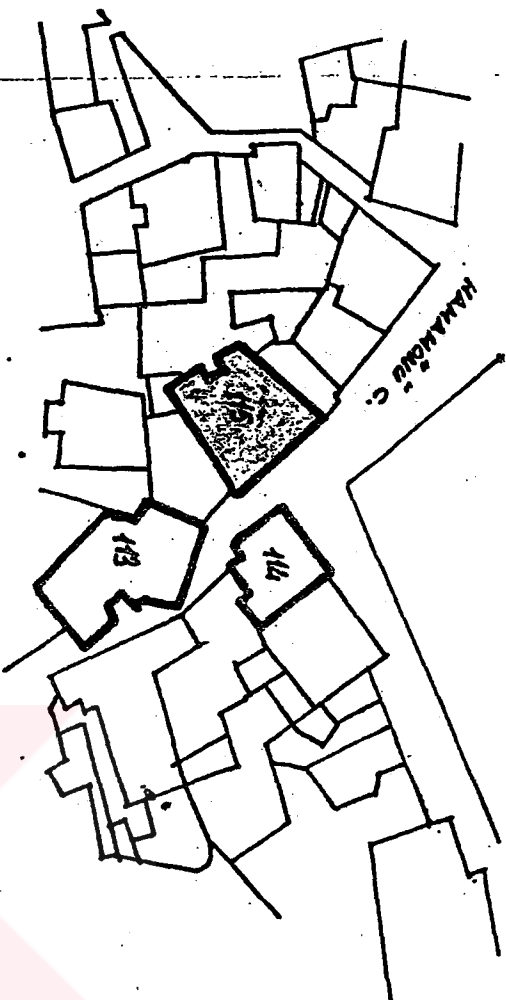
RUTUBET

A	B
C	BA

YOK
121 VAR
DİRTALİ

VAZİYET PLANI

FOTOĞRAF

GÖZLEMLER

Yalnız mimari elemanların onarımı gerekir.

139

BUGÜNKÜ SAHİBİ :

Zeki Öğretmenoğlu

BAKIMINDAN SORUNLU OLMASI GEREKEN KURULUŞ :

YAPILAN ONARIMLAR :

Beton siva yapılmış. Alt katta da dükkan açılmış.

AYRINTILI TANIM :

Yapının plânı karıyarak tipinde. Çıkmaalar üst katta iki çıkma arasında kalan orta pencerenin yarım daire şeklinde alınmış. Üst kat pencereleri gilyotin tipinde. Kırmızı çatı ön cephenin orta kesiminde üçgen ahşap kafes var. Saçak kaplamalı.

ORJİNAL KULLANIMI :

Konut

BUGÜNKÜ KULLANIMI :

Konut

ÖNERİLEN KULLANIMI :

Konut

YAYIN DİZİNİ :

M. Akok. Ankara'nın Eski Evleri. Ankara 1951.
E. Kömürcüoğlu. Ankara Evleri. İstanbul 1950.

EKLER :

RAPOR	
FOTOĞRAF	
REKÖVE PROJESİ	
RESTORASYON PROJESİ	
HARİTA	
KONUT	
KİTAP	

KONTROL EDEN :

/ / 19

NO. :

G. M. E. A. Y. K. KARARLARI

/ / 19

M. ZİYA AKAN / / 19
N. ERGİN BEŞBAŞ / / 19
A. GÜNEŞ / / 19
İ. TAYLA / AHMET TIRPAN / / 19

REVİZYON

G. M. E. A. Y. K. KARARLARI

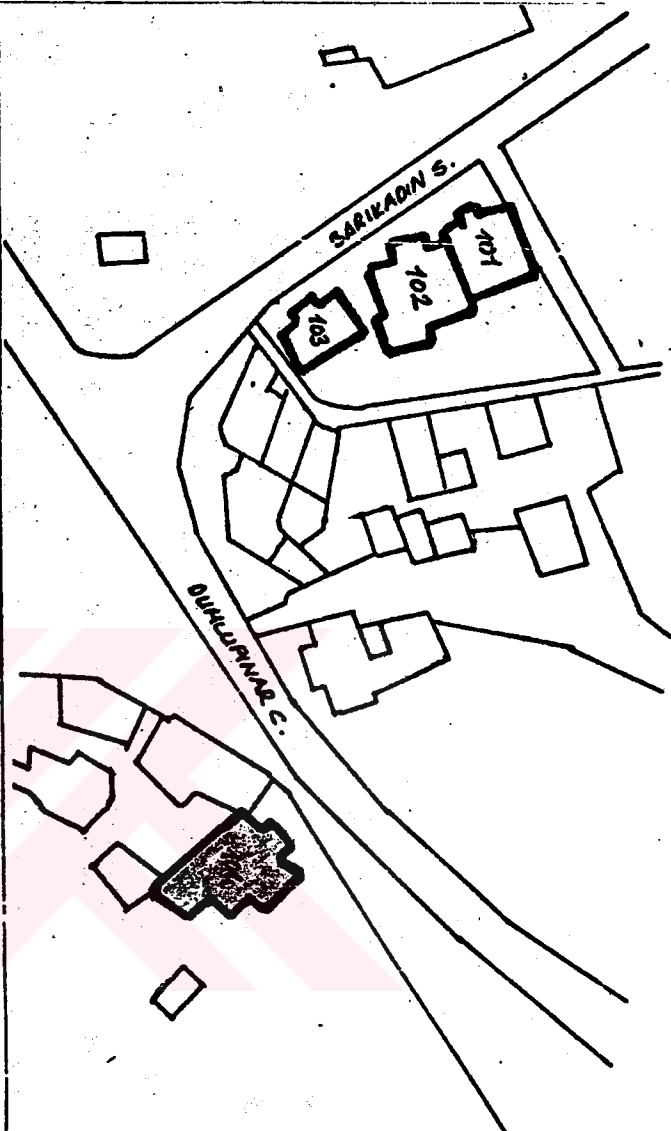
/ / 19

AVRUPA KONSEYİ	DOĞAL VE	E. VARILIKLARI KORUMA ENVANTERİ	D.K.Y.K.E.	ENVANTER NO. : 06.00.0(1.3)104
T Ü R K İ Y E	ESKİ ESERLER VE MÜZELER	GENEL MÜDÜRLÜĞÜ		HARITA NO. : M.126 1/1000
İl : Ankara	İlçesi : Merkez	MAHALLE KÖY VEYA MERMİ : Söğüt	ADN :	PARSEL :
SOKAK VE KARİ NO. : Dumlupınar Caddesi No:8	YAPILAN :	YAPININ KİTAP :	YAPININ KİTAP :	YAPININ KİTAP :
Konut	YAPININ TARİHİ : 20. Y.Y.	KİTAP :	KİTAP :	KİTAP :

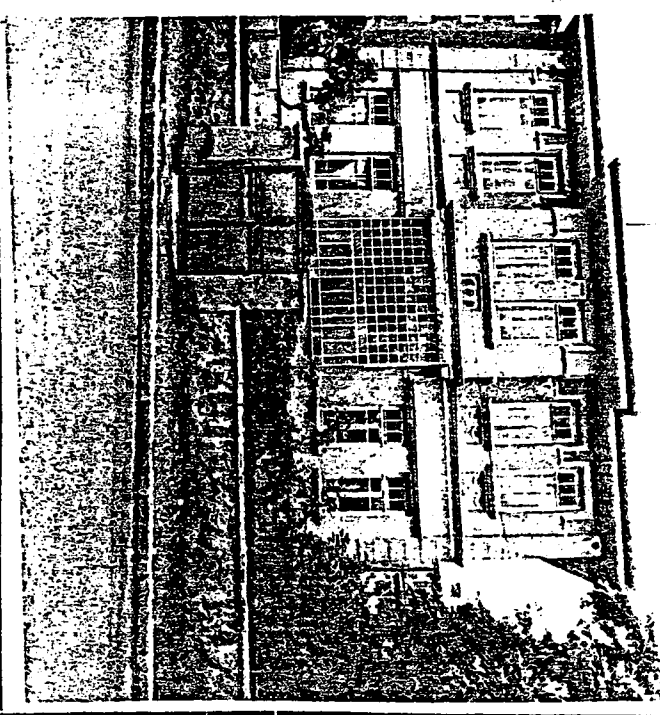
GENEL TANIM : Büyük bir bahçe içinde yer alan yapı bodrum+iki kattan oluşu. Gereci taş tuğladır. Kırmızı çalılış ön cephede ikinci katla çıkma yer alır.

KORUMA DURUMU	İMI	TAŞIYICI YAPI	A	DIŞ YAPI	A	ÜST YAPI	A	İÇ YAPI	A	SÜSLEME ELEMANLARI	A	RUTUBET	Xa	YOK
	B	ORTA	A		A		A		A				B	İZİ VAR
	C	FENİ	C		C		C		C				C	ÖNEMLİ

VAZİYET PLANI

FOTOĞRAF

GÖZLEMLER : Yapının kendine özgü karakterini oluşturan öğeler yoğun biçimde korunmuş.

BUGÜNKÜ SAHİBİ :

BAKIMINDAN SORUMLU OLMASI GEREKEN KURULUŞ :

YAPILAN ONARIMLAR :

Giriş camikanla kapatılmış.

AYRINTILI TANIM :

Yapı yığma tekniği ile yapılmıştır. Yapıda simetrik bakımdır. Pencere çerçeveleri ikilili gruplar halinde yerleştirilmiştir. Pencere altları ve aralarında duvarlar alçı ve taştan bitkisel motiflerle bezenmiştir. Üst bölüm pencere camları renklidir. Yuvarlak kemerli çift kanatlı kapı ahşap olup, üzerinde geometrik ve bitkisel motifler yer alır.

TEKNIK BİLGİLER	SU	ELEKTRİK	ISITMA	KANALİZASYON
	X	X	Soba	

HAZIRLAYANLAR :

BUGÜNKÜ KULLANIMI :

Konut

Konut

ÖNERİLEN KULLANIMI :

Konut

HAZIRLAYANLAR : / / 19

Nermin Beşbaş

Ayşe Güneş

Lale Teyla/Ahmet Tırpan

KONTROL EDEN : / / 19

YAVIN DİZİNİ : M. Akok. Ankara'nın Eski Evleri. Ankara 1951.

E. Kömürcüoğlu. Ankara Evleri. İstanbul 1950.

EKLER :

BAĞIR

FOTOĞRAF

G. M. E. E. A. Y. K. KARARLARI

NO. :

/ / 19

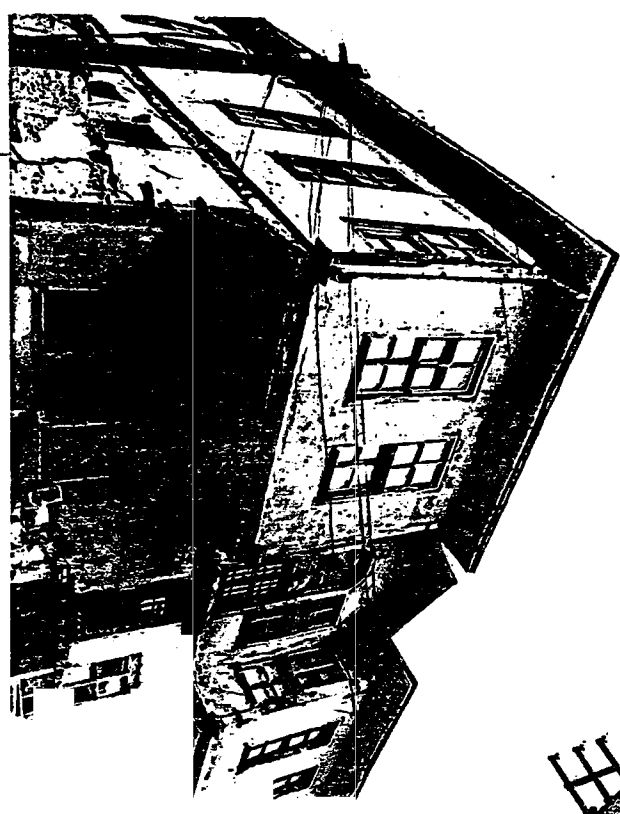
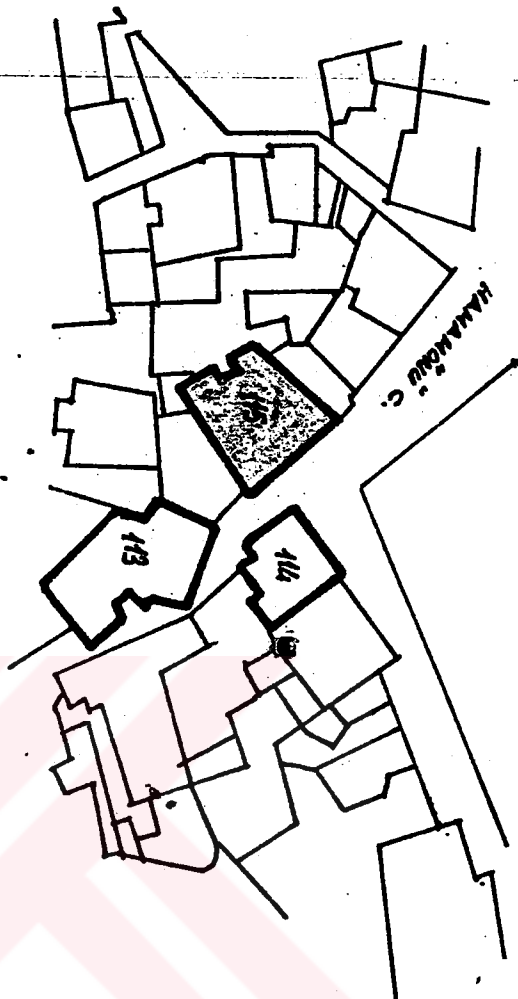
/ / 19

AVRUPA KONSEYİ	DOĞAL VE KÜLTÜREL VARLIKLARI KORUMA ENVANTERİ	D.K.V.K.E.	ANIT	ENVANTER NO : 06.00.0(1.3)1
T Ü R K İ Y E	ESKİ ESERLER VE MÜZELER GENEL MÜDÜRLÜĞÜ			HARİTA NO : M.126 1/1000
İL : Ankara	İlçesi : Merkez	İLİMLİ KÖY VEYA MEYDANI : Gümer	KORUMA DERECESİ :	ANITSAL ÇEVRESEL ÇEVREYE AYKIRI
SOKAK VE KAPİ NO : Hamamönü Sokak No:26		KADASTRO PARTE : 62 ADA : 274 PARSEL : 10		
ADİ : Konut	YAPILAN : YAPIM TARİHİ :	YAPAN : KİTAP : KİTAP :	İhtisat, Çabı (OSUP) :	
			VALİFİYE :	

GENEL TANIM :
Yapı zemin altı+ 2 kat olarak köşede inşa edilmiş

KORUMA DURUMU	TAŞIYICI YAPI	DIŞ YAPI	ÜST YAPI	İÇ YAPI	SÜSLEMİ ELEMANLARI	RUTUBET
☒ M ☐ B ☐ C	☐ A ☐ B ☐ C	☐ A ☐ B ☐ C	☐ A ☐ B ☐ C	☐ A ☐ B ☐ C	☐ A ☐ B ☐ C	☐ A ☐ B ☐ C

VAZİYET PLANI

GÖZLEMLER

Yalnız mimari elemanların onarımı gerekir.

BUGÜNKÜ SAHİBİ :

Zeki Öğretmenoğlu

BAKIMINDAN SORUMLU OLMASI GEREKEN KURULUŞ :

YAPILAN ONARIMLAR :

Beton sıva yapılmış. Alt kata da dükkan açılmış.

AYRINTILI TANIM :

Yapının planı karniyarik tipinde. Çıkmalılar üst katta iki çıkma arasında kalan orta pencerenin yarım daire şeklinde alınmış. Üst kat pencereleri gilyotin tipinde. Kırmızı çatı ön cephenin orta kesiminde üçgen ahşap kafes var. Sağak kaplamalı.

TEKNİK BİLGİLER	SU /	ELEKTRİK	ISITMA	KANALİZASYON
	X	X	Soba	

ORJİNAL KULLANIMI :

Konut

BUGÜNKÜ KULLANIMI :

Konut

ÖNERİLEN KULLANIMI :

Konut

YAYIN DİZİNİ :

M. Akok. Ankara'nın Eski Evleri. Ankara 1951.
E. Kömürçüoğlu. Ankara Evleri. İstanbul 1950.

EKLER :

RAPOR	
FOTOĞRAF	

KONTROL EDEN :

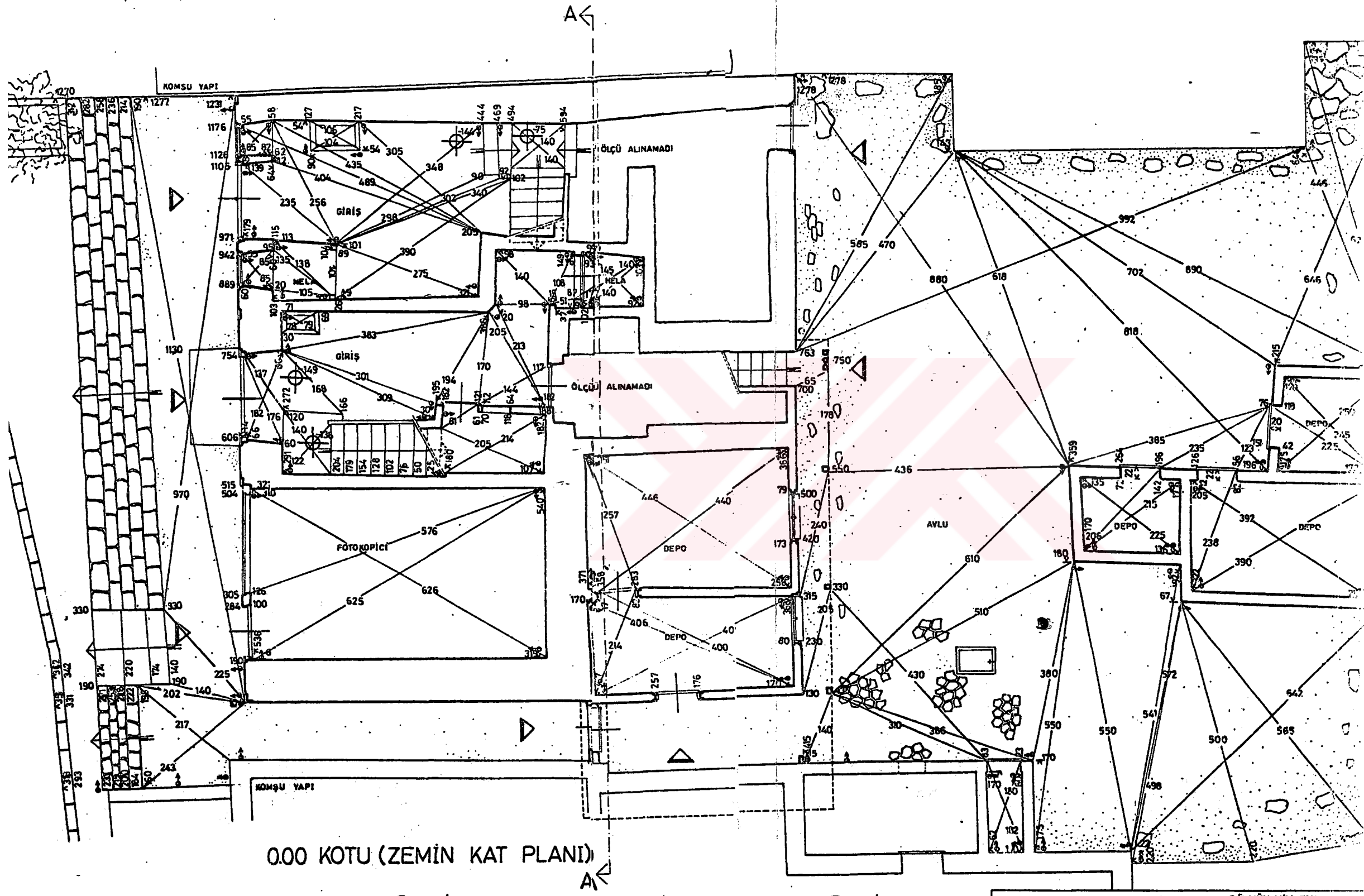
/ / 19

G. M. E. E. A. Y. K. KARAKULU

/ / 19

HAZIRLAYANLAR :
Nergiz Akın / / 19
Nermin Beşbağ
Ayşe Güneş
İlale Tayla/Ahmet Tırpan

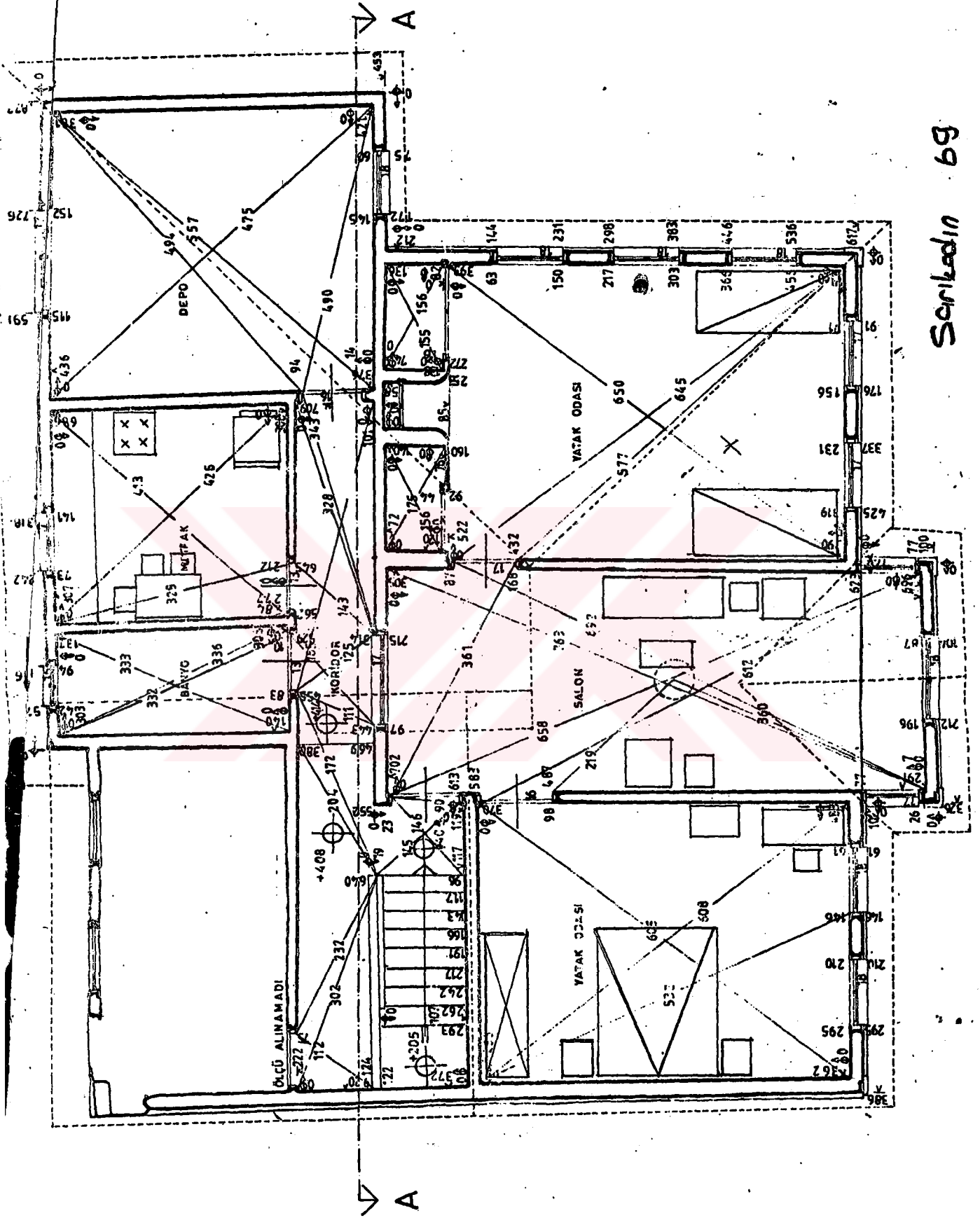
/ / 19

Sankecin 69

KURUM - FAKÜLTE OKUL ve BÖLÜM ADI	Ğ.Ü. MÜH. MİM. FAK. MİMARLIK BÖLÜMÜ
PROJE DİSİPLİNİNİN ADI	RÖLÖVE ve RESTORASYON
ÇALIŞMAYI YÖNETEN ÖĞ. ÜYESİ	Doç. Dr. O. ÇİTİNDİR ÖĞ. Üyesi
ÇALIŞMAYI YAPAN ÖĞRENCİLER	ÖĞR. Gök. GÜFAY AKT. 2011

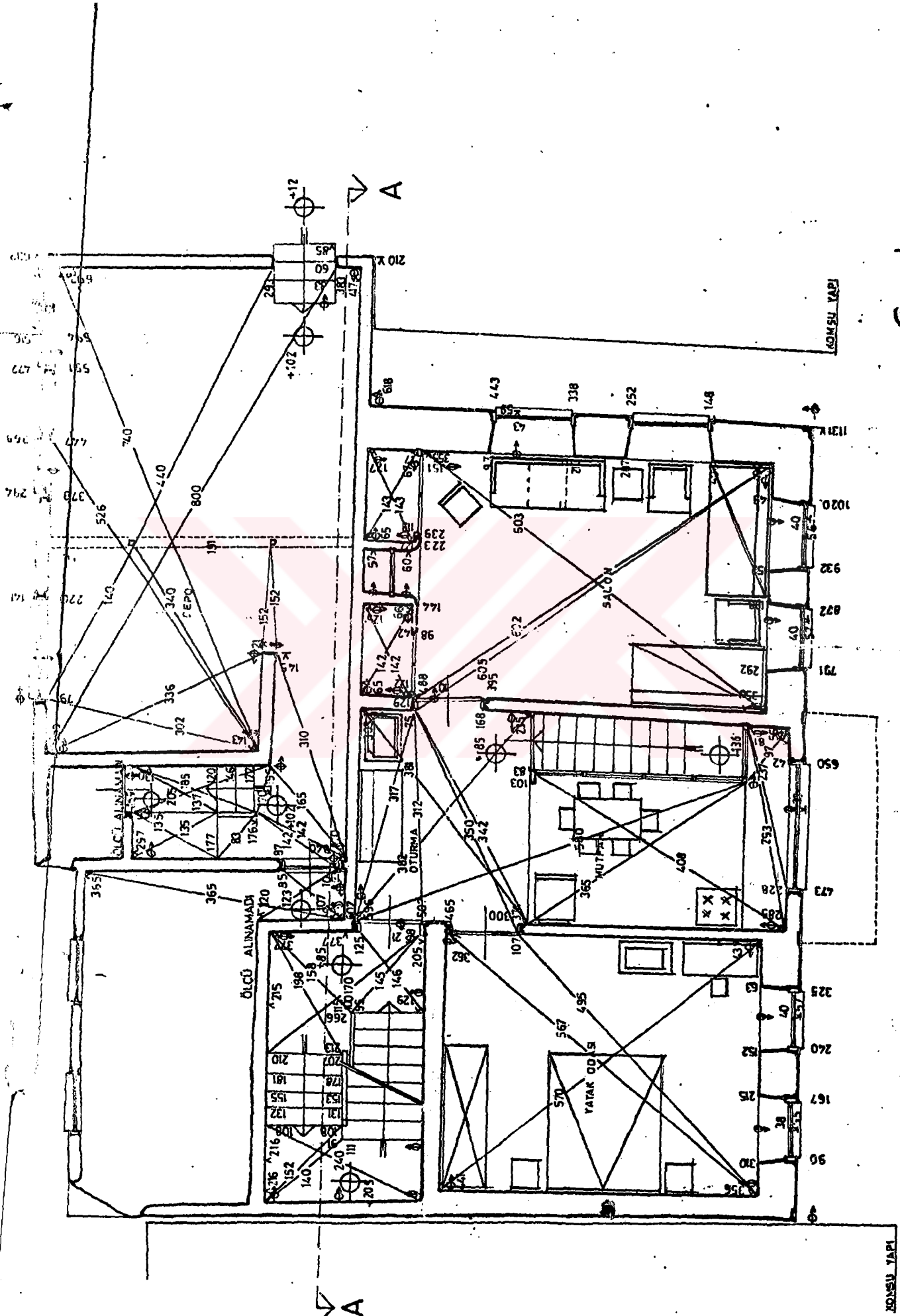
EK IV- KONUS İLE İLGİLİ PROJELER

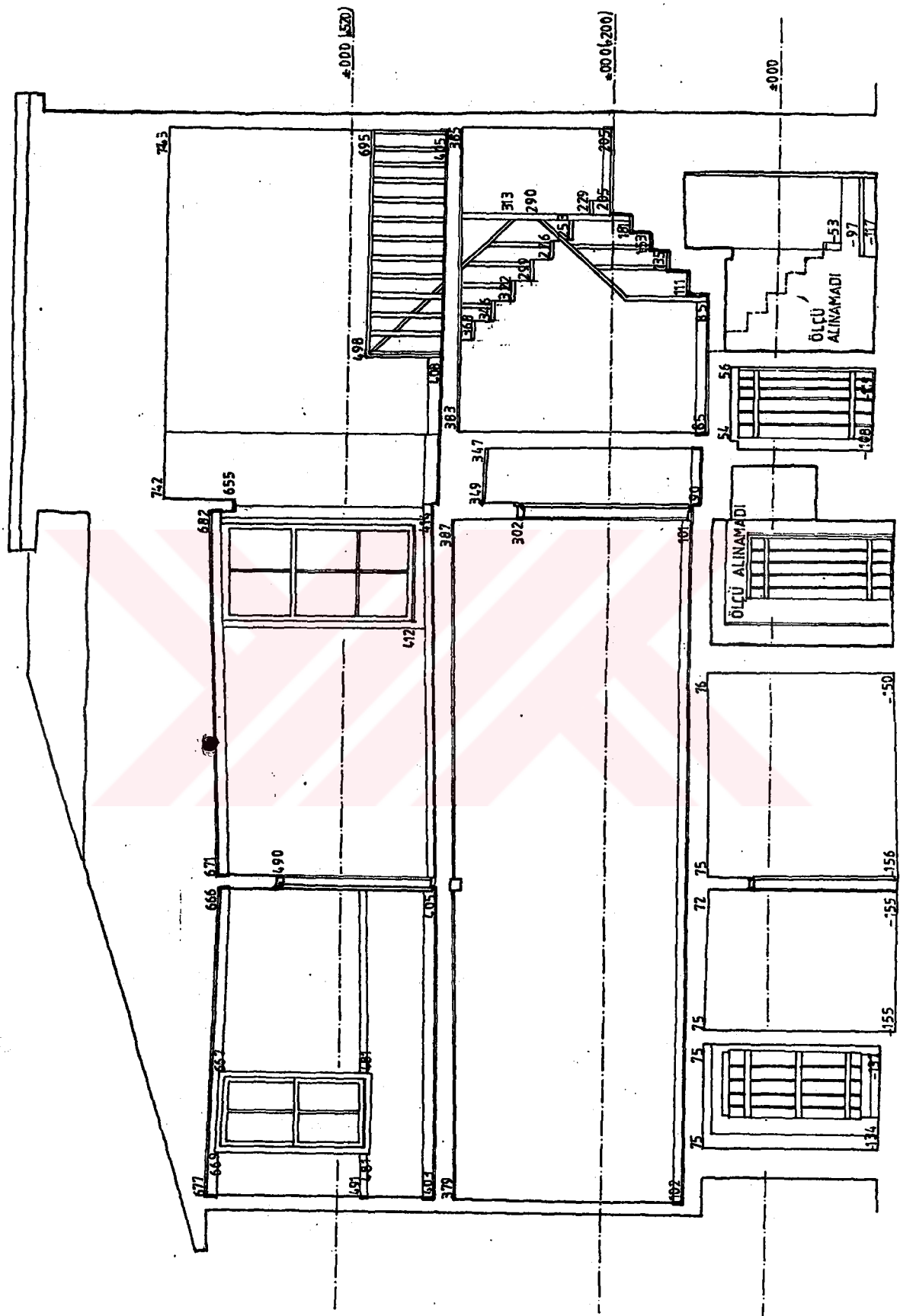

BU PROJE G.Ü. MİM. FAK. RÖL. VE RESTORASYON K. DEN ALINMIŞTIR.

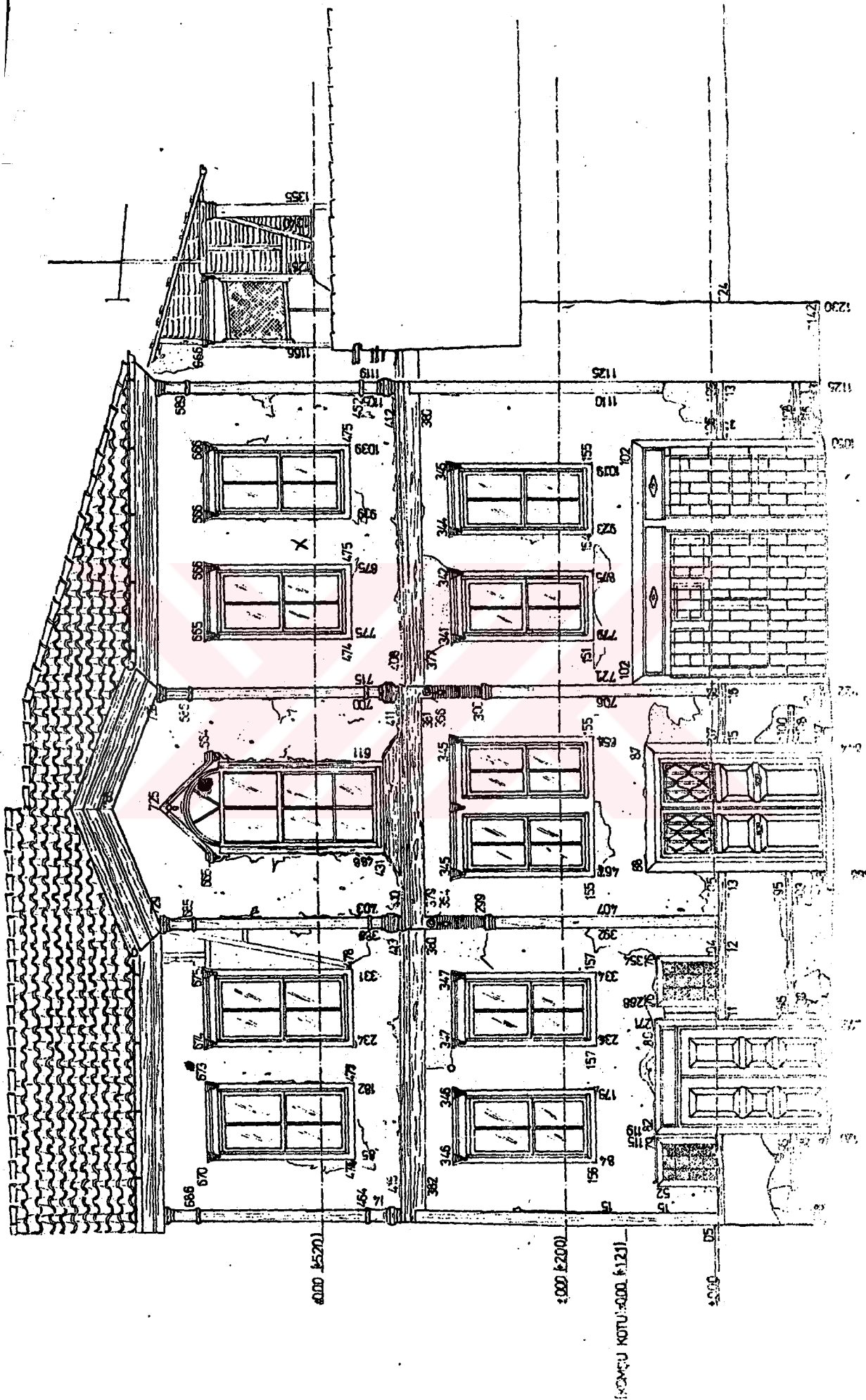
Sarı kodun 69

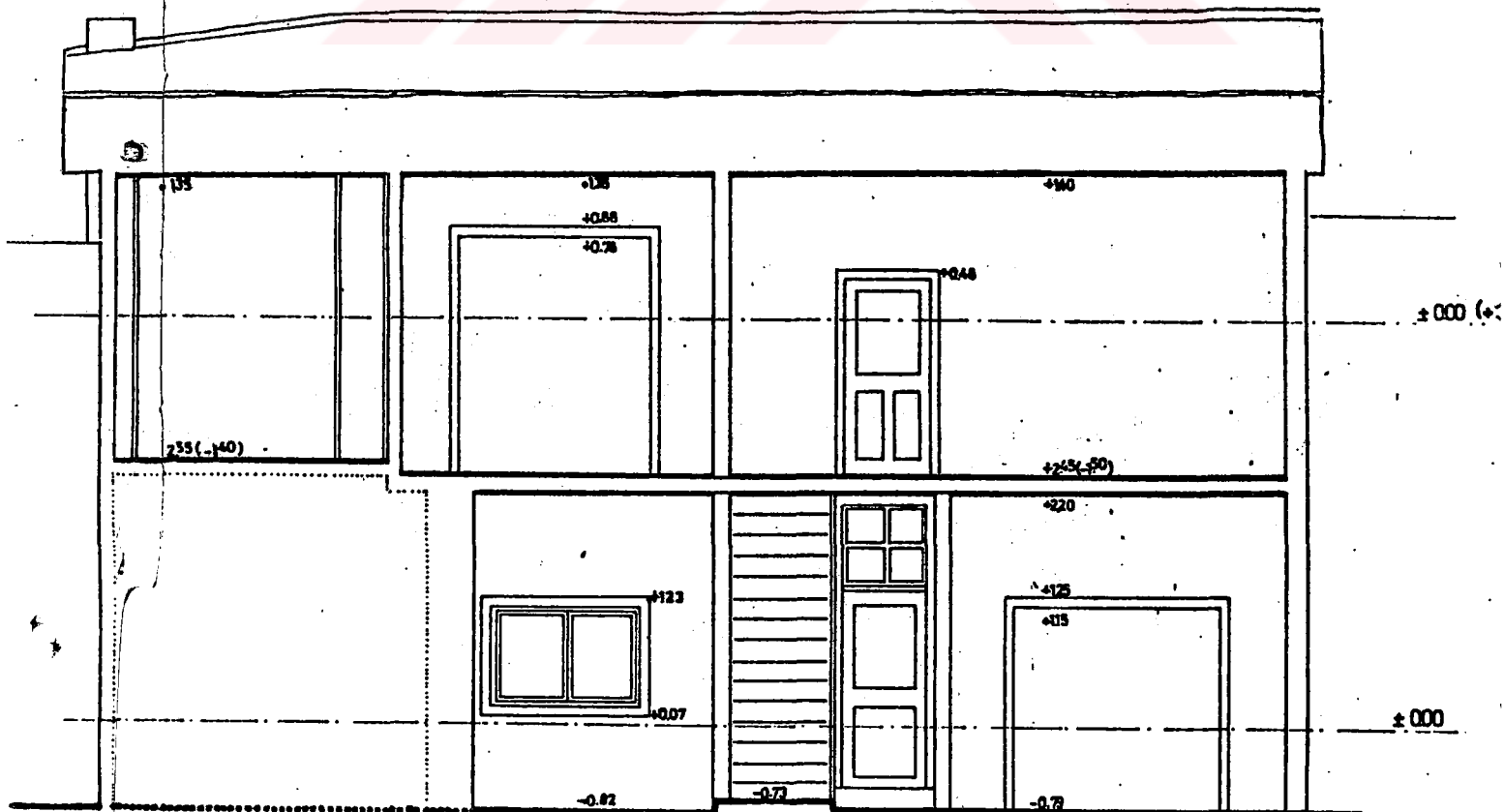
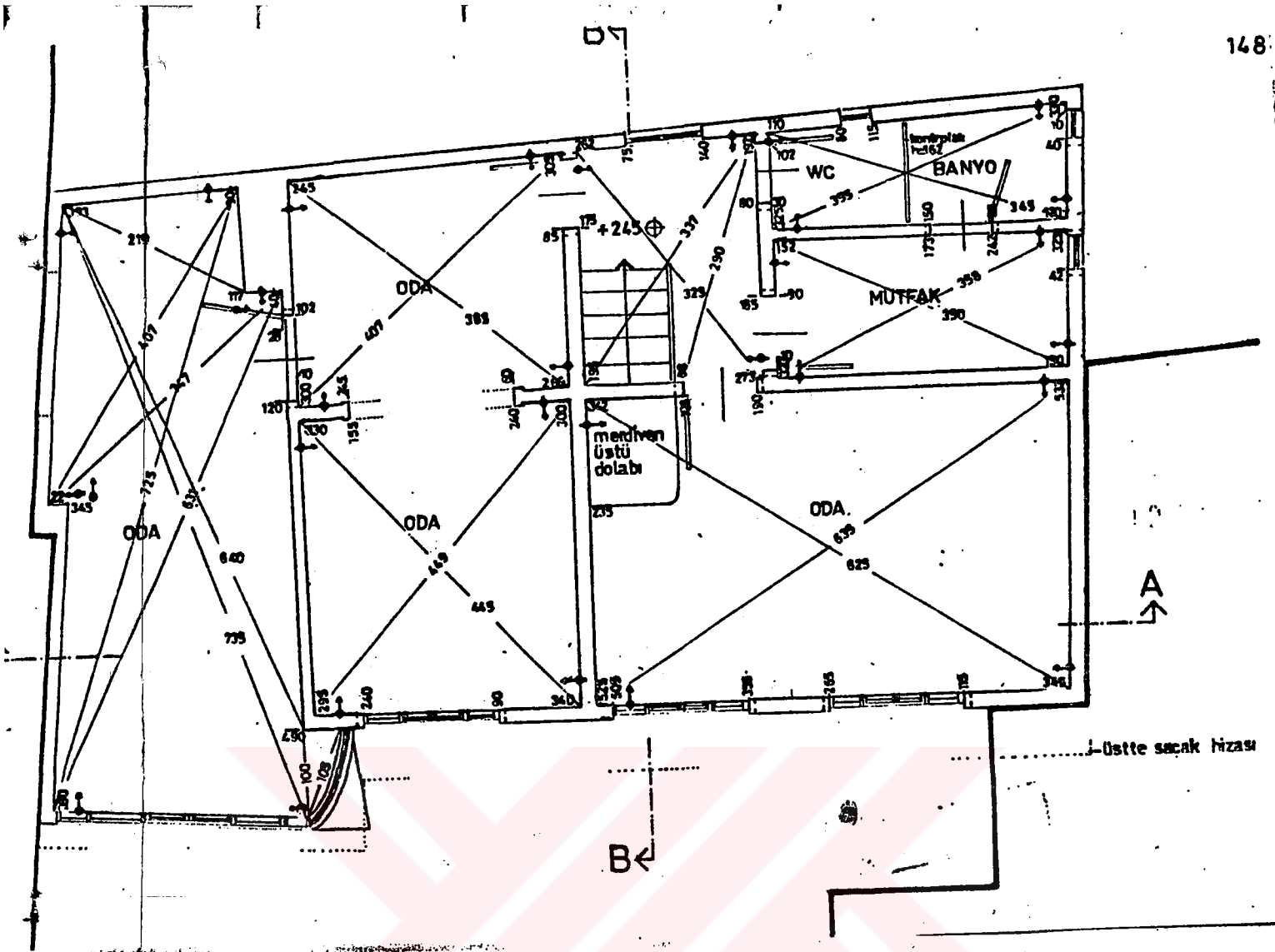
200 KOTU 1.KAT PLANI

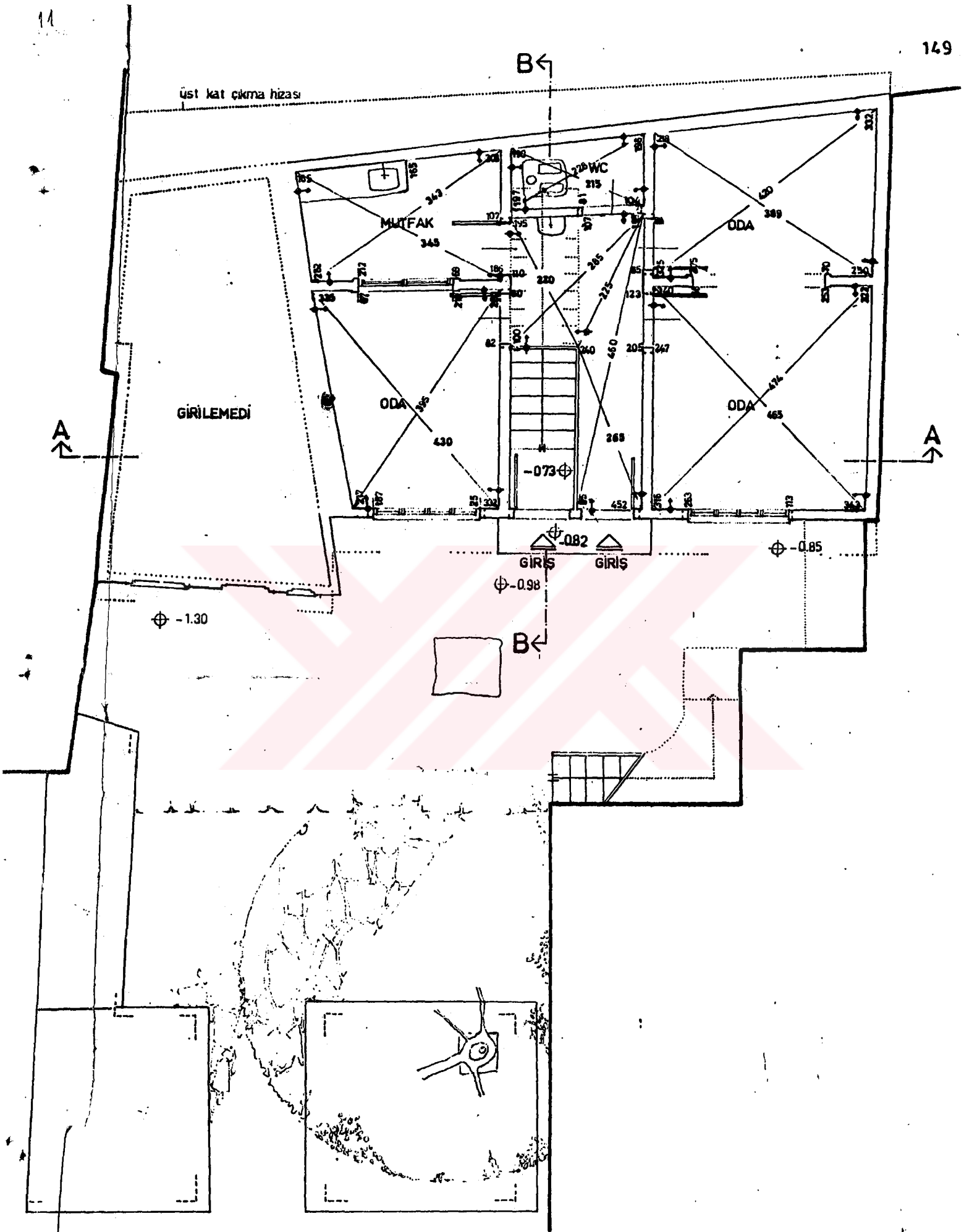

BU DOKÜMAN GÜ MİM FAK BÖL VE RESTORASYON Kİ DEN ALINMIŞTIR

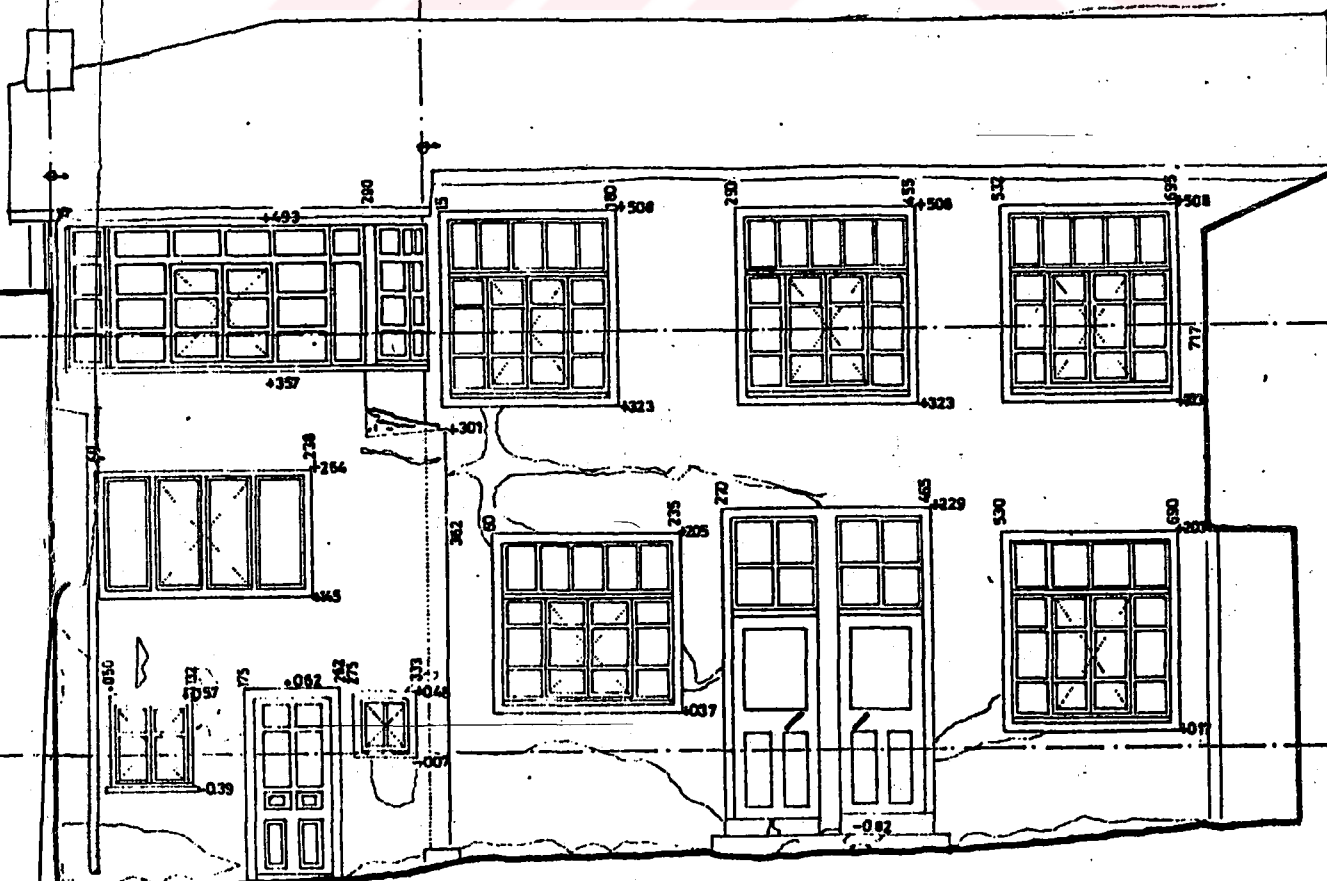

ALT KAT PLANI

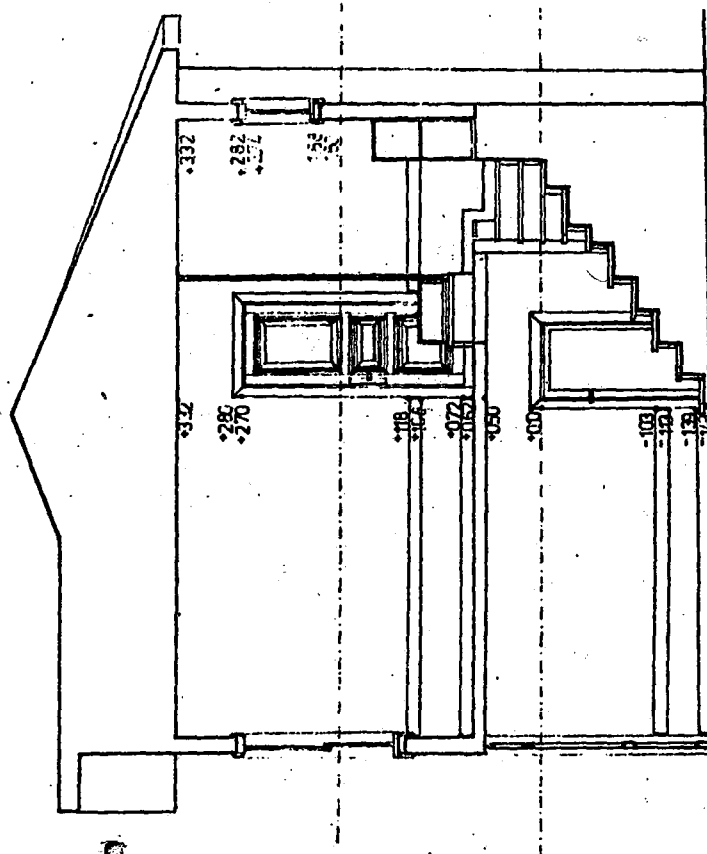
BU PROJE GÜ.MİM FAK. RÖL.VE RESTORASYON K.DEN ALINMIŞTIR.

Erzählung nach
Klamm set
Weis

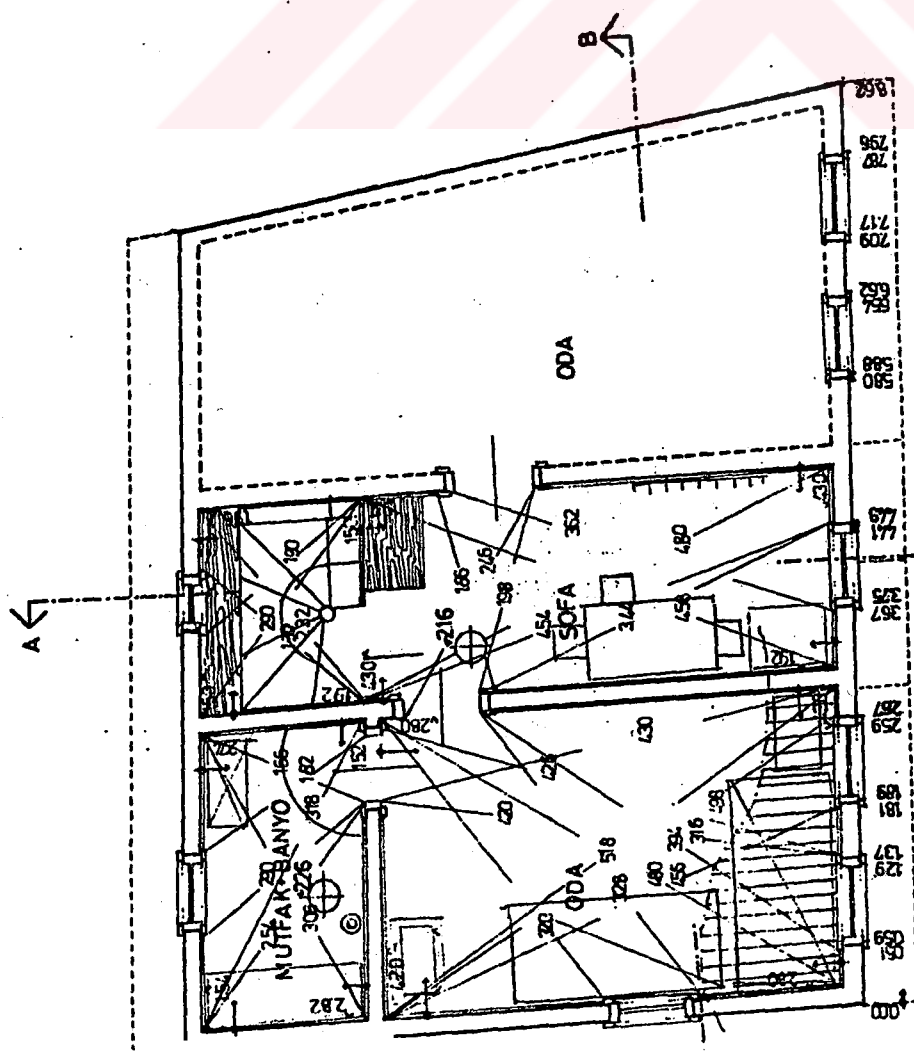
1900-1901

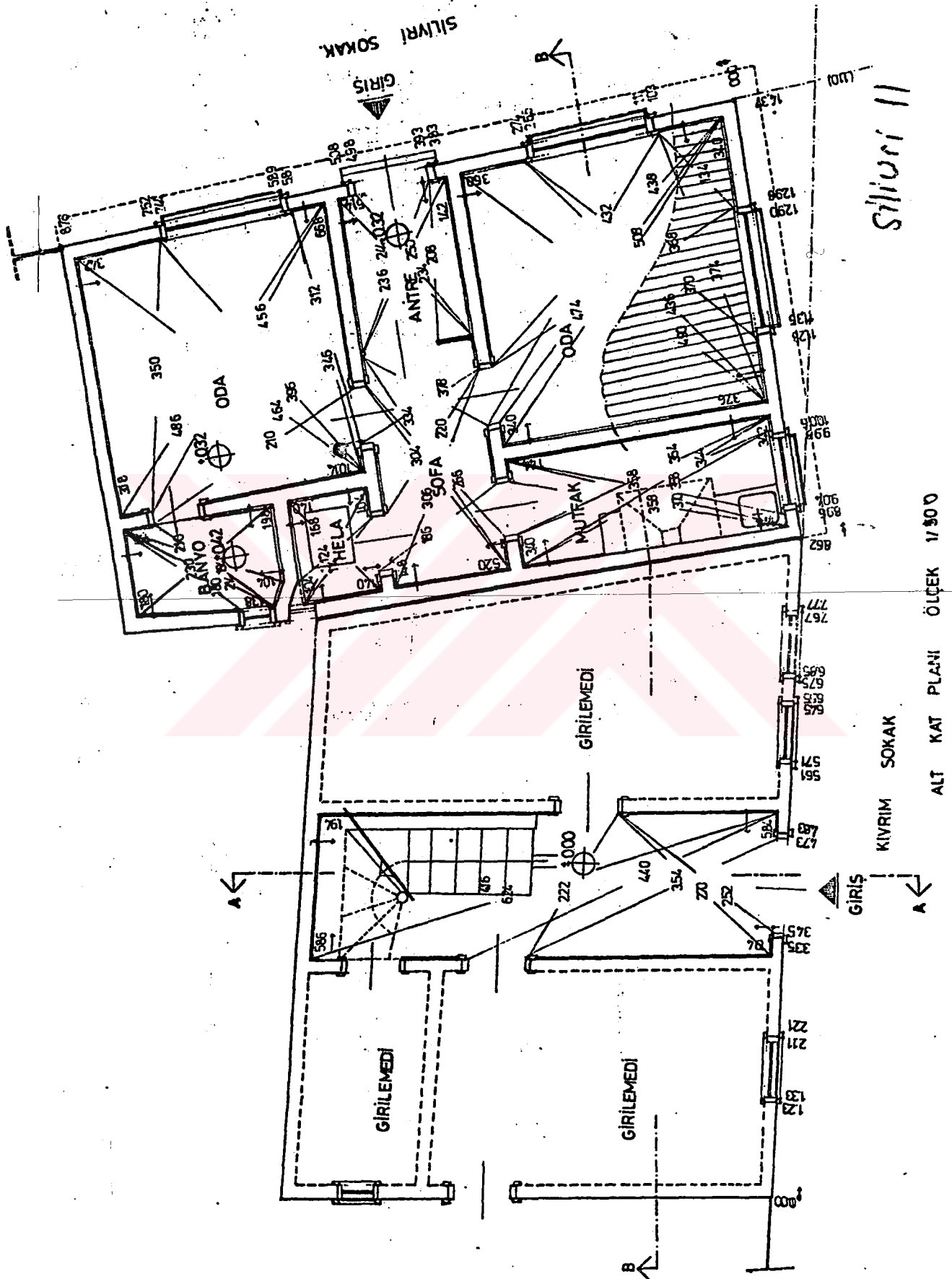
(3.95) ± 0

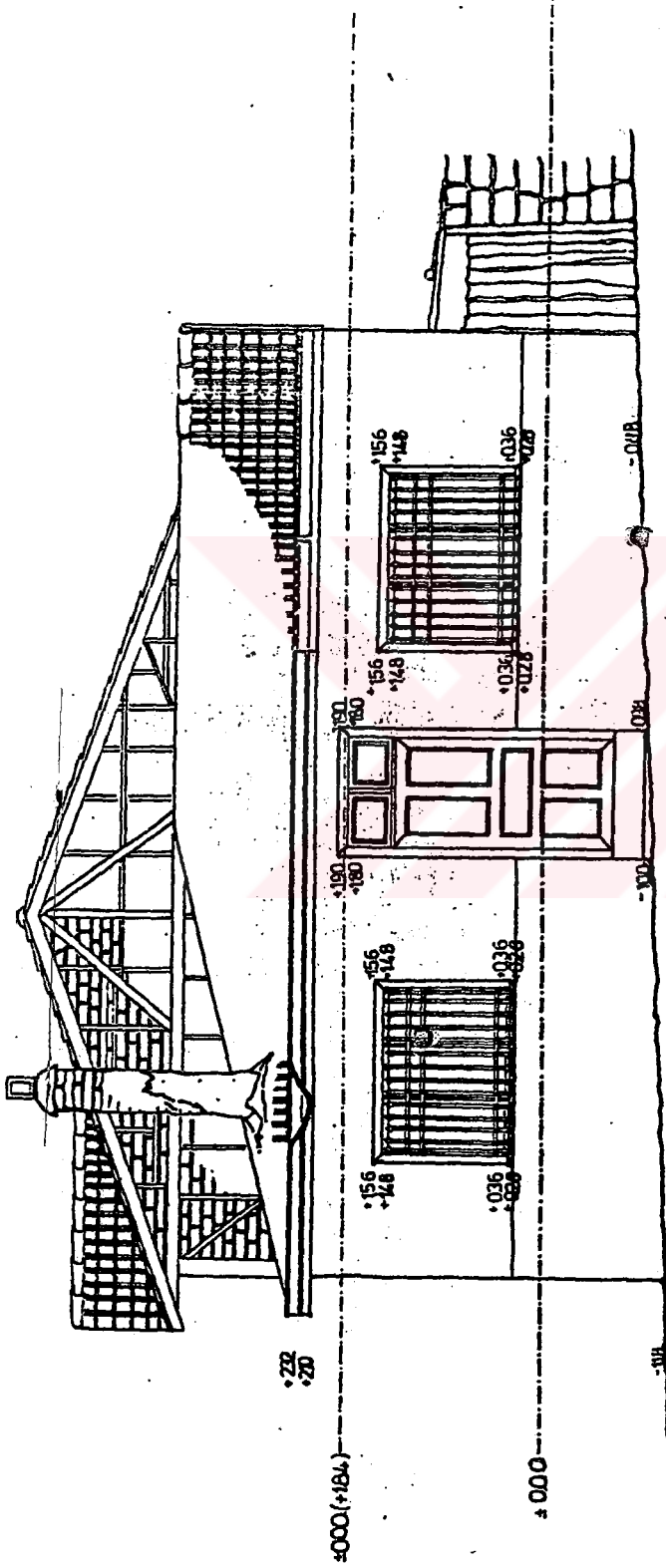
A / A KESİTİ ÖLÇEK 1/500
Silivri İl

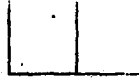
ÜST KAT PLANI ÖLÇEK 1/50

BU NİE GÜMİME RÖL VE RESTORASYON K.DEN ALINMIŞTIR.

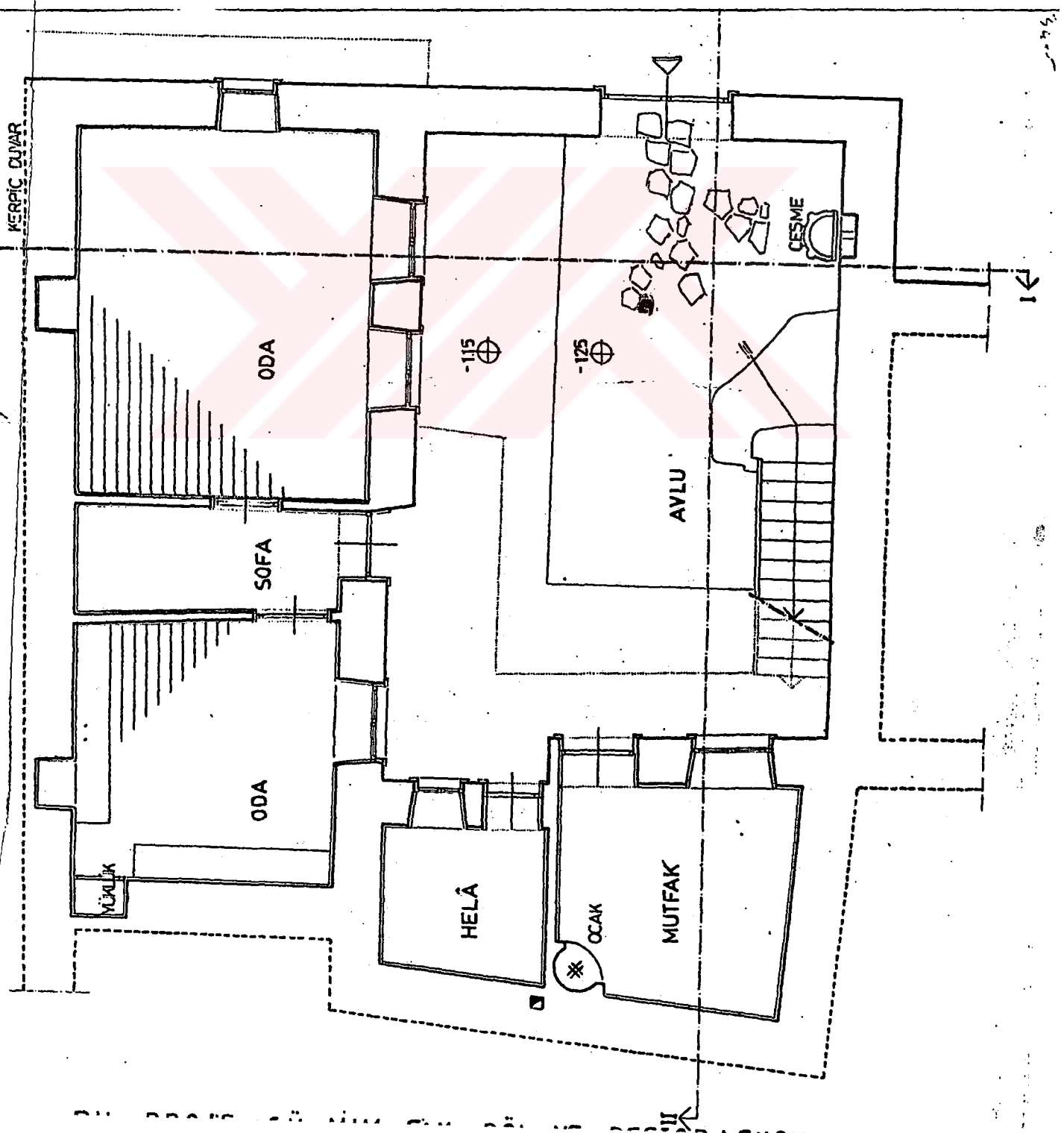

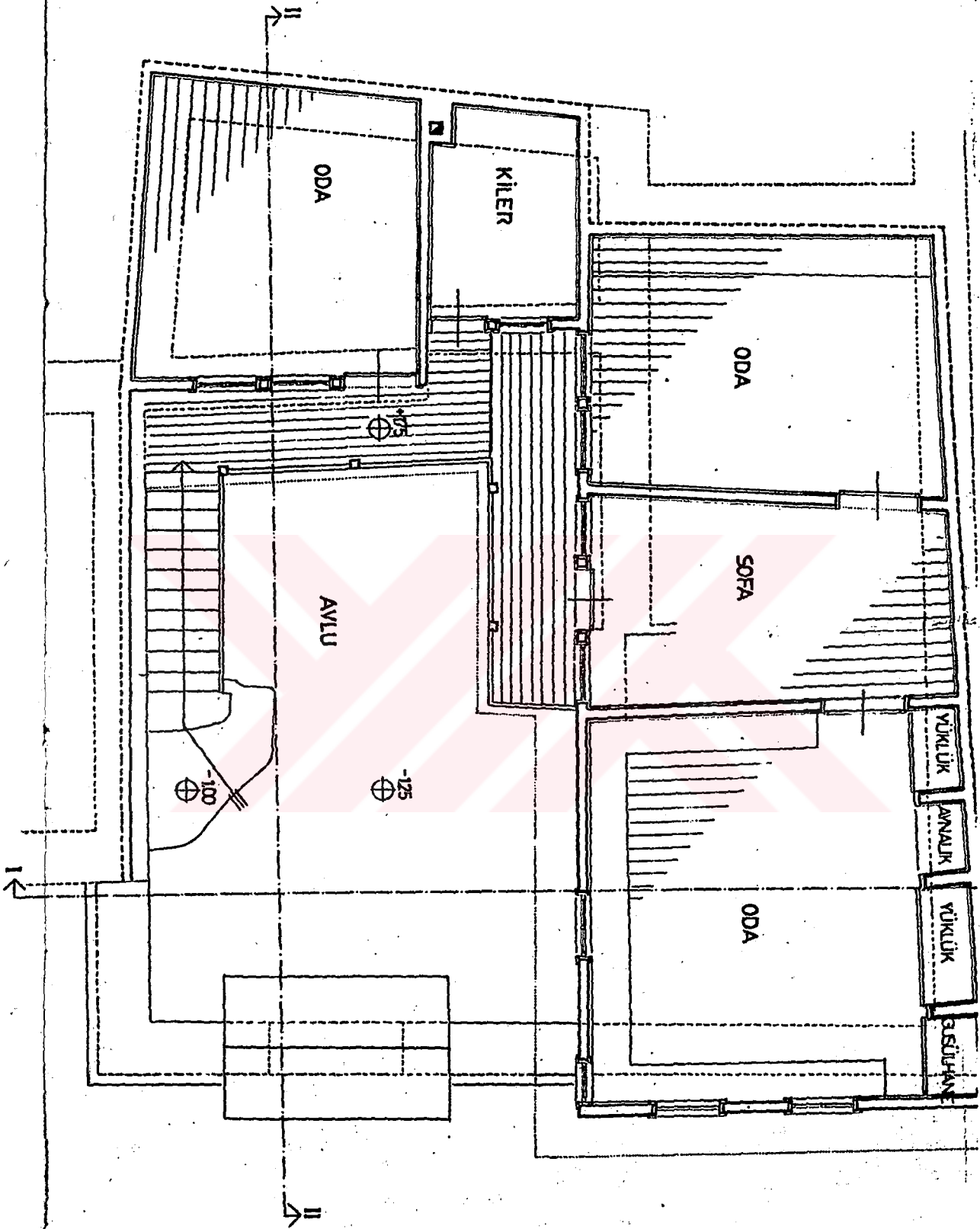
SILİVRİ SOKAK CEPHESİ
1/200

BU PROJE GÜ, MİM FAK RÖL VE RESTORASYON K DEN ALINMIŞTIR

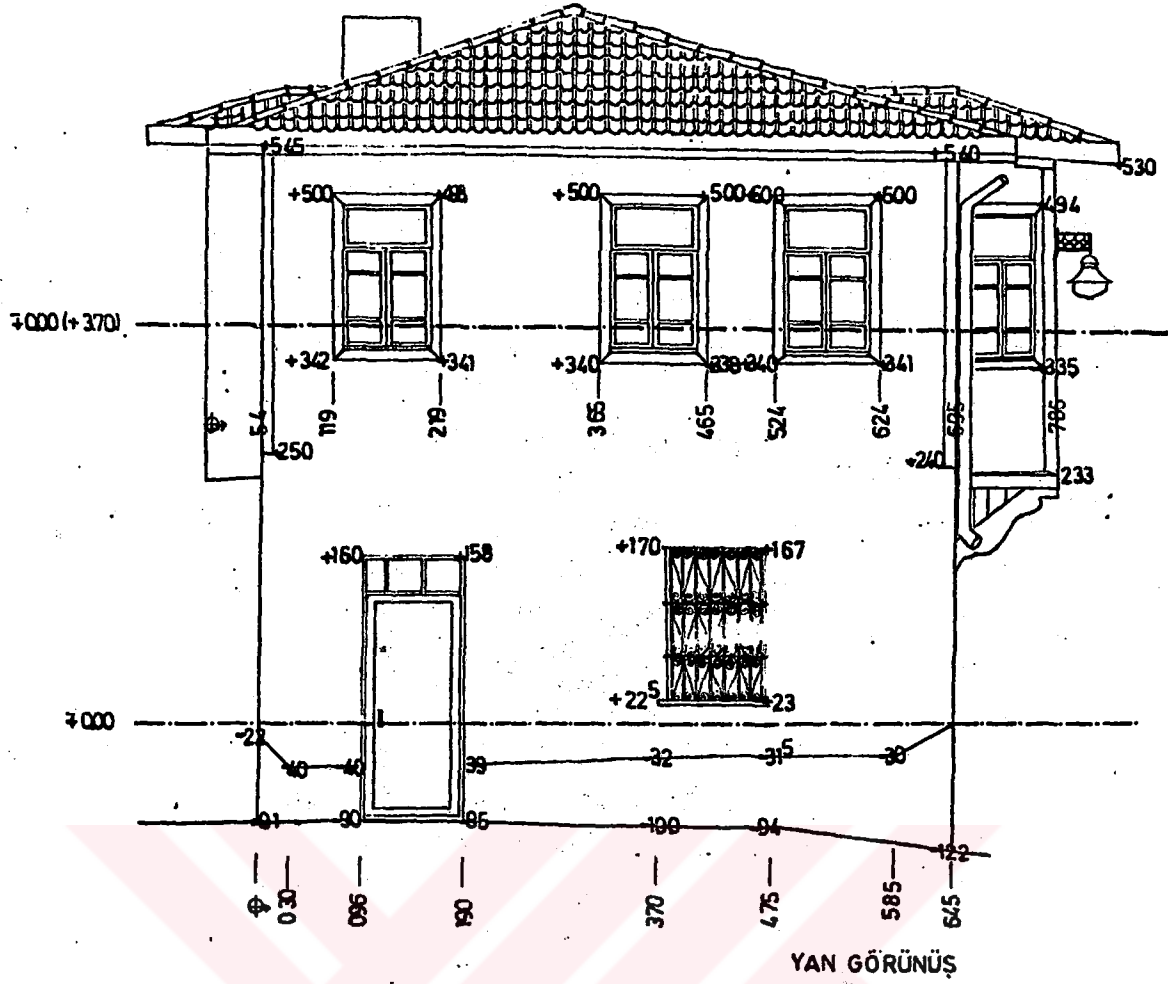
BU PROJE GÜ.MİM. FAK.RÖL.VE RESTORASYON K.DEN ALINMIŞTIR.

II-II KESİTİ

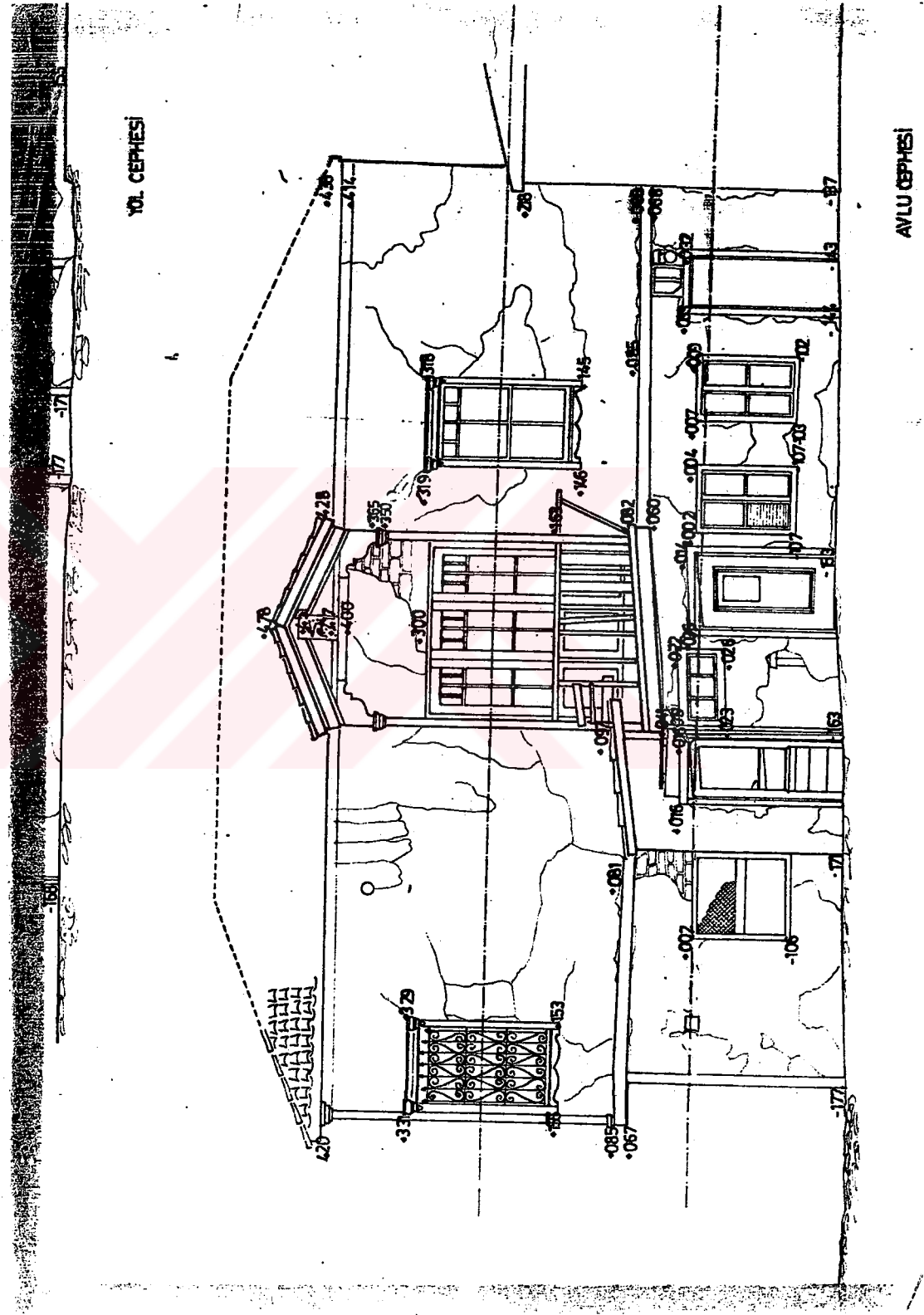
URUM MAHALLESİ SUMER SOKAK NO: 36

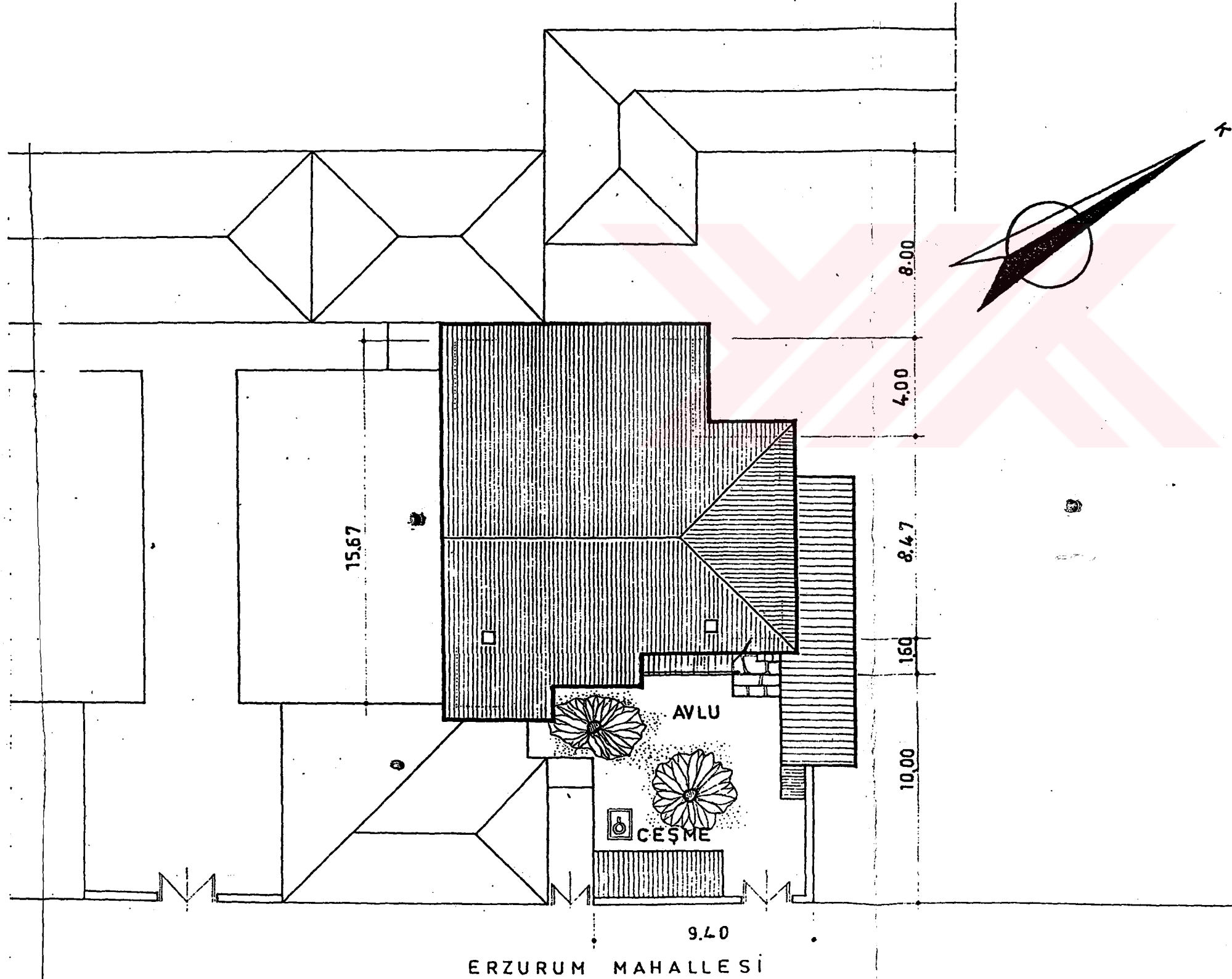

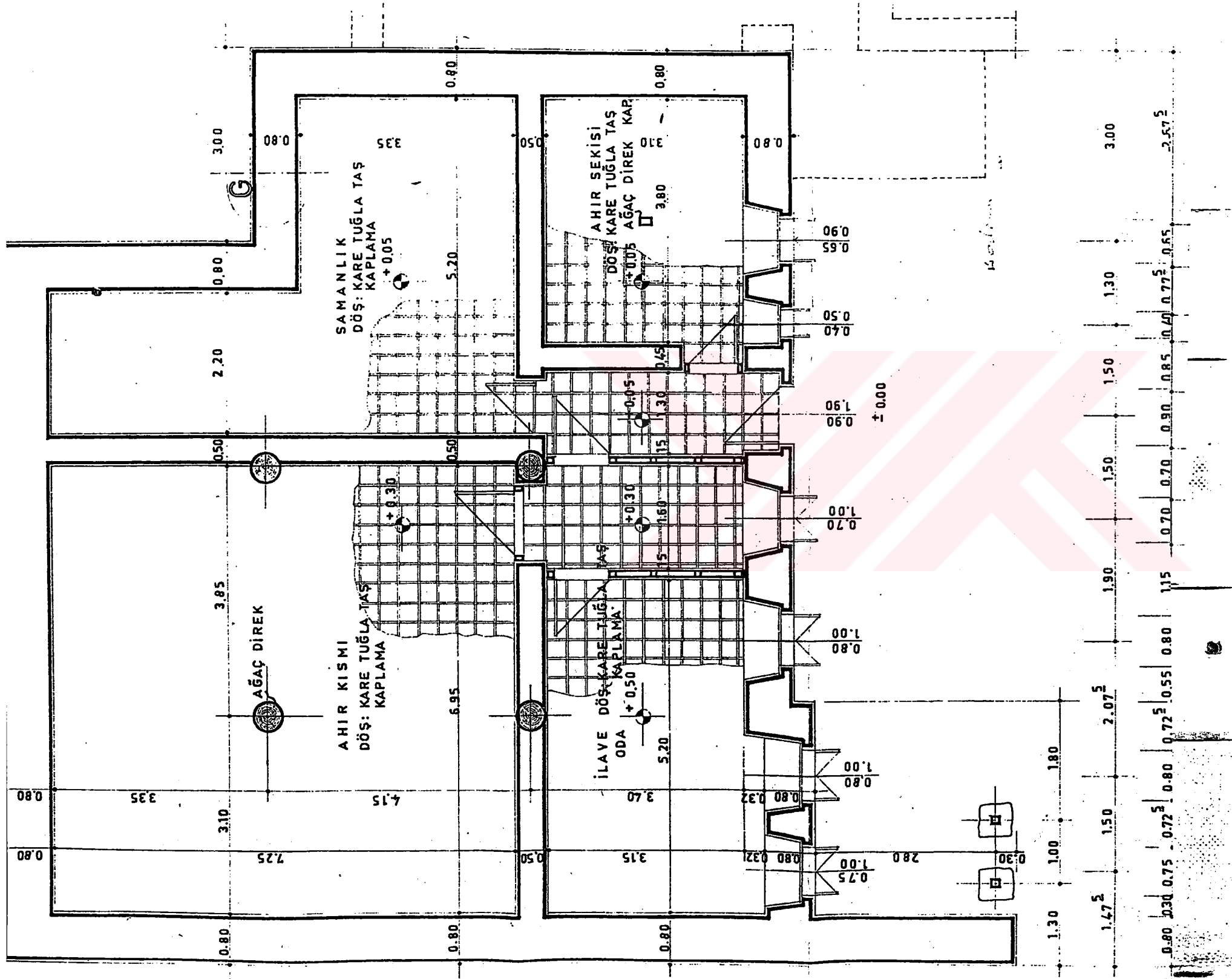

B-B KESİTİ

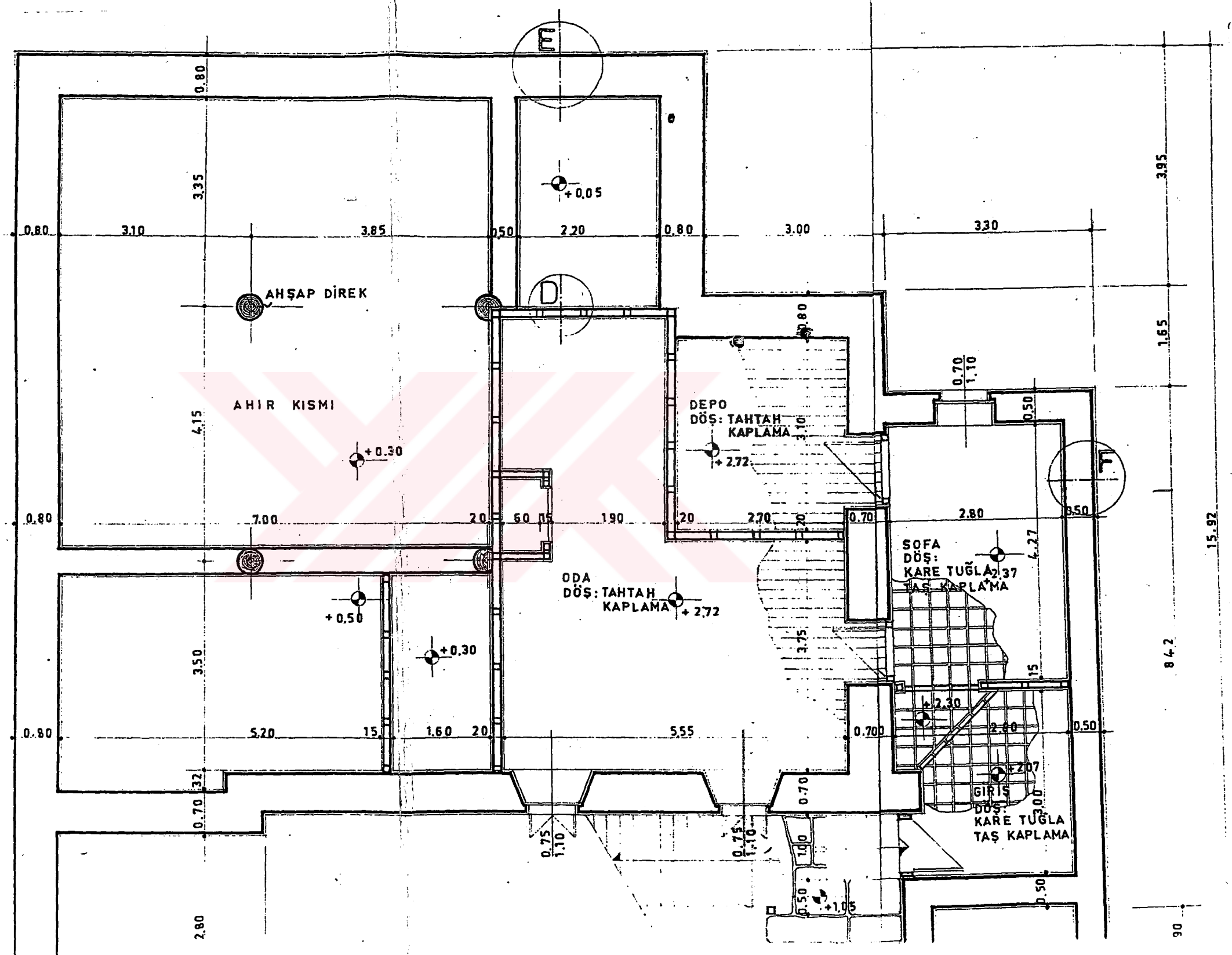
BU PROJE GÜ. MİM. FAK. RÖL. VE RESTORASYON K.DEN ALINMIŞ.

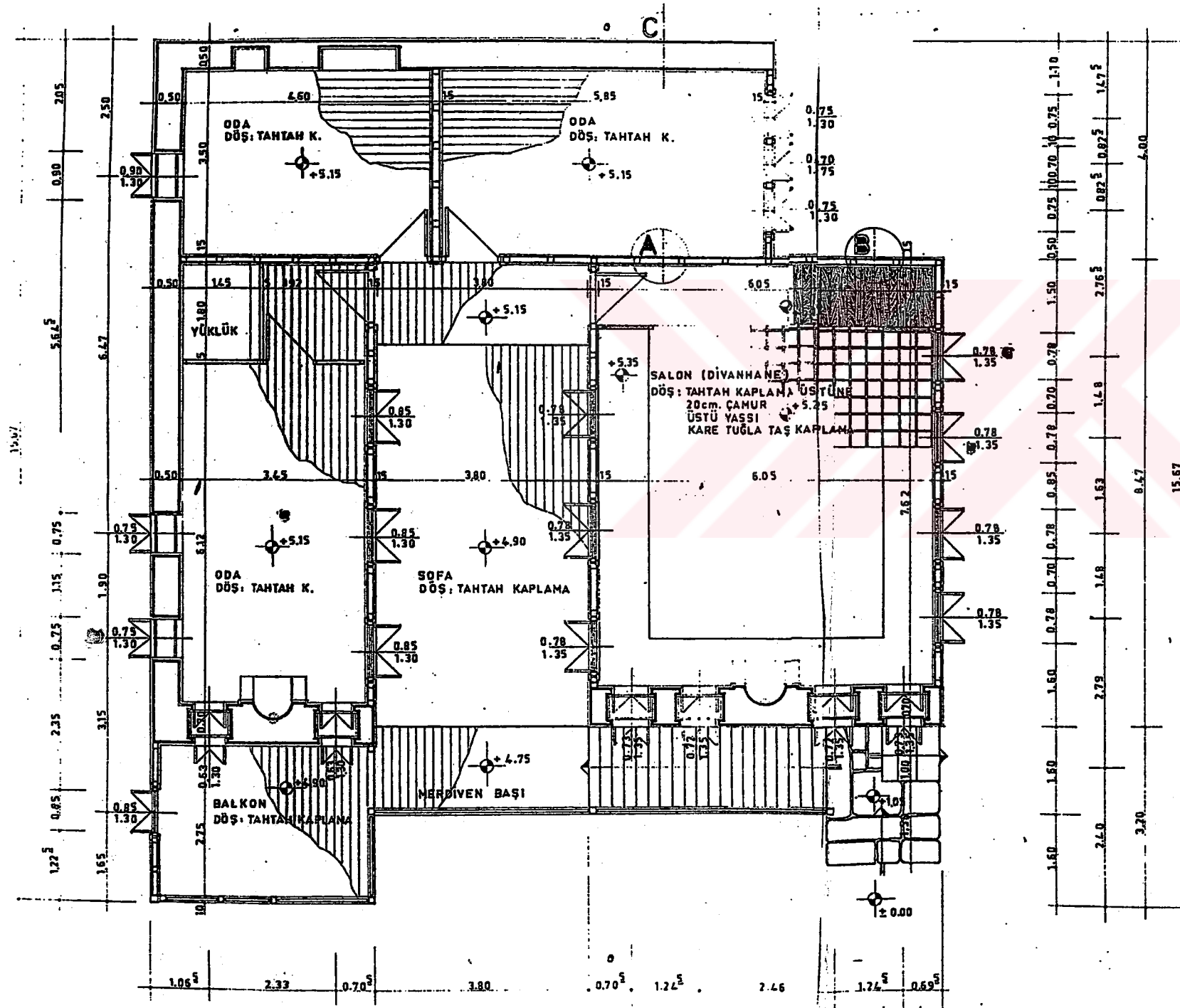

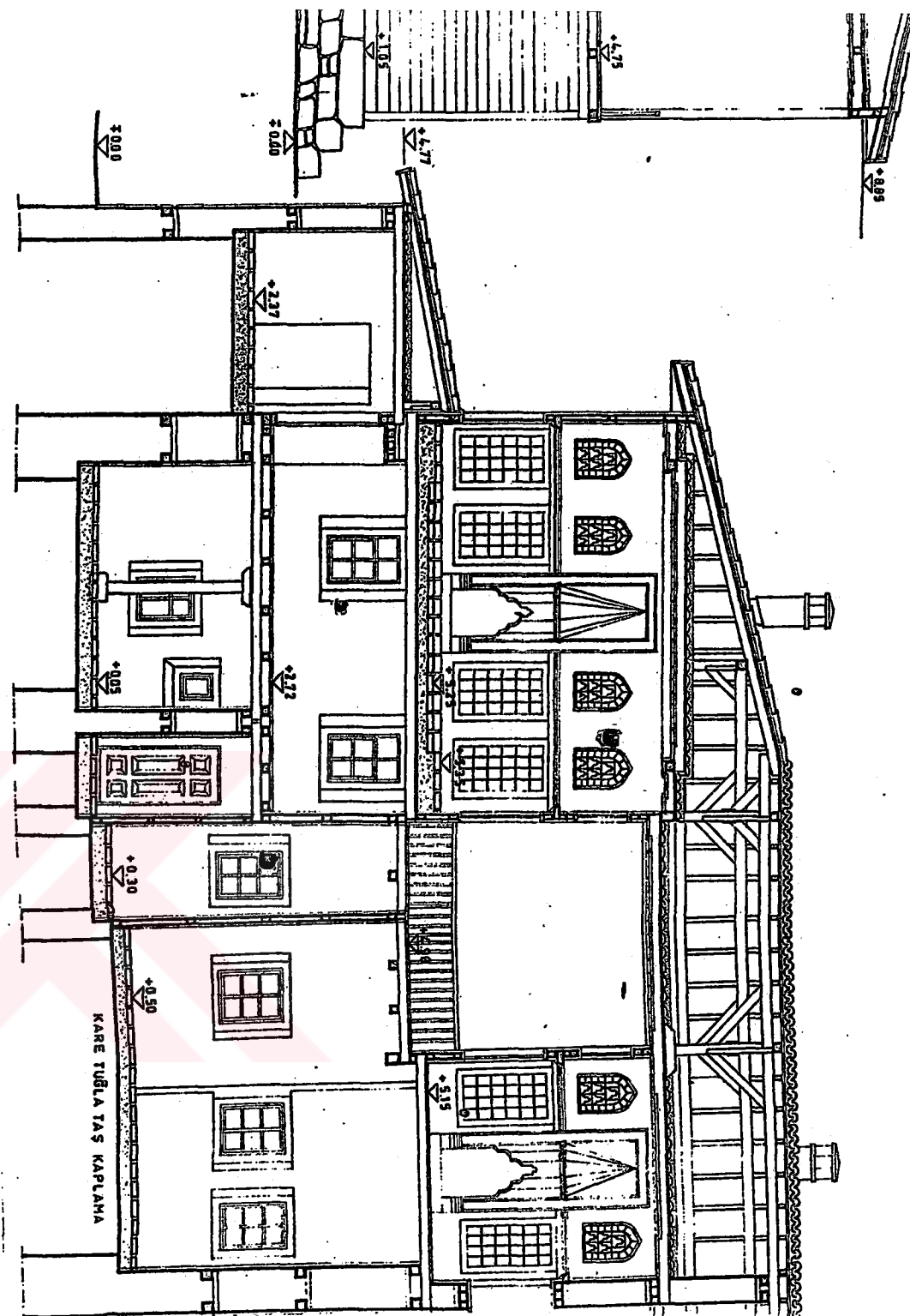

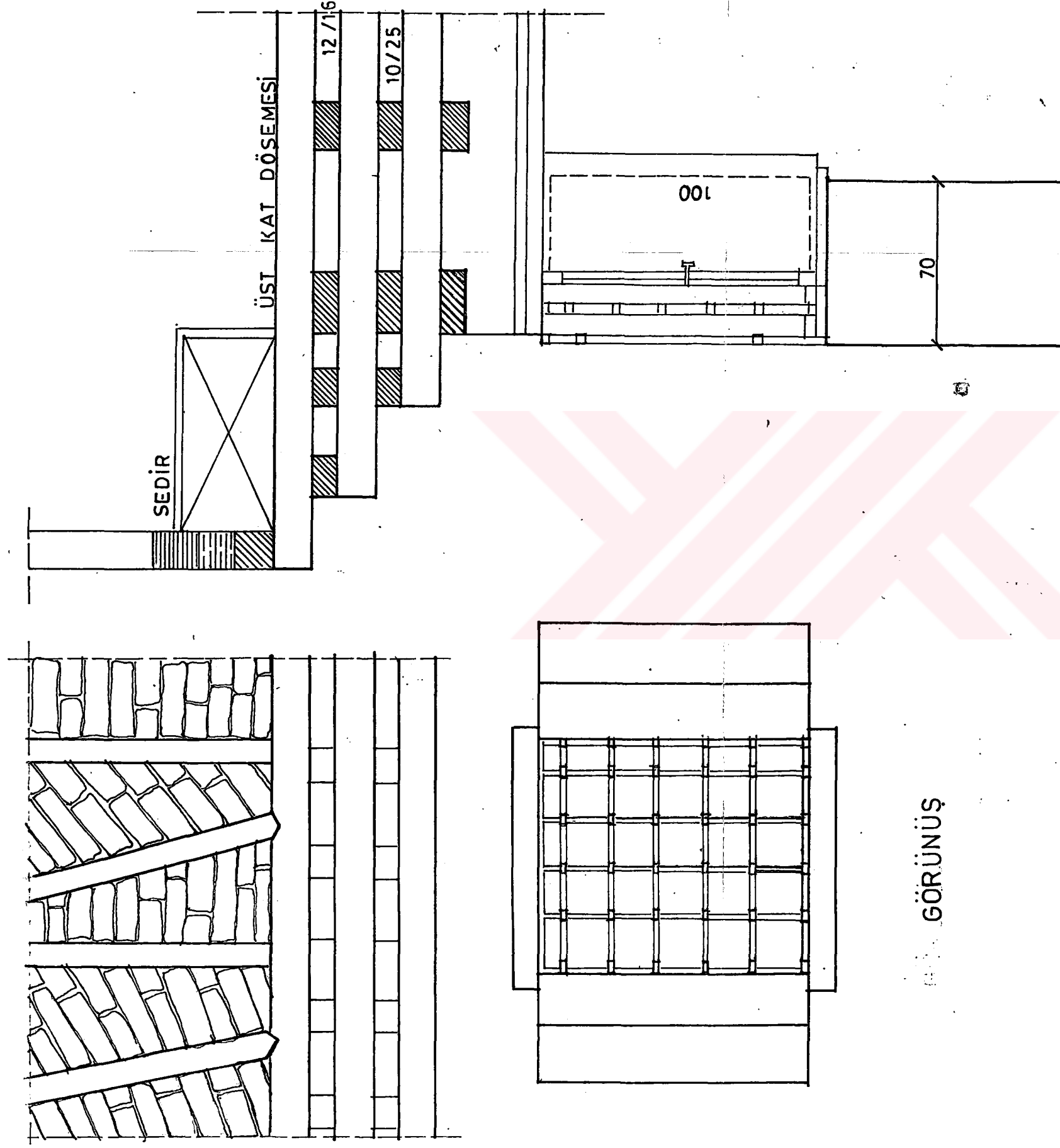
BU PROJE G.Ü. MİM. FAK RÖL. VE RESTORASYON K.DEN ALINMIŞTIR.

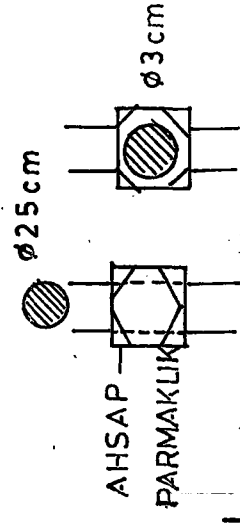

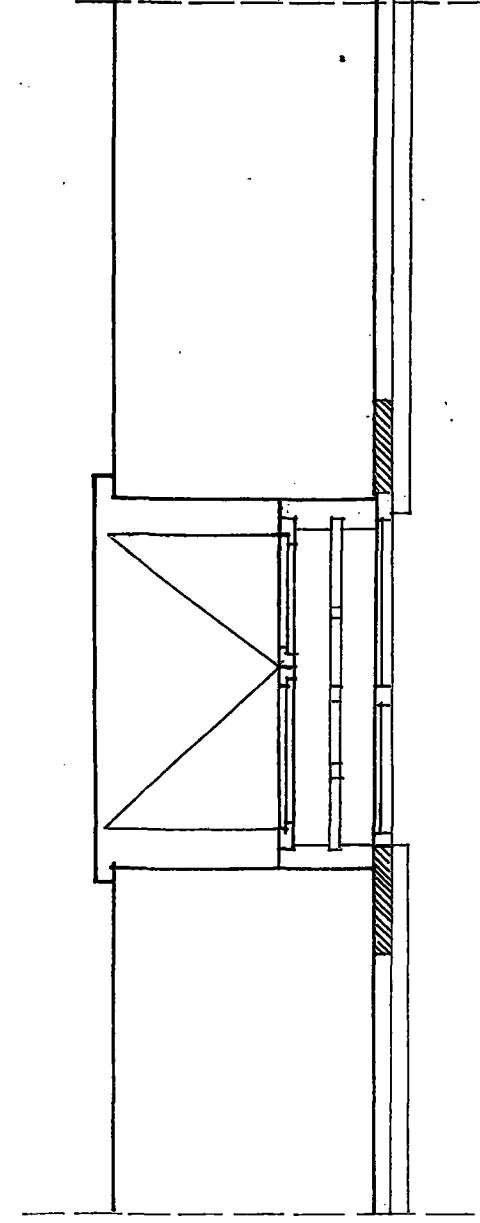

KESIT

PLAN

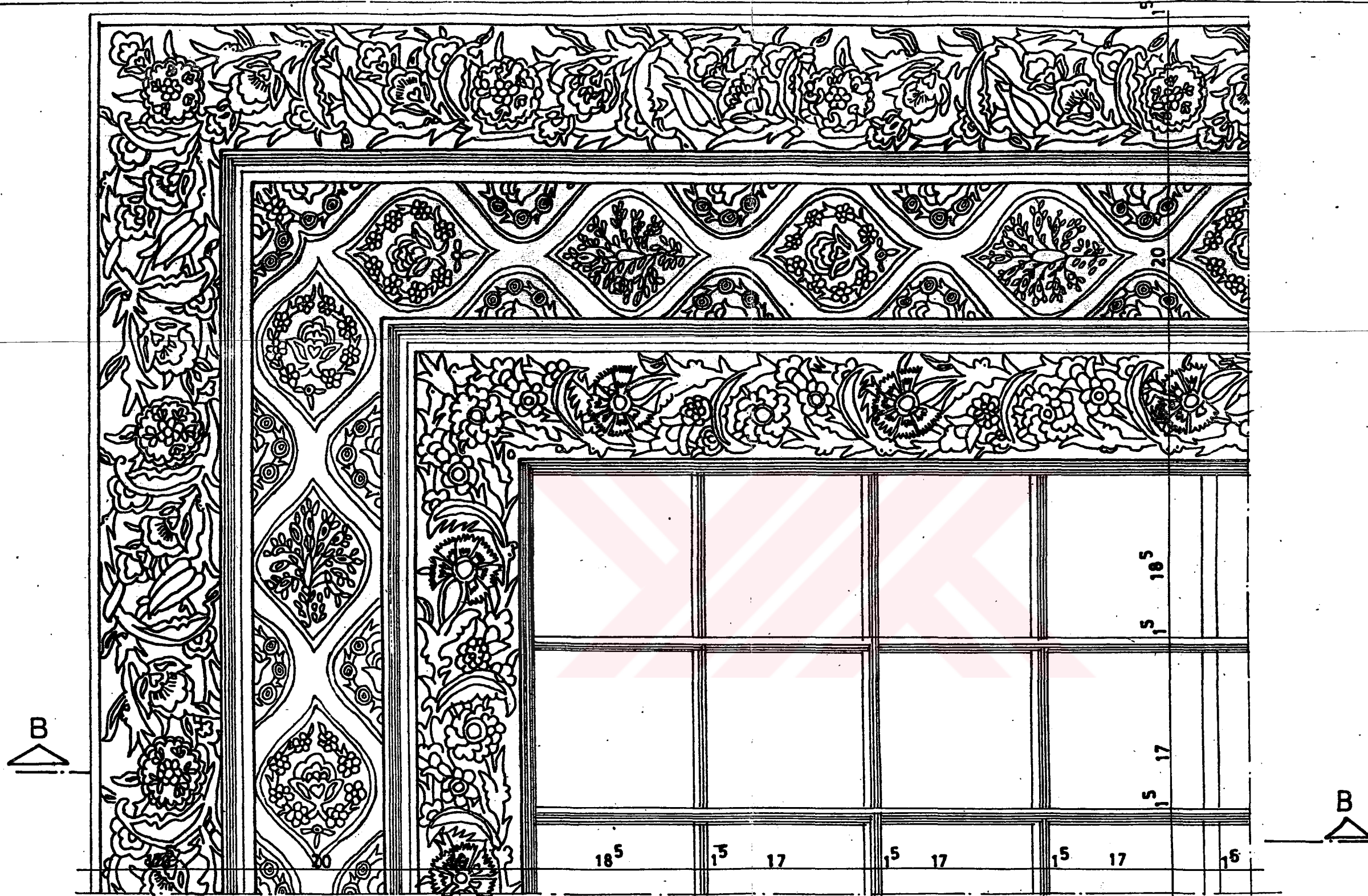
ERZURUM MAHALLESİ ERZURUM SOKAK NO 46

ÇIKMA VE PENCERE DETAYI 1/20

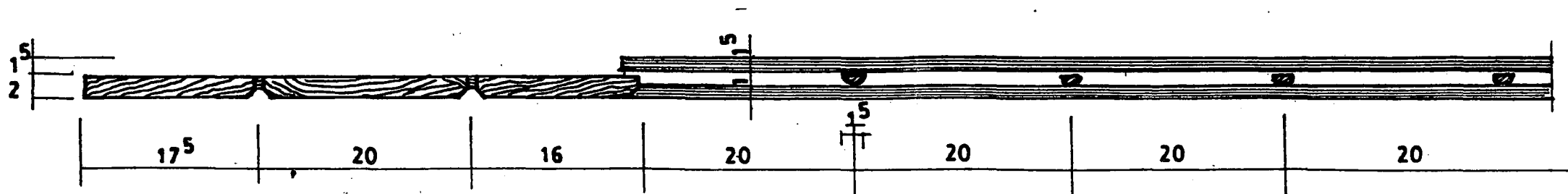
EK V - KONU İLE İLGİLİ DETAY LEVHALARI

ERZURUM MAHALLESİ ERZURUM SOKAK NO 46 TAVAN PLANI 1/50.

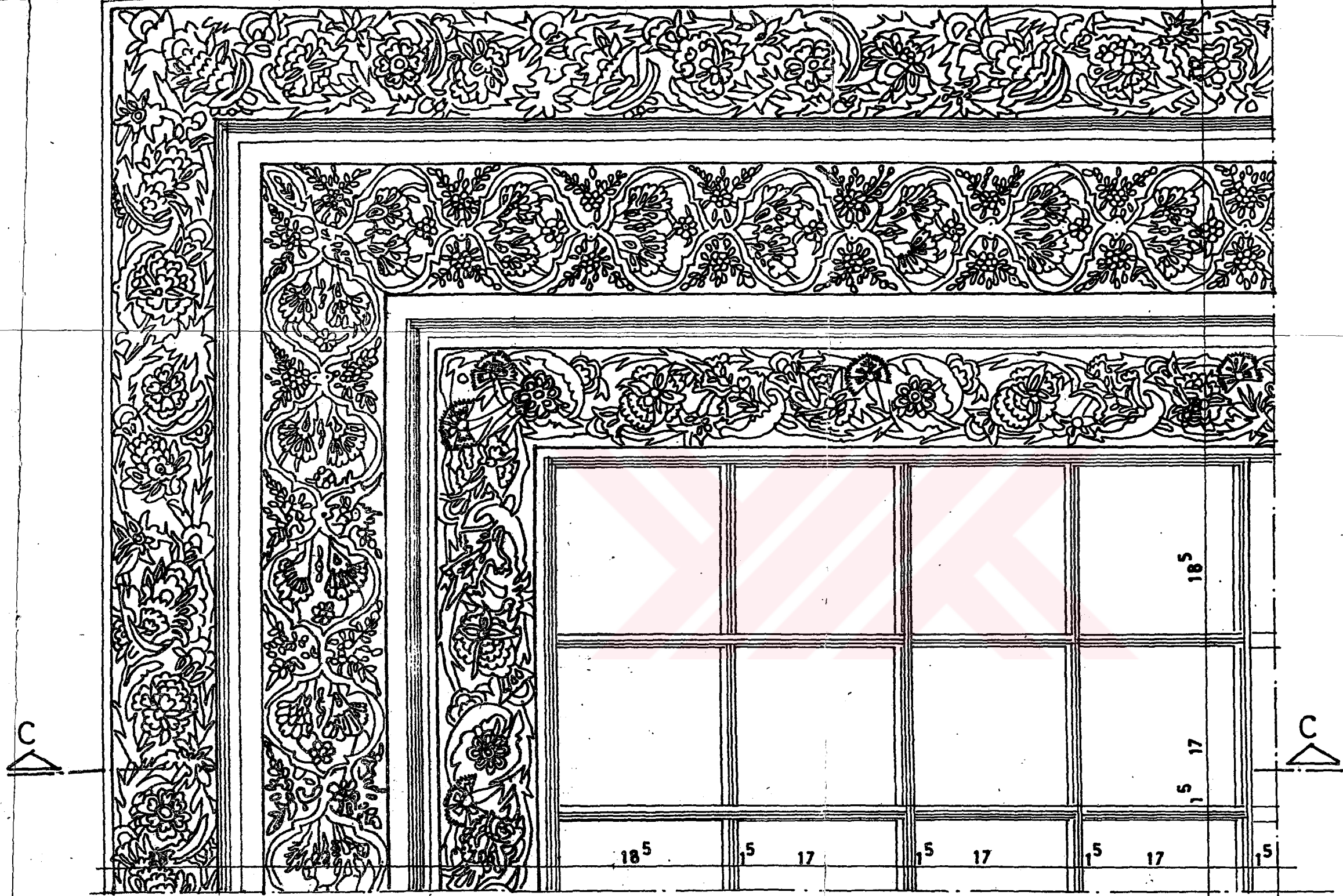

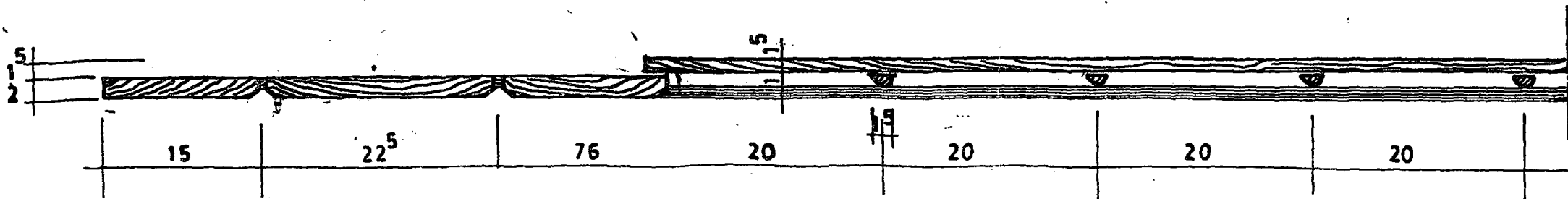
ERZURUM MAHALLESİ ERZURUM SOK.NO46 ODA TAVANI KÖŞE DETAYI 1/5

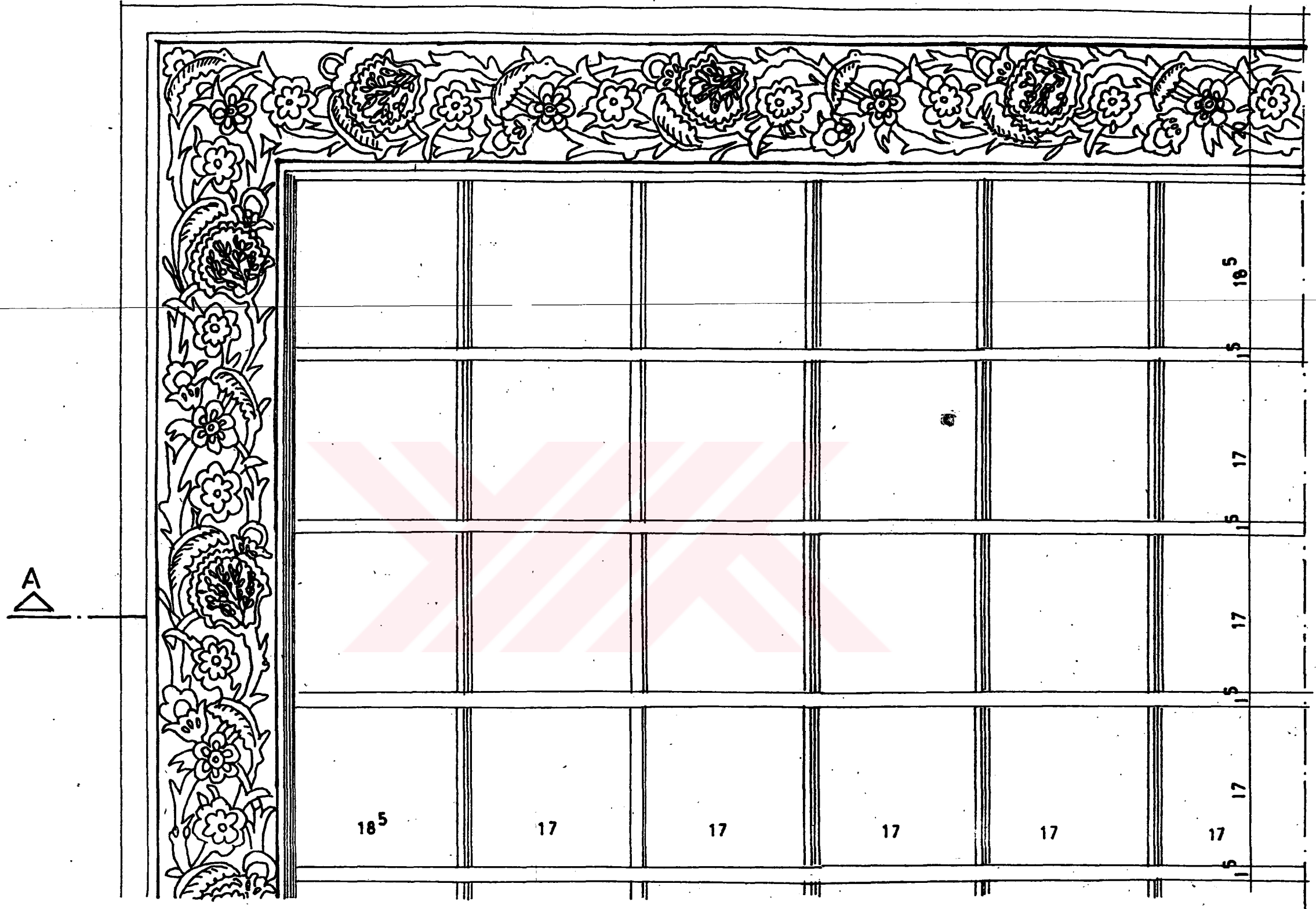
B-B KESİTİ 1/5

ERZURUM MAH. ERZURUM SOK. NO 46 BAŞ ODA TAVANI KÖŞE DETAYI 1/5

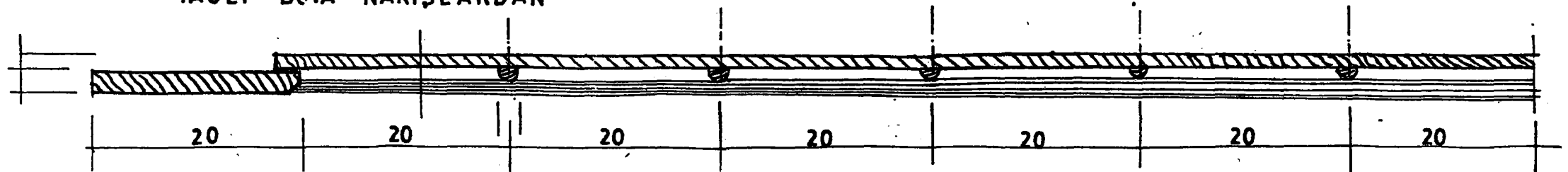

C-C KESİTİ 1/5

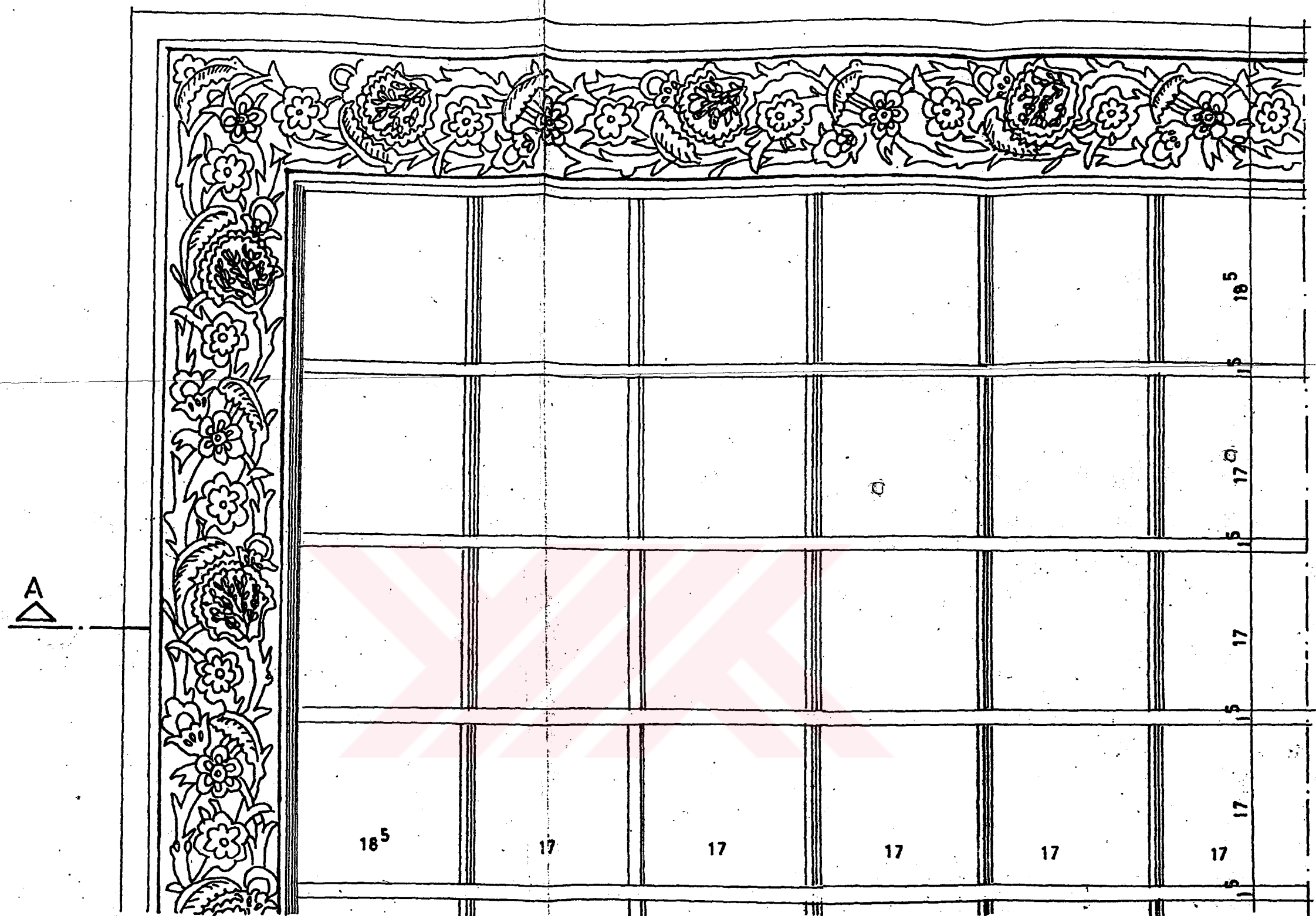

1 _ SOFA TAVANI KÖŞE DETAYI Ö/1/5

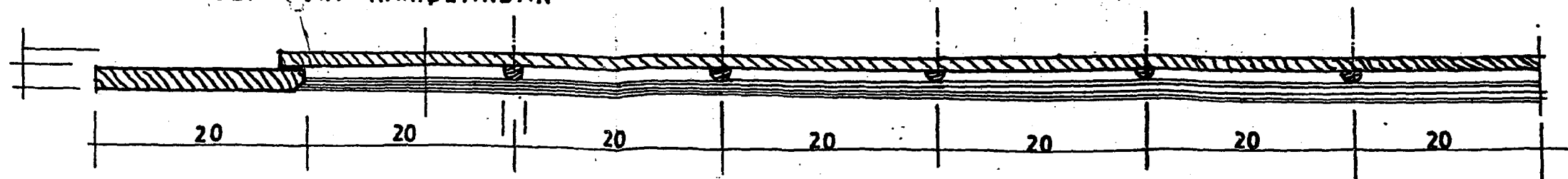
YAĞLI BOYA NAKIŞLARDAN

A A KESİTİ 1/5

1 - SOFA TAVANI KÖŞE DETAYI Ö/1/5
YAĞLI BOYA NAKIŞLARDAN

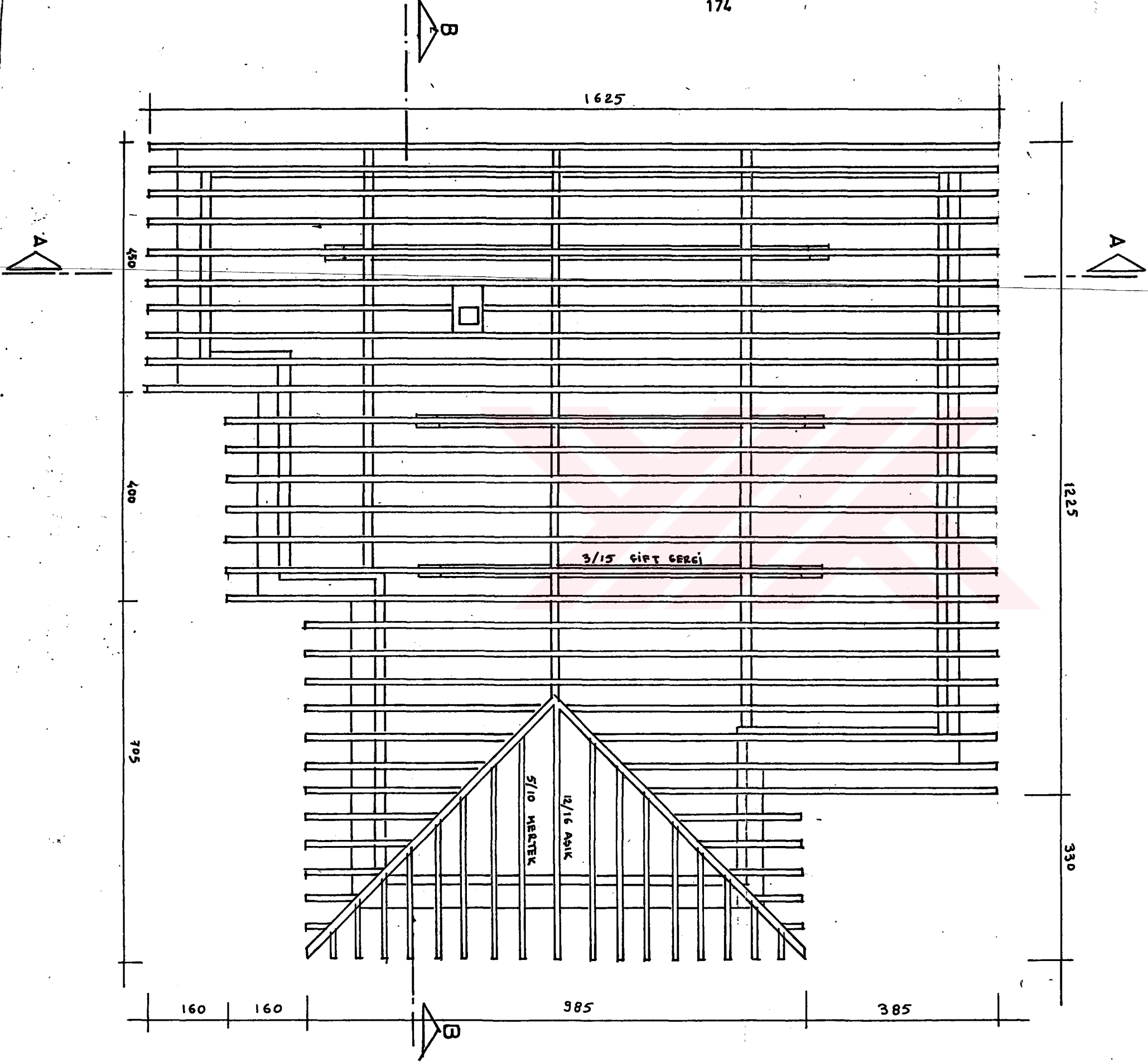
A A KESİTİ 1/5

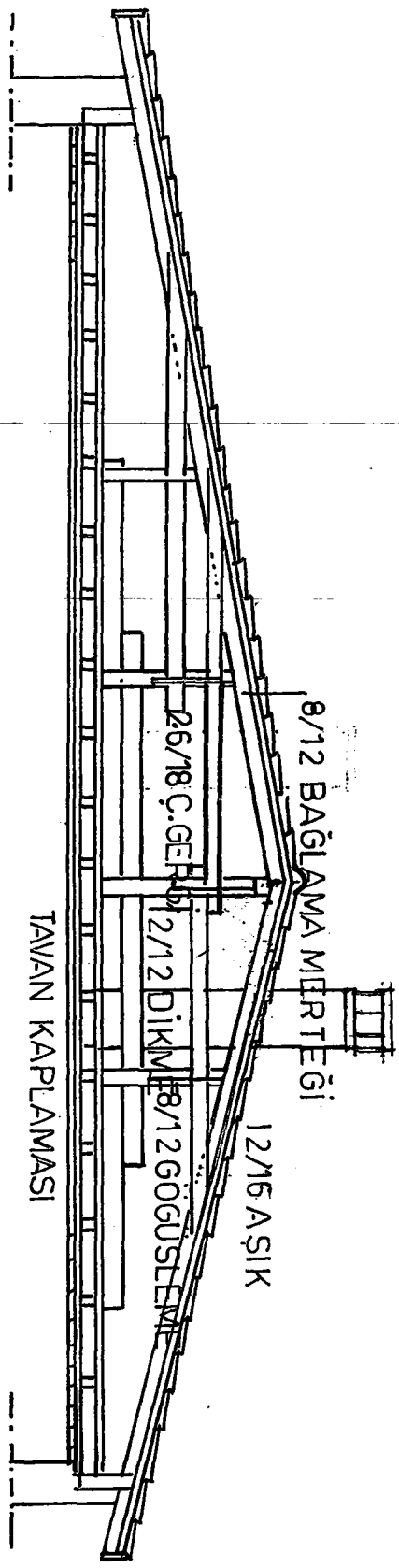
LEVHA 6

BU DETAY MUALLA KALFAGIL TARAFINDAN ÇİZİLMİŞTİR

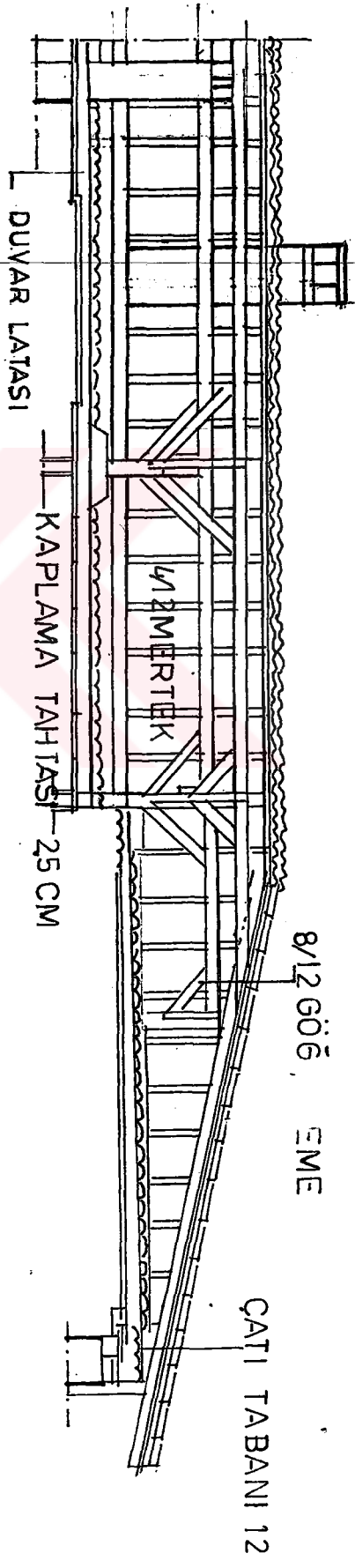
ERZURUM MAHALLESİ NO 46 AHŞAP ÇATI PLANI 1/100

LEVHA 7

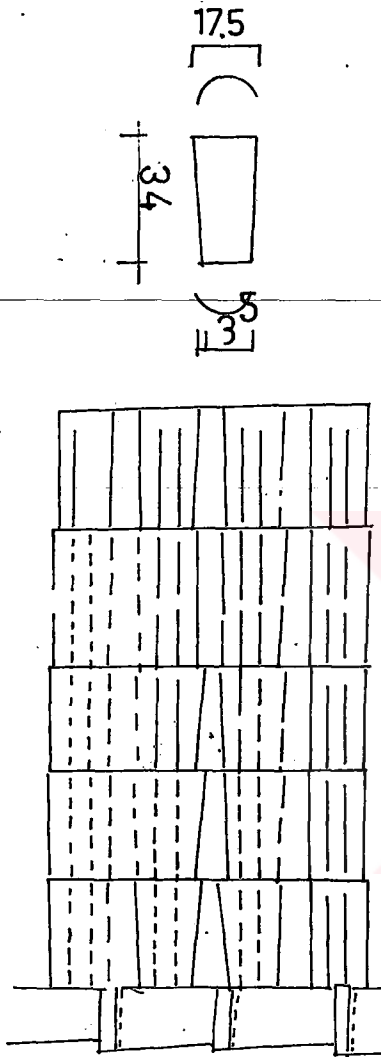
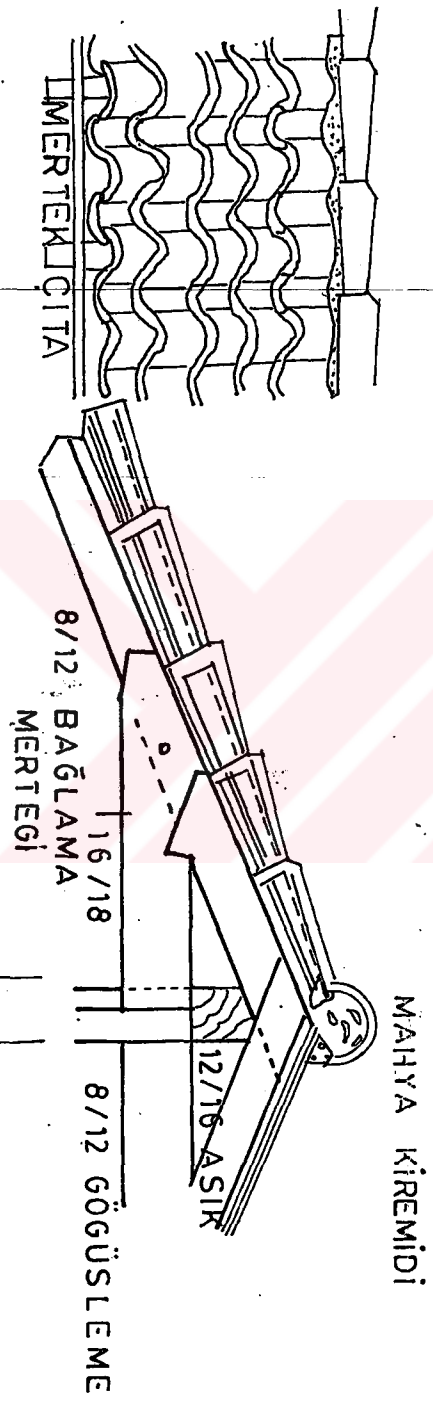

ERZURUM SOKAK NO 46 AHŞAP ÇATININ BOYUNA KESİTİ 1/100

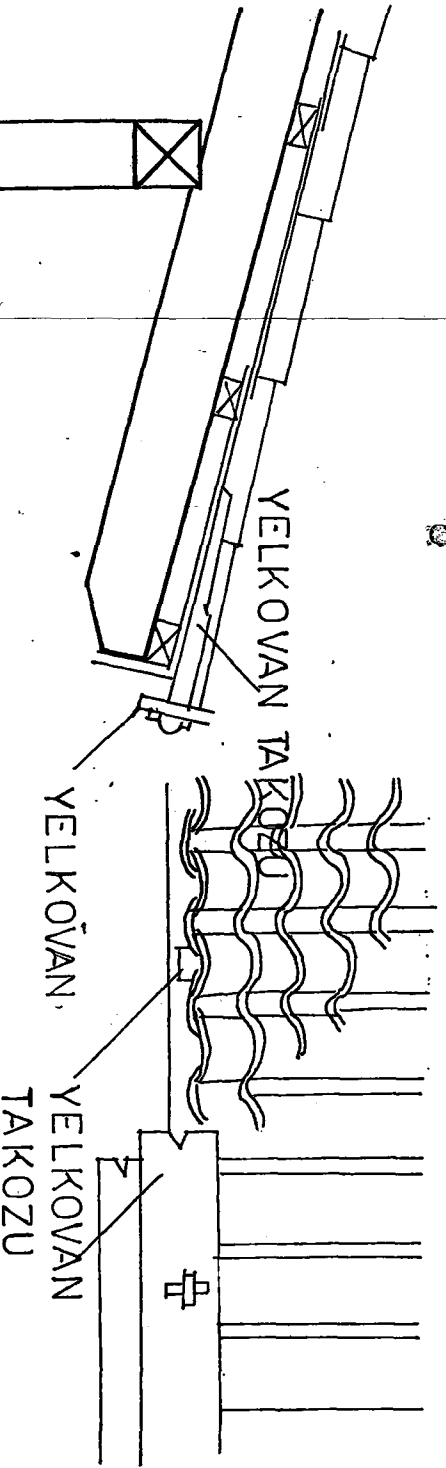

ERZURUM SOKAK NO 46 AHŞAP ÇATI ENİNE KESİTİ 1/100

175

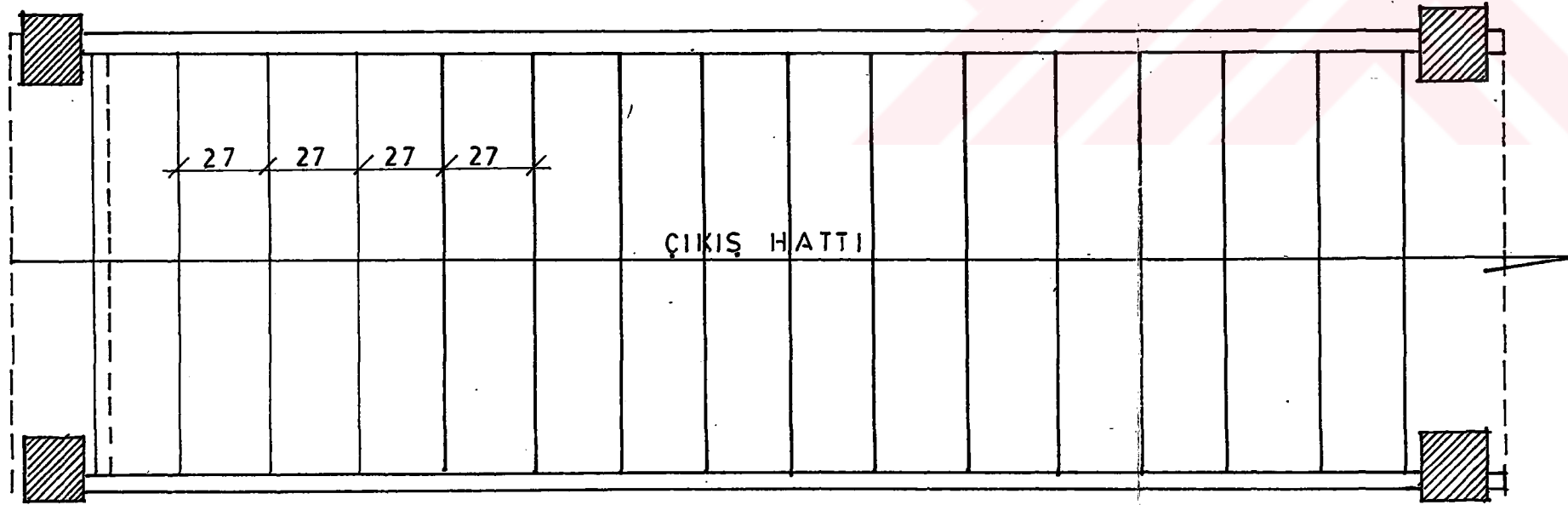
TEPE NOKTASI DETAYI 1/20

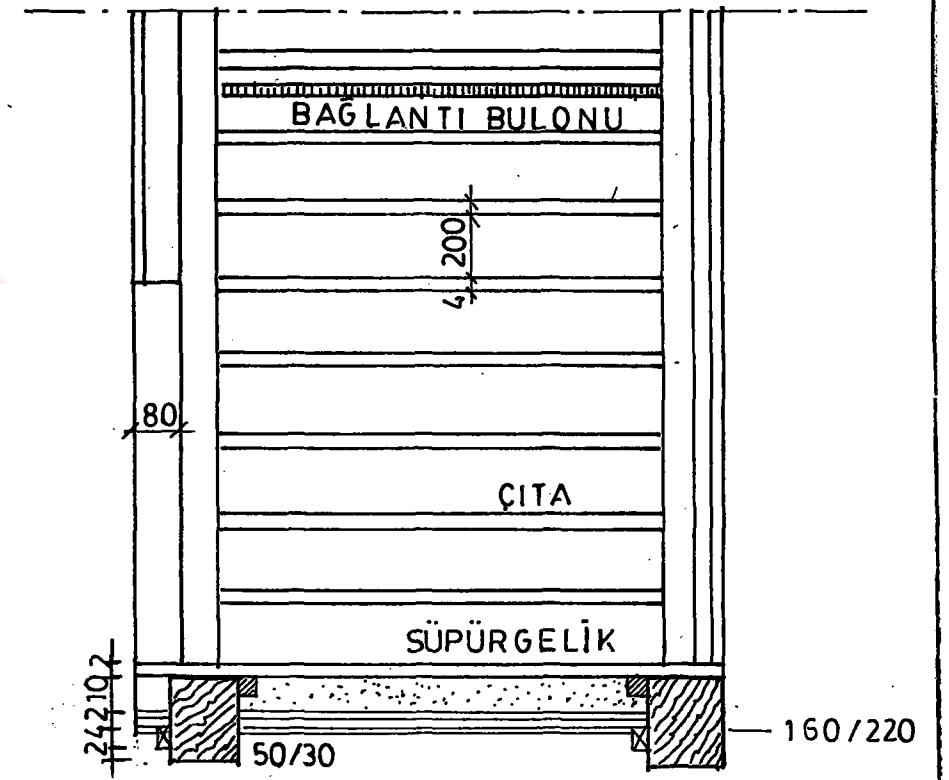
SAÇAK DETAYI 1/20

ALATURKA KİREMİTLE ÖRTÜLÜ ÇATILARIN DETAYI 1/20

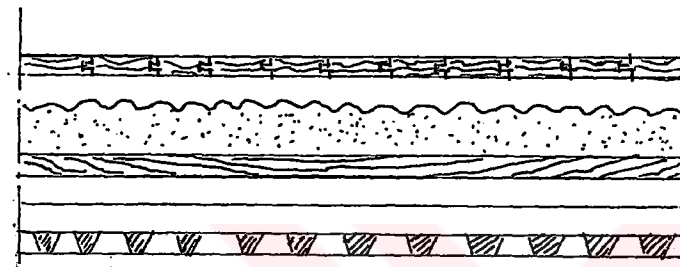
LE

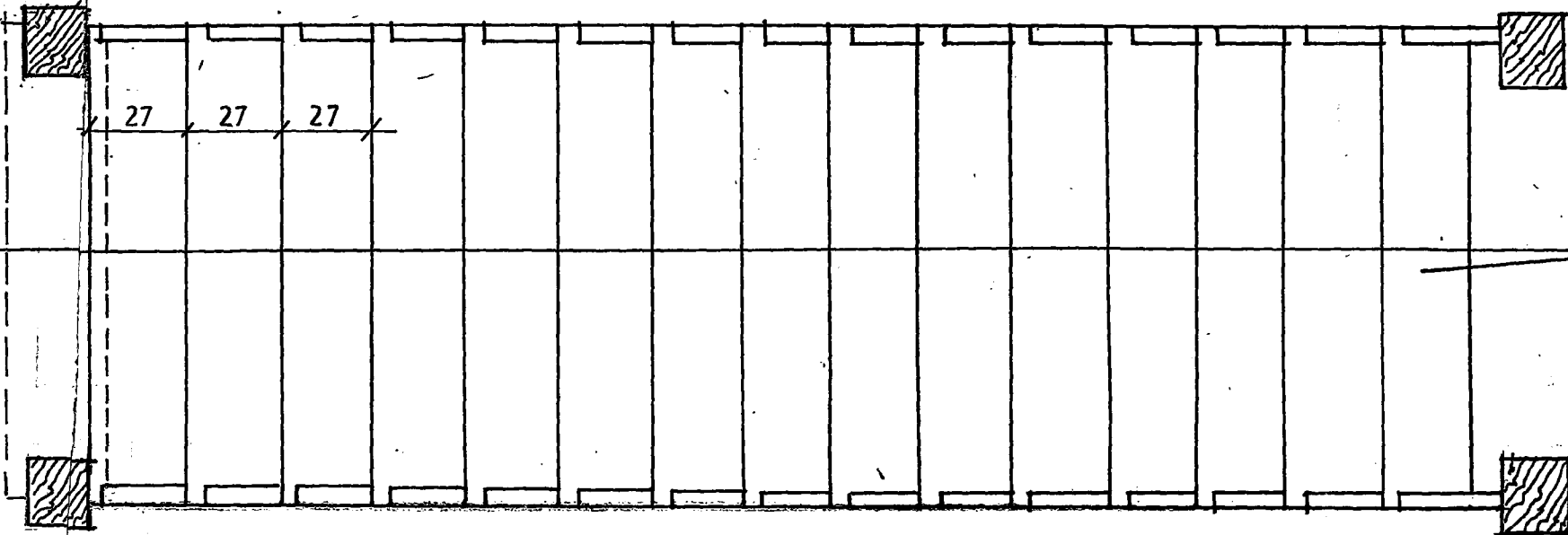
GÖMME BASAMAKLI MERDİVEN PLANI 1/20

ÖNDEN GÖRÜNÜŞ 1/20

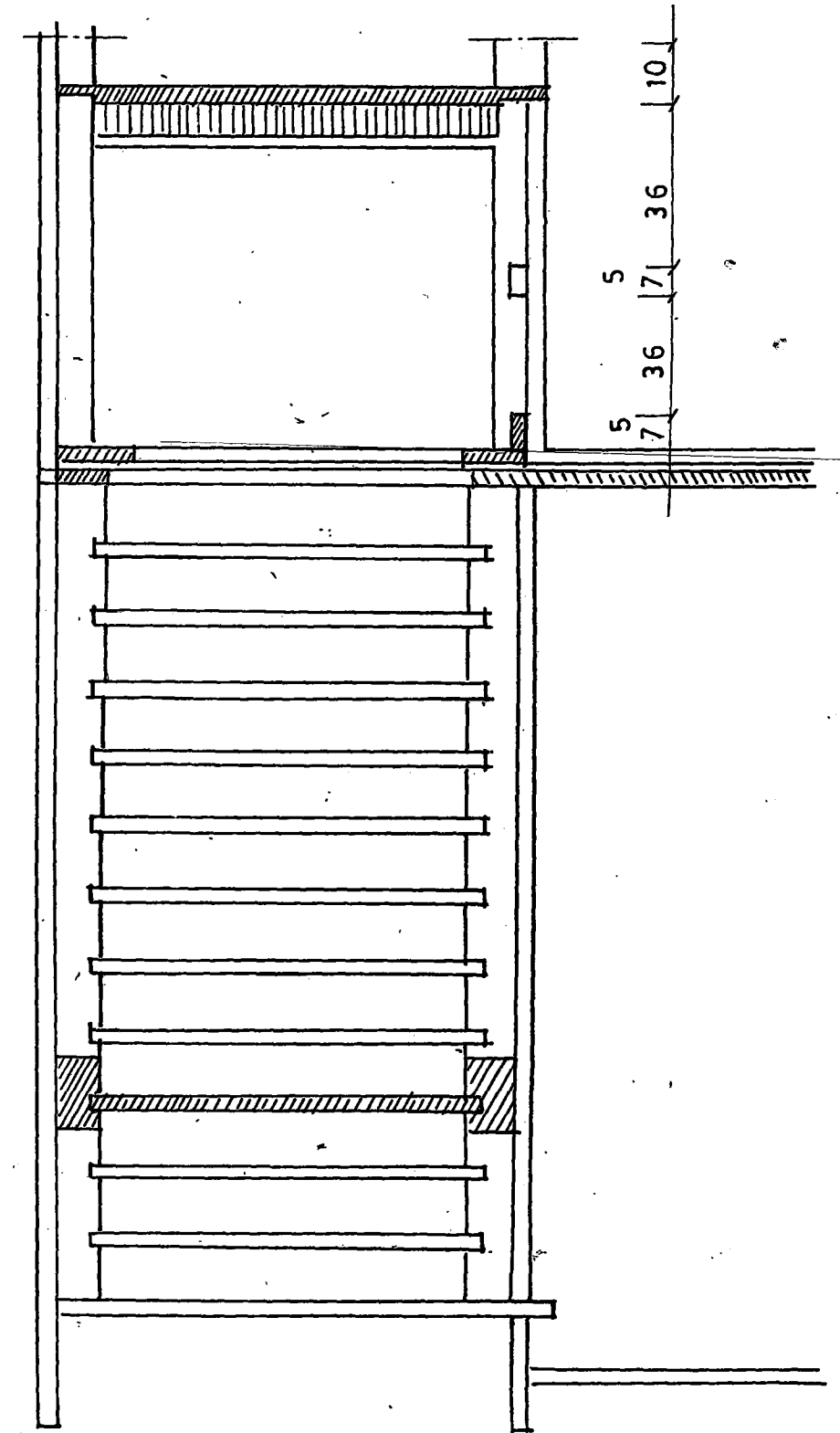

BOYUNA KESİT 1/20

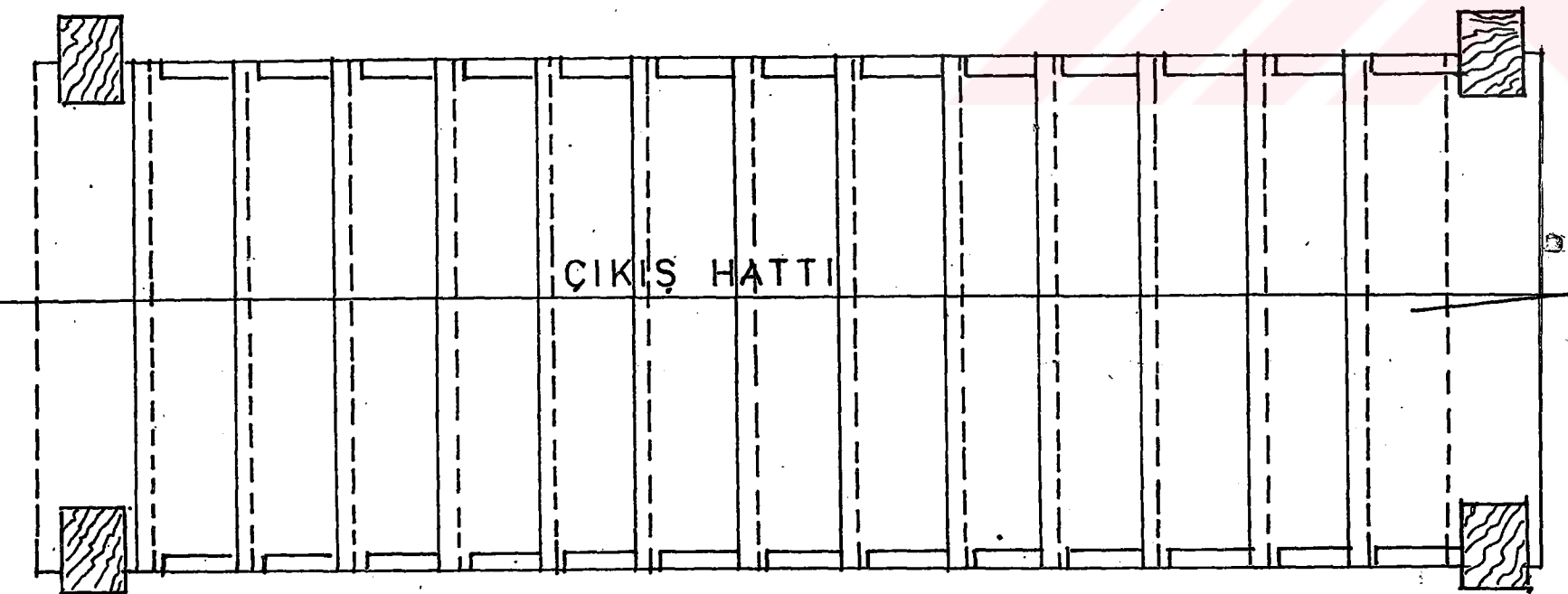
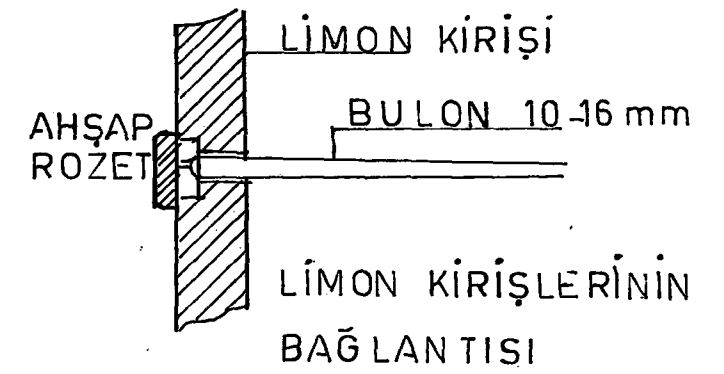

DUVAR

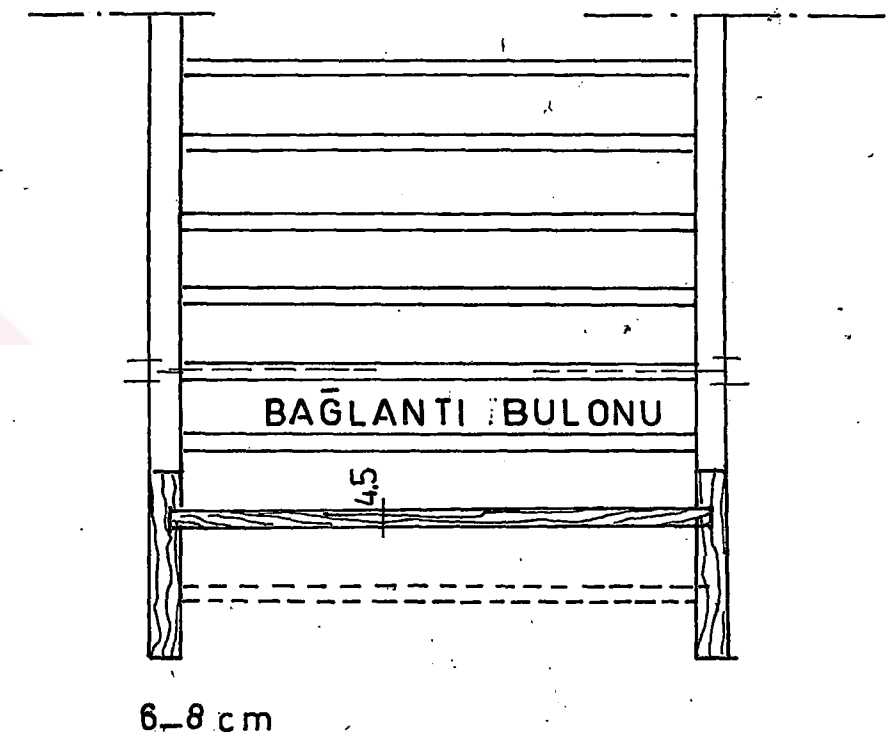
SÜRME BASAMAKLI MERDİVEN PLANI 1/20

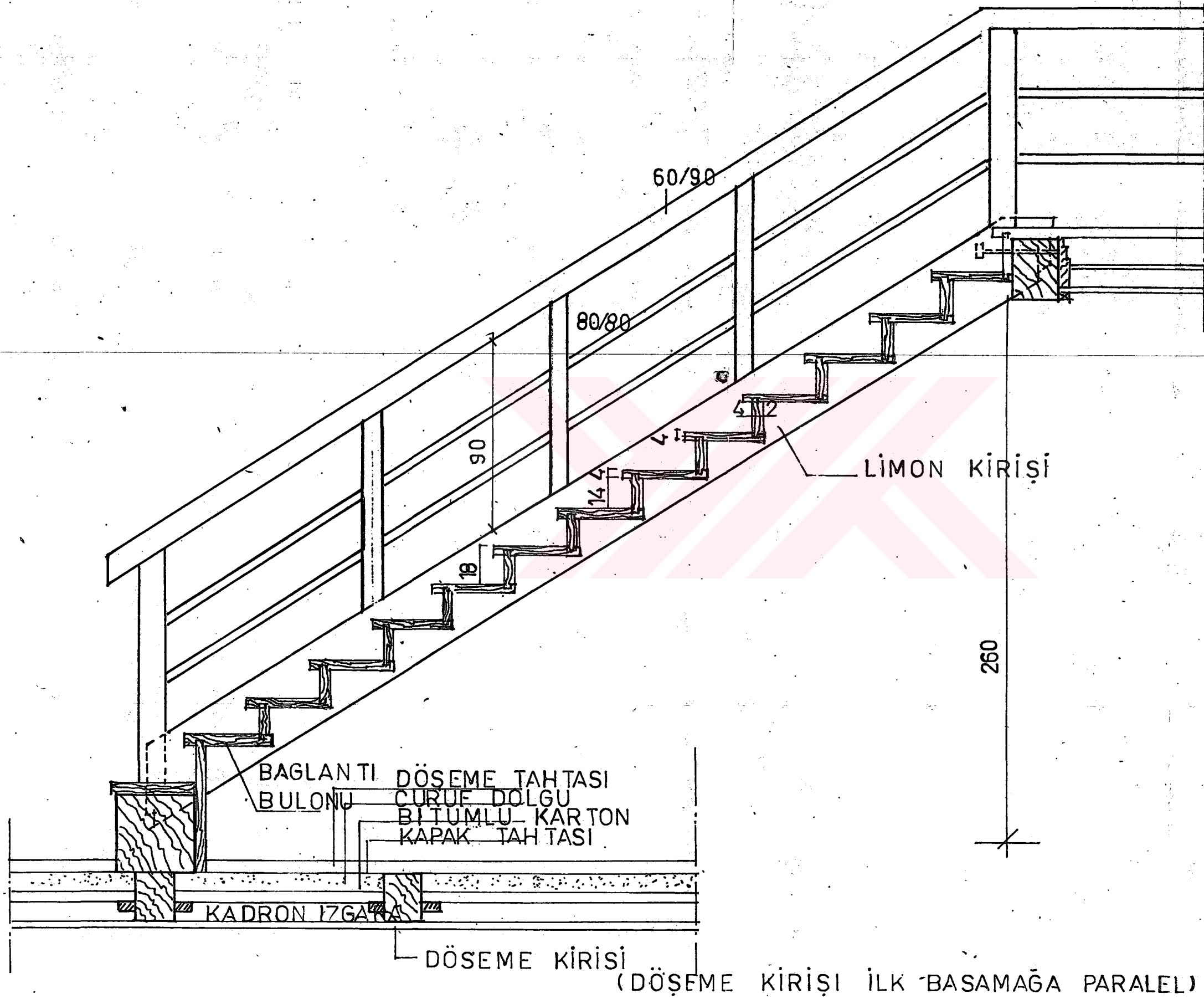
ÖN GÖRÜNÜŞ 1/20

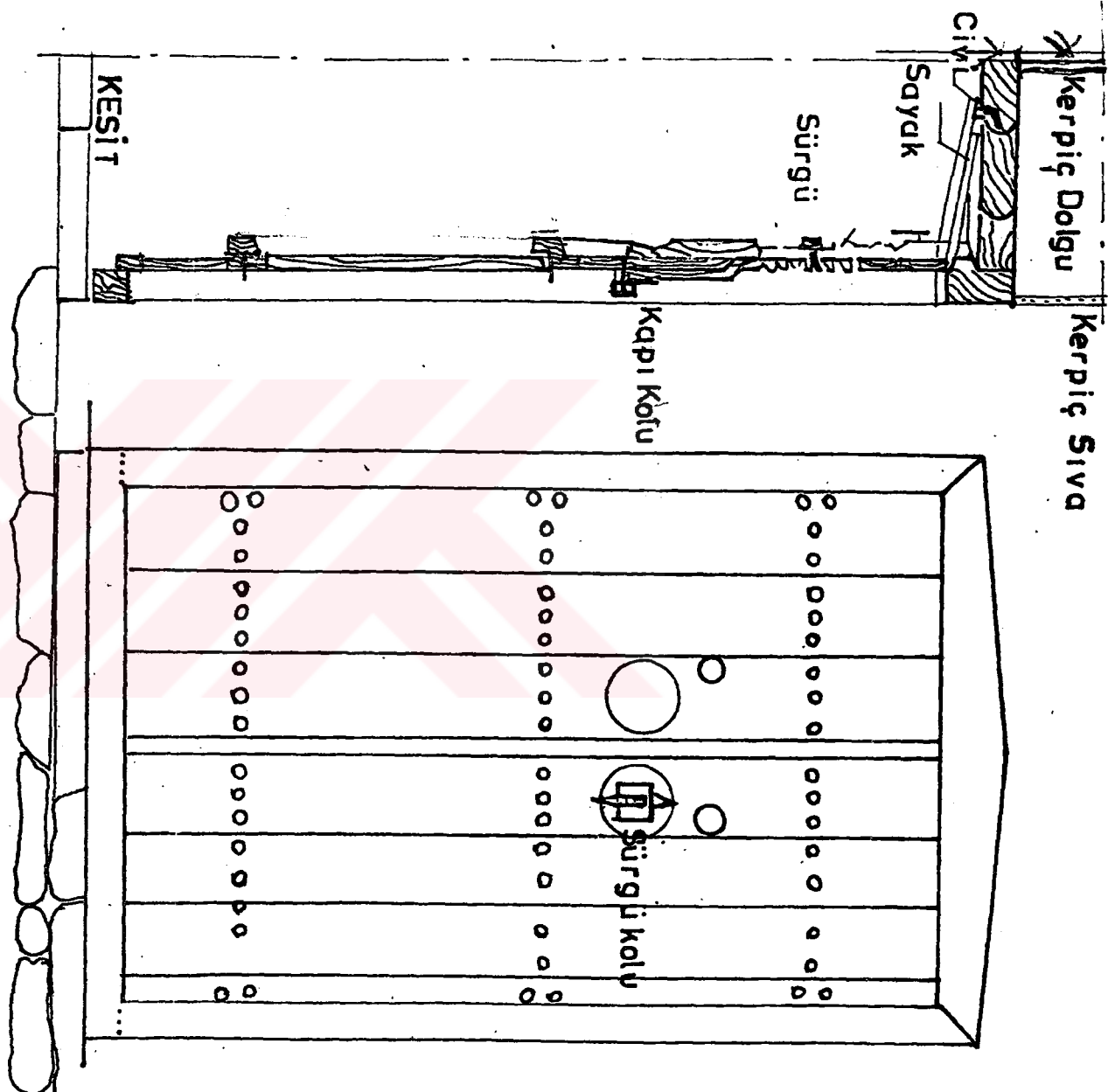
GEÇME BASAMAKLI MERDİVEN PLANI 1/20

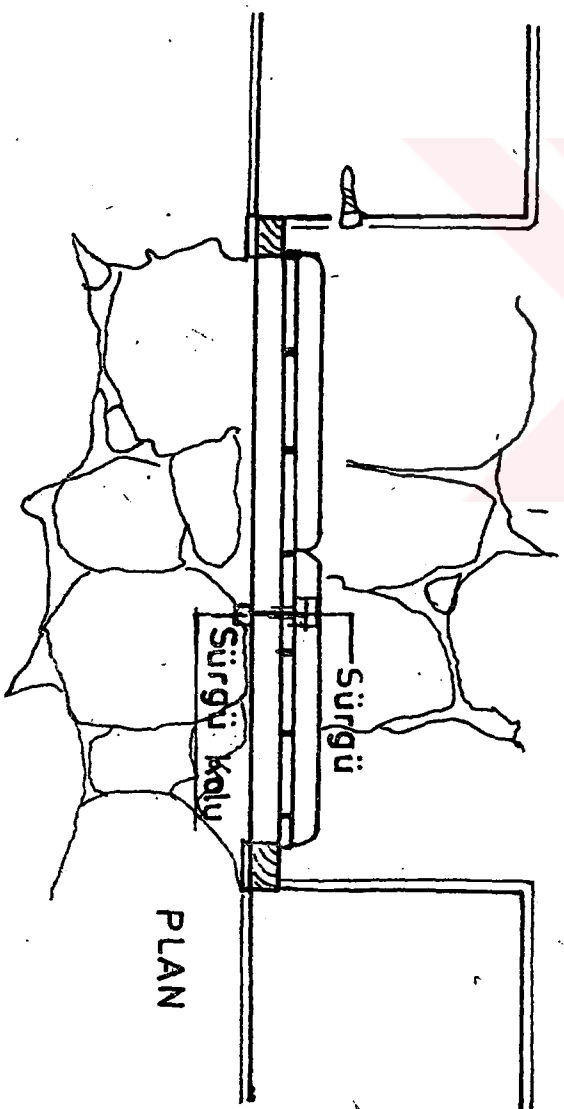
ÖNDEN GÖRÜNÜŞ VE ENİNE KESİT
Ö:1/20

GEÇME BASAMAKLI MERDİVEN KESİTİ 1/20

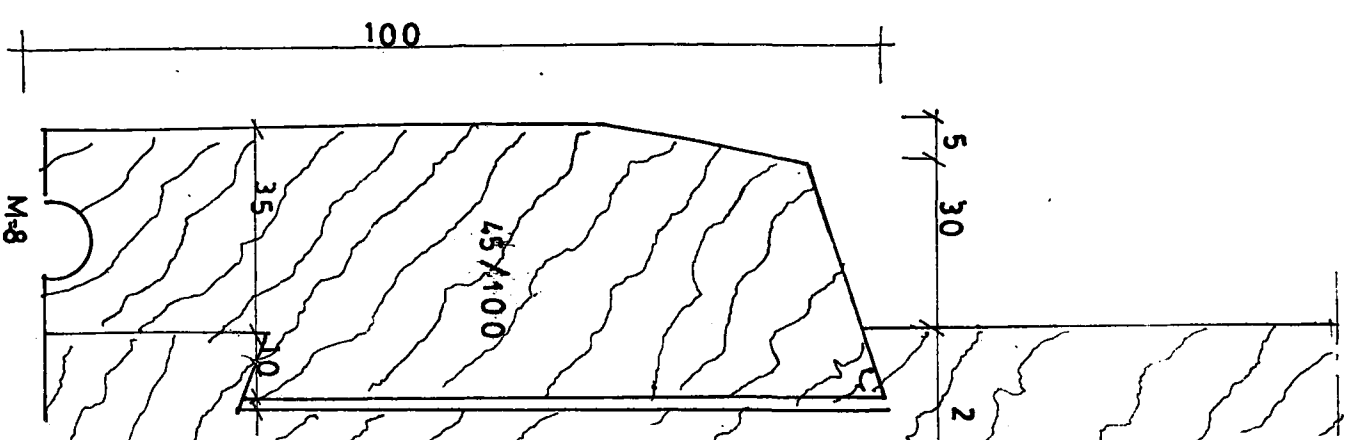
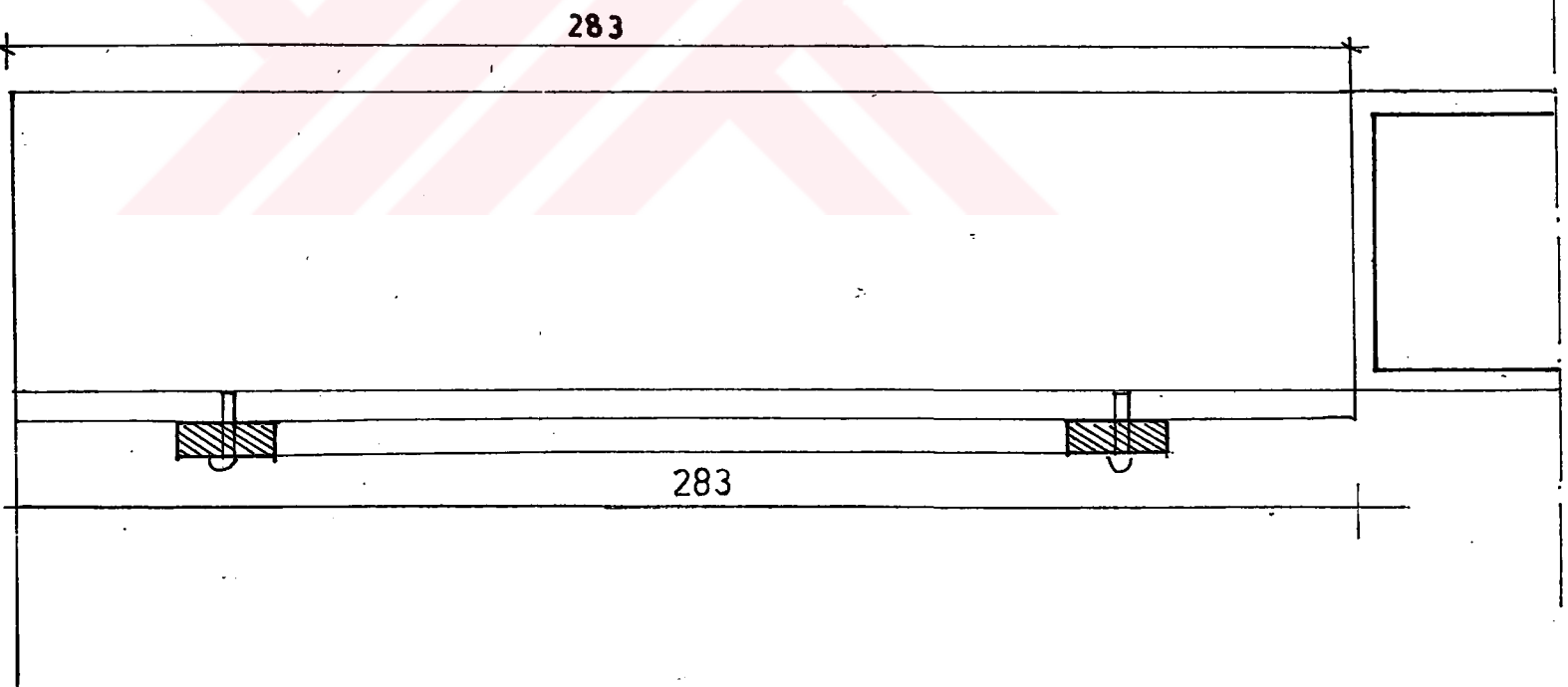
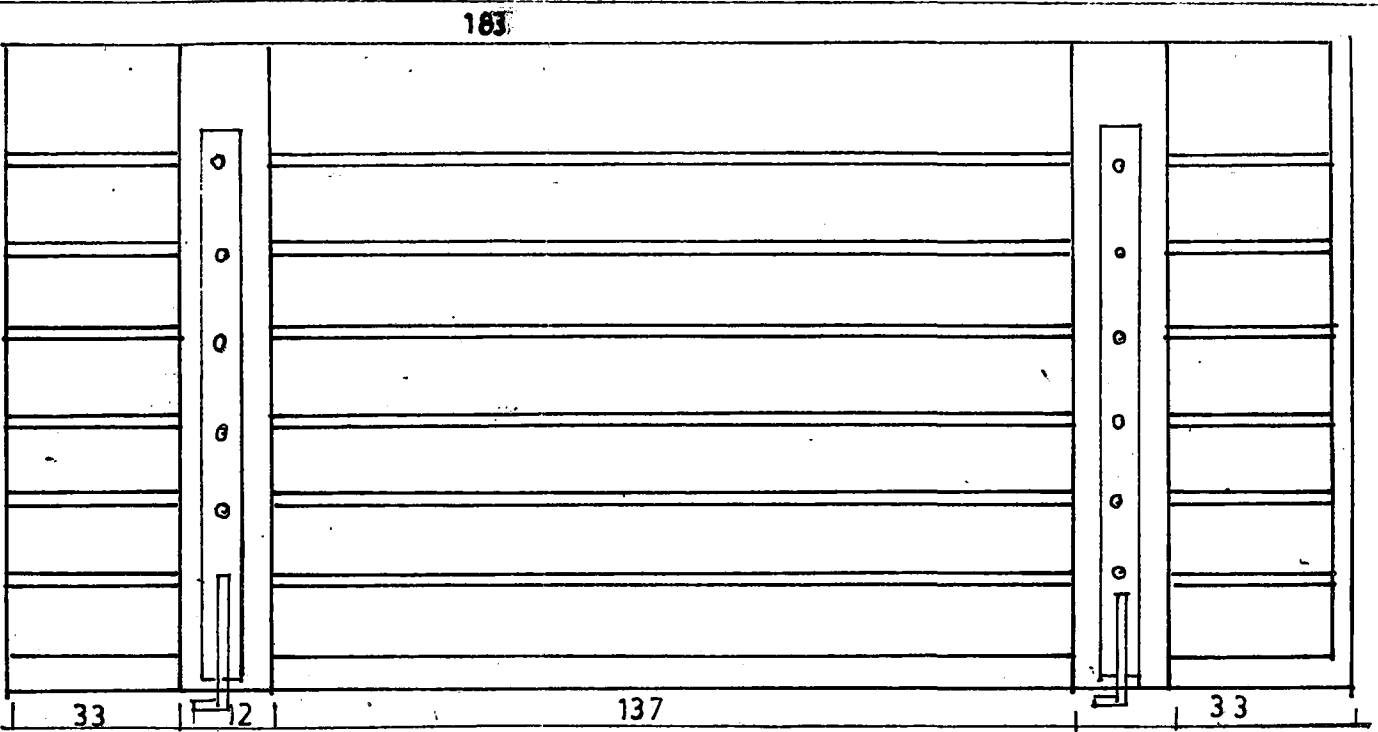

iç GÖRÜNÜŞÜ

AVLU KAPISI DETAYI 1/20

ERZURUM MAHALLESİ SARIKADIN SOKAK NO 69
ÇİFT KATLI ÇAKMA KAPI DETAYI 1/20

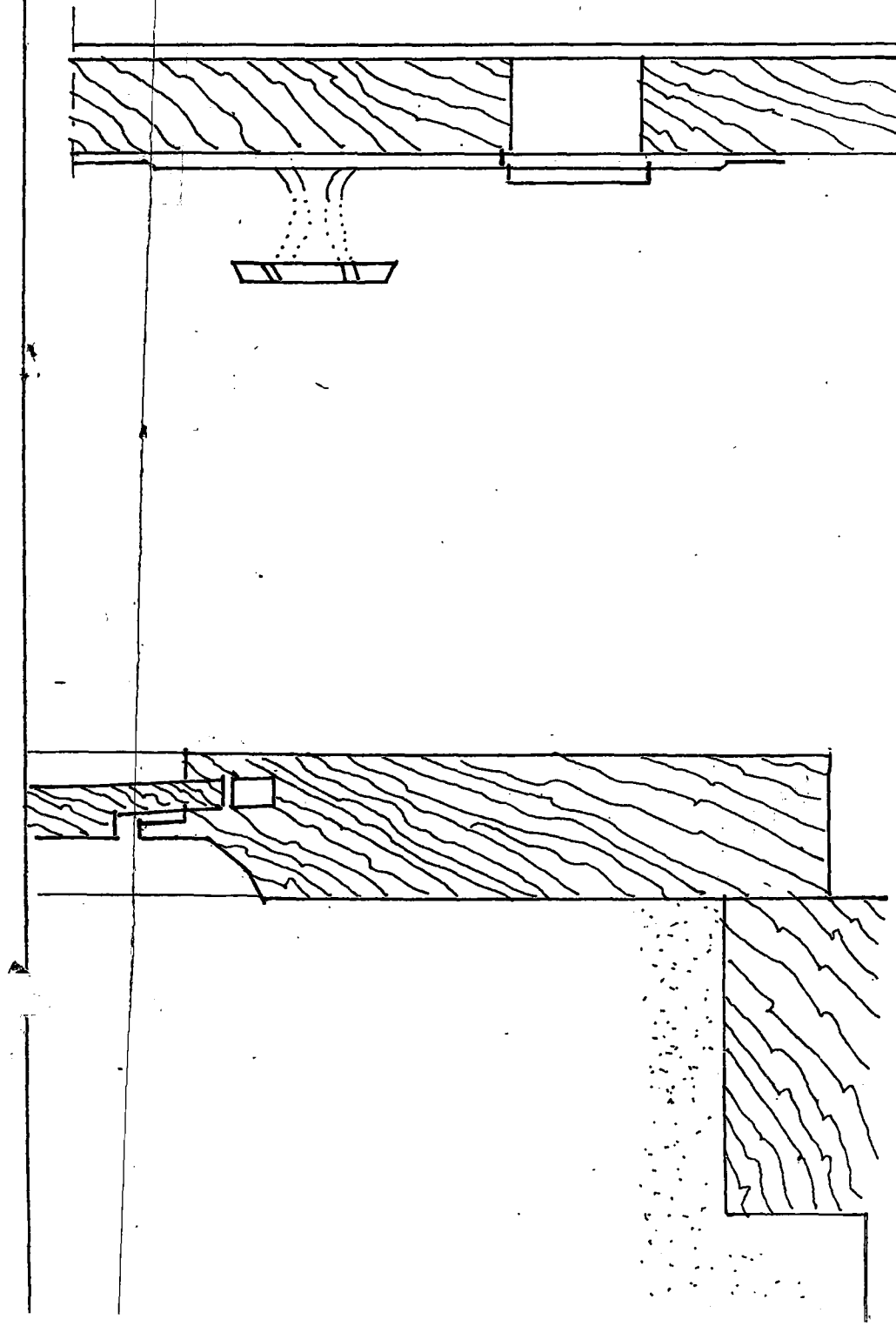
GÖRÜNÜŞ 1/20

KESİT 1/20

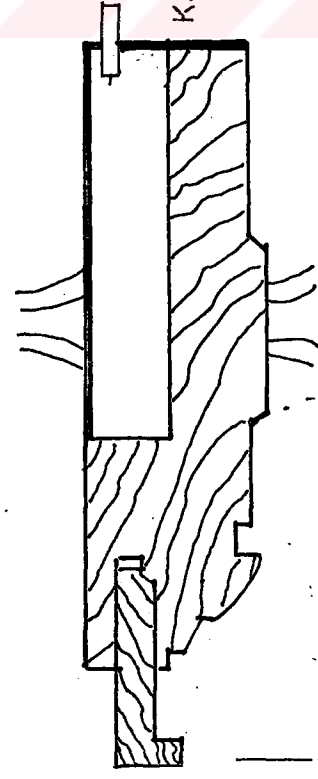
EŞİK DETAYI 1/

TELERO DETAYI 1/

PLAN 1/20

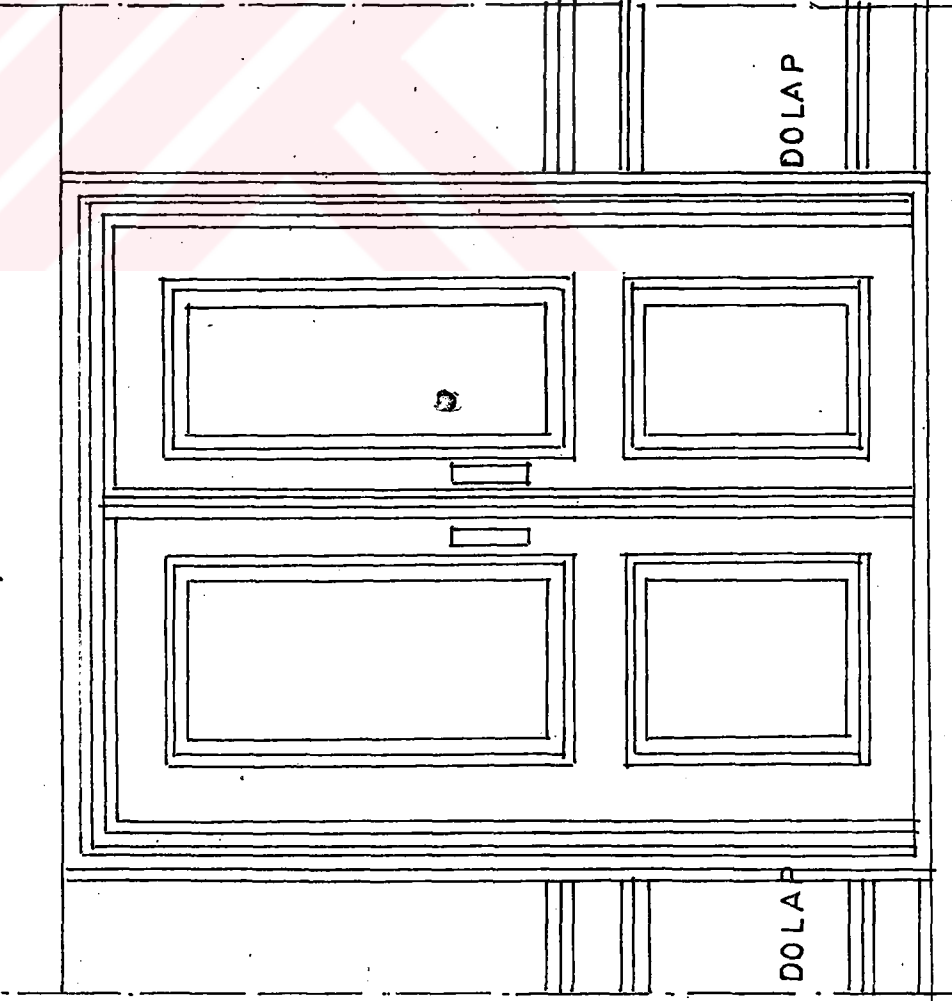

EŞİK DETAYI 1/2

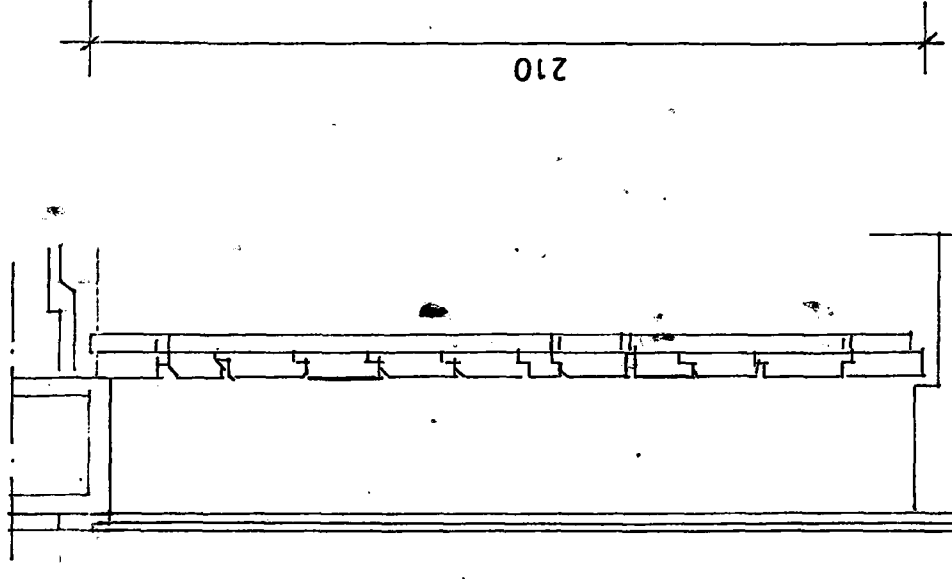

KAPI TOKMAĞI VE KAPI KİLİDİ DETAYI

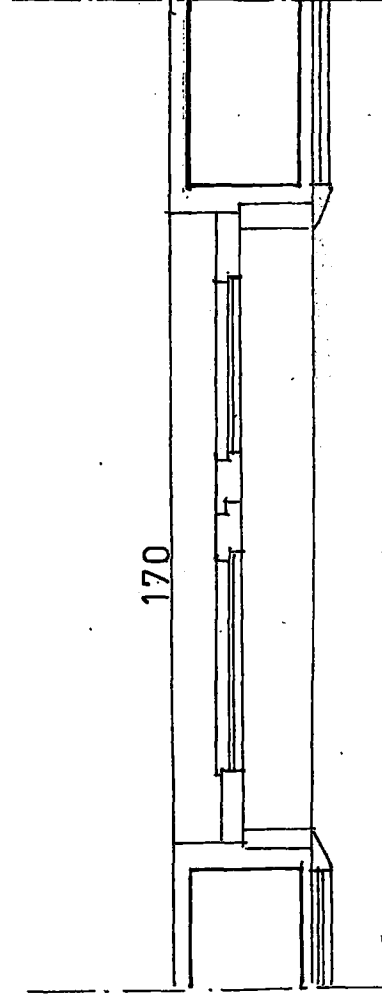
KAPI LATASI

GÖRÜNÜS 1/20

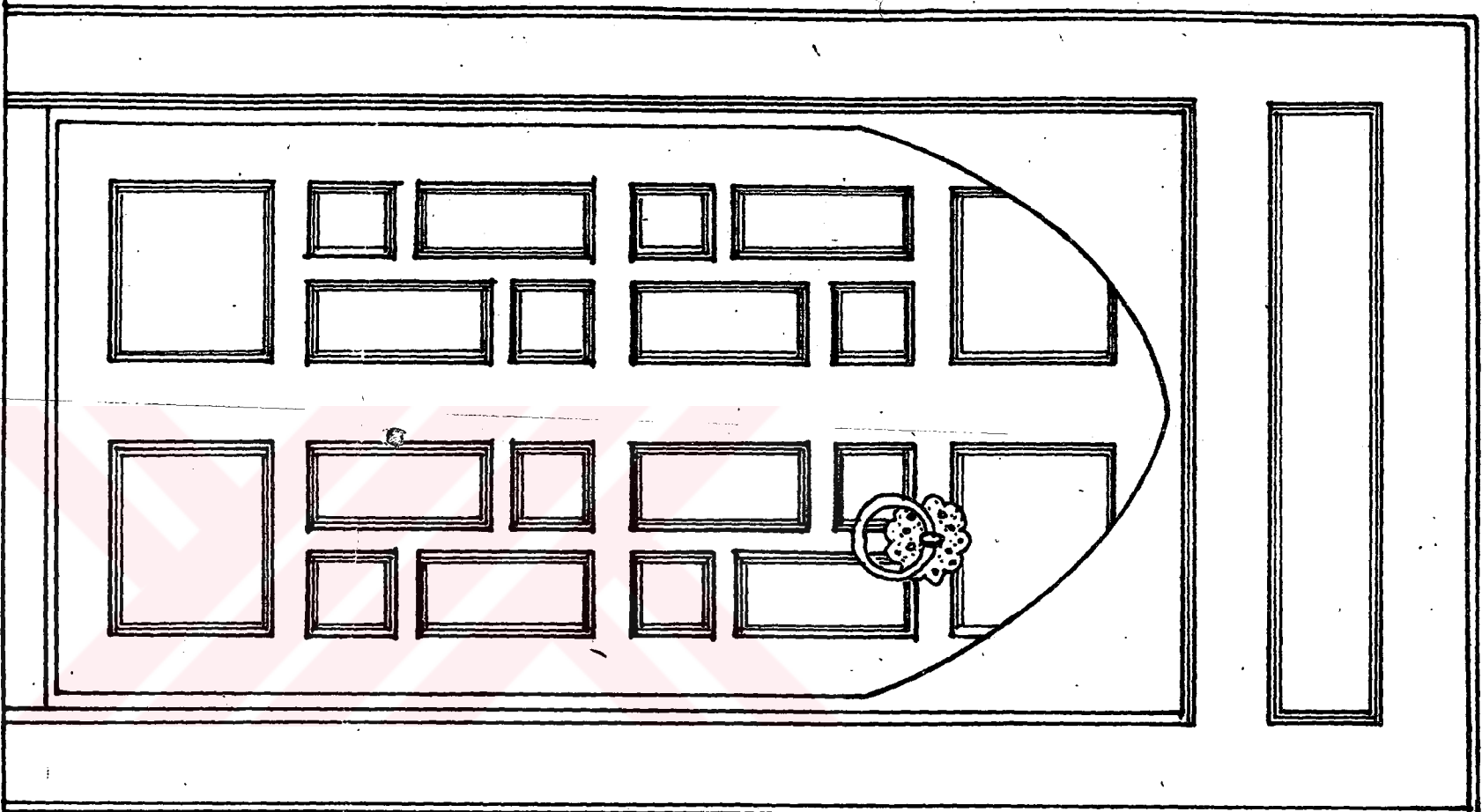

KESİT 1/20

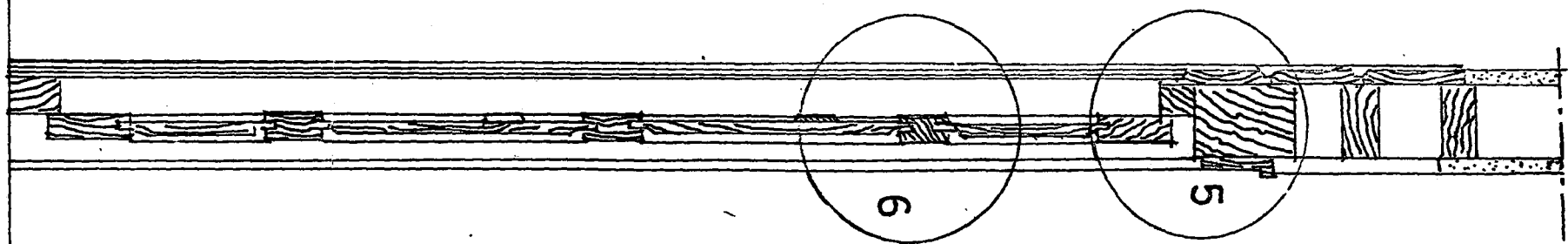

PLAN 1/20

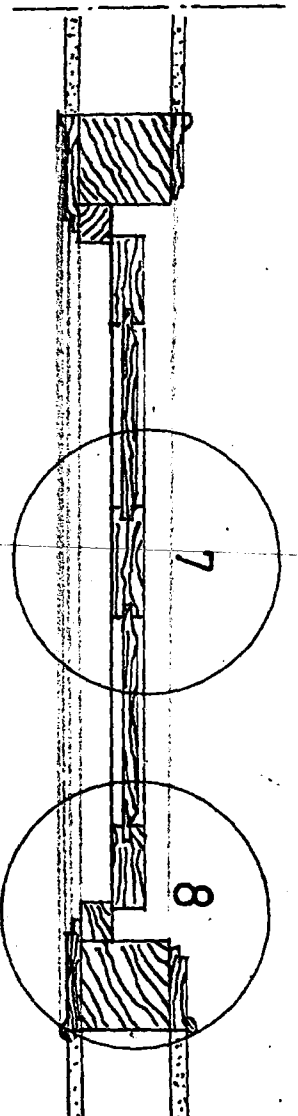
ÖN GÖRÜNÜŞ

BOYUNA KESİT

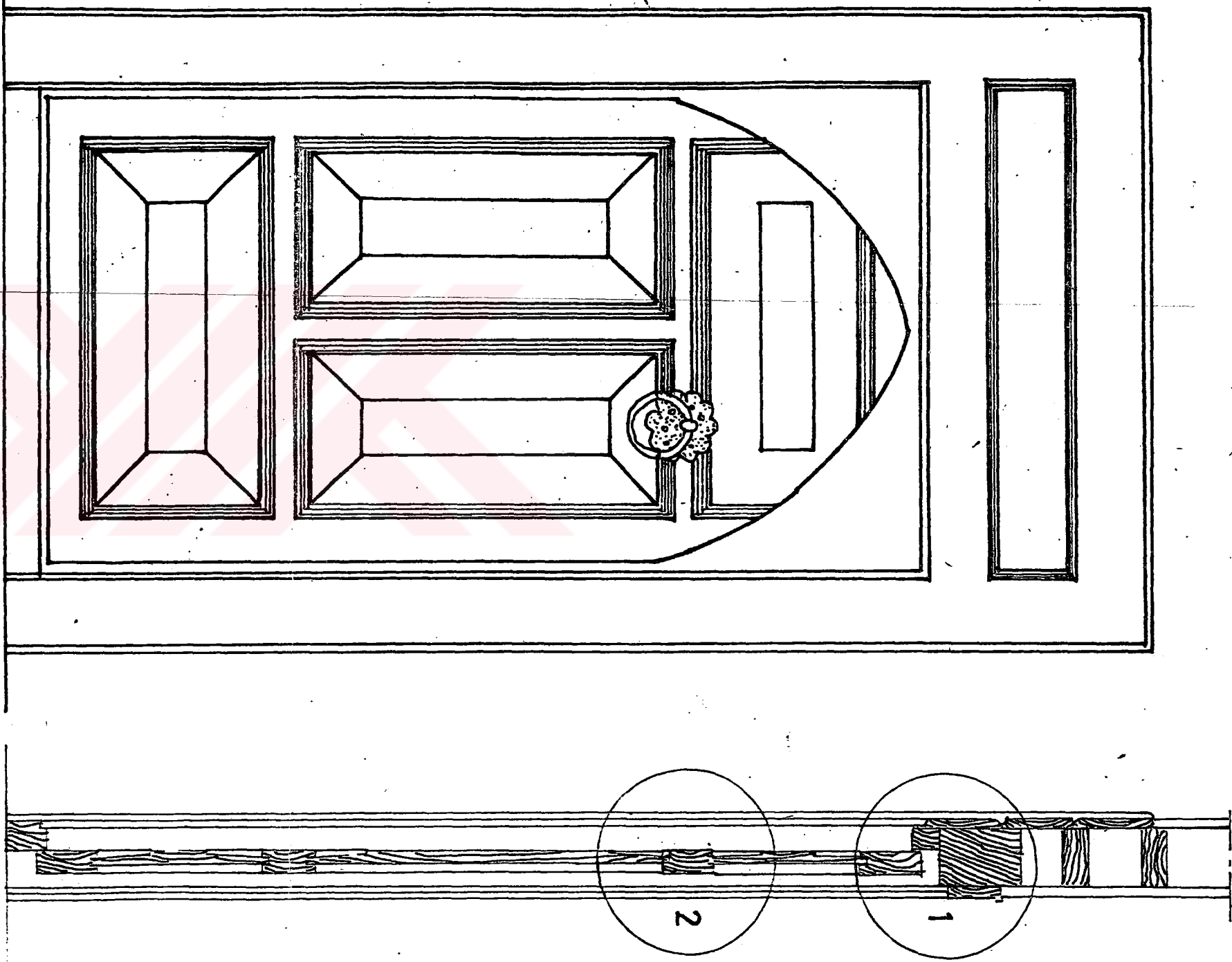

ENİNE KESİT

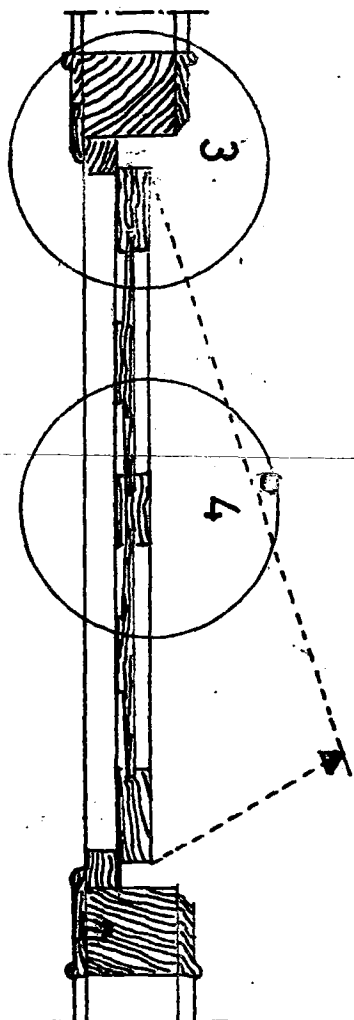
ODA KAPISI 1/10

ERZURUM MAHALLESİ ERZURUM SOKAK NO 46

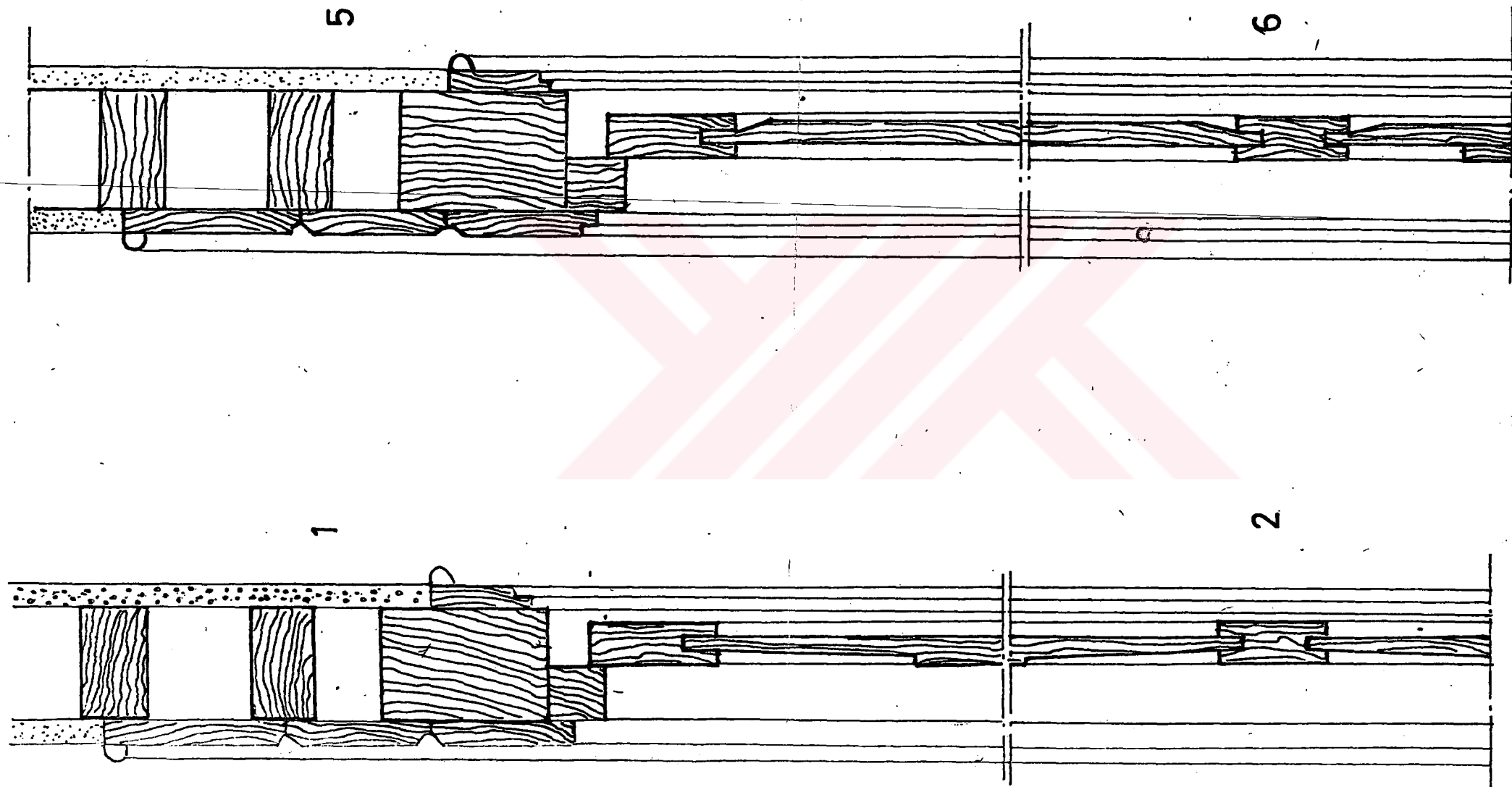
ÖN GÖRÜNÜŞ

BOYUNA KESİT

ENİNE KESİT

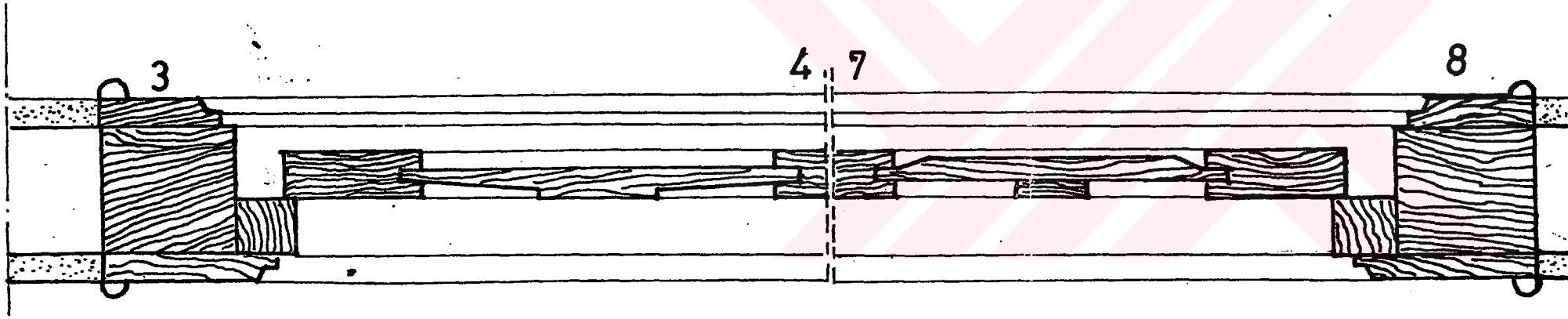
SALON KAPISI 1/10

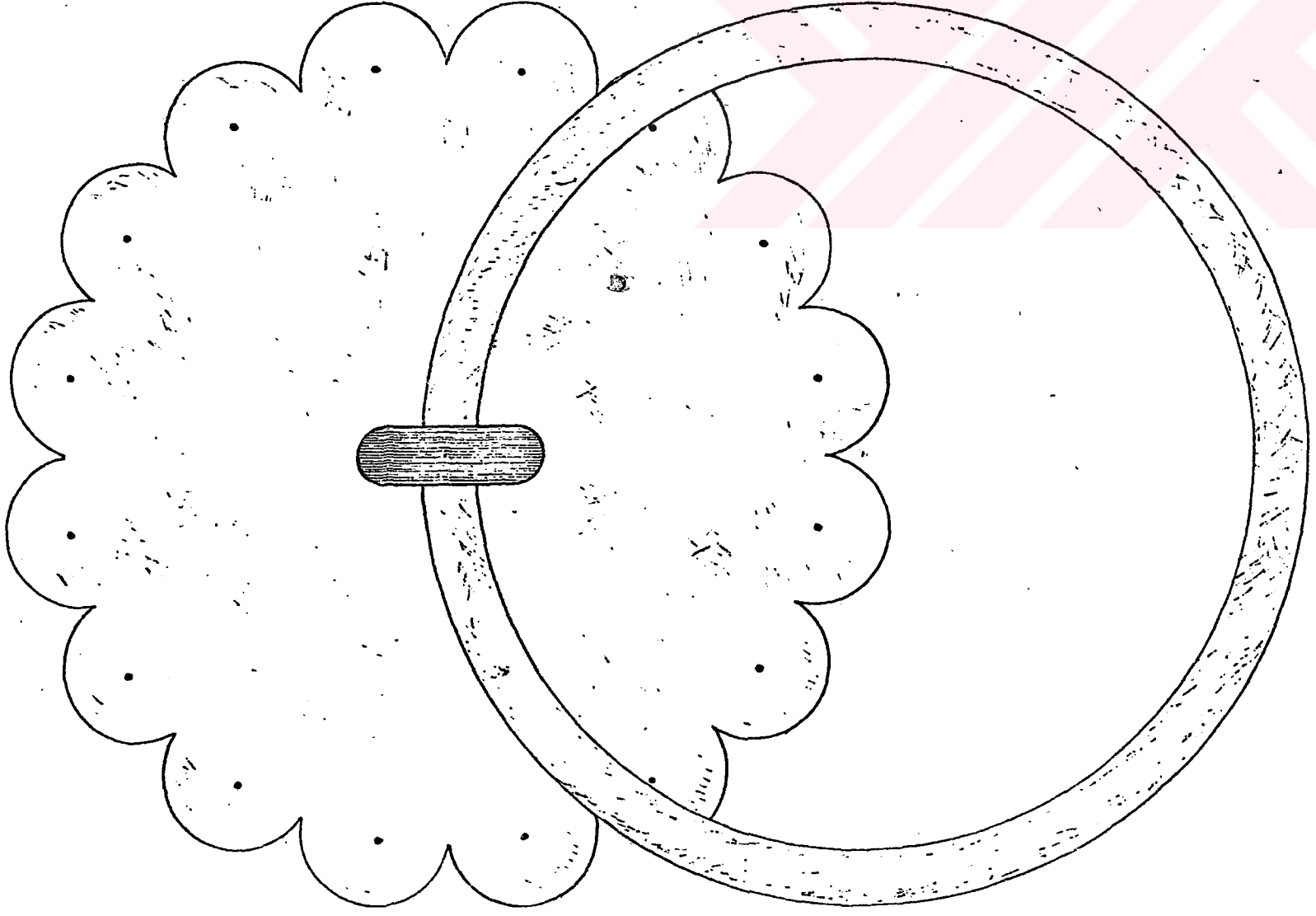
1 - 2 DETAYI

5-6 DETAYI

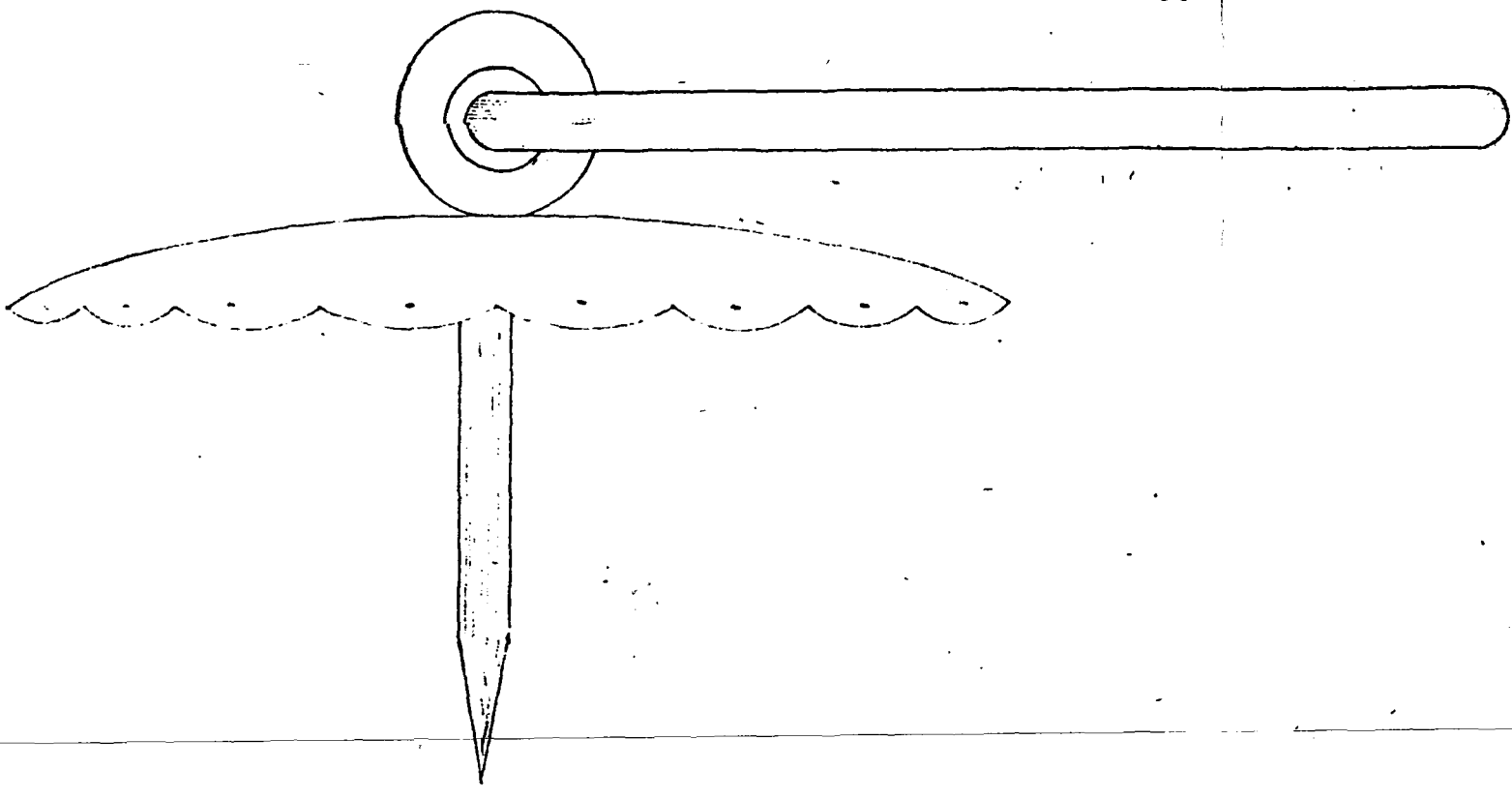
AHŞAP KAPI DETAYLARI 1/5

3-4 VE 7-8 DETAYLARI Ö:1/5

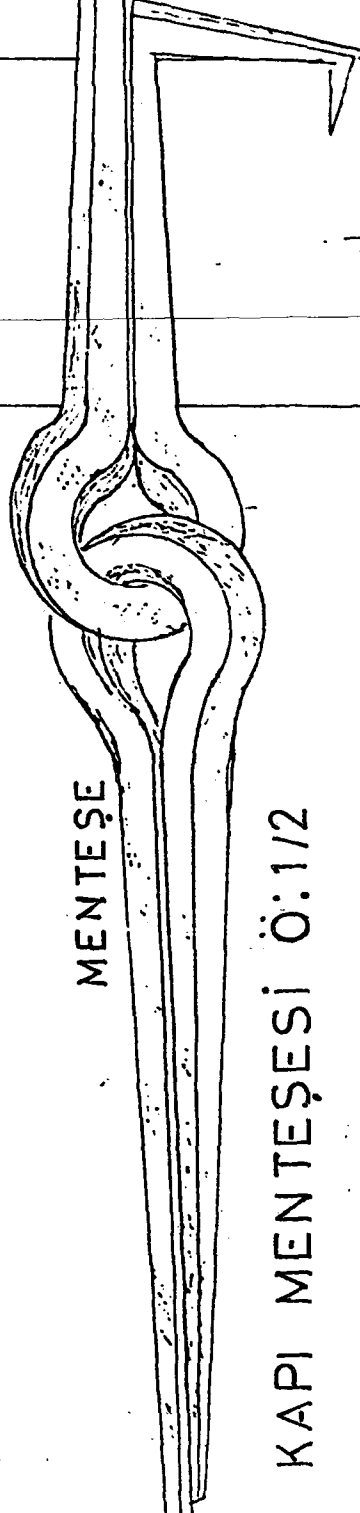

KAPI KULPU Ö: 1/1

189

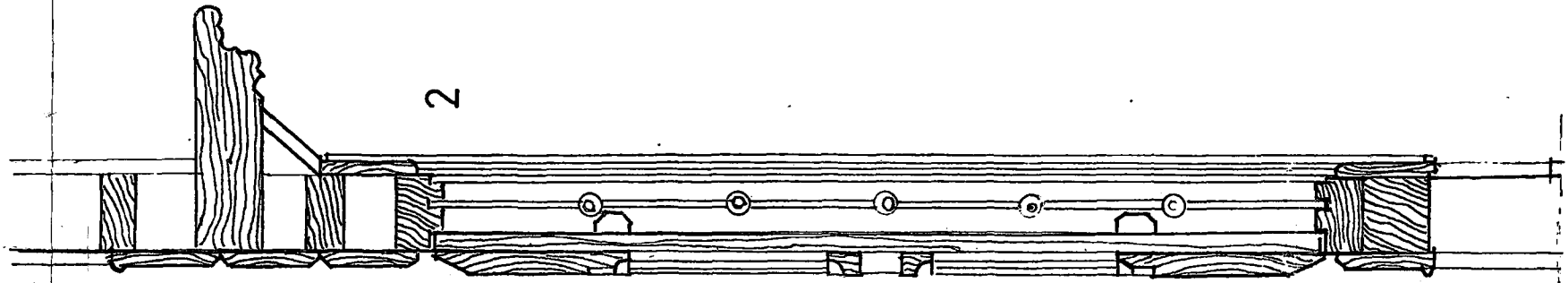
ERZURUM MAHALLESİ ERZURUM SOKAK NO 46 KAPI KULPU VE MENTEŞE
DETAYLARI

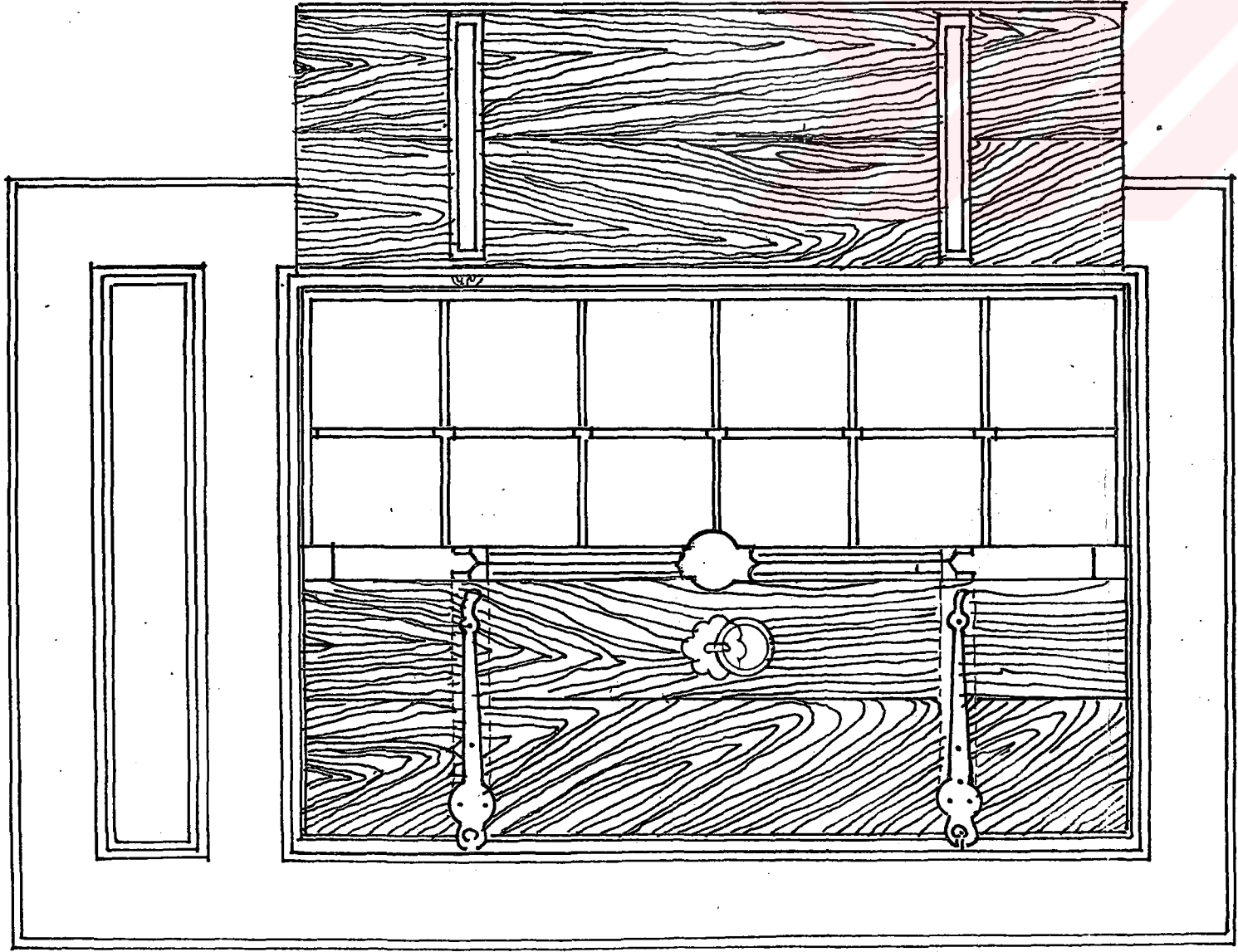
MENTEŞE

KAPI MENTEŞESİ Ö: 1/2

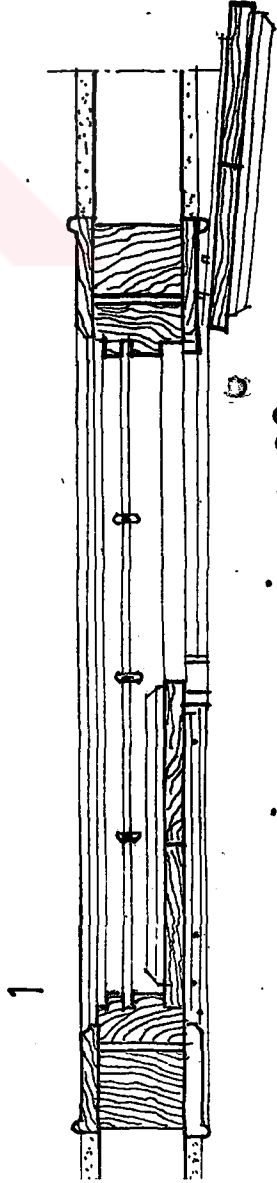
LEVHA 21

BOYUNA KESİT 1/20

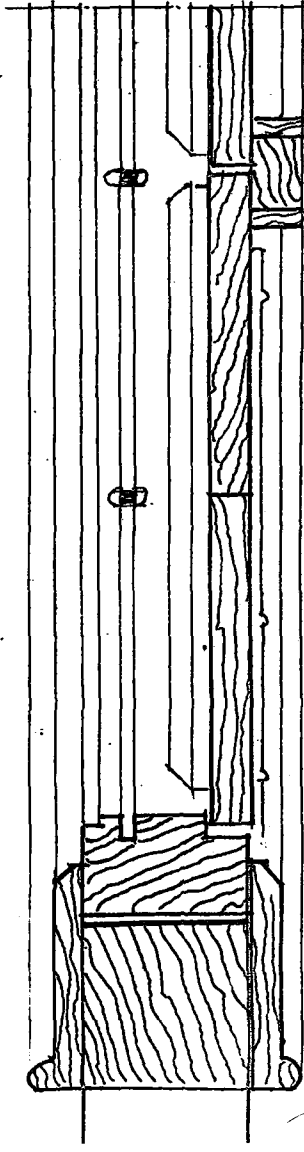

SOFA İÇİNDEN GÖRÜNÜŞ 1/20

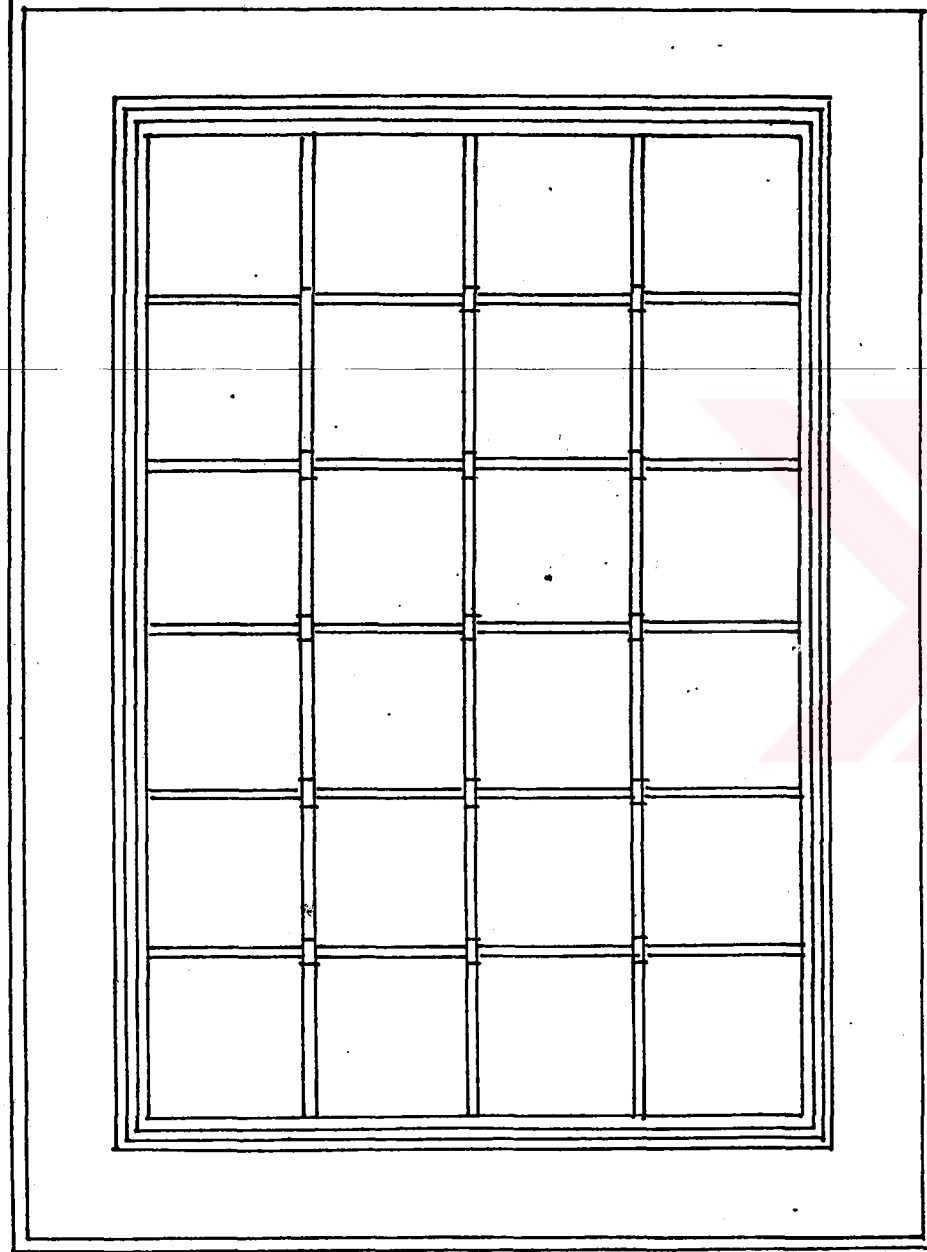

ENİNE KESİT 1/20

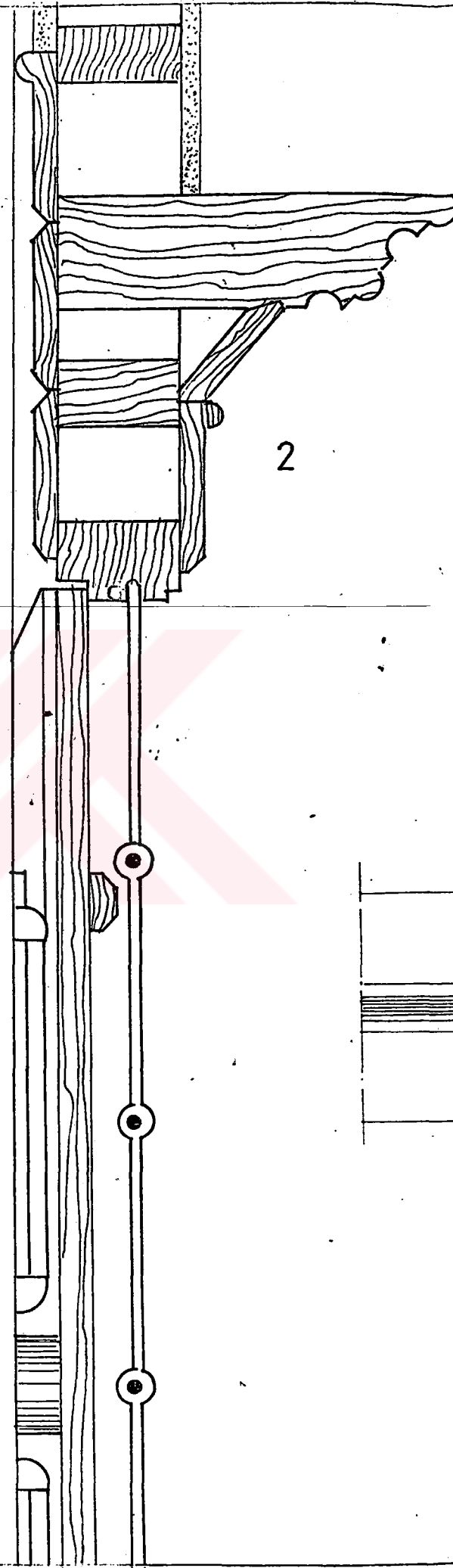
ERZURUM MAHALLESİ ERZURUMSOKAK NO:46 ODA VE SALON PENCERESİ 1/20

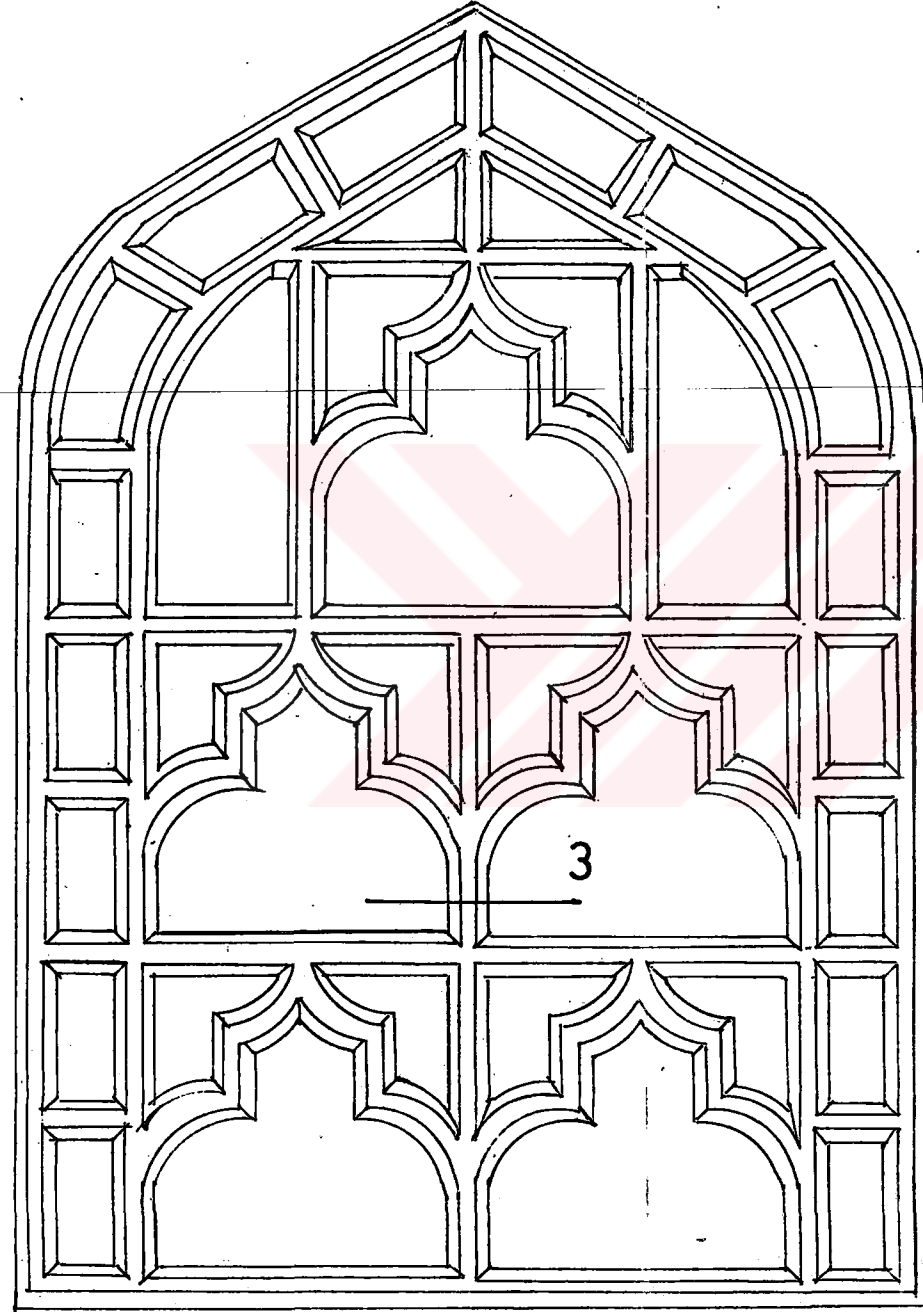
1 DETAYI Ö:1/5

ODA İÇİNDEN GÖRÜNÜŞ 1/20

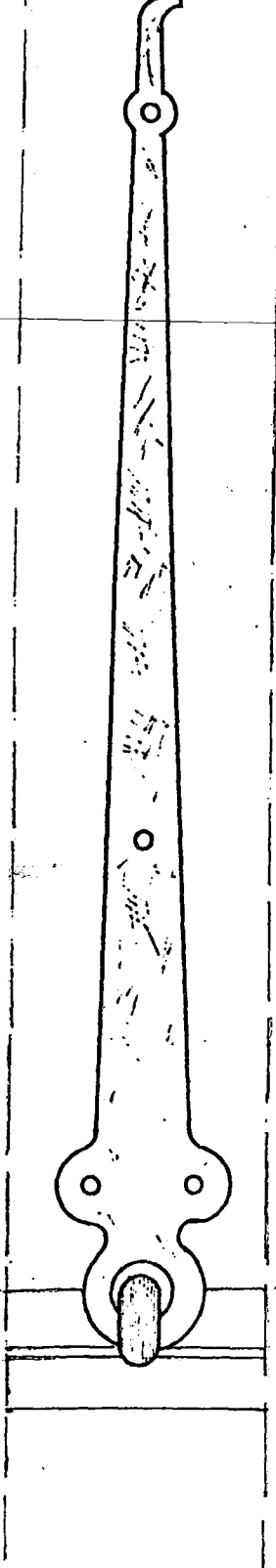

ALÇI PENCERE DETAYI 1/1

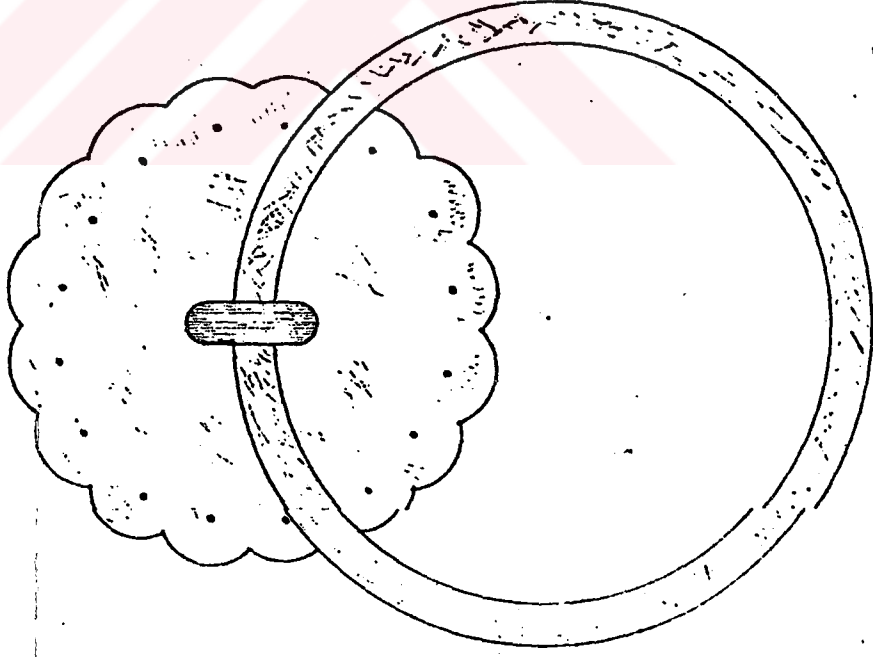
ALÇI PENCERELER 1/5

ERZURUM MAHALLESİ ERZURUM SOKAK NO 46

KEPENK MENTEŞESİ Ö: 1/2

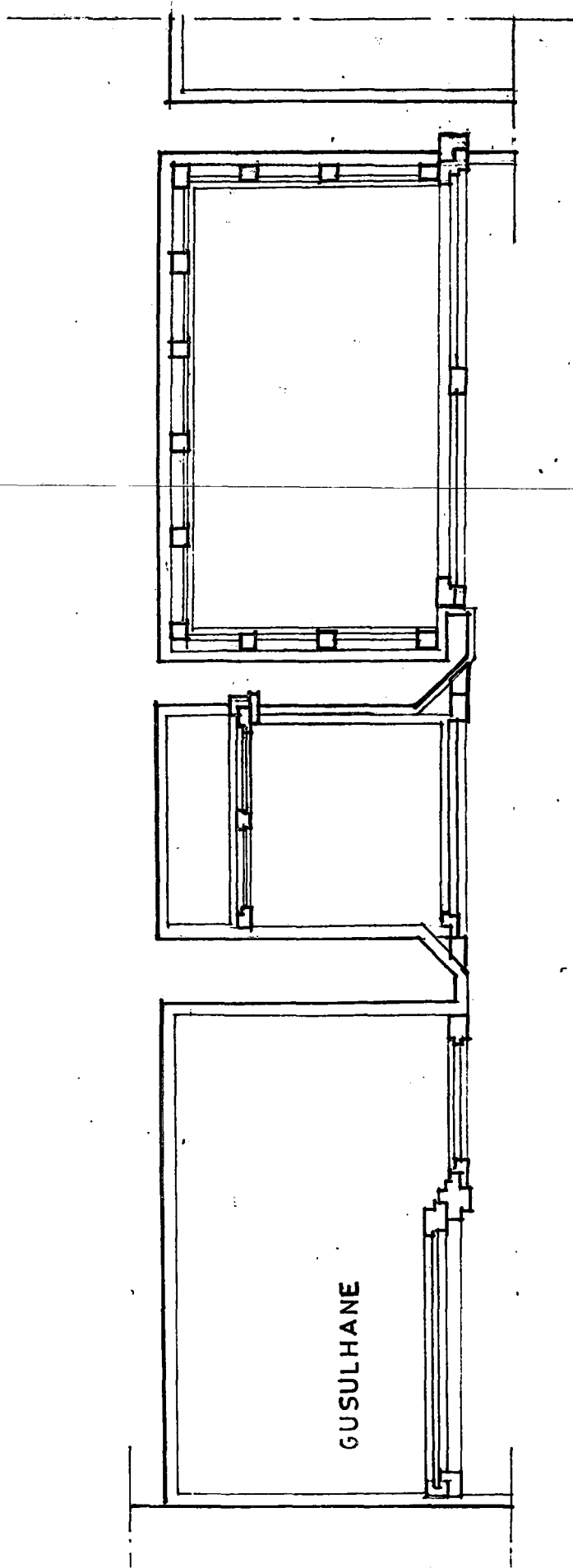
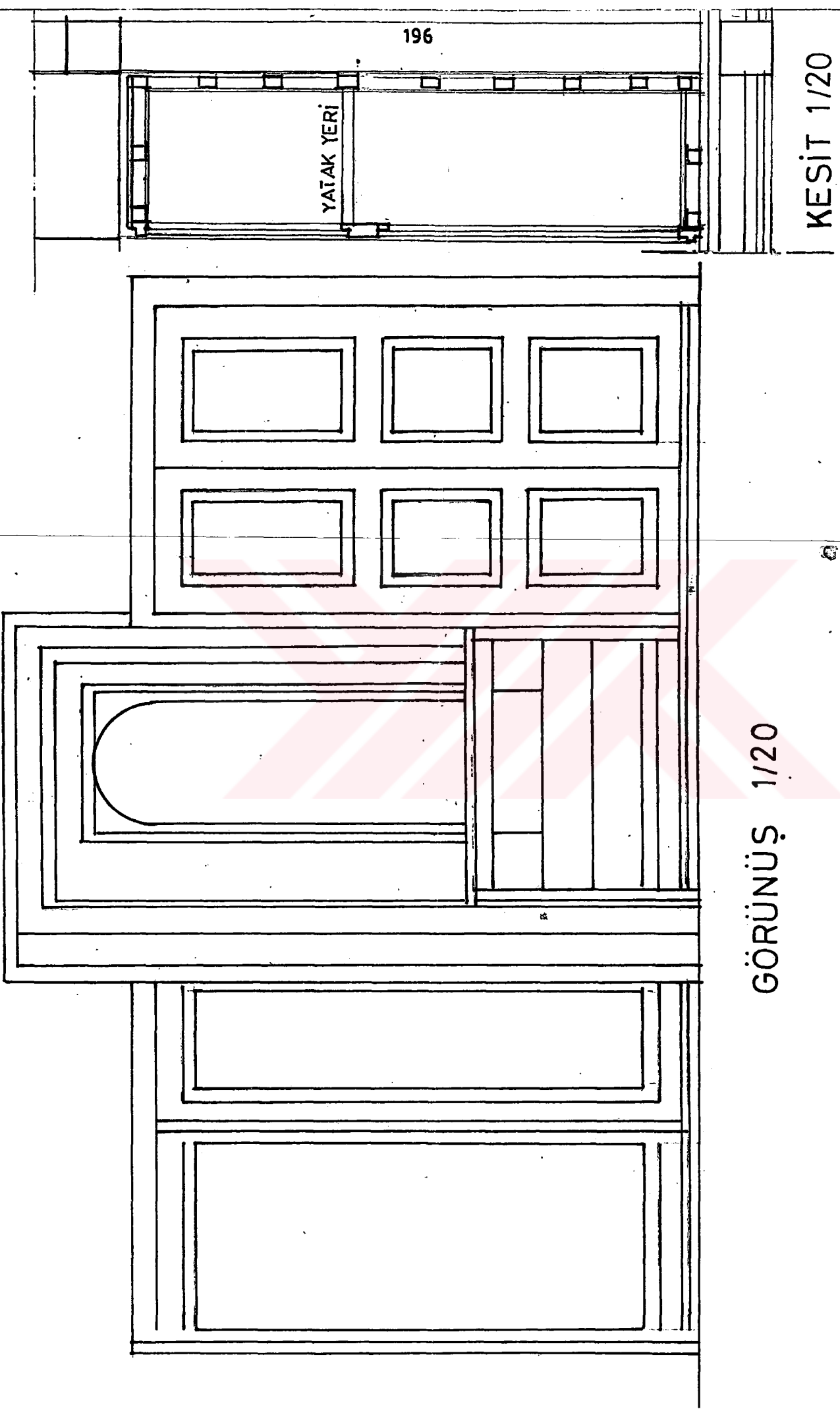
195

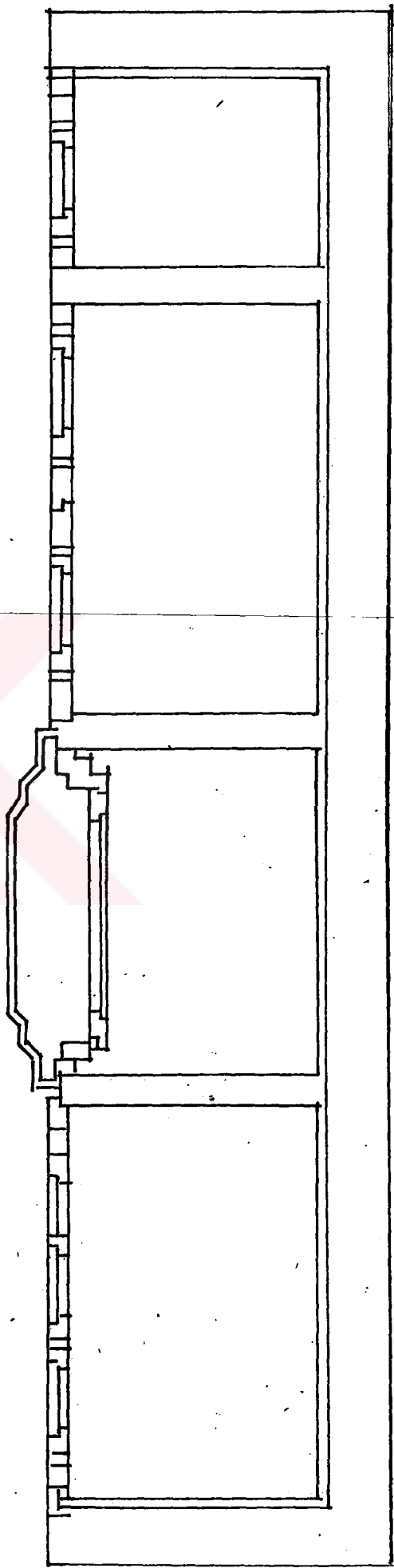
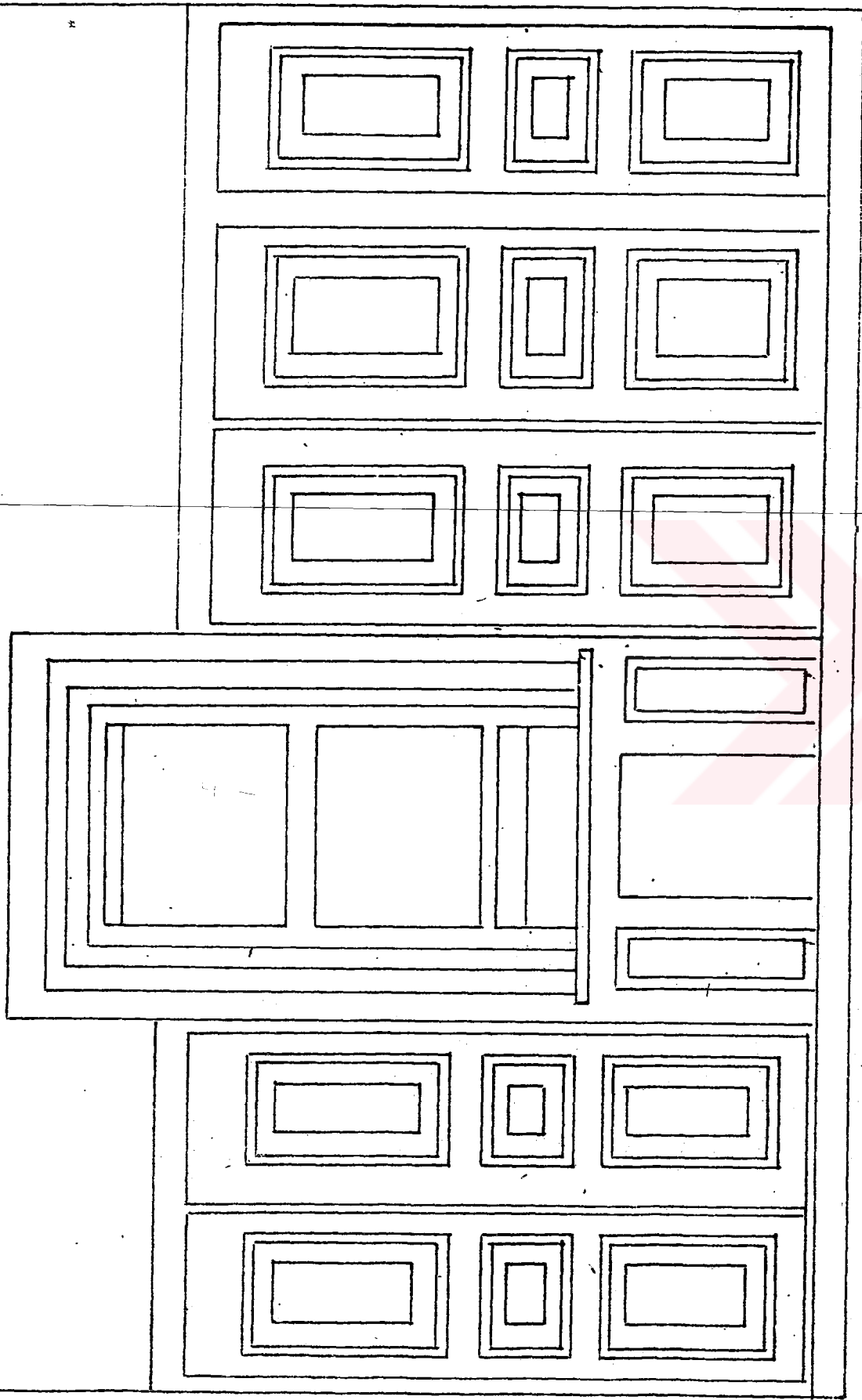
KEPENK KULPÜ Ö: 1/1

ERZURUM MAHALLESİ ERZURUM SOKAK NO 46 AHSAP PENCERE
KEPENK MENTEŞESİ VE KEPENK KULPU DETAYLARI

ERZURUM MAHALLESİ SARIKADIN SOKAK NO 69 DOLAP DETAYLARI 1/20

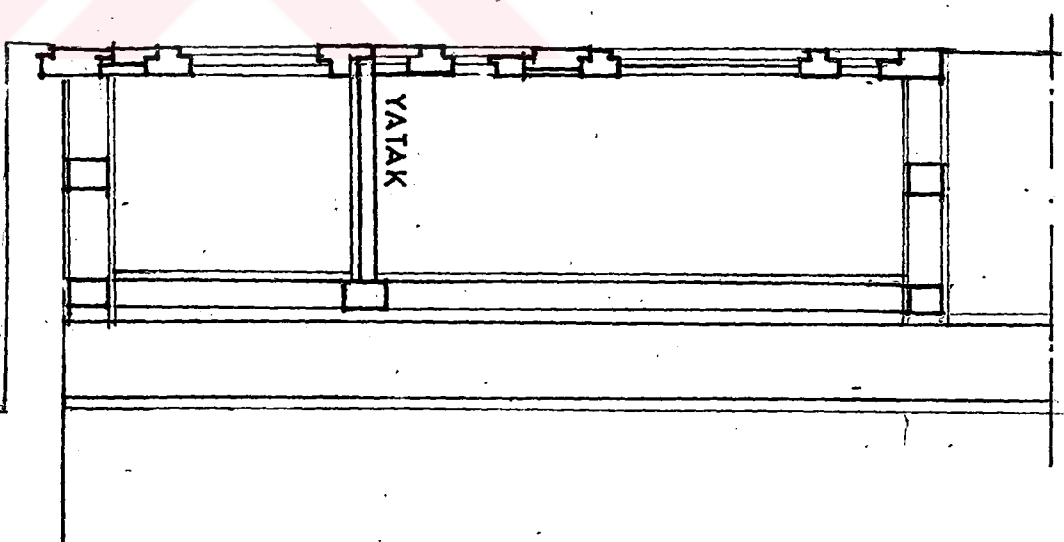
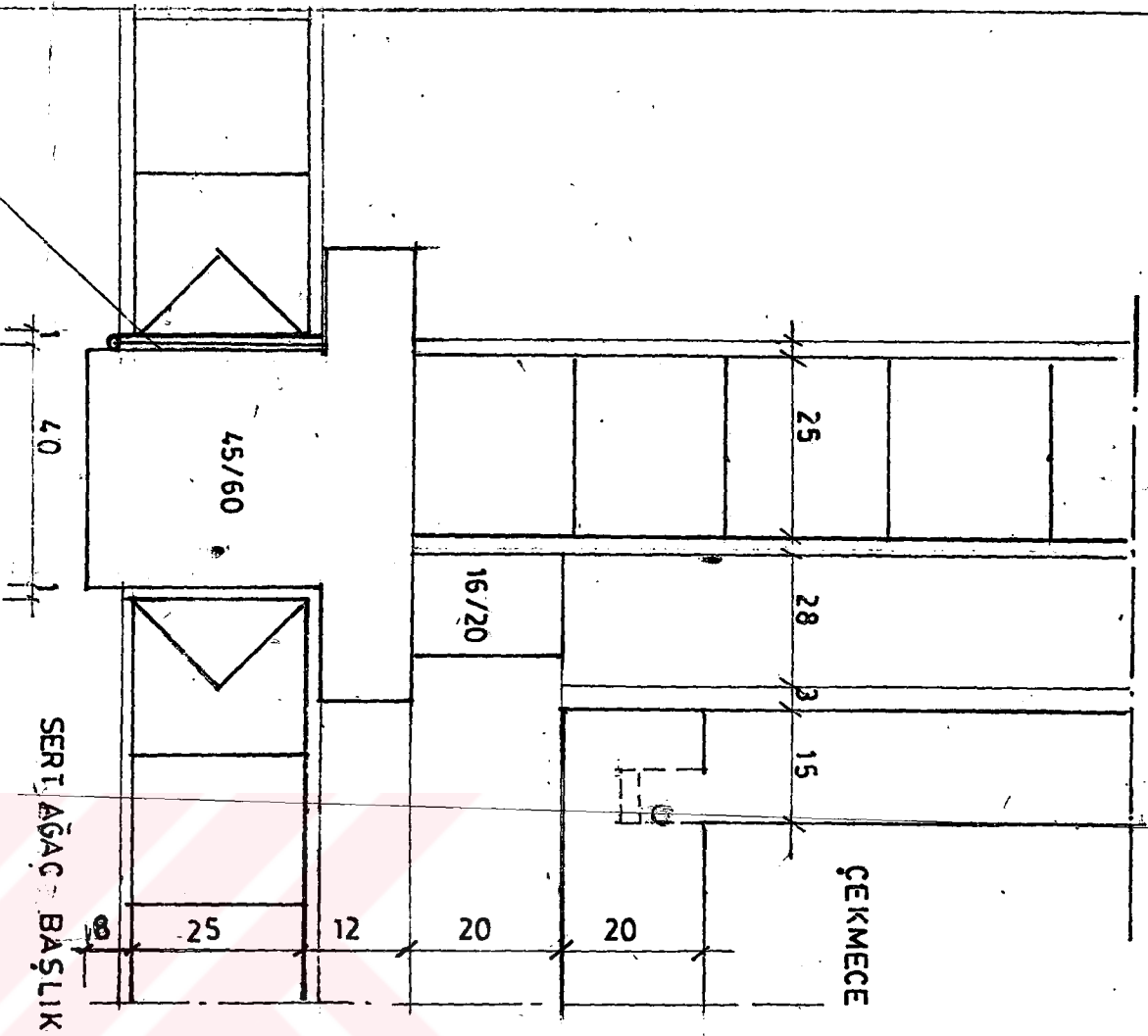

GÖRÜNÜŞ 1/20

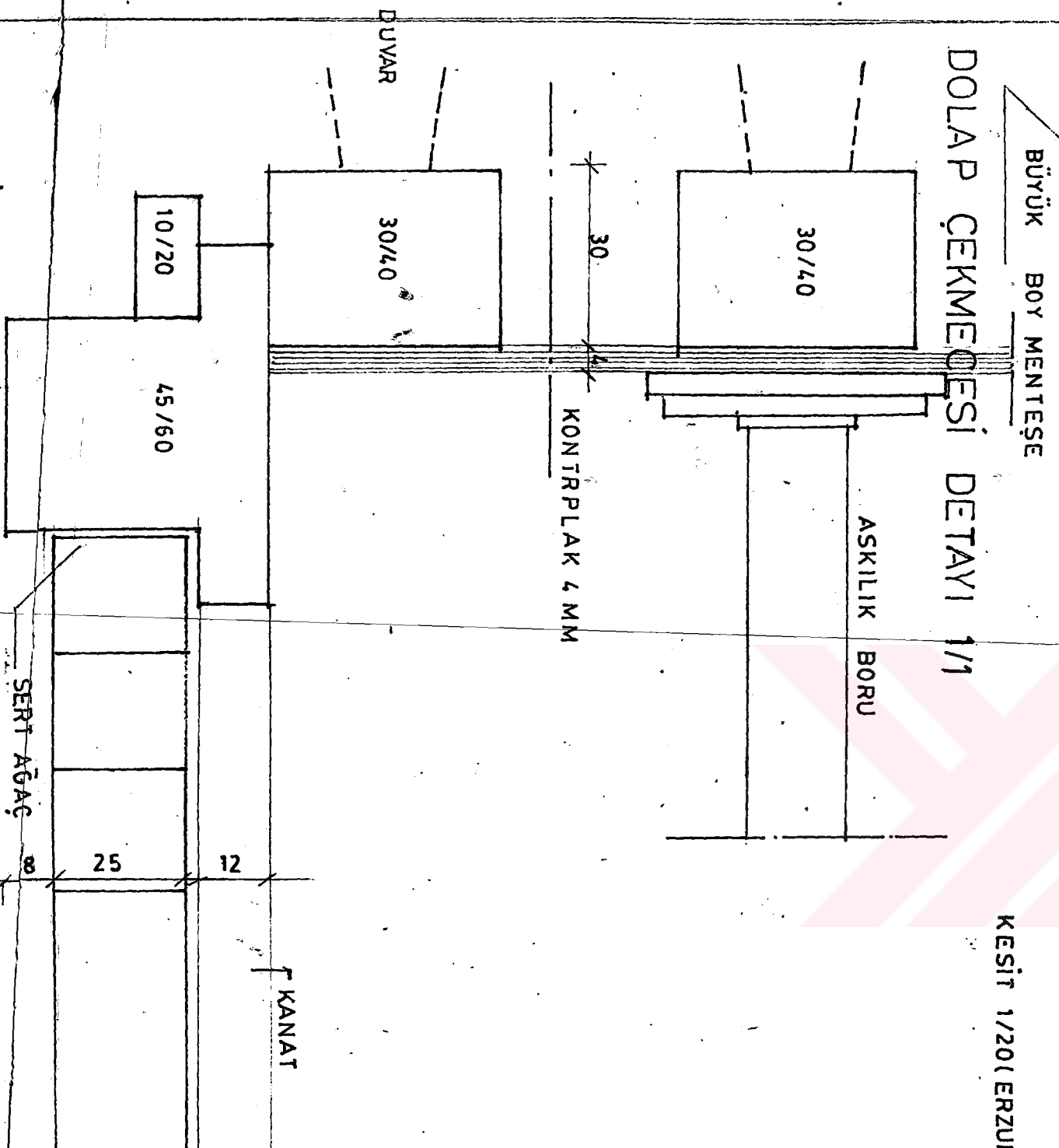
PLAN 1/20

ERZURUM MAHALLESİNDE AHSAP DOLAP DETAYI 1/20

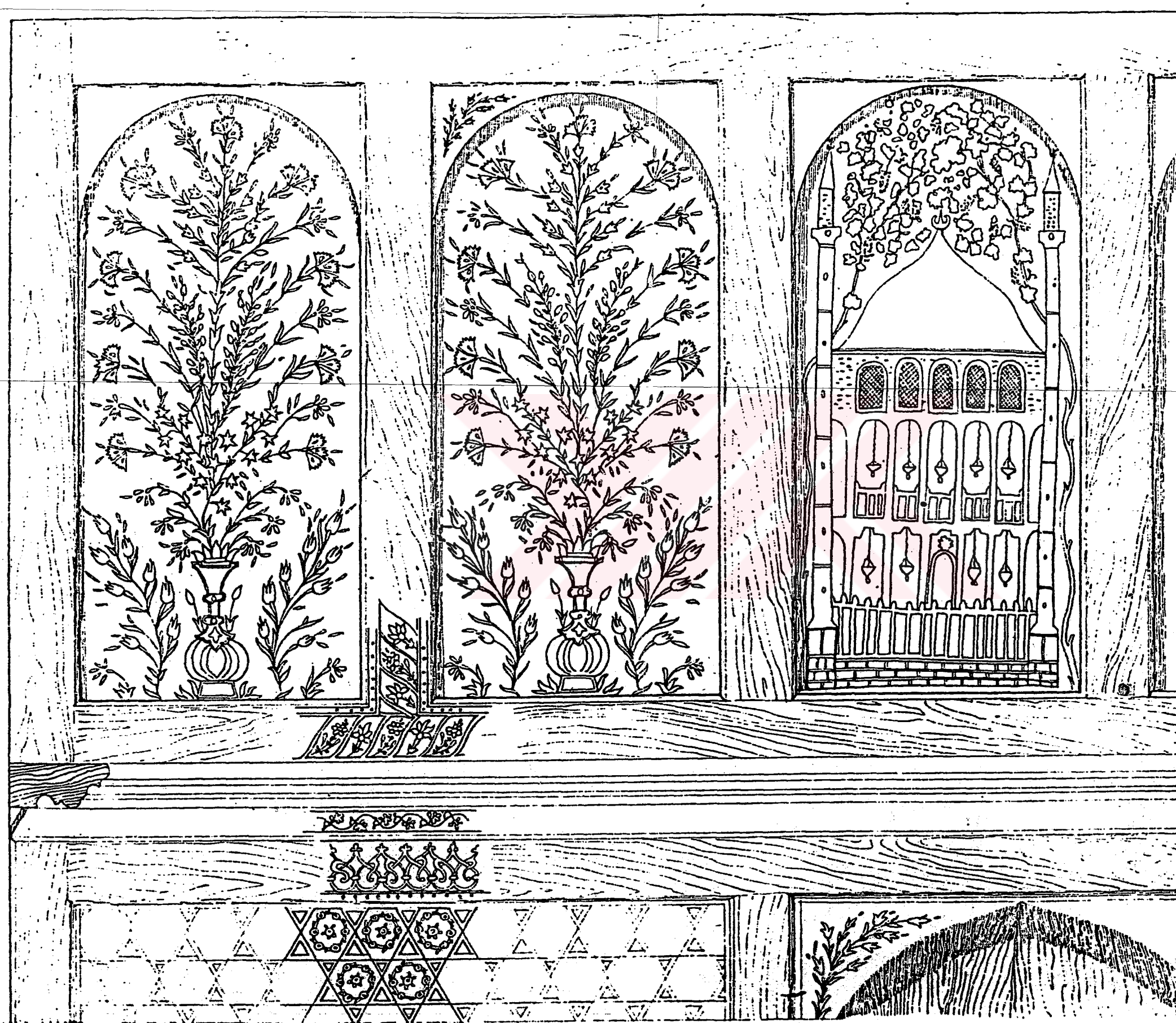

KESİT 1/20 (ERZURUM MAHALLESİ SÜMER SOKAK NO 36

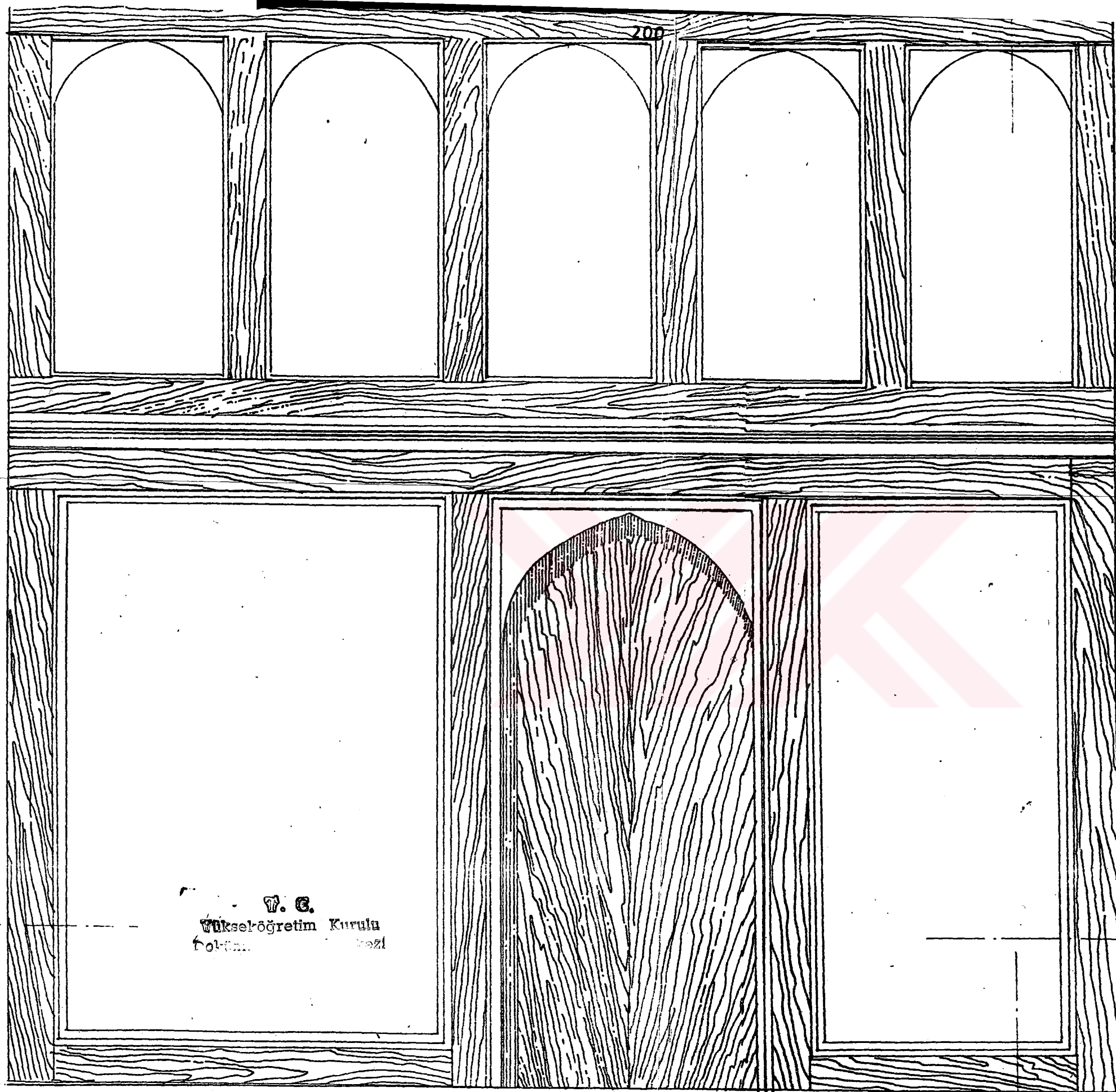
DOLAP ÇEKMECESİ DETAYI 1/1

DOLAP KÖŞESİ DETAYI 1/1

ERZURUM MAHALLESİ ERZURUM SOKAK NO 46 PERDE DUVARI BÖLMESİ 1/20

T. C.
Yükseköğretim Kurulu
T.C. Milli Eğitim Bakanlığı

ERZURUM SOKAK NO46 PERDE DUVARI BÖLMESİ VE KAPI GÖRÜNÜŞÜ 1/20

B-B KESİTİ 1/20

PLAN 1/20

ÖZGEÇMİŞ

ÖZGEÇMİŞ

23.5.1951 tarihinde Elazığ'da doğdu. İlk, Orta ve Liseyi bu ilde bitirdi. Yüksek Öğrenimini Ankara'da Gazi Üniversitesi Mimarlık ve Mühendislik Fakültesi Mimarlık bölümünde yaptı. Bu Fakülte'den 14.4.1980 tarihinde mezun oldu. Daha sonra Ankara Dil ve Tarih Coğrafya Fakültesi Türk Dili Kürsüsü'nde yarım bıraktığı tahsilini 14.8.1983'te tamamladı. Ayrıca Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Fakültesi Güzel Sanatlar Eğitimi Bölümü'nde Lisans Tamamlama programını bitirerek buradan 20.6.1986 tarihinde mezun oldu.

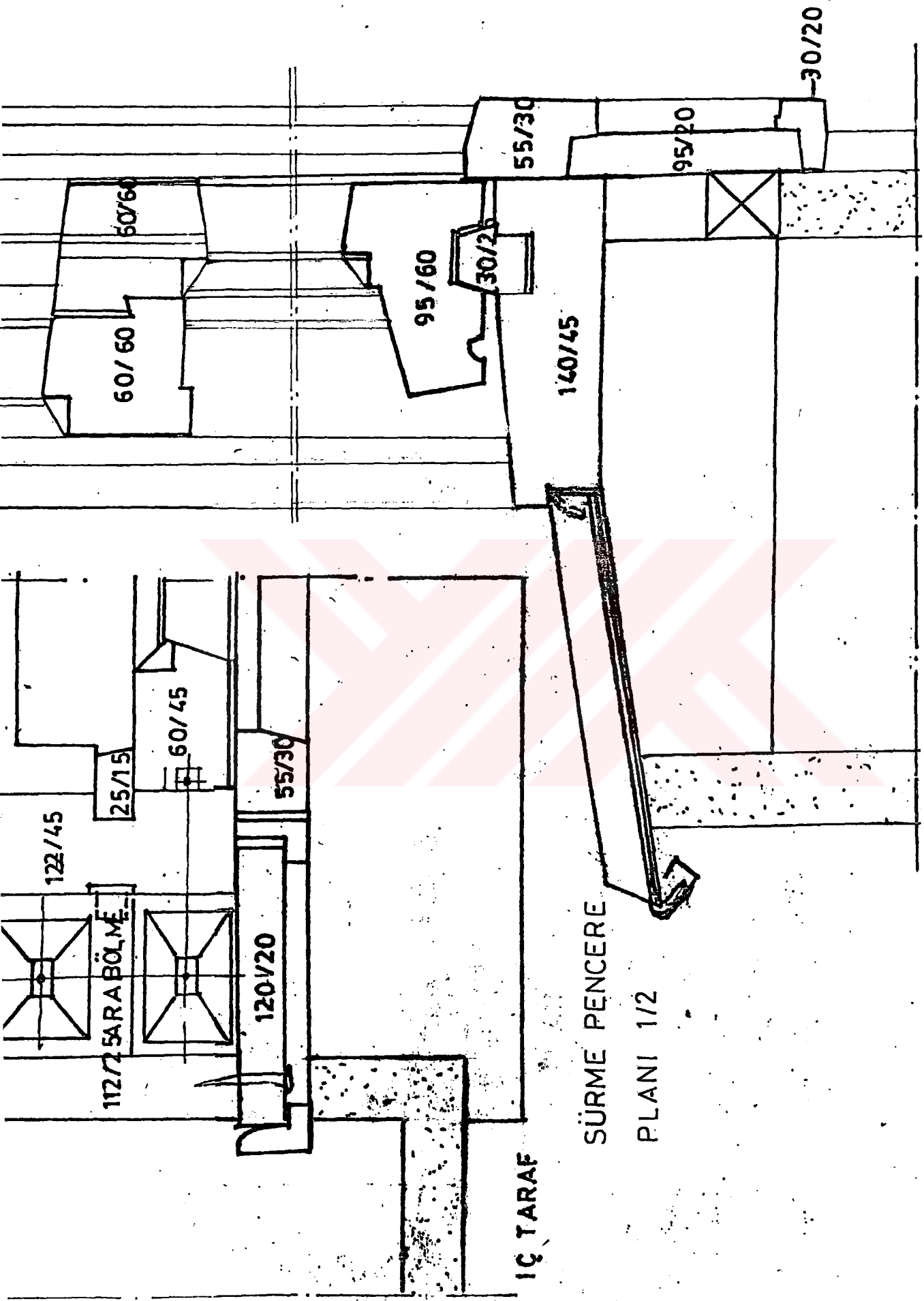
Halen Gazi Üniversitesi Mimarlık ve Mühendislik Fakültesi Mimarlık Bölümü'nde Yüksek Lisans Öğrenimi derslerini tamamlamış bulunmakta ve şu anda da yüksek lisans tezini hazırlamakta.

HAKAN DERSANESİ

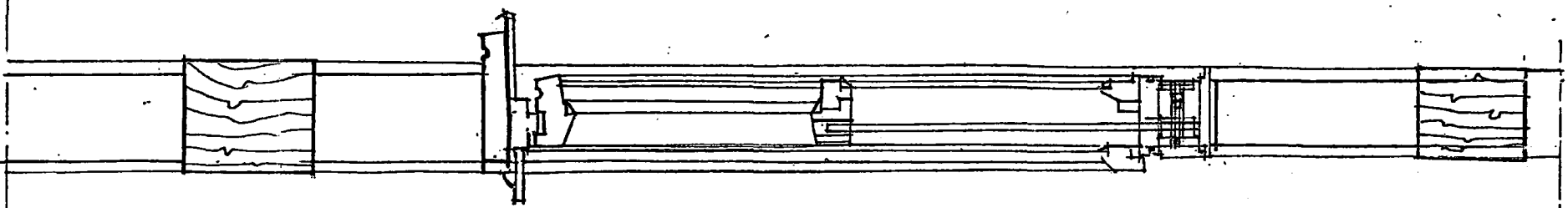
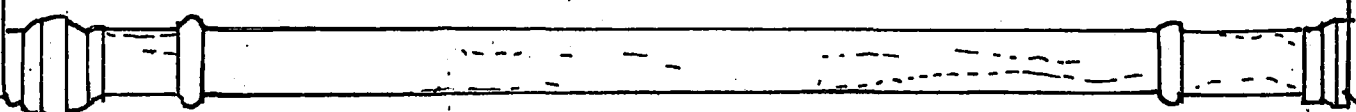
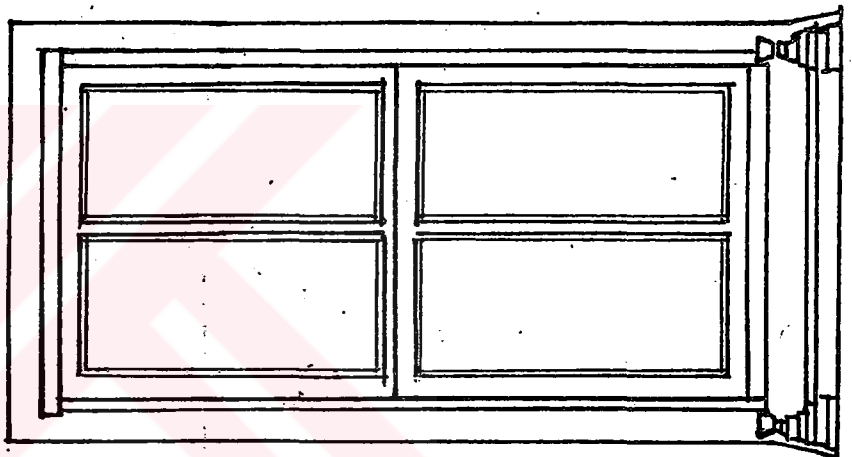
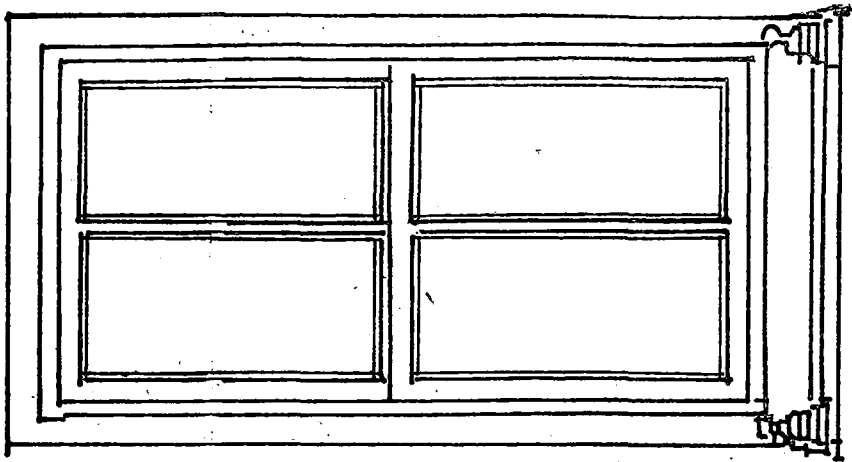
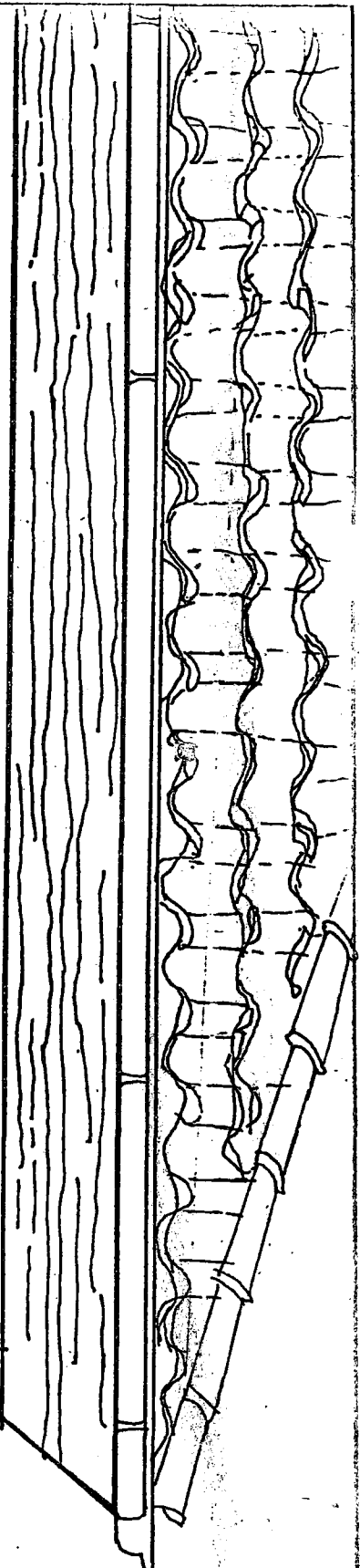
Yazan : Müjgan Kolukısa

Tel : 10 80 94

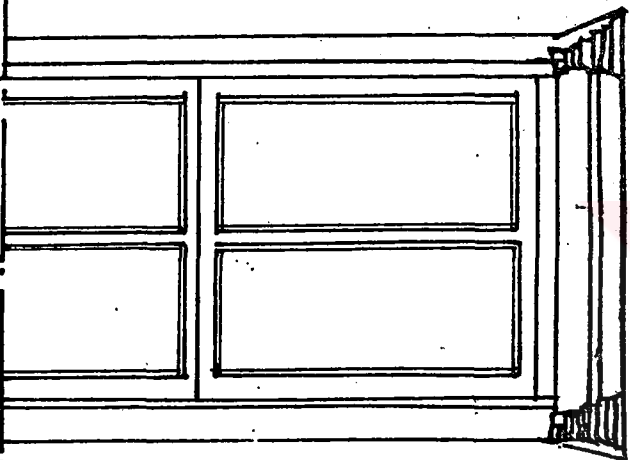
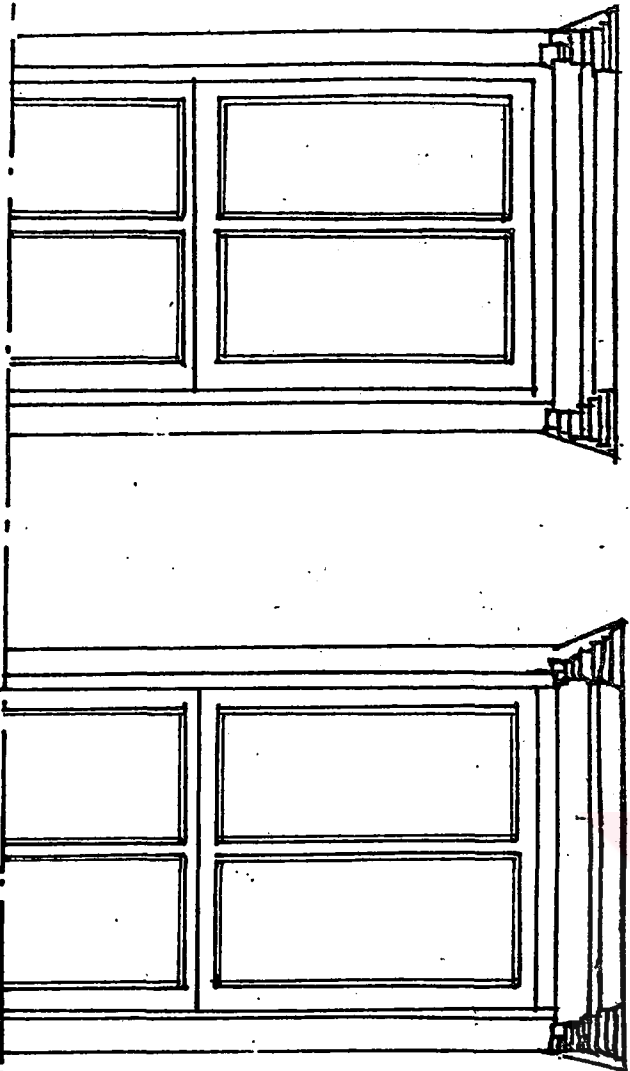

SÜRME PENCERE KESİTİ 1/2

LEVHA 23

190

GÖRÜNÜS 1/20

KESİT 1/

SARIKADIN SOKAK NO 69 SÜRME PENCERE DETAYLARI Ö 1/20

PLAN 1/20

LEVHA 22